

RAADSBESLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2424641	Peper, Marianne	MID-FIN	Mariska ten Heuw
ONDERWERP			
Beleidsbegroting 2020-2023			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

1. De Beleidsbegroting 2020-2023 vast te stellen.
2. Het programmaplan, bestaande uit de programma's, als beleidsinhoudelijk kader vast te stellen.
3. Het college van burgemeester en wethouders voor het jaar 2020 te machtigen tot het uitvoeren van het programmaplan.
4. Voor het jaar 2020 de lasten en baten per programma, inclusief de mutaties in de reserves, als financieel kader vast te stellen; het autorisatieniveau van programma 6 Sociaal domein uit te splitsen in de deelprogramma's:
 - a) Taakvelden 6.1 en 6.2;
 - b) Taakvelden 6.3, 6.4 en 6.5;
 - c) Taakvelden 6.6, 6.71, 6.72, 6.81 en 6.82.
5. De subsidieplafonds voor het jaar 2020 vast te stellen;
6. De bekleemde middelen in de algemene reserve ten behoeve van het sociaal domein, jaarlijks € 1,57 miljoen voor de jaren 2022 en 2023, (vooralsnog) te reserveren in de algemene reserve.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Het college van burgemeester en wethouders heeft de Beleidsbegroting 2020-2023 vastgesteld en aangeboden aan de gemeenteraad. De gemeenteraad bespreekt dit volgens verwachting op 16 oktober tijdens een politieke markt en neemt op 5 november a.s. een besluit.

De Beleidsbegroting is een uitwerking van de Kadernota 2020-2023 en geeft een overzicht van de plannen voor de komende jaren en de financiële stand van zaken. De gemeente slaagt erin om de komende jaren de begroting structureel op orde te hebben, met een algemene reserve boven het gewenste niveau. Met een begrotingsomzet in 2020 van bijna € 305 miljoen is de gemeente in staat om veel ambities en activiteiten uit te voeren. De basis daarvoor is vastgelegd in de Kadernota 2020-2023, waarin de gemeenteraad heeft aangegeven te willen investeren in een aangenaam, duurzaam en sociaal Hengelo. In de Beleidsbegroting wordt dit verder uitgewerkt en geconcretiseerd. Per saldo nemen de lokale woonlasten voor een eigenaar van een woning toe met 0,6% ten opzichte van 2019. Dit is aanzienlijk lager dan de voor 2020 verwachte inflatie. Voor de huurder van een woning daalt de lokale lastendruk met 0,1%. De totale woonlasten blijven daarmee in onze gemeente op een acceptabel niveau.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2424641	Peper, Marianne	MID-FIN	Mariska ten Heuw
ONDERWERP			
Beleidsbegroting 2020-2023			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

Op grond van de artikelen 190 en 191 van de Gemeentewet biedt het college van burgemeester en wethouders jaarlijks, voor aanvang van het nieuwe begrotingsjaar, een ontwerp-(meerjaren)begroting aan ter vaststelling door de gemeenteraad.

Voorafgaand aan de Beleidsbegroting is de Kadernota 2020-2023 vastgesteld in de gemeenteraad van 9 juli jl. De beleidsmatige en financiële effecten van deze nota zijn opgenomen in de voorliggende begroting. Daarna is de begroting op detailniveau uitgewerkt.

INHOUD VAN HET VOORSTEL

Hengelo kleurt / nieuw beleid

Bij de aanbidding van de Kadernota 2020-2023 hebben we aangegeven dat de voorstellen uit de Kadernota extra kleur aanbrengen in onze stad. De binnenstad verkleurt inmiddels in hoog tempo zowel letterlijk als figuurlijk. Niet alleen met de kleur van de stenen, maar ook wat betreft vergroening, evenementen en 'reuring'. We timmeren op het gebied van duurzaamheid flink aan de weg en trekken daar fors extra geld voor uit. Ook hier kleurt de stad door onze inzet om meer groen toe te voegen en met de pilot aardgasvrije wijk. We zorgen er met elkaar voor dat Hengelo veilig en leefbaar is. We zetten in op meer toezicht en handhaving bij evenementen én in het sociale domein.

In de inleiding van de Kadernota hebben wij uitgebreid beschreven hoe wij tot het collegevoorstel voor nieuw beleid zijn gekomen. De beperkte financiële ruimte maakte dat wij lastige keuzes moesten maken. Hierbij hebben wij ons met name gericht op de stad, die aantrekkelijk, bereikbaar, veilig, sociaal en duurzaam is. De gemeenteraad heeft in de vergadering van 9 juli jl. conform het collegevoorstel voor nieuw beleid besloten met aanvullend het aangenomen amendement voor een bijdrage aan de Gehandicaptenraad Hengelo.

In de aanloop naar de Kadernota hebben we een open bestuursstijl gebruikt. Zowel de inwoners, organisaties en gemeenteraad zijn vanaf het begin betrokken geweest bij dit proces. Vooraf hadden we daarbij aangegeven dat de financiële ruimte beperkt was. Toch kijken we erg tevreden terug op dit proces. Naar aanleiding van de evaluatie van dit proces worden mogelijke verbeteringen betrokken bij het proces van de (nieuwe) Kadernota 2021-2024.

Autonome ontwikkelingen

De in de Kadernota 2020-2023 opgenomen autonome ontwikkelingen zijn in de nu voorliggende begroting verwerkt. We zijn in het financieel perspectief van deze nota geconfronteerd met diverse financiële mee- en tegenvallers. Waaronder opnieuw een forse tegenvaller in de uitgaven binnen de Jeugdzorg en de ontwikkeling van de gemeentefondsuitkering op basis van de meicirculaire 2019. Naast deze effecten zijn er nog andere autonome ontwikkelingen, zoals onder andere de ontwikkelingen van de uitgaven en inkomsten (BUIG) voor bijstandsontvangers, bijzondere bijstand, reïntegratie- en participatievoorzieningen, dienstverlening ondersteuning en zorg, omgevingsdienst Twente en onderwijshuisvesting.

Dekkingsmaatregelen

De financiële gevolgen van de autonome ontwikkelingen en het nieuw beleid zijn mogelijk gemaakt door diverse dekkingsmaatregelen. De grootste maatregelen betreffen de lagere structurele rentetoevoegingen aan de algemene reserve en de reserve grondexploitatie. Verheugd zijn wij dat het niet nodig was om de tarieven voor belastingen en heffingen extra te moeten laten stijgen om de tekorten in de begroting af te dekken.

Woonlasten

De OZB wordt aangepast aan de inflatiecorrectie van 1,7%. Het tarief voor de rioolheffing stijgt op basis van het Gemeentelijk Rioleringsplan met 3,5%. Daarentegen kan de afvalstoffenheffing op basis van een gemiddeld afvalaanbod worden verlaagd met ruim 4%. Hierdoor neemt de lokale belastingdruk voor een eigenaar van een woning gematigd toe met 0,6% in 2020 ten opzichte van 2019. Dit is aanzienlijk lager dan de voor 2020 verwachte inflatie (1,7%). Voor een huurder van een woning daalt de belastingdruk met 0,1%. De totale woonlasten blijven daarmee in onze gemeente op een acceptabel niveau.

In het separate raadsadvies 'Belastingtarieven 2020' (zaaknummer: 2424010) is het totaalpakket aan belastingmaatregelen toegelicht. In paragraaf 6.1 'Lokale heffingen' komt de ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten aan de orde. In deze paragraaf wordt ook uitgebreid ingegaan op o.a. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen, een overzicht op hoofdlijnen voor de berekening van de diverse tarieven/heffingen en welke beleidsuitgangspunten ten grondslag liggen aan deze berekeningen.

Begrotingsomzet

Door te treffen interventie maatregelen in het sociaal domein hebben we de komende jaren de begroting (structureel) op orde. De begrotingsomzet bedraagt in 2020 bijna € 305 miljoen. Met dit bedrag zijn we in staat om onze ambities en activiteiten uit te voeren, zoals die staan beschreven in de programma's (hoofdstuk 5). Met deze begroting blijven we inzetten op de uitvoering van ons coalitieprogramma 2018-2022, met name op de centrale thema's: aantrekkelijke (binnen)stad, sociaal domein, duurzame stad en open bestuursstijl.

Financieel perspectief

De begroting is na de Kadernota 2020-2023 op detailniveau geactualiseerd. De definitieve uitwerking leidt tot het volgend financieel perspectief voor de komende jaren (- = nadeel; bedragen * € 1.000):

	2020:	2021:	2022:	2023:
Kadernota 2020-2023 saldo	152	-804	-1.397	418
Incidentele onttrekkingen algemene reserve	0	804	1.397	0
Kadernota 2020-2023 (collegevoorstel)	152	0	0	418
Aangenomen amendement: Bijdrage Gehandicaptenraad	-6	0	0	0
Kadernota 2020-2023 raadsbesluit incl. amendement	146	0	0	418
Nieuwe ontwikkelingen in de begroting:				
Eikenprocessierups	-74	p.m.	p.m.	p.m.
Beklemd deel algemene reserve t.b.v. sociaal domein (deels 20-NB-6.4c)	0	0	-1.570	-1.570
Stelpost uitkomst onderzoek jeugdzorg (onderdeel algemene uitkering)	0	0	1.570	1.570
Diversen	43	-445	-205	122
Begrotingssaldo 2020-2023	115	-445	-205	540
Voorstel: toevoeging (-)/onttrekking (+) uit algemene reserve	-115	445	205	-540
Begrotingssaldo 2020-2023 na collegevoorstel	0	0	0	0

De aangenomen Kadernota 2020-2023 door uw gemeenteraad op 9 juli jl. vormt het vertrekpunt voor het bovenstaand financieel perspectief. Aanvullend is er een amendement aangenomen voor de Gehandicaptenraad Hengelo.

Na de vaststelling van de Kadernota zijn er nog diverse ontwikkelingen/mutaties geweest die leiden tot een bijgesteld financieel perspectief in de begroting. Ten eerste zijn er extra middelen opgenomen ten behoeve van de bestrijding van de eikenprocessierups. Daarnaast zijn er nog diverse mutaties geweest, met name door de nieuwe Cao gemeenten per 1 januari 2019. Ook heeft er een wijziging plaatsgevonden met betrekking tot een deel van de inzet van het beklemd deel algemene reserve ten behoeve van het sociaal domein, waarvoor nu een stelpost uitkomst onderzoek jeugdzorg is opgenomen. Het betreft hier een technische aanpassing op basis van het provinciaal toezicht. In hoofdstuk 4 treft u een uitgebreide toelichting aan op de mutaties in het financieel perspectief.

Begrotingssaldo 2020-2023

Na bovenstaande mutaties is het begrotingssaldo 2020-2023 in 2020 € 115.000 en in 2023 € 540.000 positief. In de tussenliggende jaren is het saldo negatief, namelijk € 445.000 in 2021 en € 205.000 in 2022. Dit geeft voor de jaren 2021 en 2022 een negatiever beeld dan we in de Kadernota 2020-2023 hadden voorzien. Wij stellen voor om deze bedragen in 2021 en 2022 te onttrekken uit de algemene reserve.

Uit de ontwikkeling van de algemene reserve blijkt dat de algemene reserve de komende jaren ruim boven de door uw raad vastgestelde gewenste hoogte uitkomt (zie paragraaf 4.5 Overige ontwikkelingen en risico's). Dit maakt het mogelijk om incidenteel in 2021 en 2022 onttrekkingen te doen om zo de tussenliggende jaren sluitend te maken. Tevens wordt voorgesteld om de positieve saldo's in 2020 en 2023 toe te voegen aan de algemene reserve, om zodoende te voldoen aan het provinciaal financieel toezichtkader. Daarnaast blijft de algemene reserve door deze voorgestelde onttrekkingen en toevoegingen op ongeveer hetzelfde niveau eind 2023.

Structureel begrotingssaldo

Voor het provinciaal toezichtkader is het van belang dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. De gemeenteraad is uiteindelijk verantwoordelijk voor een structureel sluitende gemeentebegroting. Het structureel begrotingssaldo wordt uitgebreid toegelicht in paragraaf 4.2. In 2020 is er sprake van een positief structureel begrotingssaldo van € 151.000. In de jaren 2021 en 2022 is het structurele deel van de begroting net niet sluitend (resp. € 86.000 en € 24.000 nadelig). In 2023 is sprake van een positief structureel overschot van € 322.000. Dit is voldoende voor het provinciaal toezichtkader.

Ontwikkeling algemene reserve / algemene reserve grondexploitatie

De verwachte stand van de algemene reserve is in de begroting eind 2023 (€ 23,0 miljoen) nog ruimschoots boven het gewenste niveau van de algemene reserve (afgerond € 9,2 miljoen).

Exclusief de bekleemde middelen voor het sociaal domein komt de algemene reserve uit op bijna € 18,7 miljoen ultimo 2023. Daarnaast vragen wij uw aandacht voor twee ontwikkelingen.

In juli 2019 heeft de gemeente zich geschaard achter de samenwerking tussen het openbaar en katholiek onderwijs in Hengelo in samenhang met het nog op te stellen integraal huisvestingsplan primair onderwijs en aangegeven hierin financieel te willen bijdragen. Het is verstandig om hiervoor middelen achter de hand te houden in de algemene reserve. Wanneer de uitwerking van de samenwerking verder vorm heeft gekregen dan zal uw gemeenteraad hierover een afzonderlijk voorstel ontvangen.

In de raadsbrief 'Kosten renovatie stadhuis/nieuwbouw stadskantoor' (zaaknummer 2431092) bent u geïnformeerd over de verwachte overschrijding van het krediet op met name onverwachte kosten (asbest/achterstallig onderhoud) bij de renovatie van het stadhuis. Hiermee is in de bovengenoemde stand van de algemene reserve nog geen rekening gehouden. We wachten eerst de definitieve afwikkeling van het krediet af.

De algemene reserve grondexploitatie laat een verwachte stijging zien van bijna € 5,8 miljoen op 1 januari 2020 tot circa € 8,3 miljoen per 31 december 2023. In paragraaf 6.4 Grondbeleid treft u een uitgebreid overzicht aan van de belangrijkste ontwikkelingen in de diverse grondexploitaties.

Autorisatieniveau

Op verzoek van uw gemeenteraad hebben we vorig jaar het autorisatieniveau van programma 6 Sociaal domein uitgesplitst in de deelprogramma's:

- a) Taakvelden 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie en 6.2 Wijkteams;
- b) Taakvelden 6.3 Inkomensregelingen, 6.4 Begeleidende participatie en 6.5 Arbeidsparticipatie;
- c) Taakvelden 6.6 Maatwerkvoorzieningen Wmo, 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+, 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-, 6.81 Geëscaleerde zorg 18+ en 6.82 Geëscaleerde zorg 18-.

Vorig jaar hebben we aangegeven dat we voorafgaand aan het opstellen van de volgende Beleidsbegroting de nieuwe indeling in deelprogramma's voor programma 6 met uw raad willen evalueren. We hebben nu nog geen volledig begrotingsjaar conform dit autorisatieniveau gewerkt en stellen wij u voor deze evaluatie niet nu maar pas begin 2020 te houden. De uitkomst hiervan wordt dan betrokken bij de Beleidsbegroting 2021-2024.

Subsidie(plafonds)

De gemeente Hengelo verleent subsidies om bepaalde doelen te bereiken. De doelen zijn omschreven in de programma's van de Beleidsbegroting en in specifieke beleidsnota's. De subsidieverlening moet voldoen aan de regels van de Algemene wet bestuursrecht, de Algemene subsidieverordening en de subsidie uitvoeringsregelingen. De laatste twee worden door de gemeenteraad c.q. college bepaald. Met een subsidie kunnen de kosten van een activiteit geheel of gedeeltelijk worden betaald.

In paragraaf 6.8 Subsidies worden de subsidies op basis van de diverse uitvoerings- en subsidieregelingen benoemd. Ook worden hierbij in een afzonderlijke kolom de subsidieplafonds van de betreffende regelingen benoemd. Op grond van de Algemene Subsidieverordening 2011 (op basis van artikel 4 lid 1) kan de gemeenteraad jaarlijks bij de vaststelling van de begroting besluiten tot het instellen van subsidieplafonds. Wij stellen dan ook voor om voor het jaar 2020 de subsidieplafonds vast te stellen conform het overzicht in paragraaf 6.8.

Tarieven sportaccommodaties

Voorgaande jaren werden jaarlijks de huurtarieven voor sportaccommodaties door uw raad vastgesteld via de 'Verordening tarieven sportaccommodaties'. Vorig jaar heeft uw raad besloten dat vanaf 2020 de 'Verordening tarieven sportaccommodaties' wordt vervangen door een tarievenlijst voor de verhuur van sportaccommodaties die het college vaststelt. Deze tarievenlijst is nu opgenomen in bijlage 8.8. van de begroting.

Vervolgtraject

Een persbericht volgt bij het definitieve raadsbesluit.

De Beleidsbegroting is ook digitaal beschikbaar op het financieel portaal: <https://financien.hengelo.nl/>
Na de vaststelling van de begroting door uw gemeenteraad zal deze worden aangevuld met aangenomen amendementen en moties.

Vervolgens wordt de begroting voor 15 november a.s. (wettelijke termijn) aangeboden aan het college van Gedeputeerde Staten van Overijssel in het kader van het financieel toezicht.

BESPREEK- EN BESLISPUNTEN

1. De Beleidsbegroting 2020-2023 vast te stellen.
2. Het programmaplan, bestaande uit de programma's, als beleidsinhoudelijk kader vast te stellen.
3. Het college van burgemeester en wethouders voor het jaar 2020 te machtigen tot het uitvoeren van het programmaplan.
4. Voor het jaar 2020 de lasten en baten per programma, inclusief de mutaties in de reserves, als financieel kader vast te stellen; het autorisatieniveau van programma 6 Sociaal domein uit te splitsen in de deelprogramma's:
 - a) Taakvelden 6.1 en 6.2;
 - b) Taakvelden 6.3, 6.4 en 6.5;
 - c) Taakvelden 6.6, 6.71, 6.72, 6.81 en 6.82.
5. De subsidieplafonds voor het jaar 2020 vast te stellen;
6. De bekleemde middelen in de algemene reserve ten behoeve van het sociaal domein, jaarlijks € 1,57 miljoen voor de jaren 2022 en 2023, (vooralsnog) te reserveren in de algemene reserve.

FINANCIËLE ASPECTEN

De samenvatting van de belangrijkste financiële mutaties treft u aan in hoofdstuk 4 van de Beleidsbegroting 2020-2023.

BIJLAGE(N)

Beleidsbegroting 2020-2023.

Dit raadsadvies is vastgesteld door het college van B & W van Hengelo.

Beleidsbegroting 2020 - 2023

CONCEPT

Versie: 24 september 2019

Vastgesteld door het college van B en W

ten behoeve van besluitvorming in de gemeenteraad van 5 november 2019

Colofon

Dit is een publicatie van de Gemeente Hengelo
Postbus 18
7550 AA Hengelo
www.hengelo.nl

Bezoekadres: Hazenweg 121
E-mail: gemeente@hengelo.nl
Telefoon: 14074

Fotografie: Christian van der Meij, Eric Brinkhorst & Hart van Zuid

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Leeswijzer	5
Raadsadvies en raadsbesluit	6
3.1 Raadsadvies	6
3.2 Raadsbesluit	12
De financiën van de gemeente Hengelo	13
4.1 Hengelo kleurt - financieel op orde	14
4.2 Van Kadernota naar Beleidsbegroting	16
4.3 Nieuw beleid	20
4.4 Belasting- en tariefmaatregelen	21
4.5 Overige ontwikkelingen en risico's	22
4.6 Grondslagen voor de ramingen bestaand beleid	25
Programma's	27
5.1 Centrale thema's	28
5.2 Beleidsprogramma's	33
5.2.1 Veiligheid	33
5.2.2 Verkeer, vervoer en waterstaat	37
5.2.3 Economie	44
5.2.4 Onderwijs	50
5.2.5 Sport, cultuur & recreatie	55
5.2.6 Sociaal domein	67
5.2.7 Volksgezondheid, milieu en duurzaamheid	91
5.2.8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	100
5.2.9 Bestuur en ondersteuning	107
Paragrafen	121
6.1 Lokale heffingen	122
6.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	134
6.3 Onderhoud kapitaalgoederen	141
6.4 Grondbeleid	149
6.5 Financiering	154
6.6 Verbonden partijen	158
6.7 Bedrijfsvoering	167
6.8 Subsidies	174
Financiële overzichten	177
7.1 Lasten en baten	178
7.1.1 Totaal overzicht lasten en baten	178
7.1.2 Baten en lasten per programma	178
7.2 Algemene dekkingsmiddelen	179

Bijlage	181
8.1 Reserves en voorzieningen	182
8.1.1 Mutaties in de reserves	183
8.1.2 Aard en reden reserves	184
8.1.3 Mutaties in de voorzieningen	186
8.1.4 Aard en reden voorzieningen	187
8.1.5 Structurele toevoegingen en ontrekkingen aan reserves 2020 - 2023	188
8.2 Lasten en baten per taakveld	189
8.3 EMU-saldo	191
8.4 Incidentele baten en lasten 2020 - 2023	192
8.5 Verbonden partijen en vertegenwoordiging	194
8.6 Meerjarig investeringsoverzicht	199
8.7 Nieuw beleid	201
8.8 Tarieven sportaccommodaties	203
8.9 Amendementen en moties	207

Inleiding

Hengelo kleurt

De Kadernota 2020-2023 is vertaald in de voorliggende Beleidsbegroting 2020-2023. Deze nota is door de gemeenteraad op 9 juli jl. vastgesteld. De beleidsmatige en financiële effecten van deze nota zijn opgenomen in de begroting. Daarna is de begroting op detailniveau uitgewerkt.

In de Kadernota hebben we aangegeven dat we extra kleur willen aanbrengen in onze stad. De binnenstad verkleurt inmiddels in hoog tempo zowel letterlijk als figuurlijk. Niet alleen met de kleur van de stenen, maar ook wat betreft vergroening, evenementen en 'reuring'. We timmeren op het gebied van duurzaamheid flink aan de weg en trekken daar fors extra geld voor uit. Ook hier kleurt de stad door onze inzet om meer groen toe te voegen en met de pilot aardgasvrije wijk. We zorgen er met elkaar voor dat Hengelo veilig en leefbaar is. We zetten in op meer toezicht en handhaving bij evenementen én in het sociale domein.

Open bestuursstijl

In de aanloop naar de Kadernota hebben we de open bestuursstijl gebruikt. Zowel de inwoners, organisaties en gemeenteraad zijn vanaf het begin betrokken geweest bij dit proces. Vooraf hadden we daarbij aangegeven dat de financiële ruimte beperkt was. Dat betekent dat we uiteindelijk lastige keuzes moesten maken. Hierbij hebben wij ons met name gericht op de stad, die aantrekkelijk, bereikbaar, veilig, sociaal en duurzaam is.

Toch kijken we erg tevreden terug op dit proces, dat uitgebreid beschreven is in paragraaf 5.1.1 Open Bestuursstijl. Mogelijke verbeteringen in het proces worden betrokken bij de Kadernota 2021-2024.

Financiën op orde

De begrotingsomzet bedraagt in 2020 bijna € 305 miljoen. Met dit bedrag zijn we in staat om onze ambities en activiteiten uit te voeren, zoals die staan beschreven in de programma's (hoofdstuk 5). Door de te treffen van interventie maatregelen in het sociaal domein hebben we de komende jaren de begroting structureel op orde. Verder blijft de algemene reserve ruim boven het gewenste niveau. Voor een uitgebreide toelichting op de financiën van de gemeente Hengelo verwijzen wij naar hoofdstuk 4.

Het financieel portaal

De gemeentebegroting is digitaal beschikbaar in het financieel portaal van de gemeente Hengelo (link: <https://financien.hengelo.nl>).

Raadsbehandeling

De behandeling van de Beleidsbegroting vindt plaats in de oordeelsvormende politieke markt van 16 oktober a.s.. De raadsvergadering over de begroting vindt plaats op 5 november a.s..

Hengelo, september 2019

Burgemeester en wethouders van de gemeente Hengelo

Leeswijzer

In hoofdstuk 3 treft u het raadsadvies en het bijbehorende ontwerpraadsbesluit aan. De Beleidsbegroting bestaat daarna uit de volgende hoofdstukken.

In hoofdstuk 4 wordt de financiële positie van de gemeente Hengelo weergegeven en het financieel meerjarenperspectief geschetst. Ook het vastgestelde nieuw beleid op basis van de Kadernota 2020-2023 komt hier aan de orde.

In hoofdstuk 5 worden de begrotingsprogramma's beschreven. De programma's vormen de kern van de begroting. Met ingang van het jaar 2019 hebben we een nieuwe opzet van de beleidsprogramma's. In de raadsvergadering van 24 april 2018 is besloten om de programma-indeling voor de komende raadsperiode te baseren op de voorgeschreven clustering van taakvelden. Een belangrijk voordeel hiervan is, dat met één rapportage (op programma/taakveld) kan worden volstaan voor zowel richting gemeenteraad, organisatie en de stad. Concreet betekent dit dat de Beleidsbegroting de volgende programma's kent: 1. Veiligheid, 2. Verkeer, vervoer en waterstaat, 3 Economie, 4. Onderwijs, 5. Sport, cultuur en recreatie, 6. Sociaal domein, 7. Volksgezondheid, milieu en duurzaamheid, 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing en 9. Bestuur en ondersteuning.

Per programma worden de volgende gegevens vermeld: de hoofddoelstelling, een financieel overzicht met de taakvelden, een opsomming van de relevante beleidsnota's en beleidsindicatoren en de bijdrage van de diverse verbonden partijen aan de doelstelling van het programma/taakveld. Elk programma kent vervolgens een (op basis van de begrotingsvoorschriften) onderverdeling naar taakvelden. Per taakveld zijn zo veel mogelijk (beleidsinhoudelijke en financiële) gegevens geclusterd. Concreet komt dit erop neer, dat per taakveld een nadere analyse plaats is aan de hand van de volgende vragen: wat willen we bereiken?, wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?, wat blijven we doen?, wat mag het kosten? een financiële toelichting betreffende de verschillen > € 50.000 of > 10% van het budget.

De verplichte kengetallen worden van de landelijke website 'waarstaatjegemeente' gehaald. In een aantal gevallen zijn de gegevens voor een bepaald jaar ververst met actuelere cijfers (bijv. in de kolom begroting 2019 staan andere uitkomsten dan in de kolom werkelijk 2018, terwijl beide uitkomsten gestoeld zijn op bijv. het jaar 2017). Dit kunnen we niet meer aanpassen, omdat we verplicht zijn aansluiting te houden met deze landelijke cijfers.

In hoofdstuk 6 staan de door het rijk voorgeschreven verplichte paragrafen. De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de begroting op specifieke onderwerpen, zoals het weerstandsvermogen en risicobeheersing, het grondbeleid, het onderhoud van kapitaalgoederen en de lokale heffingen. Hieraan hebben we een paragraaf voor subsidies toegevoegd. De investeringen worden, anders dan in de voorgaande Beleidsbegroting, nader toegelicht bij de betreffende programma's.

Hoofdstuk 7 geeft een totaaloverzicht van lasten en baten, een overzicht van lasten en baten per programma en een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen.

In hoofdstuk 8 worden alle bijlagen weergegeven, waaronder de baten en lasten per taakveld, de overzichten van de reserves en voorzieningen, de verbonden partijen en het meerjarig investeringsoverzicht. Met ingang van deze begroting zijn de tarieven voor de huur van sportaccommodaties opgenomen.

Raadsadvies en raadsbesluit

3.1 Raadsadvies

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2424641	Peper, Marianne	MID-FIN	Mariska ten Heuw
ONDERWERP			
Beleidsbegroting 2020-2023			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

Op grond van de artikelen 190 en 191 van de Gemeentewet biedt het college van burgemeester en wethouders jaarlijks, voor aanvang van het nieuwe begrotingsjaar, een ontwerp-(meerjaren)begroting aan ter vaststelling door de gemeenteraad.

Voorafgaand aan de Beleidsbegroting is de Kadernota 2020-2023 vastgesteld in de gemeenteraad van 9 juli jl. De beleidsmatige en financiële effecten van deze nota zijn opgenomen in de voorliggende begroting. Daarna is de begroting op detailniveau uitgewerkt.

INHOUD VAN HET VOORSTEL

Hengelo kleurt/nieuw beleid

Bij de aanbidding van de Kadernota 2020-2023 hebben we aangegeven dat de voorstellen uit de Kadernota extra kleur aanbrengen in onze stad. De binnenstad verkleurt inmiddels in hoog tempo zowel letterlijk als figuurlijk. Niet alleen met de kleur van de stenen, maar ook wat betreft vergroening, evenementen en 'reuring'. We timmeren op het gebied van duurzaamheid flink aan de weg en trekken daar fors extra geld voor uit. Ook hier kleurt de stad door onze inzet om meer groen toe te voegen en met de pilot aardgasvrije wijk. We zorgen er met elkaar voor dat Hengelo veilig en leefbaar is. We zetten in op meer toezicht en handhaving bij evenementen én in het sociale domein.

In de inleiding van de Kadernota hebben wij uitgebreid beschreven hoe wij tot het collegevoorstel voor nieuw beleid zijn gekomen. De beperkte financiële ruimte maakte dat wij lastige keuzes moesten maken. Hierbij hebben wij ons met name gericht op de stad, die aantrekkelijk, bereikbaar, veilig, sociaal en duurzaam is. De gemeenteraad heeft in de vergadering van 9 juli jl. conform het collegevoorstel voor nieuw beleid besloten met aanvullend het aangenomen amendement voor een bijdrage aan de Gehandicaptenraad Hengelo.

In de aanloop naar de Kadernota hebben we een open bestuursstijl gebruikt. Zowel de inwoners, organisaties en gemeenteraad zijn vanaf het begin betrokken geweest bij dit proces. Vooraf hadden we daarbij aangegeven dat de financiële ruimte beperkt was. Toch kijken we erg tevreden terug op dit proces. Naar aanleiding van de evaluatie van dit proces worden mogelijke verbeteringen betrokken bij het proces van de (nieuwe) Kadernota 2021-2024.

Autonome ontwikkelingen

De in de Kadernota 2020-2023 opgenomen autonome ontwikkelingen zijn in de nu voorliggende begroting verwerkt. We zijn in het financieel perspectief van deze nota geconfronteerd met diverse financiële mee- en tegenvallers. Waaronder opnieuw een forse tegenvaller in de uitgaven binnen de Jeugdzorg en de ontwikkeling van de gemeentefondsuitkering op basis van de meicirculaire 2019. Naast deze effecten zijn er nog andere autonome ontwikkelingen, zoals onder andere de ontwikkelingen van de uitgaven en inkomsten (BUIG) voor bijstandsontvangers, bijzondere bijstand, reïntegratie- en participatievoorzieningen, dienstverlening ondersteuning en zorg, omgevingsdienst Twente en onderwijshuisvesting.

Dekkingsmaatregelen

De financiële gevolgen van de autonome ontwikkelingen en het nieuw beleid zijn mogelijk gemaakt door diverse dekkingsmaatregelen. De grootste maatregelen betreffen de lagere structurele rentetoevoegingen aan de algemene reserve en de reserve grondexploitatie. Verheugd zijn wij dat het niet nodig was om de tarieven voor belastingen en heffingen extra te moeten laten stijgen om de tekorten in de begroting af te dekken.

Woonlasten

De OZB wordt aangepast aan de inflatiecorrectie van 1,7%. Het tarief voor de rioolheffing stijgt op basis van het Gemeentelijk Rioleringsplan met 3,5%. Daarentegen kan de afvalstoffenheffing op basis van een gemiddeld afvalaanbod worden verlaagd met ruim 4%. Hierdoor neemt de lokale belastingdruk voor een eigenaar van een woning gematigd toe met 0,6% in 2020 ten opzichte van 2019. Dit is aanzienlijk lager dan de voor 2020 verwachte inflatie (1,7%). Voor een huurder van een woning daalt de belastingdruk met 0,1%. De totale woonlasten blijven daarmee in onze gemeente op een acceptabel niveau.

In het separate raadsadvies 'Belastingtarieven 2020' (zaaknummer: 2424010) is het totaalpakket aan belastingmaatregelen toegelicht. In paragraaf 6.1 'Lokale heffingen' komt de ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten aan de orde. In deze paragraaf wordt ook uitgebreid ingegaan op o.a. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen, een overzicht op hoofdlijnen voor de berekening van de diverse tarieven/heffingen en welke beleidsuitgangspunten ten grondslag liggen aan deze berekeningen.

Begrotingsomzet

Door te treffen interventie maatregelen in het sociaal domein hebben we de komende jaren de begroting (structureel) op orde. De begrotingsomzet bedraagt in 2020 bijna € 305 miljoen. Met dit bedrag zijn we in staat om onze ambities en activiteiten uit te voeren, zoals die staan beschreven in de programma's (hoofdstuk 5). Met deze begroting blijven we inzetten op de uitvoering van ons coalitieprogramma 2018-2022, met name op de centrale thema's: aantrekkelijke (binnen)stad, sociaal domein, duurzame stad en open bestuursstijl.

Financieel perspectief

De begroting is na de Kadernota 2020-2023 op detailniveau geactualiseerd. De definitieve uitwerking leidt tot het volgend financieel perspectief voor de komende jaren (- = nadeel; bedragen * € 1.000):

	2020:	2021:	2022:	2023:
Kadernota 2020-2023 saldo	152	-804	-1.397	418
Incidentele onttrekkingen algemene reserve	0	804	1.397	0
Kadernota 2020-2023 (collegevoorstel)	152	0	0	418
Aangenomen amendement: Bijdrage Gehandicaptenraad	-6	0	0	0
Kadernota 2020-2023 raadsbesluit incl. amendement	146	0	0	418
Nieuwe ontwikkelingen in de begroting:				
Eikenprocessierups	-74	p.m.	p.m.	p.m.
Beklemd deel algemene reserve t.b.v. sociaal domein (deels 20-NB-6.4c)	0	0	-1.570	-1.570
Stelpost uitkomst onderzoek jeugdzorg (onderdeel algemene uitkering)	0	0	1.570	1.570
Diversen	43	-445	-205	122
Begrotingssaldo 2020-2023	115	-445	-205	540
Voorstel: toevoeging (-)/onttrekking (+) uit algemene reserve	-115	445	205	-540
Begrotingssaldo 2020-2023 na collegevoorstel	0	0	0	0

De aangenomen Kadernota 2020-2023 door uw gemeenteraad op 9 juli jl. vormt het vertrekpunt voor het bovenstaand financieel perspectief. Aanvullend is er een amendement aangenomen voor de Gehandicaptenraad Hengelo.

Na de vaststelling van de Kadernota zijn er nog diverse ontwikkelingen/mutaties geweest die leiden tot een bijgesteld financieel perspectief in de begroting. Ten eerste zijn er extra middelen opgenomen ten behoeve van de bestrijding van de eikenprocessierups. Daarnaast zijn er nog diverse mutaties geweest, met name door de nieuwe Cao gemeenten per 1 januari 2019. Ook heeft er een wijziging plaatsgevonden met betrekking tot een deel van de inzet van het beklemd deel algemene reserve ten behoeve van het sociaal domein, waarvoor nu een stelpost uitkomst onderzoek jeugdzorg is opgenomen. Het betreft hier een technische aanpassing op basis van het provinciaal toezicht. In hoofdstuk 4 treft u een uitgebreide toelichting aan op de mutaties in het financieel perspectief.

Begrotingssaldo 2020-2023

Na bovenstaande mutaties is het begrotingssaldo 2020-2023 in 2020 € 115.000 en in 2023 € 540.000 positief. In de tussenliggende jaren is het saldo negatief, namelijk € 445.000 in 2021 en € 205.000 in 2022. Dit geeft voor de jaren 2021 en 2022 een negatiever beeld dan we in de Kadernota 2020-2023 hadden voorzien. Wij stellen voor om deze bedragen in 2021 en 2022 te onttrekken uit de algemene reserve.

Uit de ontwikkeling van de algemene reserve blijkt dat de algemene reserve de komende jaren ruim boven de door uw raad vastgestelde gewenste hoogte uitkomt (zie paragraaf 4.5 Overige ontwikkelingen en risico's). Dit maakt het mogelijk om incidenteel in 2021 en 2022 onttrekkingen te doen om zo de tussenliggende jaren sluitend te maken. Tevens wordt voorgesteld om de positieve saldo's in 2020 en 2023 toe te voegen aan de algemene reserve, om zodoende te voldoen aan het provinciaal financieel toezichtkader. Daarnaast blijft de algemene reserve door deze voorgestelde onttrekkingen en toevoegingen op ongeveer hetzelfde niveau eind 2023.

Structureel begrotingssaldo

Voor het provinciaal toezichtkader is het van belang dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. De gemeenteraad is uiteindelijk verantwoordelijk voor een structureel sluitende gemeentebegroting. Het structureel begrotingssaldo wordt uitgebreid toegelicht in paragraaf 4.2. In 2020 is er sprake van een positief structureel begrotingssaldo van € 151.000. In de jaren 2021 en 2022 is het structurele deel van de begroting net niet sluitend (resp. € 86.000 en € 24.000 nadelig). In 2023 is sprake van een positief structureel overschot van € 322.000. Dit is voldoende voor het provinciaal toezichtkader.

Ontwikkeling algemene reserve/algemene reserve grondexploitatie

De verwachte stand van de algemene reserve is in de begroting eind 2023 (€ 23,0 miljoen) nog ruimschoots boven het gewenste niveau van de algemene reserve (afgerond € 9,2 miljoen).

Exclusief de bekleemde middelen voor het sociaal domein komt de algemene reserve uit op bijna € 18,7 miljoen ultimo 2023. Daarnaast vragen wij uw aandacht voor twee ontwikkelingen.

In juli 2019 heeft de gemeente zich geschaard achter de samenwerking tussen het openbaar en katholiek onderwijs in Hengelo in samenhang met het nog op te stellen integraal huisvestingsplan primair onderwijs en aangegeven hierin financieel te willen bijdragen. Het is verstandig om hiervoor middelen achter de hand te houden in de algemene reserve. Wanneer de uitwerking van de samenwerking verder vorm heeft gekregen dan zal uw gemeenteraad hierover een afzonderlijk voorstel ontvangen.

In de raadsbrief 'Kosten renovatie stadhuis/nieuwbouw stadskantoor' (zaaknummer 2431092) bent u geïnformeerd over de verwachte overschrijding van het krediet op met name onverwachte kosten (asbest/achterstallig onderhoud) bij de renovatie van het stadhuis. Hiermee is in de bovengenoemde stand van de algemene reserve nog geen rekening gehouden. We wachten eerst de definitieve afwikkeling van het krediet af.

De algemene reserve grondexploitatie laat een verwachte stijging zien van bijna € 5,8 miljoen op 1 januari 2020 tot circa € 8,3 miljoen per 31 december 2023. In paragraaf 6.4 Grondbeleid treft u een uitgebreid overzicht aan van de belangrijkste ontwikkelingen in de diverse grondexploitaties.

Autorisatieniveau

Op verzoek van uw gemeenteraad hebben we vorig jaar het autorisatieniveau van programma 6 Sociaal domein uitgesplitst in de deelprogramma's:

- a) Taakvelden 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie en 6.2 Wijkteams;
- b) Taakvelden 6.3 Inkomensregelingen, 6.4 Begeleidende participatie en 6.5 Arbeidsparticipatie;
- c) Taakvelden 6.6 Maatwerkvoorzieningen Wmo, 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+, 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-, 6.81 Geëscaleerde zorg 18+ en 6.82 Geëscaleerde zorg 18-.

Vorig jaar hebben we aangegeven dat we voorafgaand aan het opstellen van de volgende Beleidsbegroting de nieuwe indeling in deelprogramma's voor programma 6 met uw raad willen evalueren. We hebben nu nog geen volledig begrotingsjaar conform dit autorisatieniveau gewerkt en stellen wij u voor deze evaluatie niet nu maar pas begin 2020 te houden. De uitkomst hiervan wordt dan betrokken bij de Beleidsbegroting 2021-2024.

Subsidie(plafonds)

De gemeente Hengelo verleent subsidies om bepaalde doelen te bereiken. De doelen zijn omschreven in de programma's van de Beleidsbegroting en in specifieke beleidsnota's. De subsidieverlening moet voldoen aan de regels van de Algemene wet bestuursrecht, de Algemene subsidieverordening en de subsidie uitvoeringsregelingen. De laatste twee worden door de gemeenteraad c.q. college bepaald. Met een subsidie kunnen de kosten van een activiteit geheel of gedeeltelijk worden betaald.

In paragraaf 6.8 Subsidies worden de subsidies op basis van de diverse uitvoerings- en subsidieregelingen benoemd. Ook worden hierbij in een afzonderlijke kolom de subsidieplafonds van de betreffende regelingen benoemd. Op grond van de Algemene Subsidieverordening 2011 (op basis van artikel 4 lid 1) kan de gemeenteraad jaarlijks bij de vaststelling van de begroting besluiten tot het instellen van subsidieplafonds. Wij stellen dan ook voor om voor het jaar 2020 de subsidieplafonds vast te stellen conform het overzicht in paragraaf 6.8.

Tarieven sportaccommodaties

Voorgaande jaren werden jaarlijks de huurtarieven voor sportaccommodaties door uw raad vastgesteld via de 'Verordening tarieven sportaccommodaties'. Vorig jaar heeft uw raad besloten dat vanaf 2020 de 'Verordening tarieven sportaccommodaties' wordt vervangen door een tarievenlijst voor de verhuur van sportaccommodaties die het college vaststelt. Deze tarievenlijst is nu opgenomen in bijlage 8.8. van de begroting.

Vervolgtraject

Een persbericht volgt bij het definitieve raadsbesluit.

De Beleidsbegroting is ook digitaal beschikbaar op het financieel portaal: <https://financien.hengelo.nl/>
Na de vaststelling van de begroting door uw gemeenteraad zal deze worden aangevuld met aangenomen amendementen en moties.

Vervolgens wordt de begroting voor 15 november a.s. (wettelijke termijn) aangeboden aan het college van Gedeputeerde Staten van Overijssel in het kader van het financieel toezicht.

BESPREEK- EN BESLISPUNTEN

1. De Beleidsbegroting 2020-2023 vast te stellen.
2. Het programmaplan, bestaande uit de programma's, als beleidsinhoudelijk kader vast te stellen.
3. Het college van burgemeester en wethouders voor het jaar 2020 te machtigen tot het uitvoeren van het programmaplan.
4. Voor het jaar 2020 de lasten en baten per programma, inclusief de mutaties in de reserves, als financieel kader vast te stellen; het autorisatieniveau van programma 6 Sociaal domein uit te splitsen in de deelprogramma's:
 - a) Taakvelden 6.1 en 6.2;
 - b) Taakvelden 6.3, 6.4 en 6.5;
 - c) Taakvelden 6.6, 6.71, 6.72, 6.81 en 6.82.
5. De subsidieplafonds voor het jaar 2020 vast te stellen;
6. De beklemde middelen in de algemene reserve ten behoeve van het sociaal domein, jaarlijks € 1,57 miljoen voor de jaren 2022 en 2023, (vooralsnog) te reserveren in de algemene reserve.

FINANCIËLE ASPECTEN

De samenvatting van de belangrijkste financiële mutaties treft u aan in hoofdstuk 4 van de Beleidsbegroting 2020-2023.

BIJLAGE(N)

Beleidsbegroting 2020-2023.

Dit raadsadvies is vastgesteld door het college van B & W van Hengelo.

3.2 Raadsbesluit

(ruimte voor definitief raadsbesluit)

4

De financiën van de gemeente Hengelo

4.1	Hengelo kleurt - financieel op orde	14
4.2	Van Kadernota naar Beleidsbegroting	16
4.3	Nieuw beleid	20
4.4	Belasting- en tariefmaatregelen	21
4.5	Overige ontwikkelingen en risico's	22
4.6	Grondslagen voor de ramingen bestaand beleid	25

4.1 Hengelo kleurt - financieel op orde

Hengelo kleurt

Bij de aanbidding van de Kadernota 2020-2023 hebben we aangegeven dat de voorstellen uit de Kadernota extra kleur aanbrengen in onze stad. De binnenstad verkleurt inmiddels in hoog tempo zowel letterlijk als figuurlijk. Niet alleen met de kleur van de stenen, maar ook wat betreft vergroening, evenementen en 'reuring'. We timmeren op het gebied van duurzaamheid flink aan de weg en trekken daar fors extra geld voor uit. Ook hier kleurt de stad door onze inzet om meer groen toe te voegen en met de pilot aardgasvrije wijk. We zorgen er met elkaar voor dat Hengelo veilig en leefbaar is. We zetten in op meer toezicht en handhaving bij evenementen én in het sociale domein.

Het consistent vasthouden van deze ingezette beweging doen we met elkaar op basis van een aantal waarden. Samenwerken door open te staan voor elkaar is een eerste belangrijke waarde voor het gemeentebestuur en de inwoners van onze stad. Net als het goed zorgen voor – en samenleven met – elkaar. Hengelo is van oudsher een sociale stad met een sterke samenhang en wil dat in de toekomst blijven. De focus op een duurzame toekomst is een derde belangrijke waarde. Ook die heeft als rode draad gediend bij het afwegen van alle initiatieven, wensen en ideeën in de Kadernota. En als vierde belangrijke waarde hanteren we de uitnodigende stad: levendig en groen. In Hengelo is het goed toeven. Wij zijn een aantrekkelijke stad en willen dat uitbouwen!

Autonome ontwikkelingen

De in de Kadernota 2020-2023 opgenomen autonome ontwikkelingen zijn in de nu voorliggende begroting verwerkt. We zijn in het financieel perspectief van deze nota geconfronteerd met diverse financiële mee- en tegenvallers. Waaronder opnieuw een forse tegenvaller met betrekking tot de uitgaven binnen de Jeugdzorg en de ontwikkeling van de gemeentefondsuitkering op basis van de meicirculaire 2019. Naast deze effecten zijn er nog andere autonome ontwikkelingen, zoals onder andere de ontwikkelingen van de uitgaven en inkomsten (BUIG) voor bijstandsontvangers, bijzondere bijstand, reïntegratie- en participatievoorzieningen, dienstverlening ondersteuning en zorg, omgevingsdienst Twente en onderwijshuisvesting.

Nieuw beleid

In de inleiding van de Kadernota hebben wij uitgebreid beschreven hoe wij tot het collegevoorstel voor nieuw beleid zijn gekomen. De beperkte financiële ruimte maakte dat wij lastige keuzes moesten maken. Hierbij hebben wij ons met name gericht op de stad, die aantrekkelijk, bereikbaar, veilig, sociaal en duurzaam is. De gemeenteraad heeft in de vergadering van 9 juli jl. conform het collegevoorstel voor nieuw beleid besloten met aanvullend het aangenomen amendement voor een bijdrage aan de Gehandicaptenraad Hengelo.

Dekkingsmaatregelen

Om dit geheel financieel mogelijk te maken hebben we diverse dekkingsmaatregelen genomen die zijn benoemd in paragraaf 2.4 van de Kadernota. De grootste maatregelen betreffen de lagere structurele rentetoevoegingen aan de algemene reserve en de reserve grondexploitatie. Verheugd zijn wij dat het niet nodig was om de tarieven voor belastingen en heffingen extra te moeten laten stijgen om de tekorten in de begroting af te dekken.

Ontwikkeling algemene reserve

De verwachte stand van de algemene reserve eind 2023 (€ 23,0 miljoen) is nog ruimschoots boven het gewenste niveau van de algemene reserve (afgerond € 9,2 miljoen).

Daarbij willen wij u wel de opmerking van de provincie in herinnering brengen, dat ten opzichte van deze solvabiliteitsnorm onze reservepositie laag is en blijft. Uit de financiële scan kwam naar voren, dat de financiële positie van de gemeente Hengelo kwetsbaar is. De gemeente is, als het gaat om de weerbaarheid, vooral kwetsbaar door de lagere solvabiliteit (reserves) als deze wordt afgezet tegen de signaalwaarde (eigen vermogen <20%), die de Vereniging van Nederlandse Gemeenten hanteert.

Begrotingsomzet

De begrotingsomzet bedraagt in 2020 bijna € 305 miljoen. Met dit bedrag zijn we in staat om onze ambities en activiteiten uit te voeren. Met deze begroting blijven we inzetten op de uitvoering van ons coalitieprogramma 2018-2022. Laten we samen met de gemeenteraad, met partners in de stad en uiteraard de inwoners en ondernemers de komende periode met name inzetten op de centrale thema's: Aantrekkelijke (binnen)stad, Sociaal domein, Duurzame stad en Open bestuursstijl.

Woonlasten

De lokale belastingdruk voor een eigenaar van een woning neemt gematigd toe met 0,6% in 2020 ten opzichte van 2019. Dit is aanzienlijk lager dan de voor 2020 verwachte inflatie. Voor een huurder van een woning daalt de belastingdruk met 0,1%.

Volgende paragrafen

In de volgende paragrafen wordt de ontwikkeling van het meerjarenperspectief 2020-2023 en het nieuw beleid op basis van de Kadernota 2020-2023 geschetst. Tevens wordt ingegaan op de overige ontwikkelingen en risico's, de financiële positie, de belasting- en tariefsmaatregelen en de begrotingsuitgangspunten die zijn gehanteerd bij het opstellen van de begroting.

4.2 Van Kadernota naar Beleidsbegroting

Financieel perspectief

De begroting is na de Kadernota 2020-2023 op detailniveau geactualiseerd. De definitieve uitwerking leidt tot het volgende financieel perspectief voor de komende jaren (- = nadeel; bedragen * € 1.000):

	2020:	2021:	2022:	2023:
Kadernota 2020-2023 saldo	152	-804	-1.397	418
Incidentele onttrekkingen algemene reserve	0	804	1.397	0
Kadernota 2020-2023 (collegevoorstel)	152	0	0	418
Aangenomen amendement: Bijdrage Gehandicaptenraad	-6	0	0	0
Kadernota 2020-2023 raadsbesluit incl. amendement	146	0	0	418
Nieuwe ontwikkelingen in de begroting:				
Eikenprocessierups	-74	p.m.	p.m.	p.m.
Beklemde deel algemene reserve t.b.v. sociaal domein (deels 20-NB-6.4c)	0	0	-1.570	-1.570
Stelpost uitkomst onderzoek jeugdzorg (onderdeel algemene uitkering)	0	0	1.570	1.570
Diversen	43	-445	-205	122
Begrotingssaldo 2020-2023	115	-445	-205	540
Voorstel: toevoeging (-)/onttrekking (+) uit algemene reserve	-115	445	205	-540
Begrotingssaldo 2020-2023 na collegevoorstel	0	0	0	0

De aangenomen Kadernota 2020-2023 door uw gemeenteraad op 9 juli jl. vormt het vertrekpunt voor het bovenstaand financieel perspectief. Aanvullend is er een amendement aangenomen voor de Gehandicaptenraad Hengelo.

Na de vaststelling van de Kadernota zijn er nog een aantal ontwikkelingen/mutaties geweest die leiden tot een bijgesteld financieel perspectief in de uiteindelijke begroting. Ten eerste zijn er extra middelen opgenomen ten behoeve van de bestrijding (preventief/repressief) van de eikenprocessierups. Daarnaast zijn er nog diverse mutaties geweest, met name door de nieuwe Cao gemeenten per 1 januari 2019.

Eikenprocessierups

Zoals u inmiddels in de 'Informerende (raads)brief eikenprocessierups' (zaaknummer: 2408772) heeft kunnen lezen stellen we voor om voor 2020 € 74.000 extra beschikbaar te stellen voor de bestrijding van de eikenprocessierups, naast de structurele begrotingspost van € 26.000. Afhankelijk van de nieuwe inzichten/technieken kunnen we voor de Kadernota 2021-2024 bezien wat de structurele effecten zijn. Vandaar nu nog als p.m. raming opgenomen in bovenstaand financieel perspectief.

Beklemde deel algemene reserve t.b.v. sociaal domein/Stelpost uitkomst onderzoek jeugdzorg

Medio juli jl. heeft de (financieel) provinciaal toezichthouder ons geïnformeerd hoe om te gaan met de situatie dat er voor de jaren 2022 en 2023 geen extra middelen jeugdhulp zijn begroot in de algemene uitkering van het gemeentefonds bij de meicirculaire 2019. Het kabinet heeft in de meicirculaire 2019 besloten extra middelen toe te voegen aan het jeugdhulpbudget voor 2019, 2020 en 2021. Aanvullend wordt onderzoek verricht om te kunnen bepalen of, en zo ja in welke mate, gemeenten structureel extra middelen nodig hebben. Het Rijk heeft laten weten dat de provinciale toezichthouders het voorgenomen onderzoek en de uitkomsten daarvan meewegen in de beoordeling van de meerjarenraming in de gemeentelijke begroting.

In overleg met de provinciale toezichthouders heeft het Rijk hiervoor een richtlijn opgesteld. De provincie Overijssel heeft zich geconformeerd aan deze richtlijn. De kern van deze richtlijn is:

1. De extra middelen jeugdzorg voor de jaren 2019 tot en met 2021, die onderdeel uitmaken van de algemene uitkering, worden als structureel dekkingsmiddel aangemerkt.
2. Voor de jaren 2022 en 2023 kan door de gemeente een stelpost 'Uitkomst onderzoek jeugdzorg' geraamd worden: per gemeente naar rato van de € 300 miljoen (in 2021).
3. Deze stelpost 'Uitkomst onderzoek jeugdzorg' kan als structureel opgenomen worden.
4. Voorwaarde is dat daarnaast de gemeente zelf maatregelen neemt in het kader van de transformatie rondom jeugdzorg en ggz mede gericht op beheersing van de kosten. Gemeenten spelen immers zelf ook een actieve rol in de transformatie en daarmee ook in het kunnen beperken van de uitgaven.

Voor de gemeente Hengelo gaat het voor de jaren 2022 en 2023 om een jaarlijks bedrag van € 1,57 miljoen. Op basis van de Kadernota 2020-2023 heeft uw gemeenteraad besloten om zowel in 2022 en 2023 € 2 miljoen uit het bekleemde deel van de algemene reserve t.b.v. het sociaal domein (stropenpot) in te zetten, omdat er geen duidelijkheid was dat we de rijksmiddelen op termijn zullen ontvangen. Wel blijven we onverminderd inzetten op het lobbytraject.

In het ambtelijk vooroverleg met de provincie werd aangegeven dat de provincie deze inzet van de algemene reserve niet als structureel wil bestempelen in de lijn van de stelpost uitkomst onderzoek jeugdzorg, maar een onttrekking uit de algemene reserve altijd ziet als een incidentele baat. De stelpost uitkomst onderzoek jeugdzorg wordt op basis van de landelijke richtlijn wel beoordeeld als structurele inkomsten (zie voorwaarde 3 van de bovengenoemde richtlijn), waarvan het nog maar de vraag is of we op termijn extra middelen ontvangen van het rijk.

Om aan de hiervoor beschreven richtlijn te voldoen hebben we in deze begroting de jaarlijkse € 2 miljoen (de zgn. "lobbymiddelen") in 2022 en 2023 gesplitst in:

- a. € 1,57 miljoen: Stelpost uitkomst onderzoek jeugdzorg (structurele baat voor de begroting);
- b. € 0,43 miljoen: Onttrekking algemene reserve (incidentele baat voor de begroting).

ad a)

Gelet op het feit dat we aan bovenstaande richtlijn voldoen, o.a. door de maatregelen in het interventieplan, kunnen we deze stelpost opvoeren. De stelpost van € 1,57 miljoen in 2022 en 2023 maakt onderdeel uit van de algemene uitkering in de jaren 2022 en 2023. Toch is het uitermate verstandig om de bekleemde middelen in de algemene reserve achter de hand houden, totdat duidelijkheid ontstaat over de uitkomst onderzoek jeugdzorg. Het is de vraag in hoeverre (op basis van dit onderzoek) daadwerkelijk extra rijksmiddelen beschikbaar worden gesteld. Daarnaast is pas volgend jaar duidelijkheid omtrent de herverdeling van het gemeentefonds met ingang van 2021 (verwerking ervan in de begroting 2021-2024). Dit past ons inziens ook in de lijn met het eerder genomen politiek besluit op grond van de Kadernota 2020-2023 om de (stropenpot)middelen van de algemene reserve in te zetten voor de niet ontvangen rijksbijdragen. Indien we wel de extra rijksbijdragen ontvangen dan kunnen de bekleemde middelen in de algemene reserve t.b.v. het sociaal domein op een andere wijze worden ingezet.

ad b)

Het resterend deel van de € 2 miljoen, zijnde € 0,43 miljoen blijft gehandhaafd als onttrekking uit de algemene reserve (ter gedeeltelijke vervanging van de rijksbijdrage/'lobbygelden').

Daarnaast blijft de jaarlijkse onttrekking van € 0,5 miljoen uit de algemene reserve (bektlemde deel sociaal domein) in tact voor de innovatieve maatregelen voor de Wmo en Jeugd voor de periode 2020-2023.

Diversen

Inmiddels is het principe akkoord nieuwe Cao gemeenten bekrachtigd. Dit is na de Kadernota bekend geworden. De looptijd van deze nieuwe Cao is van 1 januari 2019 en tot 1 januari 2021. Per 1 oktober 2019 stijgen de salarissen met 3,25%. Vervolgens stijgen de salarissen per 1 januari, per 1 juli en 1 oktober 2020 telkens met 1%. Deze stijging is uiteindelijk hoger dan we aanvankelijk hadden voorzien in de Kadernota. Dit risico hadden we ook al aangegeven in de Kadernota 2020-2023. De verwachte looncompensatie in de Kadernota was zoals gebruikelijk gebaseerd op de verwachte loonstijgingen in het Centraal Economisch Plan 2019 (maart 2019). Daarnaast laten we een mogelijke stijging van de pensioenpremie met ingang van 2020 vervallen. De mogelijke stijging was in de Kadernota meegenomen. Eind 2019 wordt pas helder of we te maken krijgen met een definitieve stijging van de pensioenpremie met ingang van 2020. Daarnaast zijn de salariskosten voor de garantiebannen, generatiepact en bestuursorganen (o.a. dotatie aan de voorziening pensioen wethouders) hoger. Tevens hoeven een aantal stelposten van het gemeentefonds niet meer te worden ingezet en kunnen vervallen. Ook leidt de uitwerking van de begroting op detailniveau tot mutaties in de sfeer van de kapitaallasten en rente-ontwikkeling. Door de actualisering van de kapitaallasten vindt er een verschuiving plaats over de begrotingsjaren. Bij de actualisatie van de (vervangings-)investeringen is opnieuw gekeken naar het verwachte jaar van realisatie/in gebruik name. Dit geldt zowel voor de rente dan wel de afschrijving op de diverse taakvelden.

Resumerend:

	2020:	2021:	2022:	2023:
Extra stelpost looncompensatie o.b.v. Cao gemeenten	-464	-1.103	-1.103	-1.103
Stelpost pensioenpremie	488	488	488	488
Salariskosten/stelposten gemeentefonds	-43	18	174	296
Kapitaallasten/rente-ontwikkeling e.d.	62	152	236	441
Totaal diversen	43	-445	-205	122

Begrotingssaldo 2020-2023

Na bovenstaande mutaties is het begrotingssaldo 2020-2023 in 2020 € 115.000 en in 2023 € 540.000 positief. In de tussenliggende jaren is het saldo negatief, namelijk € 445.000 in 2021 en € 205.000 in 2022. Dit geeft voor de jaren 2021 en 2022 een negatiever beeld dan we in de Kadernota 2020-2023 hadden voorzien. Wij stellen voor om deze bedragen in 2021 en 2022 te onttrekken uit de algemene reserve.

Uit de ontwikkeling van de algemene reserve blijkt dat de algemene reserve de komende jaren ruim boven de door uw raad vastgestelde gewenste hoogte uitkomt (zie paragraaf 4.5 Overige ontwikkelingen en risico's). Dit maakt het mogelijk om incidenteel in 2021 en 2022 onttrekkingen te doen om zo de tussenliggende jaren sluitend te maken. Tevens wordt voorgesteld om de positieve saldo's in 2020 en 2023 toe te voegen aan de algemene reserve, om zodoende te voldoen aan het provinciaal financieel toezichtkader. Daarnaast blijft de algemene reserve door deze voorgestelde onttrekkingen en toevoegingen op ongeveer hetzelfde niveau eind 2023.

Structureel begrotingssaldo

Voor het provinciaal toezichtkader is het van belang dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. De gemeenteraad is uiteindelijk verantwoordelijk voor een structureel sluitende gemeentebegroting.

Op basis van het (provinciaal) toezichtskader wordt geadviseerd het structureel begrotingssaldo te presenteren conform onderstaand overzicht. Op de eerste regel wordt het resultaat (saldo baten en lasten) voor bestemming gepresenteerd, dat wil zeggen het resultaat zonder mutaties in de reserves. De totale mutaties van de reserves worden op de tweede regel getoond. Deze 2 onderdelen leiden samen tot het begrotingssaldo 2020-2023 als zijnde het resultaat na bestemming. Voor deze 3 onderdelen verwijzen wij voor de cijfermatige onderbouwing naar bijlage 7.1.2. Baten en lasten per programma.

Dit is dan het begrotingssaldo als het verschil tussen de totale lasten en de totale baten. Hierbij is echter geen rekening gehouden met het onderscheid tussen structurele en incidentele baten en lasten. Om de structurele begrotingsruimte te bepalen worden de totale lasten en baten vermindert met de incidentele lasten en baten. De incidentele lasten en baten zijn in bijlage 8.4 weergegeven. In deze bijlage is te zien dat de totale incidentele lasten in 2020 en 2023 hoger zijn dan de totale incidentele baten, hetgeen voor deze jaren een gunstig/positief effect heeft op het structureel begrotingssaldo. Het structureel begrotingssaldo ziet er als volgt uit (bedragen * € 1.000):

	2020:	2021:	2022:	2023:
Saldo baten en lasten voor bestemming/resultaat voor bestemming (zie bijlage 7.1.2)	-1535	-1786	-54	986
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves/mutaties reserves (zie bijlage 7.1.2)	1535	1786	54	-986
Begrotingssaldo 2020-2023/resultaat na bestemming (zie bijlage 7.1.2/paragraaf 4.2)	0	0	0	0
Waarvan saldo incidentele baten en lasten (zie bijlage 8.4)	151	-86	-24	322
Structureel begrotingssaldo 2020-2023	151	-86	-24	322

In 2020 is er sprake van een positief structureel begrotingssaldo van € 151.000. In de jaren 2021 en 2022 is het structurele deel van de begroting net niet sluitend (resp. € 86.000 en € 24.000 nadelig). In 2023 is sprake van een positief structureel overschot van € 322.000. Dit is voldoende voor het provinciaal toezichtskader.

Het structureel begrotingssaldo wordt ook in paragraaf 6.2.5 'Kengetallen' toegelicht.

4.3 Nieuw beleid

Er was sprake van beperkte financiële ruimte voor nieuw beleid in de Kadernota 2020-2023. Daarom was het lastig om keuzes te maken. Hierbij hebben wij ons met name gericht op de stad, die aantrekkelijk, bereikbaar, veilig, sociaal en duurzaam is. Het nieuw beleid uit de Kadernota 2020-2023 is verwerkt in deze Beleidsbegroting. De hieruit voortvloeiende lasten maken onderdeel uit van het financieel perspectief van de Kadernota 2020-2023. Zie hiervoor de eerste regel van de eerste tabel bij het Financieel perspectief in paragraaf 4.2.

Tijdens de behandeling van de Kadernota is de bijdrage aan de Gehandicaptenraad Hengelo aan de lijst van nieuw beleid toegevoegd. In bijlage 8.7 treft u een overzicht van het opgenomen nieuw beleid aan. Het eerste gedeelte betreft het collegevoorstel welke uitvoerig is beschreven in de Inleiding van de Kadernota. De Kadernota is te raadplegen op de gemeentelijke website. Het nieuw beleid wordt tevens toegelicht in de programma's (hoofdstuk 5 van deze begroting).

4.4 Belasting- en tariefmaatregelen

Ontwikkeling lokale woonlasten

In de Kadernota 2020-2023 hebben we de indicatieve belastingtarieven 2020 weergegeven. Nu de begroting op detailniveau is uitgewerkt zien we een verlaging van de totale woonlasten ten opzichte van de Kadernota. Dit komt met name door een lager gemiddeld afvalaanbod, waardoor de afvalstoffenheffing lager uitvalt.

Woonlasten 2020

Onderstaande tabel laat de tarieven voor 2019 en de effecten van de voorgestelde belastingtarieven 2020 zien bij een gemiddelde WOZ-waarde, een gemiddeld tarief afvalstoffenheffing (op basis van gemiddeld afvalaanbod in de verzamelcontainers) en het tarief voor rioolheffing:

<i>Soort heffing:</i>	<i>2019:</i>	<i>2020:</i>
OZB Eigenaar	281,24	286,02
Afvalstoffenheffing	201,84	193,44
Rioolheffing	228,00	236,04
Totaal woonlasten	711,08	715,50

Per saldo neemt de lokale belastingdruk voor een eigenaar van een woning toe met circa 0,6% in 2020 ten opzichte van 2019. Dit is aanzienlijk lager dan de voor 2020 verwachte inflatie. Voor de huurder van een woning daalt de lokale lastendruk met 0,1%.

In het raadsadvies 'Belastingtarieven 2020' (zaaknummer: 2424010) is het totaalpakket aan belastingmaatregelen toegelicht. In paragraaf 6.1 'Lokale heffingen' komt de ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten aan de orde. In deze paragraaf wordt ook uitgebreid ingegaan op o.a. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen, een overzicht op hoofdlijnen voor de berekening van de diverse tarieven/heffingen en welke beleidsuitgangspunten ten grondslag liggen aan deze berekeningen.

Op basis van de begrotingsuitgangspunten wordt voor de OZB, de 'reguliere' inflatiecorrectie (inclusief correcties van voorgaande jaren) toegepast, namelijk 1,7%.

Er zijn verschillende mutaties binnen de afvalbegroting ten opzichte van het vorig begrotingsjaar. De verwachting is dat plastic verpakkingsmateriaal en oud papier tegenvallers laten zien. De wereldmarktprijs staat bij beide stromen onder druk. Er zijn ook meevallers, met name de inzamelingskosten voor fijn restafval liggen naar verwachting lager in 2020. Ook andere uitgaven die we hebben aan Twente Milieu pakken in 2020 licht gunstiger uit. Dit is grotendeels het gevolg van een nieuwe kostprijs toerekening van Twente Milieu. Daarnaast is het gemiddeld afvalaanbod lager. Per saldo monden de mutaties op de afvalbegroting en het aantal aanbiedingen uit in een lagere afvalstoffenheffing. De extra inzet van toezicht op afvaldump (Kadernota 2020-2023: 20-NB-7.2 en 20-NB-7.3), zowel binnen de stad als in de buitengebieden, worden gedekt door een hogere onttrekking uit de voorziening en hebben daardoor geen effect op de afvalstoffenheffing.

De rioolheffing stijgt jaarlijks met 3,5% tot en met het jaar 2022 conform het vastgestelde Gemeentelijke Rioleringsplan.

4.5 Overige ontwikkelingen en risico's

Vernieuwing en verbetering Planning- en Controlcyclus (P- en C-cylus)

Via de P- en C-cylus wil de gemeente Hengelo sturen op haar inhoudelijke ambities in relatie tot haar financiën. Dit sturingsinstrumentarium kan nog veel beter dan het nu functioneert worden uitgenut. We willen:

1. meer focus op maatschappelijke opgaven;
2. kort-cyclischer sturen op het realiseren van doelen en resultaten;
3. transparante, relevante en effectieve verantwoording.

Daarom gaan we de komende jaren inzetten op vernieuwing en verdere verbetering van de P- en C-cylus en producten. Dit doen we samen en in overleg met alle betrokken partijen, waaronder uw gemeenteraad. We gaan onder meer bezig met het verbeteren van de inhoud van de P- en C-producten. Hierbij gaat het om het herijken van het niveau van kaderstelling, het concretiseren van doelstellingen en het koppelen aan beleidsindicatoren. Daarnaast zal de leesbaarheid van de verschillende producten worden vernieuwd/verbeterd. Ook een belangrijke prioriteit is het verbeteren van de verbinding tussen de P- en C-producten en de interne sturing in de organisatie.

Herijking verdeling gemeentefonds

De fondsbeheerders werken samen met de VNG aan een herijking van de verdeling van het gemeentefonds, opgedeeld in:

1. Het klassieke gemeentefonds;
2. Verdeelmodellen sociaal domein.

In maart 2019 is het traject een volgende fase ingegaan en worden in een onderzoek voorstellen ontwikkeld voor een nieuwe verdeling. De afronding van de onderzoeken is gepland in januari 2020 waarna er een advies- en besluitvormingstraject volgt. In de meicirculaire 2020 worden wij over de uitkomsten geïnformeerd. Invoering van de nieuwe verdeling is voorzien in 2021. Risico's lopen wij hier op mogelijke herverdeeleffecten.

Specifieke uitkering sport (SPUK)

Gemeenten hebben de mogelijkheid het btw-nadeel van gemeentelijke sportinstellingen te compenseren via de SPUK-aanvraag. Per 1 januari 2019 is de sportvrijstelling in de Wet op de omzetbelasting verruimd. Door deze wetswijziging vervalt het recht op aftrek van btw voor gemeenten en niet-winstbeogende exploitanten van sportaccommodaties. Dit leidt tot een structurele extra belastingopbrengst voor de Rijksoverheid. Er is een Specifieke uitkering sport (SPUK) voor gemeenten en een subsidieregeling voor amateursportorganisaties (BOSA) om het btw nadeel te compenseren. Eind augustus 2019 weten we nog niet of we voldoende worden gecompenseerd.

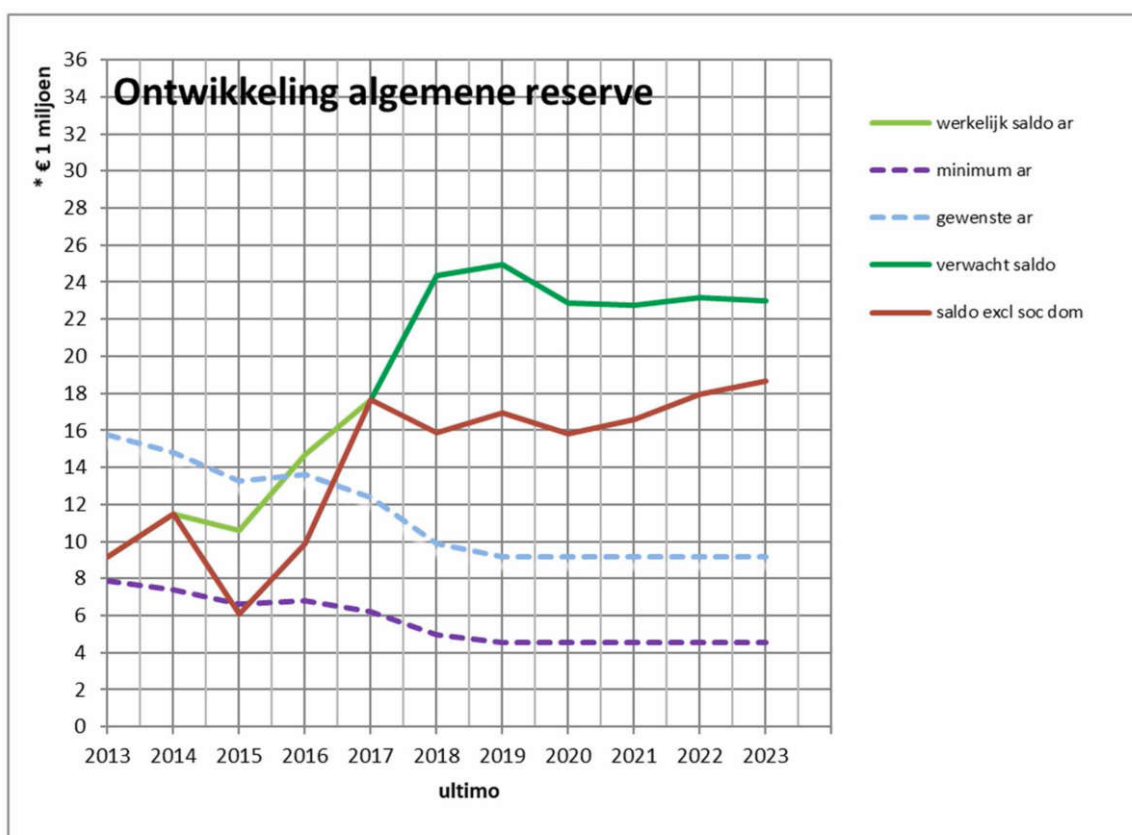
Tevens kennen we bij het opstellen van deze begroting 2020 nog niet de exacte regeling voor 2020. Wel is ons via allerlei kanalen bereikt dat wij de begrotingsramingen voor 2020 moeten baseren op de SPUK-systematiek. Anticiperend hierop hebben we de begrotingsramingen voor 2020 hierop aangepast door de lasten voor de btw te verhogen en de Spuk-uitkeringen op de betreffende (sub)taakvelden met hetzelfde bedrag als bate te ramen. Voor 2021 en verder pakken we deze aktie op indien er meer duidelijkheid is omtrent de nieuwe regeling. Op dit moment weten we nog niet of we volledig worden gecompenseerd, want het beschikbare rijksbudget vertoont een tekort ten aanzien van de aanvragen in 2019. Hiervoor wordt landelijk een verdere analyse uitgevoerd. Als uit die analyse blijkt dat er echt sprake is van een tekort, dan dringt de VNG bij de ministeries van VWS en Financiën aan op aanvullend rijksbudget.

Overige risico's

Ten aanzien van 2019 zijn er nauwelijks verschuivingen in het risicoprofiel. Binnen het sociaal domein is meer zekerheid gekomen over aanvullende middelen vanuit het Rijk, respectievelijk ruim € 2 miljoen in 2019, € 1,57 miljoen in 2020 en € 1,57 miljoen in 2021. Op korte termijn is daarmee het risico in optredingskans gedaald en behoort op dit moment niet langer tot de belangrijkste risico's. Onduidelijk is nog hoe dit zich in de toekomst gaat ontwikkelen. We wachten het onderzoek uitkomst jeugdzorg af in hoeverre extra rijksmiddelen beschikbaar worden gesteld. Het risico ten aanzien van het inkooptraject is ongewijzigd. We blijven monitoren of het inkooptraject leidt tot de verwachte bezuinigingen. Een risico wat op dit moment verhoogde aandacht heeft is het proces rondom inkoop en aanbesteden. Er zijn inmiddels meerdere stappen genomen om ervoor te zorgen dat het risico beheerst wordt. Ten aanzien van grondexploitaties zijn geen grote wijzigingen geconstateerd. De gehanteerde uitgangspunten en de huidige marktontwikkelingen geven geen aanleiding tot een wijziging van het risicoprofiel. Inherent aan de (economische) ontwikkelingen zien we op projectniveau wel verschuivingen van het risicoprofiel, dit zorgt overall niet voor significante wijzigingen. Het risicoprofiel van de Parkeergarage BP Hofstedestraat is ongewijzigd gebleven. Binnen dit lopende dossier zijn wel ontwikkelingen, maar deze leiden op dit moment nog niet tot een ander risicoprofiel.

Financiële positie

Op basis van de laatste risico-inventarisatie is de benodigde weerstandscapaciteit berekend op € 18,3 miljoen. Dit is vergeleken met de € 19,8 miljoen opgenomen in de Kadernota 2020-2023 een verbetering van € 1,5 miljoen. Conform de vastgelegde beleidsregels is het gewenste niveau van de algemene reserve 50% van het risicoprofiel, dat wil zeggen afgerond € 9,2 miljoen (afgerond de helft van € 18,3 miljoen). Op basis van de voorliggende begroting ziet de ontwikkeling van de algemene reserve er als volgt uit:

In deze grafiek zijn alle mutaties in de algemene reserve verwerkt, zowel op basis van de Kadernota 2020-2023 dan wel op de nu voorliggende begroting.

Op basis van de grafiek kan worden geconcludeerd dat de verwachte stand van de algemene reserve eind 2023 (€ 23 miljoen) nog ruimschoots boven het gewenste niveau van de algemene reserve (50% van het risicoprofiel van € 18,3 miljoen is € 9,2 miljoen) blijft. Exclusief de bekleemde middelen voor het sociaal domein (= saldo excl soc dom) komt de algemene reserve uit op bijna € 18,7 miljoen ultimo 2023. Daarnaast vragen wij uw aandacht voor twee ontwikkelingen.

In juli 2019 heeft de gemeente zich geschaard achter de samenwerking tussen het openbaar en katholiek onderwijs in Hengelo in samenhang met het nog op te stellen integraal huisvestingsplan primair onderwijs en aangegeven hierin financieel te willen bijdragen. Het is verstandig om hiervoor middelen achter de hand te houden in de algemene reserve. Wanneer de uitwerking van de samenwerking verder vorm heeft gekregen dan zal uw gemeenteraad hierover een afzonderlijk voorstel ontvangen.

In de raadsbrief 'Kosten renovatie stadhuis/nieuwbouw stadskantoor' (zaaknummer 2431092) bent u geïnformeerd over de verwachte overschrijding van het krediet op met name onverwachte kosten (asbest/achterstallig onderhoud) bij de renovatie van het stadhuis. Hiermee is in de bovenstaande grafiek nog geen rekening gehouden. We wachten eerst de definitieve afwikkeling van het krediet af.

Wij willen u wel de opmerking van de provincie in herinnering brengen dat ten opzichte van de solvabiliteitsnorm van de VNG onze reservepositie laag is en blijft. Uit de financiële scan kwam naar voren, dat de financiële positie van de gemeente Hengelo kwetsbaar is. De gemeente is, als het gaat om de weerbaarheid, vooral kwetsbaar door de lagere solvabiliteit (reserves) als deze wordt afgezet tegen de signaalwaarde (eigen vermogen < 20%), die de Vereniging van Nederlandse Gemeenten hanteert. In de begroting 2020 is het solvabiliteitsratio 6%. De hoogte wordt negatief beïnvloed door de financiering van de woningbouwcorporatie. Hierdoor staat er naar verhouding meer vreemd vermogen op de balans en dus relatief (t.o.v. het totaal vermogen) minder eigen vermogen. Indien de woningbouwfinanciering buiten beschouwing wordt gelaten loopt deze ratio in 2020 op tot circa 9%. Zie hiervoor paragraaf 6.2.5 Kengetallen.

De algemene reserve grondexploitatie laat een verwachte stijging zien van bijna € 5,8 miljoen op 1 januari 2020 tot circa € 8,3 miljoen per 31 december 2023. In deze laatste stand zijn de lagere (rente)toevoegingen op basis van de Kadernota 2020-2023 al verwerkt. In paragraaf 6.4 Grondbeleid treft u een uitgebreid overzicht aan van de belangrijkste ontwikkelingen in de diverse grondexploitaties.

4.6 Grondslagen voor de ramingen bestaand beleid

De grondslagen voor de ramingen bestaand beleid, voor het opstellen van de Beleidsbegroting 2020-2023, zijn in bijlage 1 'Begrotingsuitgangspunten 2020-2023' van de Kadernota 2020-2023 beschreven. De grondslagen zijn hieronder beknopt weergegeven:

Onderdeel	Uitgangspunt
Prijscompensatie 2020 (inclusief correcties voorgaande jaren)	1,7%
Looncompensatie 2020 (inclusief correcties voorgaande jaren)	2,0%
Subsidies prijs-/looncompensatie 2020 (inclusief correcties voorgaande jaren)	1,9%
Huren- inflatiecorrectie 2020 (inclusief correcties voorgaande jaren en/of indien geen andere afspraken gelden)	1,7%
Belastingen, heffingen en tarieven - inflatiecorrectie 2020 (inclusief correcties voorgaande jaren en indien niet kostendekkend)	1,7%
Meerjarenramingen 2021-2023 voorgaande onderdelen	constante lonen en prijzen
Rente eigen gemeentelijke grondexploitaties	2,00%
Omslagrente overige investeringen	2,00%
Gemeentefondsuitkering	meicirculaire 2019
Onvoorzien	€ 166.000

In de voorliggende begroting is vervolgens rekening gehouden met de (hogere) nieuwe Cao voor gemeenten. Zie hiervoor de toelichting in paragraaf 4.2.

5

Programma's

5.1	Centrale thema's	28
5.2	Beleidsprogramma's	33

5.1 Centrale thema's

5.1.1 Open bestuursstijl

In het kader van het centrale thema: Open Bestuursstijl hebben raad en college afspraken gemaakt over de manier waarop zij met elkaar en stad om willen gaan. We trekken samen op met onze inwoners en werken zo gezamenlijk aan oplossingen voor Hengelo. We willen meer ruimte geven voor het oppakken van initiatieven en het benutten van kansen vanuit de samenleving. Bestuurlijk én ambtelijk hebben we een positieve basishouding ten opzichte van burgerinitiatieven. We denken mee, bieden ruimte en kijken hoe we als gemeente deze initiatieven het beste kunnen ondersteunen. Daarbij besteden we ook voldoende aandacht aan verwachting-management.

De openheid en moderne bestuursstijl hebben we voor het eerst zichtbaar vorm en inhoud gegeven in het proces van totstandkoming van de Kadernota 2020-2023. Gestart is met het geven van ruimte aan de raad: de raadsfracties hebben richting gegeven door per fractie de belangrijkste thema's te benoemen waar extra geld naar toe zou moeten (als dit beschikbaar zou zijn). Tegelijkertijd is gestart met het geven van ruimte aan de stad: er is een oproep gedaan aan burgers, organisaties en instellingen om met ideeën te komen voor beleidsverandering en/of -vernieuwing (ook hierbij is steeds aangegeven, dat nog moet blijken hoeveel ruimte er is). Vervolgens hebben inwoners en organisaties hun ideeën in een politieke markt met passie en inzet gepresenteerd aan de raad, die de mogelijkheid werd geboden verhelderende vragen te stellen. De ideeën uit de stad zijn aangevuld met ambtelijke voorstellen. De raad heeft hierop gereflecteerd en per fractie zijn de prioriteiten doorgegeven. De opbrengsten uit de diverse avonden is voor ons de basis geweest voor de uiteindelijke afweging.

De relatie met de drie overige centrale thema's: de binnenstad, het sociaal domein en duurzaamheid is gelegd door de voorstellen in te delen naar de thema's: aantrekkelijke (binnen)stad, sociale stad en duurzame stad. Bij onze weging hebben we onder meer gekeken in hoeverre de voorstellen passen bij of vallen onder deze thema's, niet tot gevolg hebben dat eerdere bezuinigingen worden teruggedraaid en/of voorstellen "gevoed" worden door signalen en wensen vanuit de Hengelse samenleving.

Voor ons was dit een proces, waarop we met een goed gevoel terugkijken en dat als voorbeeld kan dienen voor een volgende Kadernota. Daarnaast zullen we onderzoeken of deze methodiek ook bij de totstandkoming van beleidsnotities kan worden toegepast. Dit alles vraagt in ieder geval om een flexibele organisatie, gericht op samenwerking, verbinding en transparantie. Een organisatie die in direct contact staat met inwoners en organisatie en die in staat is opgavegericht te werken, met creativiteit en innovatie als belangrijke competenties.

Een tweede voorbeeld van het toepassen van een open bestuursstijl betreft het opstellen van de omgevingsvisie. De omgevingsvisie is een nieuw instrument van de Omgevingswet. In de omgevingsvisie worden de ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving voor de langere termijn vastgelegd. De Omgevingswet schrijft hierbij een integrale benadering van de verschillende aspecten van de fysieke leefomgeving (zoals ruimte, wonen, milieu, water, infrastructuur en natuur) en vroegtijdige betrokkenheid van de samenleving voor. Dit vraagt om nieuwe werkwijzen en om nieuwe vormen van participatie. We maken de omgevingsvisie in co-creatie met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en medeoverheden; de inhoud van de omgevingsvisie is het resultaat van het co-creatieproces en wordt door alle deelnemers samen bepaald. Begin 2019 zijn we gestart met de eerste fase van de omgevingsvisie (buitengebied). We organiseren onder meer gebiedsconferenties en zetten social media en een website in om ideeën uit de samenleving op te halen. De gemeenteraad wordt nauw bij dit proces betrokken, onder meer door informele werksessies waarin we samen de processtappen bespreken. In 2020 willen we deze aanpak in het kader van de Omgevingswet verder uitrollen.

5.1.2 Aantrekkelijke (binnen)stad

In het coalitieprogramma 2018-2022 is de binnenstad een belangrijk speerpunt. De inspanningen zijn gericht op het tot uitvoer brengen van het Integraal Actieplan voor een Vitale Hengelose Binnenstad dat in 2017 is vastgesteld. Kern van de opgave is het terug brengen van de leegstand en het aantrekkelijker maken van de binnenstad waardoor deze meer bezoekers trekt die langer verblijven.

Bij de realisatie van het actieplan werken we nauw samen met allerlei stakeholders waaronder de partijen die hebben meegewerkt aan de totstandkoming van het actieplan: de Stichting Centrummanagement Hengelo, de Stichting Vastgoed Hengelo en Hengelo Promotie, maar ook met individuele ondernemers en bewoners. Daarnaast zijn er vele andere partijen en belangengroepen betrokken bij de planvorming met betrekking tot de binnenstad.

In 2018 zijn de eerste acties daadwerkelijk in uitvoering gebracht. Er is een start gemaakt met de aanleg van de Enschedesestraat waarvan de aanleg in 2019 wordt afgerond. De algemene reacties uit de binnenstad zijn zeer positief. Daarnaast heeft de afgelopen periode in het teken gestaan van het bouwen aan de organisatie en tegelijkertijd doorwerken aan alle concrete acties. Vanaf 2020 zal de programmaorganisatie voor de binnenstad staan en wordt met volle kracht doorgewerkt aan een aantrekkelijke binnenstad via de vier programmalijnen Aantrekkelijke Binnenstad, Bruisende Binnenstad, Bereikbare Binnenstad en Ondernemende Binnenstad.

Aantrekkelijke binnenstad

Een belangrijke opgave van de gemeente is om in de komende jaren de openbare ruimte van de binnenstad aantrekkelijker te maken. In het actieplan zijn verschillende investeringen hiervoor opgenomen. Daarbij wordt ingezet op het compacter en aantrekkelijker maken van de binnenstad en het stadshart herkenbaar maken middels de inrichting van de openbare ruimte. Tevens wordt ingezet op aanvullende maatregelen om de binnenstad aantrekkelijker te maken zoals het uitlichten van bijzondere panden (stadhuis, Lambertusbasiliek) en toevoegen van water en vooral kwalitatief groen zoals bij de Lambertusbasiliek al is gebeurd.

Andere grote projecten die in de komende begrotingsjaren gaan lopen zijn de sloop en herontwikkeling van de Lambertuspassage inclusief het parkeerplein aan de De Wetstraat, het nieuw te realiseren groenplein achter de basiliek en de herinrichting van het kernwinkelgebied. Voor de ontwikkeling van het Marktplaatsplein is een prijsvraag georganiseerd waarbij de Hengelose bevolking zich in grote meerderheid heeft uitgesproken voor het plan van West 8 om een replica van het Hijschgebouw te realiseren. Inmiddels is gebleken dat dit plan niet binnen de kaders haalbaar is en zal een proces worden opgestart om een nieuw plan te maken om dit gebied om te vormen tot een aantrekkelijke plek in de binnenstad die moet bijdragen aan een aantrekkelijke en levendige binnenstad.

Naast de aanpak van de openbare ruimte willen wij ook het woonklimaat in de binnenstad versterken. Dit heeft meerdere effecten. Hiermee is het mogelijk om bestaande functies die niet meer nodig zijn zoals leegstaande winkels en kantoren een andere functie te geven en levert het toenemen van het aantal inwoners in de binnenstad meer drukte op straat en in de winkels en horeca op. In 2018 is de omvorming van de Telgenflat in dit kader gerealiseerd en in de komende periode staan de herontwikkeling van de Bataafse Kamp, Badhuis/Ariënschool, Postkantoor, Marskant en het V&D pand op de rol. Daarnaast zal worden onderzocht welke mogelijkheden er nog meer zijn om leegstaande winkels om te vormen naar andere functies zoals wonen.

Bruisende binnenstad

Met de programmalijn Bruisende Binnenstad zetten we in op het organiseren van meer activiteiten en evenementen in de binnenstad. Hierdoor wordt het imago van de binnenstad versterkt en worden ook meer mensen naar de binnenstad getrokken. In 2018 is hiermee bijvoorbeeld het zomerfestival en Winters Hengelo in samenwerking met de SCH en Hengelo Promotie georganiseerd.

In de komende jaren wordt ingezet op een versterking van Hengelo Promotie als organisatie om de vele evenementen namens de gemeente financieel te ondersteunen en faciliteren.

Bereikbare binnenstad

Een goed functionerende binnenstad moet goed bereikbaar zijn met alle vervoersmodaliteiten en in omvang en kwaliteit voldoende parkeermogelijkheden bieden voor auto en fiets. In de afgelopen jaren zijn verschillende plannen gemaakt om de binnenstad goed bereikbaar te houden. Er is onderzocht op welke wijze voor vervangende parkeerplaatsen kan worden gezorgd rondom het stadhuis, en zijn voorstellen gedaan om het parkeren aantrekkelijker te maken. De komende periode zullen deze maatregelen worden uitgevoerd. Een belangrijk onderwerp op dit vlak is een integraal bereikbaarheids- en parkeerplan voor de gehele binnenstad dat wordt opgesteld, waarvan een verkeerscirculatieplan en een fietsplan onderdeel uitmaken. Dit zal naar verwachting in 2020 worden afgerond en naar verwachting komen hieruit maatregelen om de bereikbaarheid en het parkeren voor zowel fietsen als auto's verder te verbeteren.

Ondernemende binnenstad

Met ondersteuning van bureau Vierders wordt ingezet op acquisitie van bedrijven die naar Hengelo willen komen, het vasthouden van bestaande bedrijven die overwegen om te vertrekken en het verplaatsen van bedrijven vanuit gebieden buiten het (kern)winkelgebied naar het (kern)winkelgebied. Hiertoe zijn gebiedsprofielen opgesteld op basis waarvan gericht kan worden gezocht naar passende bedrijven. Ter ondersteuning van bovenstaande acties is inmiddels gestart met wifi-tellingen van het aantal bezoekers en wordt op korte termijn samen met andere gemeenten en de provincie het koopstromenonderzoek uitgevoerd. Daarnaast wordt op basis van het DNA de merkwaaarden van de Hengelse binnenstad opgesteld op basis waarvan de marketingstrategie verder kan worden aangescherpt. Op basis van de data die beschikbaar komt en de overige zaken kan de acquisitiestrategie verder worden aangescherpt. Ter ondersteuning daarvan zullen verschillende producten worden opgesteld zoals bijvoorbeeld een bidbook. Intussen wordt al volop op basis van de thans beschikbare informatie gesproken met partijen over mogelijkheden in Hengelo.

Aanvullende middelen binnenstad Kaderbrief 2019-2022

Vooralsnog zijn de (aanvullende) middelen op basis van de Kaderbrief 2019-2022, oplopend van € 250.000 in 2019 tot € 1.000.000 in 2022, op de stelpost binnenstad (programma 9) geraamd. Wanneer het aanvullende binnenstadprogramma concreter is ingevuld, dan kunnen de betreffende middelen op de desbetreffende taakvelden worden geraamd. Deze middelen zijn voor de helft bedoeld om de kapitaallasten van extra investeringen te dekken en voor de helft voor structurele middelen om in te zetten ten behoeve van de verdere ontwikkeling en uitvoering van bovenstaande programmalijnen.

5.1.3 Sociaal Domein

Een groot aantal taken binnen het sociaal domein is per 1 januari 2015 van het Rijk overgedragen naar de lokale overheid. Dit zijn de decentralisaties en worden ook wel transities genoemd. De taken die overgedragen zijn, betreffen de Jeugd(zorg) de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) en de Participatiewet. Daarnaast is het Passend Onderwijs ingevoerd. Het rijk wilde daarmee de hulpverlening goedkoper en dichterbij de inwoner brengen met minder en eenvoudiger regels.

Beleidskader en integrale aanpak

Leidend voor de uitvoering van deze taken is voor het college het beleidsplan *Met Respect... op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning* en de transformatieagenda *Hengelo sociaal met lef!*.

Wij pakken de decentralisaties in samenhang op. Het bouwen van het nieuwe stelsel van maatschappelijke ondersteuning gaat daarmee verder dan enkel de invoering en implementatie van de nieuwe wettelijke taken. Het is van invloed op ons hele sociale beleid.

Om het totale sociale domein goed te kunnen overzien en werkbaar te houden, hebben wij het in het beleidsplan *Met Respect...* opgedeeld in drie programma's: Jeugd, Wmo en Werk en inkomen. Vanuit de drie programma's wordt waar nodig afstemming gezocht. Zo is informatie en advies een onderdeel in alle programma's, evenals armoede en schulden. Ook is preventie en de inzet van Wijkkracht en andere partners in de wijk (zoals huisartsen, GGD, etc.) relevant voor de drie programma's. Naast de drie programma's zijn er thema's die overstijgend en integraal worden opgepakt.

2020 zal in het teken staan van een heroriëntatie op ons beleidsplan *Met respect...* waarbij expliciet gekeken zal worden naar betaalbaarheid van en integraliteit binnen het sociale domein. Hoe brengen wij de gewenste kwaliteit van zorg en ondersteuning aan onze inwoners (weer) in balans met de budgetten die wij hiervoor vanuit het Rijk krijgen? Innovatieve maatregelen vanuit de Taskforce kunnen ons wellicht helpen de zorgtaken binnen de beschikbare budgetten uit te voeren. En hoe komen wij, niet alleen vanuit beleid, maar ook vanuit de uitvoering, tot integrale samenwerking? Samenwerking die niet altijd even makkelijk is omdat wij te maken hebben met drie verschillende wetgevingen.

Onderdeel van onze inzet op integraliteit is het onderzoek dat wij uitvoeren naar de totstandkoming van één integrale verordening in het sociale domein. Een mooie uitdaging.

Bij de heroriëntatie besteden wij extra aandacht aan hoe wij uitvoering geven aan het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

Ook de vormgeving van de cliëntparticipatie in Hengelo zal in 2020 verder zijn beslag krijgen. De Adviesraad sociaal domein maakt wat ons betreft geen onderdeel hiervan uit.

Tevens verwachten wij in 2020 het Twentse ondersteuningsmodel verder vorm te geven en te verduidelijken. Dit model voor toegang tot zorg en ondersteuning gebruiken wij sinds 2019. Het model gaat uit van de vraag van inwoners (vraaggericht in plaats van aanbodgericht), van het te behalen resultaat bij de inwoner en van professionele ruimte bij de zorgaanbieder om dit resultaat te behalen. Het eerste jaar levert het model veel discussie op met zorgaanbieders en brengt het ook extra administratieve lasten met zich mee. Dit moet in 2020 anders. Wat goed loopt moeten we versterken, wat niet goed loopt moeten wij anders of niet meer doen.

Financiële tekorten

Wij kregen vanaf 2015 voor onze (nieuwe) taken minder financiële middelen van het Rijk dan Rijk en Provincie voordien uitgaven. De tekorten spitsen zich toe op de uitvoering van de Wmo en met name de Jeugdhulp. Het kabinet heeft besloten extra middelen toe te voegen aan het jeugdhulpbudget. Voor Hengelo gaat het om € 2.071.000 in 2019 en € 1.570.000 in 2020 en 2021. Ondanks deze middelen resteert een tekort op deze zorgdomeinen. Vooruitlopend op het laatste deel van de overheveling van de integratie-uitkering sociaal domein naar de algemene uitkering van het gemeentefonds (in 2021) benaderen we vanaf deze Kadernota het sociaal domein (i.c. de taken die in 2015 naar de gemeente zijn overgegaan; onder andere Jeugd en Wmo) niet meer afzonderlijk.

Ook in 2020 blijven we ons volop inzetten op de implementatie van de maatregelen zoals benoemd in het Interventieprogramma Sociaal Domein, oplopend tot € 8,9 miljoen structureel.

In het kader van de Participatiewet zijn er geen tekorten en worden die voor 2020 en verder niet voorzien.

5.1.4 Duurzame stad

Duurzaamheid is absoluut één van de hoofdthema's voor de komende collegeperiode, maar ook voor de vele generaties Hengeloërs na ons. Daarom willen we voor Hengelo in 2050 een klimaatneutrale energiebalans. Dit houdt in, dat alle energie, die we dan in Hengelo gebruiken, duurzaam wordt opgewekt (energieneutraal) én dat al het verkeer en alle bedrijven geen CO₂ meer uitstoten (CO₂/Klimaatneutraal).

De behandeling van de Kadernota heeft geresulteerd in aanvullende middelen voor investeringen en capaciteitsuitbreiding. Toegezegd is dit najaar met een uitgewerkt totaalvoorstel te komen. Zoals ook in het werkprogramma Nieuwe Energie Hengelo 2019 opgenomen zijn er 7 prioriteiten aangemerkt, waaraan de middelen uit de Kaderbrief 2019-2022 zijn opgehangen:

1. Proeftuin de Nijverheid Aardgasvrij;
2. Verduurzamen van Bedrijventerreinen;
3. Versnellen van het verduurzamen maatschappelijk vastgoed en bedrijven stimuleren en reguleren m.b.t. energiemaatregelen;
4. Faciliteren van de aanloop naar de realisatie van hernieuwbare opwek;
5. Herpositionering en opwaardering Energieloket;
6. Opstellen Regionale Energie Strategie – Twente (RES-T);
7. Opstellen Transitievisie Warmte.

Ook voor 2020 blijven deze prioriteiten actueel en zal hier opnieuw de focus op liggen. De toegekende middelen bieden gelegenheid om met meer (ambtelijke) menskracht de transitie te versnellen. Een nadere uitwerking van de inspanning volgt in het werkprogramma Nieuwe Energie Hengelo 2020.

5.2 Beleidsprogramma's

5.2.1 Veiligheid

Aanspreekpunt bestuurlijk	Burgemeester Schelberg
Betrokken sector (en)	Fysiek
Aanspreekpunt Ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

We zetten ons in om Hengelo een leefbare en veilige stad te laten zijn voor onze inwoners en mensen die hier werken en recreëren. Dat gaat niet vanzelf, dus zetten we vol in op de prioriteiten van het veiligheidsbeleid: jeugd en middelengebruik, radicalisering en polarisatie alsmede ondermijning.

Financieel overzicht

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Lasten begroting 2020	Baten begroting 2020	Saldo begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	6.182	-	-6.182	-6.223	-6.266	-6.266
1.2 Openbare orde en Veiligheid	2.551	104	-2.447	-2.345	-2.345	-2.345
Totaal 1 Veiligheid	8.733	104	-8.629	-8.568	-8.611	-8.611

Relevante beleidsnota's

- Integraal veiligheidsbeleid Hengelo 2017 – 2020 (2017)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2018	Streefwaarden:				
		Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Percentage voelt zich wel eens onveilig in eigen buurt	13	18	15	15	15	15
Aantal opgerolde hennepkwekerijen	35	50	55	55	55	55

Verplichte kengetallen

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Verwijzingen naar Halt (per 10.000 inwoners in de leeftijd 12-17 jaar)	165 (2017)	165 (2017)	127 (2018)
Winkeldiefstallen (het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners)	1,9 (2017)	1,9 (2017)	1,9 (2018)
Geweldsmisdrijven (het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners)	4,9 (2017)	4,7 (2017)	4,8 (2018)
Diefstallen uit woning (het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners)	3,4 (2017)	3,4 (2017)	2,4 (2018)
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (aantal per 1.000 inwoners)	5,8 (2017)	4,5 (2017)	6 (2018)

Verbonden partijen

- *Veiligheidsregio Twente*

De Veiligheidsregio Twente draagt bij aan het behalen van de hoofddoelstelling van het programma door in regionaal verband de crisisorganisatie in Twente op te leiden, te trainen en te beoefenen. Hierdoor zijn en blijven we ook als Hengelo in staat om een (dreigende) crisis of incident zo snel en effectief mogelijk aan te pakken en zo snel mogelijk terug te keren naar routine. De Veiligheidsregio Twente stelt o.a. de volgende plannen vast: Regionaal risicoprofiel, regionaal beleidsplan en regionaal crisisplan. Deze gelden onverkort ook voor de gemeente Hengelo.

- *District Veiligheids Overleg*

Daarnaast wordt er in regionaal verband gewerkt aan de aanpak van ondermijning maar ook aan de aanpak van radicalisering en polarisatie. Door kennis en ervaring te bundelen kunnen we daadkrachtiger optreden.

Taakveld 1.1. Crisisbeheer en brandweer

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
------------------------	---------------

Wat willen we bereiken?

De Veiligheidsregio Twente (VRT) is voor Hengelo en Twente de organisatie voor de brandweer en de voorbereiding op en bestrijding van rampen en crises. We willen een flexibele, slagvaardige en outputgerichte crisisorganisatie zijn, waarbij de burger centraal wordt gesteld, die met passende inzet branden, rampen en crises zo goed mogelijk bestrijdt. Een goede voorbereiding met oefening en training hierbij is van groot belang.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

In 2017 is een nieuwe crisisorganisatie ingevoerd. De basis staat. In 2020 zetten we ons in om deze organisatie verder te beoefenen. Daarbij oefenen en trainen we ook meer 'nieuwe' crisisvormen dan alleen de klassieke vormen zoals branden etc. Zo wordt ingezet op cybersecurity en terroristische dreigingen, maar bijvoorbeeld ook calamiteiten in het sociaal domein en maatschappelijke onrust. Daarmee werken we verder aan de professionalisering van de kolom bevolkingszorg. Hierbij wordt steeds meer gestuurd op de zelfredzaamheid van onze inwoners.

Wat blijven we doen?

- Financieren van de Veiligheidsregio Twente voor brandweertaken en voorbereiding op en bestrijding van rampen en crises.
- Het opleiden, trainen en oefenen van functionarissen binnen de crisisorganisatie. Dit op zowel regionaal als lokaal niveau.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1.10.1 Regionale brandweer	-5.747	-5.960	-6.182	-6.223	-6.266	-6.266
Totaal 1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	-5.747	-5.960	-6.182	-6.223	-6.266	-6.266

Financiële toelichting

1.10.1 - Regionale brandweer (-€ 223.000)

Door indexering van het budget ontstaat er een verschil van € 168.000 ten opzichte van 2019. Daarnaast is in de Kaderbrief 2019-2022 rekening gehouden met de verhoogde bijdrage aan de VRT vanuit structureel kostenverhogende ontwikkelingen. Dit betreft € 40.000 die als autonome ontwikkeling al was voorzien. Het resterende verschil betreft € 15.000 dat bij de 1e Beleidsrapportage in 2019 incidenteel is afgeraamd op basis van de werkelijk gevraagde bijdrage.

Zoals ook in de Kaderbrief 2019-2022 vermeld, wordt in het meerjarenperspectief rekening gehouden met een hogere bijdrage aan de VRT. Dit verschil loopt van van € 40.000 extra in 2020 naar € 80.000 in 2022 en vervolgens € 121.000 extra voor de twee jaarschijven daarna.

De verhoging wordt gevraagd voor trendmatige ontwikkelingen die niet eerder bekend waren, waaronder schoon werken, informatieveiligheid en ongevallenverzekering.

Taakveld 1.2. Openbare orde en veiligheid

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie/Regulering en Toezicht/Burgerzaken
------------------------	--

Wat willen we bereiken?

We zetten ons in voor het goed gebruik van de openbare ruimte in de brede zin (leefbaarheid, openbare orde en integrale veiligheid). We willen geen deel uit maken van de top 100 van de meest onveilige gemeenten en zetten daarvoor toezichthouders in.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- We richten ons specifiek op het terugbrengen van het aantal woninginbraken, vernielingen en fietsendiefstallen.
- We dragen zorg voor een veilige en aantrekkelijke horeca en dit willen we borgen in de exploitatievergunning.
- We onderschrijven de regionale prioriteit en treden op tegen ondermijning en criminele economie. Samen met o.a. de politie, SRT, RIEC en OM richten we ons expliciet op illegale hennepcultuur, synthetische drugs, outlaw motorgangs, zorgfraude, weerbare maatschappij & overheid en witwassen.
- We nemen nieuwe ontwikkelingen in de wetgeving op in de APV zoals de wet woonoverlast en het ondermijningsartikel. Dit vergroot de mogelijkheden bij de aanpak van woonoverlast door het geven van een specifieke gedragsaanwijzing en de burgemeester krijgt betere mogelijkheden om op te treden tegen ondermijning.
- We zetten in op foutparkeren, waarmee we overlastsituaties bestrijden binnen de blauwe zones.
- Tijdens evenementen waarborgen van een veilig verloop van het evenement voor bezoekers en deelnemers en daarnaast willen we hinder en overlast in de openbare ruimte verminderen. Toezichthouders van de gemeente zijn bevoegd om te handhaven op de vergunningvoorschriften en de daarbij horende Drank- en Horecawet (DHW) regelgeving.
- Wij gaan controleren op de DHW en bijhorende regelgeving zoals sluitingstijden. Daarnaast zetten we toezicht en handhaving risicogestuurd in. Bedrijven die herhaaldelijk wet- of regelgeving niet naleven of waar vaak meldingen over zijn, vallen door deze werkwijze onder verscherpt toezicht en krijgen vaker controles.
- We zetten in op Naleving NIX18; het bestrijden van alcohol en middelen misbruik, signaleren van mistanden en het vergroten van de leefbaarheid in het uitgaansgebied en tijdens evenementen.
- Jeugdoverlast en overlast van jeugdgroepen voorkomen door de preventieve aanpak voort te zetten om daarmee te voorkomen dat overlast zich gaat ontwikkelen tot criminaliteit en misdaad.

- Binnen reguliere werkzaamheden houden boa's en toezichthouders de ogen en oren open voor signalen van ondermijning. We versterken de samenwerking hierop met interne en externe partners middels een waarnemingsmodule.
- We gaan gerichte integrale horecacontroles uitvoeren. Eerst vindt onderzoek en analyse plaats. Daaruit volgt focus en strategie hoe we de ondermijnende activiteiten – die zich onder meer in onze horeca genesteld hebben- de komende jaren duurzaam met onze ketenpartners te lijf gaan.

Wat blijven we doen?

- Adviseren van de burgemeester rond alle wettelijke taken op het gebied van openbare orde, leefbaarheid en veiligheid.
- Beleid maken en uitvoeren met betrekking tot toezicht en handhaving in de openbare ruimte zoals afhandelen van overlastmeldingen, handhavingenverzoeken, parkeercontroles en gevonden voorwerpen.
- Financieren van opvang van zwerfdieren en destructie van dode dieren.
- Financieren van ruiming van conventionele explosieven.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1.20.1 Opvang zwerfdieren	-184	-194	-195	-195	-195	-195
1.20.2 Lijkschouwing	-37	-38	-39	-39	-39	-39
1.20.3 Integrale veiligheid	-523	-574	-578	-578	-578	-578
1.20.4 Opruimen explosieven	-1	-5	-5	-5	-5	-5
1.20.5 Handhaving Openbare ruimte	-1.225	-988	-1.232	-1.178	-1.178	-1.178
1.20.7 Parkeercontroles	-354	-395	-398	-350	-350	-350
Totaal 1.2 Openbare orde en Veiligheid	-2.325	-2.195	-2.447	-2.345	-2.345	-2.345

Financiële toelichting

1.20.5 - Handhaving Openbare ruimte (- € 244.000)

In 2020 zijn er hogere ambtelijke lasten ten opzichte van 2019 (€ 190.000). Enerzijds is er sprake van een wijziging in de bedrijfsvoering 2020 (€ 94.000) doordat er verhoogde ambtelijke aandacht is voor dit subtaakveld. Dit komt enerzijds door het oplopende aantal meldingen in de openbare ruimte, maar ook door nieuwe of gewijzigde wet-en regelgeving (o.a. Drank- en horeca, ondermijning, Besluit brandveilig gebruik en de basishulpverlening overige plaatsen (BGBOP)). Dit heeft tot gevolg dat er meer behoefte is aan coördinatie en specialistische inzet. Daarnaast is er sprake van een in de Kadernota 2020-2023 vastgestelde formatieuitbreiding van 2 fte (€ 96.000; 20-NB-1.2) ten behoeve van de veiligheid van evenementen. Dit naar aanleiding van de hogere ambitie ten aanzien van ontwikkelingen in de Binnenstad.

Er is in 2020 ook sprake van een incidenteel hogere last van € 55.000, hoofdzakelijk als gevolg van de in de Kadernota beschikbaar gestelde middelen ad € 54.000 (onderzoek Drank en Horecawet en ondermijning 20-NB-1.3). Aan de inkomstenkant zijn er in 2020 hogere inkomsten vergunningen door het toegepaste accres (€ 1.500).

Vanaf 2021 zijn de lasten circa € 54.000 lager, omdat het onderzoek DHW incidenteel voor 2020 is.

5.2.2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder Gerrits
Betrokken sector (en)	Fysiek
Aanspreekpunt Ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

Wij dragen er zorg voor dat Hengelo goed bereikbaar is over de weg, het spoor en het water. Daarbij horen goede parkeervoorzieningen voor fiets en auto, met name in de binnenstad en is de openbare ruimte goed onderhouden, schoon en veilig.

Financieel overzicht

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Lasten begroting 2020	Baten begroting 2020	Saldo begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
2.1 Verkeer, wegen en water	7.970	421	-7.548	-7.877	-7.946	-7.975
2.2 Parkeren	1.040	50	-990	-1.006	-1.008	-1.006
2.4 Economische Havens en waterwegen	583	522	-62	-59	-57	-55
2.5 Openbaar vervoer	383	-	-383	-380	-377	-375
Totaal 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	9.976	993	-8.983	-9.323	-9.389	-9.411

Relevante beleidsnota's

- Regionaal Mobiliteitsplan Twente 2012-2020 (2013)
- Gemeentelijk verkeer- en vervoersplan (2003)
- Nota Autoparkeren (2008)
- Evaluatie parkeerbeleid (2010)
- Uitvoeringsnota Fietsen (2003)
- Uitvoeringsprogramma binnenhavenvisie 2017-2030 (2017)
- Parkeerplan binnenstad (2019)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2018	Streefwaarden:				
		Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Percentage van de armaturen dat is voorzien van LED verlichting	15%	13%	19%	21%	23%	25%

Kengetallen

Er zijn geen verplichte kengetallen die onder dit programma vallen.

Verbonden partijen

- *Regio Twente*

De Regio Twente werkt vóór en samen mét de veertien Twentse gemeenten en maatschappelijke partners aan een vitaal Twente waarin inwoners gezond en kansrijk zijn.

- *Gildebor*

Gildebor voert het beheer en onderhoud van de openbare ruimte uit.

- *Gemeentelijk Belastingkantoor Twente*

Het belastingkantoor int gemeentelijke belastingen en heffingen voor de deelnemende gemeenten. Voor dit programma geldt dit voor parkeren en havenbedrijf.

- *Gemeenschappelijk Havenbedrijf Twente (is geen verbonden partij, maar op basis van bestuurlijke overeenkomst)*

Het havenbedrijf verbindt vervoerders en bedrijven met de meest dynamische mainport van Oost-Nederland: de binnenhavens van Lochem, Hof van Twente, Hengelo, Almelo en Enschede.

Taakveld 2.1. Verkeer, wegen en water

Betrokken afdeling(en)	Wegen, Groen en Water
------------------------	-----------------------

Wat willen we bereiken?

We vinden het belangrijk dat de stad goed, veilig en duurzaam bereikbaar is voor bewoners, forenzen en bezoekers over de weg, het spoor en het water.

De openbare ruimte is goed onderhouden, schoon en veilig.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

We maken een nieuwe mobiliteitsvisie voor de stad. We geven prioriteit aan de binnenstad met het opstellen van een Integraal Bereikbaarheidsplan Binnenstad. Hiermee willen we onder andere bewerkstelligen dat bezoekers langer in de binnenstad verblijven. Hiertoe worden initiatieven en maatregelen voorgesteld en uitgewerkt die de bereikbaarheid van de binnenstad bevorderen en stimuleren. Vooruitlopend hierop heeft de Raad een parkeerplan vastgesteld waarin drie maatregelen zijn voorgesteld om het autoparkeren in de binnenstad makkelijker en klantvriendelijker te maken; de proef 'shop en go', parkeertijden aanpassen aan de winkeltijden en de proef klantvriendelijk handhaven. Naast het parkeerplan wordt er een fietsplan opgesteld met maatregelen om het fietsgebruik naar de binnenstad te stimuleren. Voor grote ontsluitingswegen en verkeersknelpunten streven we ernaar de doorstroming te vergroten door coördinatie tussen verkeersregelininstallaties (netwerkregelingen) en de implementatie van intelligente verkeersregelininstallaties (iVRI's).

Ook staan de volgende investeringen gepland:

- De Deldenerstraat wordt de komende jaren aangepakt. Projectmatig is het opgedeeld in 3 delen: Geerdinksweg - Tuindorpstraat, Tuindorpstraat - Langestraat inclusief Mitchamplein en het deel Langestraat - kruising Bornsestraat. Voor de rioolvervangning vindt dekking plaats uit het GRP en voor de reconstructie van de weg wordt daarnaast een bijdrage van de provincie ontvangen. Voor de herinrichting van het Mitchamplein heeft de Raad een bijdrage in de kadernota beschikbaar gesteld.
- De verkeersveiligheid en bereikbaarheid van het Twentebad moet gewaarborgd blijven door de toenemende groei van de bezoekersaantallen. Hiervoor is een verbeterd parkeerplan opgesteld.
- Voor de bereikbaarheid van winkelcentrum Groot Driene is de fiets- en voetgangersoversteek over de PC Hooftlaan erg belangrijk. Deze is verkeersonveilig. Om de verkeersveiligheid te verbeteren wordt een ontwerp aanpassing van de oversteek gemaakt en uitgevoerd.
- Ook gaan we verder met het investeren in verhardingen. Daar waar kabels en leidingen vervangen zijn en tegelverhardingen vervangen moeten worden, zullen de oude materialen (aan tegelverhardingen) worden vervangen.

- Hetzelfde geldt voor de vervanging van de masten openbare verlichting (zie 20-FP-2.2).
- Er is een concept ontwerp gemaakt met fietsstroken voor een verbeterde verkeersveiligheid van de Woolderesweg. Dit ontwerp wordt nu verder onderzocht of fietspaden haalbaar zijn voor een verder verbeterde verkeersveiligheid. In de raadsvergadering over het bestemmingsplan Seahorse is door de wethouder aangegeven met urgentie en voortvarendheid het ontwerp tot het verbeteren van de huidige verkeersveiligheid van de Woolderesweg met voorrang op te pakken. Daarna volgt nog een onafhankelijk studie naar de totale verkeersontsluiting van de wijk.

Wat blijven we doen?

- Wegen, straten en pleinen onderhouden.
- Verwijderen van afval, schoonhouden van de openbare ruimte (inclusief straatmeubilair) en bestrijden van gladheid.
- Wegen, paden en openbare ruimte voorzien van voldoende licht.
- Beheren en onderhouden van bebordingen en straatnaamborden.
- Beheren en onderhouden verkeersregelininstallaties en veiligheidssystemen om de verkeersveiligheid en doorstroming op minimaal hetzelfde niveau te waarborgen.
- Beleid maken over verkeer en vervoer, verkeersvoorzieningen ontwerpen en verkeersadviezen geven.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
2.10.1 Wegen, straten en pleinen	-3.047	-3.663	-3.821	-4.007	-4.001	-3.995
2.10.2 Netheid openbare ruimte	-1.299	-1.342	-1.373	-1.375	-1.375	-1.375
2.10.4 Openbare verlichting	-561	-847	-888	-1.009	-1.074	-1.087
2.10.5 Gladheidbestrijding	-273	-349	-336	-336	-336	-336
2.10.6 Verkeersmaatregelen uitvoering	-431	-437	-437	-436	-436	-436
2.10.8 Verkeersbeleid	-547	-679	-694	-715	-725	-747
Totaal 2.1 Verkeer, wegen en water	-6.157	-7.317	-7.548	-7.877	-7.946	-7.975

Financiële toelichting

2.10.1 - Wegen, straten en pleinen (- € 158.000)

Door een wijziging in de bedrijfsvoering is er een lagere ambtelijke inzet van € 39.000 (voordeel) op met name Beleidsadviezen Netheid. Op dit taakveld is sprake van een lagere ambtelijke inzet, ten gunste van bijvoorbeeld de herziene ambities op het gebied van groen.

Daarnaast zijn er hogere lasten van diensten van derden van € 169.000 (nadeel). Dit bedrag is het saldo van hogere lasten conform de Areaalnota (€ 44.000), indexering van budgetten en herberekening DVO Gildebor (€ 79.000), extra middelen ten behoeve van onderhoud wegen vanuit de Kadernota 2018-2021 (€ 50.000) en enkele kleine mutaties (per saldo € 4.000 voordeel).

Nieuwe beleidsvoornemens ten aanzien van het Mitchamplein, het Twentebad en het winkelcentrum Groot Driene hebben hogere kapitaallasten tot gevolg (€ 28.000 nadeel; NB-2.3 t/m 2.5).

In 2021 en verder zijn er op dit subtaakveld hogere lasten tot een bedrag van € 185.000 (nadeel). Dit wordt veroorzaakt door hogere kapitaallasten (€ 127.000) als gevolg van de nieuwe beleidsvoornemens met betrekking tot het Mitchamplein, het Twentebad en het winkelcentrum Groot Driene. Daarnaast zijn er in de Kadernota 2018-2021 voor het jaar 2021 extra middelen ten behoeve van onderhoud wegen opgenomen (€ 50.000) en zijn de lasten vanuit het DVO met Gildebor hoger (€ 8.000).

2.10.4 - Openbare verlichting (- € 41.000)

Er zijn hogere kapitaallasten tot een bedrag van circa € 36.000 (nadeel), deels ten gevolge van de als financieel perspectief opgenomen investeringen vervanging openbare verlichting in de wijken Hasseler Es en Groot Driene (€ 19.000). De areaalnota en het toegepaste index zorgen voor een nadeel van € 12.000. De incidentele lastenverlaging welke is opgenomen in de 1^e Beleidsrapportage 2019 (€ 25.000) is met een lastenverlaging van € 32.000 structureel verwerkt in de jaren vanaf 2020 ter dekking van Nieuw Beleid wat zorgt voor een voordelig verschil van € 7.000.

Meerjarig gezien lopen de lasten op dit subtaakveld op. Dit wordt veroorzaakt door een verhoging van de kapitaallasten die samenhangen met de in die jaren geplande vervangingsinvesteringen (straatverlichting 2020 en 2021). De kapitaallasten stijgen in 2021 met € 121.000 en met € 65.000 in 2022.

Taakveld 2.2. Parkeren

Betrokken afdeling(en)	Regulering en Toezicht
------------------------	------------------------

Wat willen we bereiken?

Voor de binnenstad als visitekaartje van Hengelo is parkeren van groot belang. We hebben daarom inzicht nodig in de voor- en nadelen van de diverse parkeermaatregelen in relatie tot de stedelijke ontwikkeling, vraag en aanbod, doelgroepen, gastvrijheid, gezondheid en het behouden en versterken van duurzaamheid.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- Monitoring van de opgestelde parkeerbalans.
- Uitbreiding en verbetering dashboard parkeedata.
- Experimenteren met parkeermaatregelen.
- Eventueel parkeerplaatsen opheffen om de kwaliteit van de openbare ruimte te versterken of ontwikkelingen mogelijk te maken.
- We maken een plan integraal bereikbaarheidsplan binnenstad en doen daarbij voorstellen voor (fiets)parkeren ten behoeve van de verbeterde bereikbaarheid van de binnenstad voor bewoners en bezoekers.

Wat blijven we doen?

- Beheren en exploiteren van blauwe zones, het betaald parkeergebied en parkeergarage De Beurs.
- Waar gevraagd uitbreiding van de blauwe zone faciliteren (o.a. Thiemsland en Enschedesestraat).
- Waar mogelijk verbeteren exploitatieresultaat parkeren.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
2.20.1 Parkeervoorzieningen	-833	-1.049	-990	-1.006	-1.008	-1.006
Totaal 2.2 Parkeren	-833	-1.049	-990	-1.006	-1.008	-1.006

Financiële toelichting

2.20.1 - Parkeervoorzieningen (€ 59.000)

Door een wijziging in de bedrijfsvoering is er een lagere personele inzet m.b.t. parkeren (€ 24.000 voordeel). Ten opzichte van 2019 zijn er hogere lasten van derden als gevolg van de nieuwe beleidsvoornemens uit de Kadernota 2020-2023 (Parkeerplan 20-NB-2.6) en het toepassen van een indexering (€ 15.000 nadeel). Aan de inkomstenkant zijn er hogere inkomsten als bijdrage vanuit de Binnenstadsmiddelen, zoals genoemd in de nieuwe beleidsvoornemens m.b.t. het Parkeerplan (€ 50.000 voordeel)

De bijdrage vanuit de Binnenstadsmiddelen is aflopend van € 50.000 in 2020 naar € 34.000 in 2021 en verder.

Taakveld 2.3. Recreatieve havens

Dit taakveld is voor de gemeente Hengelo niet van toepassing.

Taakveld 2.4. Economische havens en waterwegen

Betrokken afdeling(en)	Regulering en Toezicht/Wegen, Groen en Water
------------------------	--

Wat willen we bereiken?

De binnenhavens aan de Twentekanalen van de gemeenten Hengelo, Almelo, Enschede, Hof van Twente en Lochem vormen samen één van de grootste binnenhavens van Nederland. De binnenhavens worden gekenmerkt door hun strategische ligging op de belangrijke Europese Northsea Baltic verkeerscorridor tussen de zeehavens en het Europese achterland in Duitsland, Polen en de Baltische staten. De haveninfrastructuur gaan wij verbeteren om de gebruikers (vervoerders) en het (watergebonden) bedrijfsleven te faciliteren. Wij scheppen voorwaarden voor innovatie.

Wij gaan werken aan het realiseren van meer deskundigheid en slagkracht op het gebied van havenbeheer, efficiënter maken en uniformering van haven gerelateerde taken, logistiek en bevordering van vervoer over water in de regio.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

Als partner levert het Gemeenschappelijk Havenbedrijf Twente voor de logistieke sector een substantiële bijdrage aan de economische structuurversterking en werkgelegenheid in de Regio en directe omgeving met als resultaat:

- Toename van goederenvervoer over water uitgedrukt in tonnages en containereenheden.
- Toename van (haven gerelateerde) bedrijven uitgedrukt in aantallen.
- Toename van de werkgelegenheid uitgedrukt in arbeidsplaatsen.
- Positief effect op milieu, leefbaarheid en veiligheid uitgedrukt in vermindering aantallen vrachtwagens en daaraan gerelateerde uitstoot.
- Stijging van het Bruto Regionaal Product.

Wij gaan verder met de fysieke aanpassingen in de haven ten behoeve van grotere schepen, klasse Va. Dit doen wij om grotere schepen toegang te bieden tot onze haven en hier te kunnen laden en lossen.

Wat blijven we doen?

Wij blijven investeren om het vaarwegproduct "Twentekanalen" aantrekkelijker te maken voor het bedrijfsleven en daarmee de regionale economie te versterken en werkgelegenheid in de Regio te bevorderen.

Het Gemeenschappelijk Havenbedrijf Twente heeft gewerkt aan naamsbekendheid. In de richting van de gebruikers is de regelgeving geüniformeerd (havenverordening en verordening op de inning van haven-, kade- en opslagelden). Ook is een systeem geïntroduceerd op basis waarvan schippers korting kunnen krijgen op de havengelden indien zij beschikken over bepaalde duurzaamheidscertificaten (Greenaward methodiek) en is voor de registratie van havenbezoeken een digitaal portal operationeel.

Wij blijven investeren in de fysieke haveninfrastructuur om daar waar nodig deze infrastructuur aan te passen aan de grotere vaarwegklasse (klasse Va). Het Rijk en de havengemeenten investeren de komende jaren fors in het opwaarderen van de Twentekanalen. Voor de verschillende investeringen is door de EU een subsidie verstrekt.

Sleutelwoorden die de komende periode bepalend zijn in relatie tot de uitvoering van het bedrijfsplan zijn "Slim, duurzaam en veilig". Wij werken aan de uitwerking/realisatie van het concept "Smart Port Twente". Een digitaal platform waarin allerlei informatie beschikbaar komt voor gebruikers, ondernemers, overheden en geïnteresseerden op het gebied van de dienstverlening, verkeersmanagement, milieu en monitoring, assetmanagement en controlesysteem op de scheepsregistratie.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
2.40.1 Havenbeheer	199	138	162	162	162	162
2.40.2 Fysiek havenbeheer	-27	-182	-224	-222	-220	-217
Totaal 2.4 Economische Havens en Waterwegen	172	-44	-62	-59	-57	-55

Financiële toelichting

2.40.2 - Fysiek havenbeheer (- € 42.000)

In 2020 zijn er op dit subtaakveld hogere kapitaallasten ten gevolge van de investeringen met betrekking tot de opwaardering van de haveninfrastructuur.

Taakveld 2.5. Openbaar vervoer

Betrokken afdeling(en)	Wegen, Groen en Water
------------------------	-----------------------

Wat willen we bereiken?

Wij streven er naar een zo passend mogelijke mobiliteitsoplossing te bieden waarbij het openbaar vervoer een belangrijke plaats inneemt. Inwoners en bezoekers van de stad kunnen zich goed met het openbaar vervoer verplaatsen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- Het huidige niveau van openbaarvervoervoorzieningen in Hengelo willen we minimaal behouden.
- We ondersteunen ontwikkelingen die Hengelo als Centraal Station Twente sterker profileren.

- De OV voorziening van het bedrijventerrein Twentekanaal Zuid willen we verbeteren.
- TwentsFlex, het vraagafhankelijke OV-systeem van Keolis, bleek ongeschikt als alternatief voor een aantal reguliere OV lijnen. Wel werken we verder aan de integratie van het kleinschalig openbaar vervoer met het doelgroepenvervoer.

Wat blijven we doen?

- Beleid maken over openbaar vervoer (OV) en onderhouden van OV-systemen.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
2.50.1 Openbaar vervoer	-264	-381	-383	-380	-377	-375
Totaal 2.5 Openbaar vervoer	-264	-381	-383	-380	-377	-375

Financiële toelichting

Binnen dit taakveld zijn geen substantiële afwijkingen.

5.2.3 Economie

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder Gerrits
Betrokken sector (en)	Fysiek
Aanspreekpunt Ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

Hengelo heeft een sterk economisch profiel met onze maakindustrie, vakmanschap en techniek. Vanuit de gemeente gaan we dat de komende jaren verder faciliteren. We koesteren onze zittende ondernemers. Zij zijn belangrijke ambassadeurs voor onze stad. Daarnaast willen we Hengelo als aantrekkelijke vestigingsplaats extra stevig in de markt zetten. Deze acquisitie is gericht op aantrekken en behouden van bedrijven en ondernemers die een bijdrage leveren aan onze werkgelegenheid en die ons economisch profiel helpen versterken. En omdat de economie zich niets aantrekt van de gemeentegrenzen, werken wij bij deze opgave samen met onze regionale partners.

De ontwikkeling en transformatie van de binnenstad is van belang voor een vitale en aantrekkelijke stad met een goed vestigingsklimaat. De binnenstad is een belangrijke werkgever. Samen met onze partners werken we aan de uitvoering van het Integraal Actieplan voor een vitale Hengelose Binnenstad en dragen we bij aan meer reuring in de stad en minder leegstand.

Financieel overzicht

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Lasten begroting 2020	Baten begroting 2020	Saldo begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
3.1 Economische ontwikkeling	257	-	-257	-257	-257	-257
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	4.638	4.523	-114	-114	-114	-113
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	525	429	-96	-88	-96	-96
3.4 Economische promotie	806	341	-465	-465	-465	-465
Totaal 3 Economie	6.225	5.294	-932	-923	-931	-931

Relevante beleidsnota's

- Afspraken Regionale Bedrijventerreinen Programmering Twente 2017-2020
- Horecavisie (2017)
- Detailhandelsvisie (2012)
- Kantorenvise (2012)
- Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente (2013)
- Nota Vrijetijdseconomie Hengelo (2011-2021)
- Twente Werkt (2014)
- Werk maken van werk (2017)
- Nota grondbeleid (2017)
- Grondprijzennotitie (2018)
- Integraal actieplan binnenstad (2017)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Streefwaarden:					
	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal bedrijfsbezoeken	700	700	700	700	700	700

Kengetallen

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Het aantal vestigingen van bedrijven (per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar; voor werkelijk 2018 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar)	116,5 (2017)	135,5 (2017)	137,9 (2018)
Functiemenging (de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken))	55,6 (2017)	55,6 (2017)	56,4 (2018)

Verbonden partijen

- *Openbaar Lichaam Regionaal Bedrijven Terrein Twente*

Het RBT heeft tot taak het ontwikkelen, realiseren, exploiteren en beheren van het bedrijventerrein XL, ten tijde van de vaststelling van deze regeling bruto groot ongeveer 180 hectare.

- *Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt/Economische zaken*

De arbeidsmarkt is regionaal en vraagt samenwerking om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zo optimaal mogelijk in te richten en om het Twents economisch profiel te helpen versterken. Regio Twente levert een belangrijke bijdrage aan de positionering van Twente als vooraanstaande technologische topregio, zowel landelijk als in Europa. Ze faciliteert en versterkt de samenwerking in de regio, niet alleen tussen de veertien gemeenten, maar ook tussen en met andere maatschappelijke sectoren en samenwerkingspartners van de gemeenten. De Agenda voor Twente en wijze waarop daarin wordt samengewerkt, zijn daarbij richtinggevend.

Taakveld 3.1. Economische ontwikkeling

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
------------------------	---------------

Wat willen we bereiken?

- Met binnenstadpartners en ondernemers werken we aan het realiseren van een compact bruisend stadshart (met zo min mogelijk structurele leegstand), met onderscheidende aanloopgebieden om daarmee ook de economische aantrekkingskracht te vergroten.
- We dragen bij aan een vitale winkel- en horecastructuur op regionaal, stedelijk en wijk/ buurtniveau door tijdig in te spelen op trends en ontwikkelingen in de detailhandel/retail/ horeca sector.
- We versterken de groei van het lokale en regionale MKB en werken aan een sterke sector High Tech Systemen en Materialen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

Om bovengenoemde doelstellingen te realiseren, willen we concreet werken aan:

Binnenstad:

- We werken gebiedsprofielen verder uit, waarbij we voor de diverse binnenstadfuncties (winkelen, horeca/ terras, evenementen, cultuur, wonen, werken) gebiedsgerichte keuzes gaan vormgeven met binnenstadpartners. Deze dienen als input voor de omgevingsvisie binnenstad.
- We zetten in op acquisitie voor behoud, verplaatsing en aantrekking van ondernemers/ investeerders passend bij gebiedsprofielen

- We bevorderen ondernemerschap door regelgeving te vereenvoudigen en regeldruk te verlagen
- We gaan onder meer met binnenstadspartners specifiek onderzoek en analyse verrichten naar gedrag en herkomst van de bezoeker van de binnenstad via nieuwe meetmethoden met behulp van sensordata (wifi), voor zover dit past binnen de geldende privacywetgeving
- We gaan met partijen als Koninklijke Horeca Nederland (KHN) en Stichting Centrummanagement Hengelo (SCH) nader onderzoek doen naar de kwalitatieve en kwantitatieve behoefte aan horeca formules passend bij de verschillende gebiedsprofielen en vertalen dit naar bestaand of nieuw beleid.

Evenementenbeleid:

Een goede evenementenprogrammering draagt bij aan de economische structuurversterking van Hengelo en specifiek voor de binnenstad. We gaan werken met nieuwe gemeentelijke kaders en uitgangspunten voor het stimuleren van evenementen passend bij het profiel van Hengelo. Dit kader wordt vertaald in een nieuwe opdracht en subsidiebeschikking aan Hengelo Promotie.

Heroverweging detailhandelsstructuurvisie:

Er zijn diverse ontwikkelingen in de regio en onze stad die vragen om een heroverweging van de detailhandelsstructuurvisie en het aanpalende beleid/regelgeving. We kijken hierbij naar het functioneren van de verschillende winkelgebieden en themagericht naar structurele veranderingen en in het winkellandschap. We gebruiken als onderlegger voor de nieuwe visie/beleid onder meer het koopstromenonderzoek dat in 2019 wordt uitgevoerd.

MKB:

We blijven werken aan de promotie van en de instroom in techniek (Techniekpact, Twente goes Techno), de bevordering van innovatie en export samen met het WTC Twente, Novel-T (Kennispark Twente) High Tech Systems Park (Thales), Saxion en ROC van Twente (Hart van Zuid).

Wat blijven we doen?

- Uitvoering geven aan Integraal actieplan voor een vitale Hengelose Binnenstad.
- Beleid maken over de economische structuur in Hengelo en Twente.
- Uitvoering geven aan de programmalijnen uit de Agenda voor Twente.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
3.10.2 Algemene economische adviezen	-40	-227	-257	-257	-257	-257
Totaal 3.1 Economische ontwikkeling	-40	-227	-257	-257	-257	-257

Financiële toelichting

3.10.2 - Algemene economische adviezen (- € 30.000)

Door ambtelijke (her)prioritering wordt voorzien dat op subtaakveld Algemene economische adviezen meer personele inzet wordt geleverd in vergelijking met 2019, onder andere door de toegenomen aandacht voor (evenementen in) de binnenstad.

Taakveld 3.2. Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie/Grondzaken
------------------------	--------------------------

Wat willen we bereiken?

Binnen de regio Twente zijn afspraken gemaakt over programmering van de bedrijventerreinen voor de periode tot en met 2020. Op basis van die afspraken hebben gemeenten een plan van aanpak moeten maken voor de her- of in sommige gevallen zelfs deprogrammering van hun geplande hoeveelheid hectares bedrijventerrein. Borne en Hengelo worden in dit kader gezien als één bedrijvenmarkt. Deprogrammeren is niet nodig. Hengelo en Borne mogen vanaf 2016 in 10 jaar 50 hectare bedrijventerrein uitgeven op de locaties: Westermaat De Veldkamp, Westermaat Campus, Oosterveld en de Kanaalzone in Hart van Zuid.

Er zijn nieuwe afspraken gemaakt in Twents verband voor de periode 2019-2022. Hengelo en Borne blijven qua vraag en aanbod in evenwicht. We moeten er daarnaast voor zorgen dat de bestaande werklocaties toekomstbestendig zijn, d.w.z. duurzaam ingericht, interessant voor vestiging door nieuwe bedrijven en uitbreiding van bestaande bedrijven. Dit vraagt van ons ook aandacht voor vernieuwing van verouderde (deel)locaties. Dit geldt in ieder geval voor de locatie Timmersveld.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

We willen (minimaal) 5 hectare bedrijventerrein per jaar verkopen. Vanuit economische duurzaamheid willen we het juiste bedrijf op de juiste locatie huisvesten. Hierbij passen we toe:

- De profielen van en ambities voor de diverse bedrijventerreinen.
- De concrete, uitvoeringsgerichte plannen die voor acquisitie, promotie en relatiebeheer zijn gemaakt.
- De gestroomlijnde uitgiftevoorwaarden.
- Het geoptimaliseerde en deels gedigitaliseerde uitgifteproces.
- Een verbeterd monitoringsysteem.
- Voor de bestaande terreinen willen we starten met het vormgeven van verbeterplannen.

Wat blijven we doen?

- Sturen op kaders zoals vastgelegd in de grondexploitaties.
- Relaties onderhouden met bestaande en nieuwe bedrijven via accountmanagers.
- Bestaande bedrijfslocaties verder ontwikkelen en onderhouden en/of herstructureren en verduurzamen.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
3.20.3 Bedrijventerreinen grondexpl.	-135	-	-	-	-	-
3.20.4 Ontwikkeling bedrijventerreinen	-128	-85	-114	-114	-114	-113
Totaal 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-263	-85	-114	-114	-114	-113

Financiële toelichting

3.20.3 - Bedrijventerreinen grondexploitatie

De grondexploitaties zijn budgetneutraal voor de begroting.

3.20.4 - Ontwikkeling bedrijventerreinen (- € 29.000)

Door ambtelijke (her)prioritering wordt meer personele inzet voorzien in vergelijking met 2019. Dit is een gevolg van het inspelen op de huidige conjuncturele ontwikkelingen.

Taakveld 3.3. Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
------------------------	---------------

Wat willen we bereiken?

We koesteren onze zittende ondernemers. Zij zijn belangrijke ambassadeurs voor onze stad. We willen intensiever samenwerken met ondernemers en anderen belanghebbenden uit Hengelo, de regio en op landelijk niveau. Concreet betekent dit dat we sterk blijven inzetten op het leggen en onderhouden van contacten met deze partijen. We verbeteren de dienstverlening aan ondernemers en stakeholders en halen zo ook input op voor (strategische) beleidsvorming en programmering van binnenstad, Hart van Zuid en bedrijventerreinen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

We stellen een meerjarenaccountplan op voor het leggen en onderhouden van relaties met ondernemers in de binnenstad, Hart van Zuid en op de bedrijfslocaties. Welke ondernemers bezoeken we, met welk doel en hoe vertalen we de informatie die we krijgen naar plannen en projecten?

Wat blijven we doen?

- We zetten in op verplaatsing van ondernemers naar een compacte binnenstad en acquisitie (in samenwerking met Vierders).
- Het organiseren en aansturen van de (week)markt.
- Het uitvoeren van diverse economische projecten en activiteiten.
- De regionale acquisitie voor logistieke en High Tech Systems en Materials.
- Deelname aan het regionale acquisitie en accountmanagersoverleg.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
3.30.1 Markt	-14	19	35	43	35	35
3.30.2 Specifieke projecten	-40	-28	-22	-22	-22	-22
3.30.3 Economische ontwikkeling	-112	-98	-109	-109	-109	-109
Totaal 3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	-167	-107	-96	-88	-96	-96

Financiële toelichting

Dit taakveld kent geen substantiële afwijkingen.

Taakveld 3.4. Economische promotie

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
------------------------	---------------

Wat willen we bereiken?

Om Hengelo te promoten willen wij het stadsverhaal van Hengelo met de bijbehorende kernwaarden (DNA), de positionering binnenstad/merkwwaarden en het (economisch) aanbod van Hengelo of het nu gaat om de binnenstad, Hart van Zuid, de winkelgebieden, de bedrijventerreinen en de evenementen beter bekend maken bij verschillende doelgroepen (investeerders, ondernemers, bewoners en bezoekers). We willen de herkenbaarheid, bekendheid en het uitdragen van het stadsverhaal met het bijbehorende aanbod verbeteren.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

Voor de economische promotie van Hengelo worden de volgende instrumenten in 2020 ingezet en/of ontwikkeld. We gaan meer investeren in citymarketing en stadspromotie en specifiek binnenstadspromotie. Het totale stedelijk aanbod van werklocaties, woongebieden, cultuur, evenementen, winkelen, horeca willen we positioneren en promoten. Hiervoor gaan we een communicatie-/ marketingvisie en uitvoeringsplan opstellen.

Wat blijven we doen?

- Belastingen (laten) innen, zoals toeristenbelasting.
- Het promoten van Hengelo als economische vestigingsplaats.
- Subsidiëren van Hengelo Promotie voor stadspromotie en evenementen binnen een nieuwe opdracht per 1 januari 2020.
- Het organiseren en aansturen van de kermis.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
3.40.1 Toeristenbelasting	143	131	139	139	139	139
3.40.2 Economische promotie	-174	-230	-177	-177	-177	-177
3.40.5 VVV / stadspromotie	-470	-500	-510	-510	-510	-510
3.40.6 Kermis	5	20	82	82	82	82
Totaal 3.4 Economische promotie	-495	-578	-465	-465	-465	-465

Financiële toelichting*3.40.2 - Economische promotie (€ 53.000)*

De bijdrage aan de Regio Twente is voor de verschillende aandachtsgebieden begroot naar de werkelijke subtaakvelden. Voor het onderdeel Economische promotie is dit voor 2019 gedaan, voor de begrotingsjaren daarna volgt dit nog.

3.40.6 - Kermis (€ 62.000)

In de 1e Beleidsrapportage van 2019 zijn de verwachte opbrengsten en kosten aangepast naar aanleiding van de inschrijvingen van kermis exploitanten. In 2019 zijn wegens verschillende werkzaamheden in de binnenstad niet alle pleinen beschikbaar. Dit, in combinatie met de verminderde conjunctuur voor kermissen, is de oorzaak dat er minder opbrengsten zijn uit stagelden in 2019 ten opzichte van de verwachting in 2020. Hierdoor hoeven er echter ook minder kosten te worden gemaakt. Aangezien de kermis een beperkte omvang kent, is ook minder beveiliging, elektra et cetera nodig. Voor het jaar 2020 wordt later bezien of hier ook weer een wijziging in de verwachte kosten/baten moet worden gemaakt.

5.2.4 Onderwijs

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder Bruggink
Betrokken sector (en)	Sociaal
Aanspreekpunt Ambtelijk	Katja Boerrigter

Hoofddoelstelling

- We dragen zorg voor voldoende en adequate schoolgebouwen, evenwichtig gespreid over de stad, zodat alle kinderen in een goed gebouw onderwijs kunnen volgen.
- We hechten er aan dat alle kinderen en volwassenen in Hengelo de kans krijgen om zich zo optimaal mogelijk te ontwikkelen; meer specifiek zetten we in op een zo groot mogelijk bereik van de Voorschool, een optimale aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt en een goede afstemming tussen onderwijs en zorg;
- We zorgen er voor dat onze wettelijke taken rond het onderwijs goed worden uitgevoerd door voldoende onderwijs met een openbaar karakter aan te bieden.

Financieel overzicht

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Lasten begroting 2020	Baten begroting 2020	Saldo begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
4.1 Openbaar basisonderwijs	32	36	4	4	4	4
4.2 Onderwijshuisvesting	7.544	597	-6.947	-7.162	-6.997	-6.684
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	4.876	2.344	-2.531	-2.599	-2.599	-2.599
Totaal 4 Onderwijs	12.451	2.978	-9.474	-9.756	-9.592	-9.278

Relevante beleidsnota's

- Integraal Onderwijshuisvestingsplan vo (2018)
- Met respect... op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning (2014)
- Kwaliteitskader Hengelose Voorschool (2018)
- Scenario Voorschool (2017)
- Transformatieagenda (2017)
- Twentse Belofte (2016)
- Twentse Visie op Vervoer (2015)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Streefwaarden:					
	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal peuterplaatsen in voorschoolse voorziening	700	700	700	700	700	700
Aantal VVE kindplaatsen	200	200	200	200	200	200

Kengetallen

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Omvang absoluut verzuim (niet ingeschreven op een school) (per 1.000 leerlingen)	0,96 (2017)	0,96 (2017)	0,96 (2017)
Omvang relatief verzuim (wel ingeschreven, maar ongeoorloofd aanwezig) (per 1.000 leerlingen)	11,79 (2017)	11,79 (2017)	12,41 (2018)
Aantal vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (percentage van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar))	1,7 (2016-2017)	1,8 (2016)	2,1 (2018)

Verbonden partijen

Niet van toepassing.

Taakveld 4.1. Openbaar onderwijs

Betrokken afdeling(en)	Beleid
------------------------	--------

Wat willen we bereiken?

Wij zorgen voor een aanbod van openbaar onderwijs; een taak waarvoor wij wettelijk verantwoordelijk zijn. We hebben daarbij gekozen voor twee verzelfstandigde stichtingen: Primato voor het openbaar primair onderwijs en de OSG voor het openbaar voortgezet onderwijs.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

Vanwege het teruglopend aantal leerlingen gaat extra aandacht uit naar het primair (openbaar) onderwijs. Er wordt gewerkt aan één organisatie voor openbaar en katholiek onderwijs.

Om in te spelen op de daling van het leerlingenaantal in het primair onderwijs gaan we op basis van een visie investeren in scholen en toewerken naar een evenwichtige spreiding van optimaal benutte schoolgebouwen in de stad.

Wat blijven we doen?

Wij voeren de wettelijke taken uit rond het openbaar onderwijs zowel bestuurlijk als financieel. Om dit te kunnen doen, sturen de stichtingen jaarlijks hun begroting en jaarrekening ter kennisname naar de gemeenteraad. Daarnaast wordt er jaarlijks een bijeenkomst georganiseerd tussen de directeur-bestuurder en raad van toezicht van beide stichtingen met de gemeenteraad.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
4.10.1 Ambtelijke ondersteuning openbaar onderwijs	-5	4	4	4	4	4
Totaal 4.1 Openbaar basisonderwijs	-5	4	4	4	4	4

Financiële toelichting

Dit taakveld laat geen significante afwijkingen zien.

Taakveld 4.2. Onderwijshuisvesting

Betrokken afdeling(en)	Beleid
------------------------	--------

Wat willen we bereiken?

Het is onze wettelijke taak om te voorzien in voldoende en adequate schoolgebouwen. Dat betekent dat alle leerlingen in Hengelo in een goed gebouw onderwijs kunnen volgen. We investeren in scholen en werken naar een evenwichtige spreiding van optimaal benutte schoolgebouwen in de stad.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- Geen nieuwe ontwikkelingen.

Wat blijven we doen?

- Wij werken, in samenspraak met het onderwijsveld, aan een evenwichtige spreiding van optimaal benutte schoolgebouwen in de stad
- Faciliteren het (speciaal) voortgezet onderwijs conform het integraal huisvestingplan V(S)O en daaropvolgende besluitvorming.
- Opstellen van een programma onderwijshuisvesting samen met schoolbesturen over nieuwbouw en aanpassing van gebouwen voor primair, voortgezet en speciaal onderwijs.
- Beschikbaar stellen van voldoende en functionele gymnastieklokalen ten behoeve van het onderwijs.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
4.20.1 Huisvesting openbaar basisonderwijs	-316	-297	-303	-363	-359	-355
4.20.2 Huisvesting bijzonder basisonderwijs	-2.399	-2.290	-2.215	-2.256	-2.189	-2.140
4.20.3 Huisvesting speciaal basis- en voortgezet onderwijs	-66	-83	-85	-85	-110	-176
4.20.4 Huisvesting openbaar voortgezet onderwijs	-687	-1.156	-753	-746	-739	-732
4.20.5 Huisvesting bijzonder voortgezet onderwijs	-1.193	-1.725	-1.865	-1.988	-1.879	-1.872
4.20.6 Gymnastieklokalen	-804	-645	-688	-687	-687	-686
4.20.7 Overige uitgaven	-960	-1.056	-1.038	-1.036	-1.035	-723
Totaal 4.2 Onderwijshuisvesting	-6.425	-7.252	-6.947	-7.162	-6.997	-6.684

Financiële toelichting

4.20.1 - Huisvesting openbaar onderwijs

De toename van de structurele lasten met € 60.000 vanaf 2021 wordt grotendeels veroorzaakt door stijging van de rente- en afschrijvingslasten voor onderwijsleerpakketten en meubilair om de samenwerking van de schoolbesturen in het primair onderwijs in Hengelo mogelijk te maken (20-FP-4.4).

4.20.2 - Huisvesting bijzonder basisonderwijs (€ 75.000)

In 2020 zijn er incidenteel minder kosten voor rente en afschrijving (voordeel: € 100.000), dat grotendeels wordt veroorzaakt door het later starten van de nieuwbouw voor Attendiz. Daarnaast is er een nadeel op lonen (€ 14.000) en inflatiecorrectie (€ 11.000).

Vanaf halverwege 2022 vervalt de huur aan de Hassinkweg (voordeel; 2022: € 30.000, vanaf 2023: € 60.000) omdat Attendiz haar nieuwbouwlocatie zal betreden (20-FP-4.3). Daarnaast lopen de rente- en afschrijvingslasten terug, met in 2022 minder afschrijvingslasten omdat de bouw van basisschool De Borgh volledig is afgeschreven.

4.20.3 - Huisvesting speciaal basis- en voortgezet onderwijs

Vanaf 2022 nemen de rente- en afschrijvingslasten toe door de nieuwbouw van Attendiz vanwege de nieuwe normvergoedingen (20-FP-4.3).

4.20.4 - Huisvesting openbaar voortgezet onderwijs (€ 403.000)

In 2019 is incidenteel € 400.000 beschikbaar om de laagbouw van de voormalige Edith Stein te verbouwen en geschikt te maken voor onderwijshuisvesting voor de OSG. Overige kleine wijzigingen leiden tot een voordeel van € 3.000.

4.20.5 - Huisvesting bijzonder voortgezet onderwijs (- € 140.000)

Vanaf 2020 gaan de rentelasten voor de bouw van het HAVO/VWO van Scholengemeenschap Twickel in (nadeel € 212.000). Daarnaast is er in 2019 € 232.000 beschikbaar voor de verbouwing van het voormalig Edith Stein voor het SVPO college, in 2020 is hier € 150.000 voor beschikbaar (voordeel € 82.000). Overige kleine wijzigingen leiden tot een nadeel van € 10.000.

Meerjarig werkt bovengenoemde toelichting ook door. In 2021 wordt het laatste deel voor de verbouwing van de SVPO uitgekeerd (€ 100.000) en beginnen de afschrijvingslasten van het Twickelcollege.

Taakveld 4.3. Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Ondersteuning en Zorg
------------------------	------------------------------

Wat willen we bereiken?

Wij willen alle kinderen en volwassenen de kans bieden om zich optimaal te ontwikkelen op hun eigen niveau.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- We breiden het aantal uren voorschool uit van 10 naar 16 uur voor doelgroeppeuters en van 5 naar 8 uur voor alle peuters;
- We werken aan een nog beter bereik van de voorschool in Hengelo.
- Het ROC en de gemeente Hengelo geven in 2020 samen uitvoering aan het profiel voor het ROC Hengelo. We blijven jongeren zonder startkwalificatie die een kwetsbare overstap maken van school naar school of van school naar werk volgen tot hun 27e levensjaar om vroegtijdig een effectieve samenhangende aanpak in te kunnen zetten en daarmee dure zware zorg te voorkomen en/of vervangen (20-NB-4.1)
- Via het Perspectiefjaar begeleiden we jongeren in de leeftijdsgroep van 23 tot 27 jaar met een life-coach om perspectief te bieden op een carrière (werk, studie). Het betreft jongeren die door omstandigheden (nog) niet de juiste route hebben gevonden richting studie en/of werk en om die reden extra begeleiding krijgen.

Wat blijven we doen?

- We blijven ons inzetten om onderwijsachterstanden te voorkomen en te bestrijden in de voorschoolse periode en het primair onderwijs door in te zetten op voldoende plekken voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE).
- We bieden leerlingen in de basisschoolleeftijd op maat (taal)ondersteuning
- Wij blijven de doorgaande lijn van voorschool naar vroegschool in samenwerking in Integrale Kindcentra (IKC) stimuleren.
- We geven de kwaliteit van de voor- en vroegschool en de ondersteuning voor jongere kinderen een impuls met behulp van het Expertisecentrum Jonge Kind.
- We zorgen voor een verbetering van de zorgstructuur in het onderwijs door de zorgstructuur samen met het onderwijs (PO, VO en SO/VSO) op maat door te ontwikkelen.
- We blijven ons inzetten op het bestrijden en voorkomen van verzuim bij jongeren. De leerplichtambtenaren gaan in gesprek met jongeren die verzuimen en proberen hen terug te leiden naar school. En zij voeren preventief gesprekken ter voorkoming van verzuim. Er is een directe relatie tussen leerplicht en het team Jeugd en Gezin.
- We zetten in op het behalen van een startkwalificatie bij jongeren door samen met het onderwijs te voorkomen dat jongeren de school verlaten en het begeleiden van jongeren terug naar school of naar werk.
- We zetten in op leerlingenvervoer door aanvragen hiervoor te behandelen en integraal vervoersondersteuning op maat te bieden.

- We zetten ons in voor de ontwikkeling van volwassenen door het coördineren en organiseren van activiteiten om taal- en rekenvaardigheden voor volwassenen te bevorderen.
- We blijven inzetten op alfabetisering en het tegengaan van laaggeletterdheid onder verschillende doelgroepen. Wij benutten onze infrastructuur waarin we samenwerken met partners om laaggeletterdheid te traceren en vervolgens te verhelpen.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
4.30.1 Onderwijsbeleid	-704	-1.078	-1.152	-1.154	-1.154	-1.154
4.30.2 Leerlingenvervoer	-778	-869	-951	-951	-951	-951
4.30.3 Leerplicht RMC	0	-94	-164	-243	-243	-243
4.30.4 Achterstandenbeleid	-85	-182	-205	-205	-205	-205
4.30.5 Volwasseneneducatie	-28	-27	-28	-28	-28	-28
4.30.6 Overige uitgaven	-27	-31	-32	-18	-18	-18
Totaal 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-1.622	-2.281	-2.531	-2.599	-2.599	-2.599

Financiële toelichting

4.30.1 - Onderwijsbeleid (- € 74.000)

Vanaf 2020 is er structureel € 10.000 beschikbaar voor het Makerfestival (20-NBe-5.20). Er worden structureel meer lonen toegerekend (nadeel € 45.000) aan het subtaakveld onderwijsbeleid. Verschuiving van inzet personeel in verband met de wettelijke opdracht om het aantal uren voor de voorschool uit te breiden. Overige kleine wijzigingen leiden tot een nadeel van € 19.000.

4.30.2 - Leerlingenvervoer (- € 82.000)

De algehele daling van het aantal leerlingen en het passend onderwijs zorgen ervoor dat er een afname is van het aantal leerlingen dat naar het Speciaal Basisonderwijs en Speciaal Onderwijs gaan. Door de onzekerheid over een eventuele aanbesteding in 2020 of het verlengen van het contract vervoer is het budget slechts incidenteel via 1e Beleidsrapportage 2019 met € 65.000 verlaagd. De inflatiecorrectie bedraagt op dit subtaakveld € 16.000.

4.30.3 - Leerplicht RMC (- € 70.000)

Vanaf 2020 wordt er structureel 1 fte extra ingezet op RMC (20-NB-4.1, nadeel € 68.000). Overige kleine wijzigingen leiden tot een nadeel van € 2.000.

Tot en met 2020 ontvangt de gemeente extra middelen voor RMC VSO/Pro, er zijn nog geen toezeggingen door het Rijk gedaan voor de periode daarna.

4.30.4 - Achterstandenbeleid (- € 23.000)

Er wordt ruim € 941.000 meer aan onderwijsachterstandsmiddelen ontvangen van het Rijk. Deze extra middelen dienen te worden besteed aan onderwijsachterstanden en mogen niet ergens anders voor worden ingezet, wat deze wijziging per saldo budgettair neutraal maakt. Overige kleine wijzigingen leiden tot een nadeel van € 23.000.

5.2.5 Sport, cultuur & recreatie

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder ten Heuw/Wethouder Bruggink/Wethouder van Wakeren
Betrokken sector (en)	Sociaal/Fysiek/Dienstverlening
Aanspreekpunt Ambtelijk	Katja Boerrigter/Henk-Jan Tromp/Pieter Kistemaker

Hoofddoelstelling

Sport

Wij vinden het belangrijk dat alle Hengeloërs, jong en oud, genoeg bewegen. Uiteraard maakt iedereen die keuze zelf, maar wij willen daar graag bij ondersteunen. Dat doen wij door overal in de stad goede en veilige onderkomens te bieden aan sportverenigingen. Ook steunen wij de vrijwilligers binnen de clubs en zorgen dat alle basisschoolleerlingen kennismaken met verschillende sporten.

Kunst en cultuur

Wij willen graag dat iedereen in Hengelo kan genieten van kunst en cultuur. Niemand is hetzelfde; ieder z'n eigen smaak. Daarom willen we graag een aanbod dat afwisselend is én van goede kwaliteit. Mensen moeten uiteraard weten waar zij dat aanbod kunnen vinden, maar ook hoe zij zélf aan de slag kunnen gaan op het gebied van kunst en cultuur. Wij dragen daaraan bij door bijvoorbeeld culturele instellingen te subsidiëren of gebouwen te verhuren.

Openbaar groen

We willen voor onze bewoners en bezoekers een openbare ruimte die aantrekkelijk is en die klaar is voor de toekomst. Iedereen moet de buitenruimte kunnen gebruiken en iedereen moet er volop van kunnen genieten.

Financieel overzicht

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Lasten begroting 2020	Baten begroting 2020	Saldo begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
5.1 Sportbeleid en activering	470	7	-464	-464	-464	-464
5.2 Sportaccommodaties	8.337	3.904	-4.433	-4.398	-4.418	-4.349
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	5.965	790	-5.175	-5.158	-5.147	-5.136
5.4 Musea	386	-	-386	-381	-381	-380
5.5 Cultureel erfgoed	284	-	-284	-284	-284	-284
5.6 Media	2.670	56	-2.614	-2.510	-2.475	-2.474
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	6.420	-	-6.420	-6.359	-6.370	-6.381
Totaal 5 Sport, cultuur en recreatie	24.532	4.757	-19.776	-19.555	-19.539	-19.468

Relevante beleidsnota's

- Kadernota Sport en Bewegen (2017)
- Kunst- en cultuurvisie Hengelo 2014-2020
- Kwartier maken voor de Collectie Hengelo (2008)
- Beleidsnota Cultuurhistorisch Erfgoed 2014-2022
- Nota Vrijetijdseconomie 2011-2021
- Horecavisie (2016)
- Vitale coalities (2008)
- Nota Snippergroen (2015)

- Groenplan Hengelo (2013)
- Bomenverordening (2018)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Streefwaarden:					
	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Percentage kinderen basisonderwijs met overgewicht	16%	16%	15%	15%	15%	15%
Perken, plantsoenen en parken in de buurt zijn goed onderhouden (% (helemaal) mee eens)	63%	60%	63%	63%	63%	63%
In de buurt zijn weinig dingen kapot (% (helemaal) mee eens)	76%	72%	76%	76%	76%	76%
Mijn buurt is schoon (% (helemaal) mee eens)	61%	60%	61%	61%	61%	61%

Kengetallen

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Percentage niet sporters (t.o.v. het totaal aantal inwoners)	48,4 (2016)	48,4 (2016)	48,4 (2016)

Verbonden partijen

- Gildebor en SWB

Gildebor draagt bij aan het programma door het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en de sportaccommodaties.

- Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Vrijtijdseconomie

De regio Twente (in de vorm van het Bestuurlijk Overleg Sport) draagt bij aan het programma door onderlinge afstemming, kennisdeling en samenhang te bevorderen. Eind 2017 is er een regionale notitie 'Sport en Bewegen in Twente' gemaakt en onderschreven door alle 14 Twentse gemeenten.

- Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Sport

Regio Twente draagt bij aan het programma door het beheer en onderhoud van de recreatieparken. Regio Twente draagt bij aan het programma door het bevorderen van recreatie en toerisme.

Taakveld 5.1. Sportbeleid en activering

Betrokken afdeling(en)	Beleid
------------------------	--------

Wat willen we bereiken?

De gemeente Hengelo wil dat zoveel mogelijk inwoners van Hengelo (blijven) sporten en bewegen en worden aangezet tot een actieve leefstijl. We zetten sport en bewegen in als middel in ons sociale domein. Het draagt bij aan het welzijn, de gezondheid, het meedoen en de integratie van Hengeloers.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- De gemeente Hengelo gaat met sportaanbieders en maatschappelijke partners een lokaal sportakkoord sluiten en uitvoeren. Dit lokale sportakkoord is afgeleid van het nationale sportakkoord en ons huidige lokale en regionale sportbeleid.
- We gaan de preventieve inzet van sport en bewegen op het terrein van (jeugd)zorg en Wmo doorontwikkelen en borgen. We dagen partners uit om zelf met ideeën te komen en hieraan mede invulling te geven. Daarbij zoeken we ook het contact met (semi)commerciële sportaanbieders en het ongeorganiseerde sportaanbod.
- Wij zetten in op het stimuleren van talentontwikkeling en zorg-sportactiviteiten in het gerenoveerde Twentebad. We maken afspraken met de Zwembond over de realisering van een opleidingscentrum Zwemmen in Hengelo. Daarbij willen we ook aandacht besteden aan parazwemmen.
- Wij willen in 2020 de pilot FBK-breedtesport continueren in een structurele samenwerking, en ons inzetten om in overleg met de Atletiekunie meer evenementen naar het FBK stadion te halen (20 NBe 5.2).
- De trend is dat inwoners steeds meer onafhankelijk van verenigingen sporten en bewegen. Daarom zetten wij meer in op het faciliteren van sporten en bewegen in de openbare ruimte door het creëren van een meer beweegvriendelijke omgeving.
- We gaan starten met enkele laagdrempelige beweeggroepen voor specifieke doelgroepen. Zoals mensen die zich eenzaam voelen, kwetsbare ouderen, mensen met een beperking en/of aandoening. We gaan enthousiaste vrijwilligers opleiden/scholen om deze groepen te begeleiden.
- Wij gaan het aanbod en de mogelijkheden op het gebied van sport en bewegen beter onder de aandacht brengen bij onze inwoners. Nadrukkelijk promoten wij hierbij doelen als revalidatie en ontmoeting.

Wat blijven we doen?

- Stimuleren van sport op scholen, in wijken en bij sportclubs voor specifieke doelgroepen, zoals jeugd, mensen in een kwetsbare positie en mensen met een beperking.
- Ondersteunen van sportverenigingen door onder andere het voeren van verenigingsgesprekken, het organiseren van themabijeenkomsten sport en het subsidiëren van sportkennismakingsaanbod en het opleiden van verenigingskader.
- Wij blijven ons richten op het realiseren van duurzame verbindingen tussen sport-/beweegaanbieders en onderwijs- /zorg- en welzijnsaanbieders. Hierbij dient sport als middel voor jeugd(zorg), gezondheid en preventie van eenzaamheid.
- De inzet van de combinatiefunctionarissen sport (waaronder o.a. Hengelo Sport) op de specifieke doelgroepen blijft ongewijzigd.
- Vanuit de regionale samenwerking zetten we in op de volgende thema's: 'meedoen door kwetsbare doelgroepen/inclusief sporten', 'sport en bewegen voor een vitale en gezonde samenleving' en 'talenterkenning, ontwikkeling en ondersteuning'.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
5.10.2 Subsidies sport	-85	-84	-86	-86	-86	-86
5.10.3 Sportstimulering	-82	-112	-164	-164	-164	-164
5.10.4 Ondersteuning van sport	-190	-153	-214	-214	-214	-214
Totaal 5.1 Sportbeleid en activering	-358	-349	-464	-464	-464	-464

Financiële toelichting

5.10.3 - Sportstimulering (- € 52.000)

Vanaf 2020 wordt structureel € 65.000 (nadeel) beschikbaar gesteld voor de FBK games (20-NBe-5.2). In 2019 ontvangen we incidenteel € 15.000 voor het lokaal sportakkoord, in 2020 is hier voorsnag geen bedrag voor toegekend (voordeel € 15.000). Overige wijzigingen leiden tot een nadeel van € 2.000.

5.10.4 - Ondersteuning van sport (- € 61.000)

Er worden structureel meer lonen toegerekend aan het subtaakveld sportbeleid en activering. Verschuiving van personele inzet om de uitvoering van het landelijk, regionaal en lokaal sportakkoord te realiseren.

Taakveld 5.2. Sportaccommodaties

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Twentebad
------------------------	------------------

Wat willen we bereiken?

Wij willen de inwoners van Hengelo stimuleren om te bewegen door een betaalbaar aanbod van sportaccommodaties te bieden dat aansluit bij de behoeften en mogelijkheden van de inwoners. De sportaccommodaties moeten voldoen aan de eisen van NOC*NSF en de sportbonden.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

Wij zetten in op een betere bezetting van onze sportaccommodaties en een klantvriendelijker verhuursysteem. De eerste versie van het digitale verhuursysteem staat eind 2019 online. Dit systeem wordt in 2020 gemonitord en doorontwikkeld.

We gaan het compleet gerenoveerde Twentebad feestelijk openen. Vervolgens wordt de programmering aangepast aan de nieuwe mogelijkheden voor combinaties van sport, zorg en ontmoeting.

In 2020 staan twee kunstgrasrenovaties gepland. Een keuring zal uitwijzen of renovatie daadwerkelijk noodzakelijk is.

De pilot themahallen is in 2019 afgerond. Uit gesprekken met de verenigingen zijn een aantal opties voor doorontwikkeling naar voren gekomen. Dit pakken we op. Bijvoorbeeld door de sporthallen specifieker uit te rusten voor bepaalde sporten.

Er zijn diverse verenigingen die buitensportaccommodaties huren op basis van gedateerde huurovereenkomsten. Deze huurovereenkomsten gaan we actualiseren.

De verhuur van sportaccommodaties is per 2019 vrijgesteld van BTW. Hierdoor kunnen investeringen in sportaccommodaties niet meer worden verrekend en stijgen deze investeringslasten. Om deze stijging te compenseren heeft het Rijk de specifieke uitkering sportaccommodaties (SPUK) ingesteld. In 2020 wordt duidelijk in hoeverre Hengelo gecompenseerd wordt voor de hogere uitgaven in 2019. De verwachting was en is dat de gemeente Hengelo niet volledig wordt gecompenseerd. Daarom zijn de huurtarieven voor sportaccommodaties in 2019 niet verlaagd terwijl er wel btw afdrachten wegvielen. Mocht in 2020 blijken dat de gemeente toch volledig gecompenseerd wordt via de SPUK, dan verrekenen we dit conform afspraak met de sportverenigingen bij de huurtarieven sportaccommodaties 2021. De huurtarieven sportaccommodaties 2020 zijn bijgevoegd bij deze begroting (zie bijlage 8.8)

Wat blijven we doen?

De Hengelose sportaccommodaties bestaan onder meer uit het Twentebad, het FBK stadion, 5 sporthallen, 14 gymzalen en 8 sportparken. Deze gemeentelijke accommodaties blijven betaalbaar voor inwoners doordat we ze tegen maatschappelijke tarieven verhuren aan Hengelose verenigingen en inwoners. Daarnaast verhuren we in de avonden en weekenden ook een aantal sportaccommodaties die eigendom zijn van onderwijsinstellingen.

Wij houden onze sportaccommodaties aantoonbaar veilig, schoon en in goede staat van onderhoud conform de eisen van NOC*NSF en de sportbonden. Het Twentebad houdt het keurmerk Veilig & Schoon.

We streven ernaar om sportinitiatieven plaats te laten vinden in Hengelose sportaccommodaties zoals het Twentebad en het FBK-stadion; dit soort initiatieven zijn bijvoorbeeld De FBK-games, het Auni-toernooi en de dubbele mijl.

Gildebor verzorgt het onderhoud van sportvelden.

Wij onderhouden periodieke gesprekken met de sportverenigingen om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen en de verenigingen te betrekken bij het gemeentelijk beleid.

Wij blijven ons inzetten voor een goed trainingscomplex voor FC Twente in Hengelo om ze te faciliteren zolang de contracten lopen. Tevens zetten wij ons in om deze huurcontracten van de velden te verlengen, deze lopen af in 2021.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
5.20.1 Sporthallen	-420	-440	-459	-457	-455	-435
5.20.2 FBK stadion	-233	-211	-261	-256	-253	-251
5.20.3 Zwembaden	-1.674	-1.755	-1.955	-1.939	-1.932	-1.885
5.20.4 Sportparken	-1.827	-1.594	-1.688	-1.676	-1.708	-1.709
5.20.5 Tennisparken	-3	1	1	1	1	1
5.20.6 Overige sportaccommodaties	-55	-48	-48	-47	-47	-46
5.20.7 Subsidie sportaccommodaties	-23	-24	-24	-24	-24	-24
Totaal 5.2 Sportaccommodaties	-4.235	-4.071	-4.433	-4.398	-4.418	-4.349

Financiële toelichting

5.20.2 - FBK stadion (- € 50.000)

De rente- en afschrijvingslasten worden hoger (nadeel € 30.000) doordat de renovatie van de atletiekbaan in 2018 duurder is uitgevallen. Door een verschuiving van de lonen van grondzaken worden deze nu ook aan dit subtaakveld toegekend (nadeel € 18.000). Overige kleine wijzigingen leiden tot een nadeel van € 2.000.

5.20.3 - Zwembaden (- € 200.000)

In de Kadernota 2020-2023 (20-FP-5.4) is de begroting van het Twentebad geactualiseerd als gevolg van autonome ontwikkelingen. Hierdoor zijn zowel de hogere uitgaven en -inkomsten, als budgettair neutrale aanpassingen verwerkt. Dit is mede het effect van de realisatie van het overdekte 50 meterbad. De uitzetting van de kosten komt enerzijds voor rekening van de hogere kapitaallasten voor het nieuwe wedstrijdbad. Dit was voorzien in de vorige meerjarenbegroting 2019-2022. Anderzijds door de verschuiving van formatie t.b.v een coördinator en een medewerker sportservice.

5.20.4 - Sportparken (- € 94.000)

Vanaf 2020 gebruiken we structureel geen gewasbeschermingsmiddelen meer op onze sportvelden conform de green deal (nadeel € 63.000, 20-FP-5.2). De huuropbrengsten van de sportparken zijn in lijn gebracht met de daadwerkelijke inkomsten per sportpark (voordeel € 13.000). Incidenteel zorgt het opschuiven van de vervanging van het veld in Beckum tot een nadeel van € 31.000 in 2020. Incidenteel is er tevens een voordeel van € 42.000 doordat de beregeningsinstallatie op sportpark 't Wilbert is afgeschreven. De inflatiecorrectie bij Gildebor leidt tot een structureel nadeel van € 36.000 en overige kleine wijzigingen leiden tot een nadeel van € 18.000.

Taakveld 5.3. Cultuurpresentatie, -productie en -participatie

Betrokken afdeling(en)	Beleid
------------------------	--------

Wat willen wij bereiken?

Iedereen moet in Hengelo kunnen genieten van kunst en cultuur; welke smaak of interesse ook. Daarom willen we dat Hengelo een afwisselend kunst- en cultuuraanbod heeft van goede kwaliteit. En dan niet alleen om naar te kijken en te beleven, maar ook om zelf mee te doen en te leren. Daarnaast wil de gemeente Hengelo kansen geven aan kunstenaars om in Hengelo te werken en hun werk te presenteren.

Wat gaan wij daarvoor anders doen in 2020?

- Binnen het Integraal Actieplan voor een vitale Hengelose Binnenstad neemt de positionering van evenementen en – meer specifiek- het culturele aanbod een belangrijke plaats in. Wij betrekken de culturele organisaties/groepen en (amateur)verenigingen nauwer bij het realiseren van een bruisende binnenstad. Wij doen een beroep op onze culturele kernvoorzieningen (Bibliotheek, Oyfo Kunst & Techniek, Metropool en Schouwburg) om zich meer te verbinden met andere partijen in de binnenstad, om deze nog aantrekkelijker te maken voor onze inwoners en bezoekers. Wij zien het convenant dat de Hengelose horeca, de binnenstadondernemers en Metropool hebben afgesloten daarbij als voorbeeld.
- Wij ondersteunen de toegevoegde waarde in alle vormen van kunstuitingen in de binnenstad. Wij zien voor de beeldende kunst een verbinding met de binnenstad als onderdeel van de programmering van evenementen en activiteiten. Wij willen ruimte geven aan creativiteit door binnen het budget voor de binnenstad middelen te reserveren voor de programmering van dergelijke uitingen.
- Wij zijn ervan overtuigd dat de brede, kwalitatief hoogstaande programmering en krachtige uitstraling van Oyfo Kunst & Techniek de culturele identiteit van Hengelo kan versterken en de stad aantrekkelijker kan maken. In 2020 wordt uitvoering gegeven aan het realiseren van gezamenlijke huisvesting op het Hazemeijercomplex.
- Samen met Schouwburg Hengelo en de stakeholders geven wij verder vorm en verdieping aan het concept van Theater van de stad. Een Theater van de stad dat laagdrempelig is, nieuwe doelgroepen in onze samenleving opzoekt en samen met inwoners ook nieuwe programmering tot stand brengt.
- Wij werken samen met Enschede, Almelo, andere Twentse gemeenten en culturele instellingen aan de uitvoering van het profiel van de stedelijke cultuurregio Twente. Dit biedt kansen als het gaat om het versterken van de culturele infrastructuur voor inwoners van Twente. De gezamenlijke subsidiëring van Poppodium Twente/Metropool door Enschede en Hengelo zien wij daarbij als voorbeeld.
- Wij streven naar een duurzame culturele infrastructuur. Dit gaat niet alleen over de culturele programmering, maar ook over de cultuurgebouwen.
- Wij gaan ons richten op het realiseren van duurzame verbindingen tussen cultuuraanbieders en onderwijs-, zorg- en welzijnsaanbieders. Hierbij dient cultuur als middel voor oa jeugd(zorg), gezondheid en preventie van eenzaamheid.
- Het kunstwerk voor het nieuwe deel van het Stadhuis wordt geplaatst.

- Het kunstwerk van Evert Strobos "Stonehenge" is één van de meest belangwekkende beeldende kunstobjecten in Hengelo. In de kadernota zijn eenmalig middelen beschikbaar gesteld om dit kunstobject meer tot zijn recht laten komen o.m. door het aanlichten van het kunstobject door (energiezuinige) LED-verlichting (20-NBe-5.11);
- In 2019 is de evaluatie van de Kunst en Cultuurvisie afgerond. Deze evaluatie is de eerste input voor de vernieuwing van onze cultuurvisie 2021-2024. Deze zal in 2020 worden opgepakt. Hiervoor zal een opdracht worden geformuleerd met daarin aandacht voor co-creatie, zodat onze partners betrokken worden bij de tot standkoming van deze visie. De onderdelen uit de evaluatie in samenhang met de aanvragen in de Kadernota nieuw beleid zullen hierin worden meegenomen.

Wat blijven wij doen?

- Subsidiëren van Oyfo Kunst & Techniek (voorheen Muziekschool, CREA centrum voor kunsteducatie en Techniekmuseum HEIM).
- Subsidiëren van Schouwburg Hengelo.
- Subsidiëren van Poppodium Twente/Metropool, samen met de gemeente Enschede.
- Wij beoordelen de kwaliteit van onze culturele kernvoorzieningen (Bibliotheek, Oyfo Kunst & Techniek, Metropool en Schouwburg) op basis van het Culturele Waardemodel. Daarbij wordt op gelijkwaardige wijze gekeken naar de inhoudelijke én maatschappelijke kwaliteit van de instelling. Het profiel van de instelling bepaalt de context van de beoordeling.
- Subsidiëren van amateurverenigingen.
- Beheren en onderhouden gemeentelijk kunstbezit.
- Subsidiëren van ateliers en beeldende kunst.
- Financiering kunst- en cultuureducatie op scholen.
- Subsidiëren van diverse culturele activiteiten zoals carillonbespelingen, 4 mei Herdenking en Koningsdag.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
5.30.1 Muziekschool (Oyfo)	-1.327	-1.249	-1.157	-1.156	-1.154	-1.152
5.30.2 Creativiteitscentra (Oyfo)	-546	-530	-540	-540	-540	-540
5.30.3 Schouwburg Hengelo	-1.775	-2.197	-2.223	-2.216	-2.209	-2.203
5.30.4 Metropool	-777	-743	-753	-751	-748	-745
5.30.5 Culturele (amateur) verenigingen en instellingen	-131	-134	-136	-136	-136	-136
5.30.6 Beeldende kunst	-191	-207	-199	-194	-194	-194
5.30.7 Cultuur en school	-7	-22	-23	-22	-22	-22
5.30.8 Diverse cultuursubsidies	-248	-140	-144	-144	-144	-144
Totaal 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-5.001	-5.222	-5.175	-5.158	-5.147	-5.136

Financiële toelichting

5.30.1 - Muziekschool (Oyfo) (€ 92.000)

In 2020 wordt er conform eerdere besluitvorming bijna € 224.000 bezuinigd op de subsidie van Oyfo, hetgeen leidt tot een voordeel. Door het vestigen op het Hazemeijer terrein lopen de kapitaallasten op met € 112.000. Overige kleine wijzigingen (inflatiecorrectie) leiden nog tot een nadeel van € 20.000.

Taakveld 5.4. Musea

Betrokken afdeling(en)	Beleid
------------------------	--------

Wat willen we bereiken?

Wij willen ervoor zorgen dat de Collectie Hengelo wordt onderhouden en zichtbaar gemaakt. De Collectie Hengelo omvat al het (cultureel en industrieel) erfgoed dat een rechtstreekse relatie heeft met de geschiedenis en identiteit van Hengelo.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- Wij zijn ervan overtuigd dat de brede, kwalitatief hoogstaande programmering en krachtige uitstraling van Oyfo Kunst & Techniek de culturele identiteit van Hengelo kan versterken en de stad aantrekkelijker kan maken (zie 5.3.).
- Wij gaan de collectie beeldende kunst van de gemeente Hengelo opnieuw categoriseren om te komen tot een compacte, voor de stad Hengelo relevante collectie.
- We komen het Piet Blom Museum tegemoet met een eenmalige subsidie van € 5.000 (20-NBe-5.17).

Wat blijven we doen?

- Subsidiëren van Oyfo Kunst & Techniek (samengaan van Muziekschool Hengelo, CREA centrum voor kunsteducatie en Techniekmuseum HEIM)
- Wij beoordelen de kwaliteit van onze culturele kernvoorzieningen (Bibliotheek, Oyfo Kunst & Techniek, Metropool en Schouwburg) op basis van het Culturele Waardemodel. Daarbij wordt op gelijkwaardige wijze gekeken naar de inhoudelijke én maatschappelijke kwaliteit van de instelling. Het profiel van de instelling bepaalt de context van de beoordeling.
- Subsidiëren van Museum Hengelo, Historisch Archief Beckum en Historie Brandweer Hengelo.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
5.40.1 HEIM	-392	-404	-319	-319	-318	-318
5.40.2 Overige musea	-40	-61	-67	-62	-62	-62
Totaal 5.4 Musea	-431	-466	-386	-381	-381	-380

Financiële toelichting

5.40.1 - HEIM (€ 85.000)

Door het afboeken van de boekwaarde van de Wilhelminaschool in 2019 vallen er in 2020 € 89.000 aan rente- en afschrijvingslasten vrij, hetgeen leidt tot een voordeel. Deze vrijvallende middelen worden conform besluitvorming toegevoegd aan de algemene reserve (zie 9.80.9 Mutaties reserves). Indexering leidt tot een nadeel van € 4.000.

Taakveld 5.5. Cultureel erfgoed

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Stad en Regie
------------------------	----------------------

Wat willen we bereiken?

Cultureel erfgoed maakt een steeds essentiëler onderdeel uit van onze stad. Het gaat niet alleen fysiek om gebouwen, stedenbouwkundige opzet, landschap maar ook om de verhalen, de historie, de beleving van erfgoed. Behoud door herontwikkeling is overgegaan in behoud door bewustwording.

Trots op de wederopbouw, het industriële verleden, een prachtig Tuindorp en alle verhalen die daarbij verteld kunnen worden.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

We schenken wederom aandacht aan het thema Energie en erfgoed. Een voorbeeld hiervan is dat in 2020 bij het Hazemeijercomplex t.b.v. de huisvesting van Oyfo diverse duurzaamheidsmaatregelen worden getroffen.

We haken in een vroeg stadium aan bij ontwikkelingen om erfgoed een onderdeel te laten zijn van elke ontwikkeling.

Waar nodig wordt de Cultuurhistorische Waardenkaart verder uitgebreid.

Na de inventarisatie en deels restauratie van graven op de Oude begraafplaats aan de Bornsestraat en de joodse begraafplaats aan de Dennebosweg wordt de begraafplaats aan de Oldenzaalsestraat geïnventariseerd.

Begeleiding van de restauratie/ reconstructie en uitbreiding van het Vereenigingsgebouw staat op de planning alsmede toezicht op de uitvoering van de herbestemming van het Badhuis en de Ariensschool.

Wat blijven we doen?

- Subsidiëren van restauraties van cultureel erfgoed, zoals monumentale panden, Tuindorp 't Lansink, begraafplaatsen, herdenkingsmonumenten, studies voor herbestemming karakteristieke boerderijen en opstallen en communicatie/PR projecten gerelateerd aan erfgoed.
- Eigenaren adviseren op het gebied van restauratie, onderhoud, energiezuinigheid.
- Beleid maken en uitvoeren inzake erfgoed, archeologie en Cultuurhistorie.
- Projecten op het gebied van erfgoed initiëren en tot uitvoering brengen.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
5.50.1 Monumentenzorg	-397	-255	-280	-280	-280	-280
5.50.2 Diverse monumenten	1	-4	-4	-4	-4	-4
Totaal 5.5 Cultureel erfgoed	-396	-259	-284	-284	-284	-284

Financiële toelichting

Dit taakveld laat geen significante afwijkingen zien.

Taakveld 5.6. Media

Betrokken afdeling(en)	Beleid
------------------------	--------

Wat willen wij bereiken?

In de huidige tijd van digitalisering en globalisering vinden wij het belangrijk dat iedere inwoner van Hengelo goed kan functioneren in onze complexe samenleving. De toegang hebben tot maatschappelijk relevante informatie is daarbij cruciaal. De bibliotheek en de lokale omroep vervullen daarin belangrijke functies.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- Wij kiezen er voor om de jaarlijkse subsidie van Bibliotheek Hengelo te verhogen, zodat de omvang en kwaliteit van de hoofdvestiging en de dependance op het huidige niveau blijft (20-NB-5.1). Om te garanderen dat de Bibliotheek op School gehandhaafd kan blijven, stellen wij bovendien voor de komende twee jaar nog een bedrag beschikbaar ter afbouw van de gemeentelijke bijdrage (20-NB-5.1a). Voor de periode daarna is het een taakstellende opgave voor de Bibliotheek om de 100% dekkingsgraad van de Bibliotheek op School ter realiseren.
- Stichting Lokale Omroep Hengelo krijgt in 2020 een incidentele subsidie voor de inzet van 1 Fte voor het maken van de professionaliseringsslag van de organisatie; De bijdrage is toegekend voor de jaren 2018 -2019 -2020.
- Partnerschap in het Regionaal Mediacentrum Twente, een samenwerkingsverband van lokale omroepen die toewerken naar de vorming van een streekomroep Twente, conform de streekindeling zoals vastgesteld door de stichting Nederlandse Publieke Omroepen (NLPO).

Wat blijven wij doen?

- Subsidiëren van Bibliotheek Hengelo als het lokale fysieke en digitale informatieknoppunt dat de persoonlijke ontwikkeling van mensen stimuleert en faciliteert.
- Wij beoordelen de kwaliteit van onze culturele kernvoorzieningen (Bibliotheek, Oyfo Kunst & Techniek, Metropool en Schouwburg) op basis van het Culturele Waardemodel. Daarbij wordt op gelijkwaardige wijze gekeken naar de inhoudelijke én maatschappelijke kwaliteit van de instelling. Het profiel van de instelling bepaalt de context van de beoordeling.
- Subsidiëren van RadioHengeloTV als de lokale publieke omroep die voorziet in een lokaal toereikend media-aanbod en staat voor onafhankelijke journalistiek.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
5.60.1 Bibliotheek	-2.339	-2.387	-2.513	-2.462	-2.426	-2.425
5.60.2 RTV Hengelo	-96	-99	-101	-49	-49	-49
Totaal 5.6 Media	-2.436	-2.486	-2.614	-2.510	-2.475	-2.474

Financiële toelichting

5.60.1 - Bibliotheek (- € 126.000)

Middels voorstel 20-NB-5.1 uit de Kadernota is er structureel € 49.000 toegekend voor het onderhoud van het gebouw aan de Beursstraat. Er is incidenteel (2020 en 2021) € 35.000 toegekend voor de Bibliotheek op school. Daarnaast is er sprake van een inflatiecorrectie van € 42.000 op de subsidie.

In 2021 zijn de investeringen in de bibliotheek op school afgeschreven, dat leidt tot een voordeel van € 50.000.

5.60.2 - RTV Hengelo

RTV Hengelo heeft drie jaar incidenteel een extra subsidie van € 50.000 ontvangen, deze stopt in 2021.

Taakveld 5.7. Openbaar groen en openlucht recreatie

Betrokken afdeling(en)	Wegen, Groen en Water/Stad en Regie/Beleid
------------------------	--

Wat willen we bereiken?

We willen voor onze bewoners en bezoekers een openbare ruimte die aantrekkelijk is en die klaar is voor de toekomst. Iedereen moet de buitenruimte kunnen gebruiken en iedereen moet er volop van kunnen genieten.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- We maken de binnenstad aantrekkelijker door groen en water toe te voegen.
- De komende jaren wordt extra geld beschikbaar gesteld om te investeren in de vervanging van plantmaterialen, die het einde van hun levensduur hebben bereikt. Meer groen is een belangrijk thema voor de raad en het college. Behoud van bestaand groen is echter van minstens zo groot belang (20-NB-5.4).
- Aanvullend wordt voor de komende vier jaar een investeringsbedrag van € 150.000 per jaar beschikbaar gesteld. Daarmee komt er voor de komende vier jaar in totaal € 600.000 aan investeringsruimte beschikbaar. Hoe en waar dit geïnvesteerd zal worden, vergt nog nadere uitwerking. Wij willen een plan maken voor de hele stad, interactief per wijk met bewoners, dat er in voorziet dat er vanaf het plantseizoen 2020 wordt gestart met deze intensivering. Als het geld alleen voor bomen aangewend zou worden is het op deze manier mogelijk om circa 600 bomen extra te plaatsen in Hengelo. Het budget is niet alleen bedoeld voor bomen, maar ook voor ander nieuw openbaar groen. Waar mogelijk moet dit gecombineerd worden met al geplande vervangingen / projecten (20-NBc-x.x).
- We gaan nog meer bermen en graslanden omvormen naar extensief (kruidenrijk) grasland ter bevordering van de biodiversiteit.
- We gaan regionaal afstemmen en verder samenwerken op het gebied van de aanpak van de eikenprocessierups.
- We gaan in co-creatie met het ROC en de Vrienden van het Weusthag een Burgerpark Weusthag ontwikkelen en realiseren; aspecten die daarbij in ieder geval aan de orde zouden moeten komen zijn: het openstellen van de combibaan, het natuur- en educatiecentrum en de aanleg van ruiterspaden (20-NB-5.5, 20-NBe-5.5, 20-NBe-5.21, 20-NBe-5.22 en 20-NBe-5.23).

Wat blijven we doen?

- Gildebor zal de stad blijven onderhouden volgens de vastgestelde beeldkwaliteitsnormen.
- Wij maken van de stad een prettige woon- en leefomgeving. Wij zorgen voor voldoende, gevarieerd en goed onderhouden openbaar groen. Daarbij houden wij rekening met de verschillende gebruiks- en natuurfuncties en met toekomstige klimaatontwikkelingen.
- Twee maal per jaar overleggen wij met onze externe groenpartners tijdens de Groene Tafel. Het doel is om elkaar te informeren over actualiteiten op het gebied van groen in Hengelo. Ook delen wij kennis en werken aan gezamenlijke groenprojecten en/of -activiteiten in Hengelo.
- Samen met onze externe groenpartners stimuleren wij bewoners om tuinen groen te maken en te houden. We zijn hiervoor aangesloten bij de landelijke campagne van de Stichting Steenbreek.
- Wij zorgen voor uitdagende, veilige en goed onderhouden speel- en ontmoetingsplekken, afgestemd op de bevolkingssamenstelling in de wijken en buurten.
- Wij zorgen voor voldoende voorzieningen voor vrije sportbeoefening in de openbare ruimte (de zgn. 12+ speelplekken), zoals trapvelden en basketbalvoorzieningen.
- Vrij spel is overal waar dat veilig kan in de openbare ruimte toegestaan (informeel spelen).
- De kinderboerderij geeft bezoekers de mogelijkheid om te ontspannen, te recreëren en in contact te komen met dieren en planten.
- Subsidiëren van recreatieparken in regionaal verband.

- We blijven actief bijdragen aan de verbetering van de leefomstandigheden van bijen en andere bestuivende insecten, zoals onder andere afgesproken in het Bijenconvenant.
- We blijven streven naar meer biodiversiteit, o.a. door ecologisch beheer van bermen en graslanden en variatie in bomen en beplantingen.
- Wij blijven maatregelen nemen om water langer vast te houden in het gebied, o.a. door afkoppelen, aanleg van wadi's en bergingsvijvers, meer ruimte voor de beken en het stimuleren van de vergroening van tuinen en groene daken.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
5.70.1 Oppervlaktewater	-29	-78	-87	-87	-87	-87
5.70.2 Openbaar groen	-5.120	-5.000	-5.241	-5.169	-5.169	-5.168
5.70.4 Regionale samenwerking	-215	-249	-253	-253	-253	-253
5.70.7 Speelvoorzieningen	-568	-599	-597	-608	-620	-632
5.70.9 Kinderboerderij	-230	-237	-242	-242	-242	-242
Totaal 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-6.161	-6.162	-6.420	-6.359	-6.370	-6.381

Financiële toelichting

5.70.2 - Openbaar groen (- € 241.000)

In 2020 zijn er op dit subtaakveld hogere personele lasten met name op Beleid Groen en Groenbestekken (€ 43.000 nadeel). Dit komt door de verhoogde aandacht voor groen in de stad. Speerpunten hierbij zijn o.a. de eikenprocessierups en "vergroening" van de stad. Tegelijkertijd zijn er hogere lasten van diensten van derden, overwegend door een hogere doorberekening vanuit Gildebor (€ 124.000 nadeel) door de toegepaste indexering en door de areaaluitbreiding voor 2020. Voor bestrijding van de eikenprocessierups is als autonome ontwikkeling een incidenteel extra budget beschikbaar (€ 74.000 nadeel) naar aanleiding van de evaluatie van de aanpak in 2019 en inzicht in de structureel benodigde middelen, die we willen betrekken bij de Kadernota 2021-2024.

In het jaar 2021 een daling van € 72.000 door het wegvallen van de incidentele middelen voor de eikenprocessierups en iets hogere lasten veroorzaakt door hogere kapitaallasten als gevolg van de beschikbaar gestelde middelen t.b.v. vervanging van het openbaar groen in de wijken 't Woolde, Hengelose Es, Berflo Es en Roershoek.

Aanvullend hierop is in de Kadernota 2020 de wens tot extra groen en bomen als nieuw beleid door het College opgenomen (20-NBc-x.x). Aangezien dit nog om nadere uitwerking vraagt, zijn deze middelen niet op dit taakveld, maar als stelpost in programma 9 begroot. Het gaat om een bedrag van € 12.000 in 2020 oplopend tot € 48.000 in 2023. Ditzelfde geldt voor de plannen ten aanzien van het Weusthagpark. Om een integrale aanpak te stimuleren wordt voor de jaren 2020 en 2021 een budget van € 25.000 per jaar beschikbaar gesteld (NB-5.5).

5.70.7 - Speelvoorzieningen (€ 3.000)

In 2020 zijn er op dit subtaakveld met name hogere kapitaallasten als gevolg van de nieuwe vervangingsinvesteringen Spelen (€ 15.000 nadeel). Door de toegepaste indexering is de doorberekening vanuit Gildebor hoger (nadeel € 8.000). In 2019 waren er incidentele lasten en baten in verband met de ontwikkelingen ten aanzien van de liquidatie van de Stichting Wijkcentrum 't Vogelkwartier. Financieel gezien ging het voor wat betreft dit taakveld om een lastenverhoging van circa € 48.000 (herstel en vernieuwing) en een inkomstenverhoging van € 20.000 (liquidatiesaldo). Per saldo leidt dit tot een voordeel van € 28.000.

5.2.6 Sociaal domein

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouders van Wakeren, ten Heuw en Bruggink
Betrokken sector (en)	Sociaal
Aanspreekpunt Ambtelijk	Katja Boerrigter

Hoofddoelstelling

Iedereen in Hengelo moet kunnen mee doen. Inwoners, mantelzorgers, vrijwilligers en professionals zorgen er samen voor dat (kwetsbare) mensen die tijdelijk of voor een langere periode ondersteuning nodig hebben, deze zoveel mogelijk op maat krijgen, passend bij hun mogelijkheden en specifieke situatie. Dit geldt voor ondersteuning vanuit de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en/of de Participatiewet).

De volgende uitgangspunten vinden we daarbij belangrijk:

- Versterken van eigen kracht van mensen en hun omgeving.
- Iedereen krijgt zoveel mogelijk de ondersteuning en zorg (op maat) die hij/zij nodig heeft.
- Eén huishouden (één gezin), één plan en waar nodig één regisseur.
- Behoud het goede.
- Ontwikkelen en verbeteren van werkwijze gericht op eigen kracht van mensen en omgeving.
- Sterke inzet op welzijn, mantelzorg en vrijwilligers en de hierbij benodigde voorzieningen.
- Verbinden zorg, welzijn, jeugd, onderwijs en participatie, zowel inhoudelijk als financieel.
- Begeleiding vooral richten op ondersteuning bij participatie.
- Verhogen van doelmatigheid, zorg dragen voor productieve prikkels richting zorgaanbieders en minder bureaucratie.
- Ruimte voor en vertrouwen in professionals.

Er is sprake van financiële tekorten. Daarom zijn in 2017 en 2018 maatregelen genomen om tot ombuigingen in de meerjarenbegrotingen te komen (notitie Ondersteuning Zorg en Jeugd 2017, Interventieprogramma Sociaal Domein 2018).

Financieel overzicht

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Lasten begroting 2020	Baten begroting 2020	Saldo begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	13.062	754	-12.308	-12.273	-12.220	-12.187
6.2 Wijkteams	5.269	-	-5.269	-5.269	-5.246	-5.246
6.3 Inkomensregelingen	49.249	41.952	-7.298	-7.593	-7.956	-8.345
6.4 Begeleide participatie	11.829	-	-11.829	-11.592	-11.222	-10.892
6.5 Arbeidsparticipatie	5.104	21	-5.083	-5.015	-5.015	-5.015
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.571	-	-2.571	-2.571	-2.571	-2.571
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	21.890	1.213	-20.677	-20.260	-20.494	-20.732
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	22.238	-	-22.238	-21.414	-20.901	-20.901
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	419	-	-419	-419	-419	-419
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	3.478	-	-3.478	-3.478	-3.478	-3.478
Totaal 6 Sociaal domein	135.110	43.939	-91.171	-89.883	-89.522	-89.788

Relevante beleidsnota's

- Met respect... op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning (2014)
- Nota Schuldhulpverlening 2016 – 2020
- Nota Armoedebeleid Hengelo 2016 – 2020

- Actieplan mantelzorg (2015)
- Actieplan vrijwilligerswerk (2016)
- Koersdocument Integrale inkoop jeugd en Wmo (2016)
- Transformatie-agenda 'Hengelo sociaal met lef' (2016)
- Nota Werk maken van Werk 2016-2020
- Notitie 'Ondersteuning en zorg voor Jeugd en Wmo, maatregelen voor 2017 en verder' (2017)
- Nota Handhaving Sociaal Domein (2017)
- Twents model inkoop maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp (2017)
- Interventieprogramma Sociaal Domein (2018)
- Regionale visie Huiselijk geweld en kindermishandeling 2018-2022
- Meerjarenbeleidsplan LHBT 'Anders is ook gewoon' 2019-2022
- Meerjarenplan gezondheid 'Gezond op de agenda' (2019)
- Notitie 'Een nieuwe focus op preventie in het sociaal domein Hengelo' (2019) - in concept
- Meerjarenplan Wonen en zorg in Hengelo 2019-2025 - in ontwikkeling
- Actieplan Eenzaamheid - in ontwikkeling

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Streefwaarden:				Begroting 2023
			Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022		
% scholieren dat kiest voor een technisch profiel	37,4%	38,0%					40,0%
Ingekochte re-integratietrajecten	414	300	Geen afspraken	Geen afspraken	Geen afspraken	Geen afspraken	
Uitstroom naar werk (incl. zelfstandig ondernemerschap) aantal en %)	344 (15,4%)	340 (47%)		14,9%	15,3%	15,7%	15,8%
Uitstroom overig (aantal en %)	384 (17,2%)	410 (53%)		26,7%	26,5%	26,3%	26,2%
Percentage huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum	14,9% (2018)	17,0%		14,9%	14,9%	14,9%	14,9%
% Hengelose personen dat een inkomen heeft dat landelijk gezien tot de laagste 20% behoort	12,8% (2017)	13,0%		12,8%	12,8%	12,8%	12,8%
aantal gestarte schuldhulpverleningstrajecten	532	640		533	533	533	533
aantal afgeronde schuldhulpverleningstrajecten	506	610		506	506	506	506
Aantal beschutte werkplekken	20	34	nog geen doelstelling	nog geen doelstelling	nog geen doelstelling	nog geen doelstelling	
Percentage cliënten dat zich beter voelt door hulp	75%	73%		75%	76%	76%	77%
Percentage cliënten waarbij door hulp het beter gaat op school, werk, dagbesteding	34% (2017)	64%		34%	35%	36%	37%
Samengestelde indicator 'eigen kracht'. Door de Wmo-ondersteuning:- kan ik beter dingen doen die ik wil; - kan ik me beter redden; - heb ik een betere kwaliteit van leven	77% (2017)	76%		77%	78%	78%	79%
% ouderen dat aangeeft matig tot zeer eenzaam te zijn	47% (2016)	47%		45%	44%	43%	42%
Aantal unieke cliënten die binnen een kalenderjaar een Wmo-voorziening hebben gehad	7.558	6.400		7.580	7.590	7.600	7.610

Kengetallen

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Aantal banen (per 1000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar; werkelijk 2018 per 1000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar)	782,3 (2017)	910,1 (2017)	951 (2018)
Het percentage jongeren (12-21 jaar) met een delict voor de rechter (t.o.v. het totaal aantal jongeren tussen de 12-21 jaar)	1,46% (2015)	1,46% (2015)	1,46% (2015)
Het aantal kinderen in uitkeringsgezinnen (percentage kinderen tot 18 jaar)	6,28% (2015)	6,28% (2015)	6,28% (2015)
Netto arbeidsparticipatie (Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking)	66,8 (2017)	67,1 (2017)	67,6 (2018)
Aantal werkloze jongeren (Percentage werkloze jongeren 16-22 jaar)	1,86% (2015)	1,86% (2015)	1,86% (2015)
Personen met een bijstandsuitkering (per 10.000 inwoners voor de jaren 2017 en 2018; per 1.000 inwoners voor het jaar 2019)	49,5	51	48,2
Personen met een lopend re-integratietraject (per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar; werkelijk 2018 per 1000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar)	30,1	25,3	35,2
Aantal jongeren dat gebruik maakt van jeugdhulp (Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar)	8,9	8,6	9,1
Aantal jongeren met een beschermingsmaatregel (percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar)	1,6	1,3	1,6
Aantal jongeren met een reclasseringsmaatregel (Percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel t.o.v. alle jongeren (12-22 jaar))	0,4	0,4	0,3
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep)	77	76	77

Verbonden partijen

Regio Twente, Bestuurscommissie Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT)

Samen met onze regiogemeenten zorgen wij voor inkoop van de juiste (geïndiceerde) maatwerkondersteuning zodat het beschikbaar is voor inwoners die het nodig hebben.

Regio Twente, Bestuurscommissie Publieke Gezondheid (PG)

Samen werken wij aan bevorderen van de gezondheid van mensen door middel van preventie, gezondheidsbescherming en verminderen van gezondheidsverschillen (inzet GGD).

Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt/Economische zaken

De arbeidsmarkt is regionaal en vraagt samenwerking om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zo optimaal mogelijk in te richten en om het Twents economisch profiel te helpen versterken.

Sociaal Werkvoorzieningsbedrijf Midden Twente (SWB)

Uitvoeringsorganisatie om namens de deelnemende gemeenten een 3 tal gemeentelijke kerntaken uit te voeren

1. Wet sociale werkvoorziening en Nieuw Beschut,

Met ingang van 1-1 2015 vindt geen nieuwe instroom meer plaats in de WSW waardoor het aantal medewerkers jaarlijks daalt. Met ingang van 2017 is Nieuw Beschut een wettelijke taak en uitvoering hiervan vindt plaats door SWB.

2. Arbeidsontwikkeling;

De SWB voert in het kader van de Participatiewet arbeidsontwikkeltrajecten uit en ondersteunt mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt om aan de slag te komen. Hierbij moet regulier werk altijd het uitgangspunt zijn. Wanneer dat (nog) niet haalbaar is kunnen instrumenten als loonkostensubsidie en beschut werk worden ingezet.

3. Uitvoeringstaken ten behoeve van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte (Gildebor)

Werkplein Twente

Vanuit de Participatiewet zijn wij verantwoordelijk voor de begeleiding naar zo regulier mogelijk werk; in het Werkplein werken wij samen met het UWV om werkzoekenden en werkgevers hierin te ondersteunen.

Stadsbank Oost Nederland

Vanuit de Wet gemeentelijke schuldhelpverlening zijn wij verantwoordelijk voor de schuldhelpverlening aan onze inwoners, inclusief preventie en nazorg. Ons doel is mensen waar mogelijk schuldenvrij- of hun schuldenlast beheersbaar te krijgen. De financieel-technische zaken op dit gebied, waaronder budgetbeheer en schuldregelen, zijn overgedragen aan de Stadsbank. Binnen de Stadsbank werken 22 gemeenten samen.

Uitvoeringsorganisatie Sociale Zaken

Voor de uitvoering van de Participatiewet werken we samen met Borne en Haaksbergen. Naast bijstand verstrekking wordt ook uitvoering gegeven aan het re-integratiebeleid en armoedebestrijding.

Taakveld 6.1. Samenkracht en burgerparticipatie

Betrokken afdeling(en)	Werk en Inkomen/Stad en Regie/Beleid
------------------------	--------------------------------------

Wat willen we bereiken?

Wij geloven in de eigen kracht van onze inwoners. Hengelo heeft een betrokken samenleving. Wij willen ruimte geven aan het eigen initiatief en de verantwoordelijkheid van onze inwoners en instellingen.

Wel willen wij dat iedereen mee kan doen. Zoveel mogelijk op eigen kracht en met hulp van het eigen netwerk (familie, vrienden, bureaus). Wanneer dit niet kan of niet genoeg is, wordt gekeken welke algemene voorzieningen kunnen bijdragen in de ondersteuning. Waar nodig kan aanvullend ondersteuning vanuit de Jeugdwet of Wmo ingezet worden, maar door gerichte preventie willen wij dit zoveel mogelijk voorkomen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

Preventie

In aanvulling op de maatregelen van het Interventieprogramma hebben wij een nieuwe visie op Preventie geformuleerd. In 2020 werken wij deze visie verder uit. Dit betekent:

- Investeren op preventie doen we doelgroepgericht
- Effectieve preventieve interventies krijgen ruimte, andere niet
- Professionaliteit in preventie door: a. direct te ondersteunen waar de vraag gesteld wordt; b. ondersteuning te verweven in het 'gewone leven' en niet andersom
- Preventie bespaart.

Voor jeugd richten wij ons op de doelgroepen: jonge kind, kinderen met een licht verstandelijk beperking of GGZ problematiek, opgroeien in complexe gezinssituatie en bij ouders met eigen problematiek.

Voor volwassenen/ouderen richten wij ons op dementerende ouderen, (allochtone) ouderen, inwoners met psychische of psychosociale problematiek en/of met een licht verstandelijke beperking, mantelzorgers en eenzame inwoners.

Vanuit werk en inkomen zijn de doelgroepen als volgt beschreven: inwoners die werk zoeken, kinderen die in armoede opgroeien, inwoners die langdurig onder de armoedegrens leven, inwoners die schulden hebben (gehad), kwetsbare jongeren o.a. uit het VSO/Pro die moeite hebben met de overstap naar werk en inwoners die moeite hebben met de taal en laaggeletterden.

We ontwikkelen een flexibel, preventief jaarprogramma met een goed bereik en effect, passend bij de doelgroepen. Bestaande activiteiten worden herzien en waar dit nodig is versoberd of vernieuwd. Als hiervoor extra middelen nodig zijn doen we een beroep op aanvullende middelen zoals bijvoorbeeld de impulsmiddelen 'Opgroeien en ontwikkelen', GIDS en armoedemiddelen.

Ondersteunen op vindplaatsen

Voor jeugd bieden wij direct ondersteuning aan op de zogenaamde vindplaatsen ((voor)school, huisarts, straat). Op basisscholen breiden wij de werkwijze met Schoolzorgondersteuners uit. Ook met het speciaal onderwijs maken wij afspraken om gezamenlijke onderwijszorgarrangementen uit te gaan voeren. Op basis van de evaluatie in de zomer van 2019 verbeteren wij de werkwijze met de Praktijkondersteuner Jeugd bij de huisartsen. We organiseren een netwerk van jeugdprofessionals in de wijk waardoor er minder doorverwezen hoeft te worden. Dit is een doorontwikkeling van de Jeugdtafels. De lijn wordt ook doorgetrokken naar de vrije tijd, in navolging van het lef-project 'Doe-gebied'. Deze inzet op de vindplaatsen en in de wijk vraagt investering op professionaliteit, waarvoor wij in de komende jaren een deel van de middelen uit het 'Fonds tekortgemeenten' benutten (20-NB-6.4). Dit alles met als doel uiteindelijk een besparing in de (zwaardere) jeugdhulp te realiseren. Wij zullen de veranderingen binnen deze jeugdhulp nauwgezet monitoren.

Rol Wijkkracht

Wijkkracht vervult een belangrijke rol in het voorliggende veld bij de Wmo. Dat willen wij zo houden en verstevigen. Wijkkracht als professionele, preventieve organisatie aan de voorkant. Het primaire doel van de wijkteams van Wijkkracht is de snelle beantwoording van vragen en oplossingen van problemen in de eigen omgeving, maar het achterliggende doel is om inzet van maatwerkvoorzieningen te voorkomen dan wel uit te stellen, óf dit juist zo snel mogelijk in te zetten. Het gaat om praktische inzet en ondersteuning (het doen) en waar nodig signalering van zwaardere problematiek. Wij zien Wijkkracht dan ook als een belangrijke, natuurlijke vindplaats voor Wmo. De wijkteams in Hengelo geven niet de indicaties af voor de maatwerkvoorzieningen. Dat doen de eigen toegangsteams van de gemeente (zie taakveld 6.2).

Voor Wijkkracht zal 2020 in het teken staan van verdere invulling geven aan de opdrachten uit het interventieprogramma en de preventievisie:

- Het (collectieve) aanbod (activiteiten) richt zich specifiek op de benoemde doelgroepen. Een van de doelgroepen is eenzame inwoners, waarvoor wij extra geld beschikbaar stellen (20-NB-6.6).
- Voor Jeugd vragen wij Wijkkracht informatie en advies te blijven bieden aan opvoeders (LOES), zich te richten op de directe ondersteuning van jongeren 12+ (via vindplaatsen school/straat) en gezinnen systeemgericht te ondersteunen. Wijkkracht is één van de partijen die deelneemt aan het netwerk voor jeugd in Hengelo. In 2020 zal op een deel van deze taken een besparing doorgevoerd worden, maar meer nog zal gekeken worden naar andere taken die Wijkkracht uitvoert in Hengelo. Totale bezuiningsopgave is € 300.000.
- Op vindplaatsen gaan we niet meer alleen signaleren en verwijzen, we gaan ook direct ondersteuning bieden op maat. Wijkkracht kan hier voor jongeren een specifieke rol in hebben op de vindplaatsen voortgezet onderwijs en de straat. Het Jeugd- en jongerenwerk en het Schoolgericht maatschappelijk werk kunnen hiervoor de handen ineen slaan en samen met andere relevante partijen voor jongeren nog beter invulling aan gaan geven.
- Wijkkracht is wat ons betreft de partij die in 2020 een aangepaste versie van Ontmoeten Plus doorontwikkelt, vergelijkbaar met de AVEM groepen (Allochtone vrouwen en mannen). Waar nodig betreft Wijkkracht daarbij (de professionaliteit van) partners uit de maatwerkvoorzieningen.

- We maken heldere afspraken over inzet subsidie en verantwoording. Bij Wijkkracht hanteren wij daarbij de nieuwe grondslagberekening Wijkkracht (kritische en succes factoren en kritische prestatie indicatoren) en laten dit terug komen in de beschikking.

Herinrichting wijkwelzijn

Wij gaan de dienstverleningsvoereenkomst met de SWB aangaande het beheer van de wijkwelzijnsorganisaties evalueren. Wij betrekken hierbij de besturen van deze wijkwelzijnsorganisaties.

Kinder - en jeugdraad

Vorig jaar heeft het college onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om uitvoering te geven aan de motie kinder, -jeugdraad en kinder, -jeugdburgemeester (19 december 2017) en heeft zij hierover van gedachten gewisseld met de gemeenteraad (26 maart 2019). Tijdens deze politieke markt werd de voorkeur uitgesproken voor een kinderraad (i.p.v. jongerenraad) d.m.v. een schoolklas. Ook is uitgesproken dat de totstandkoming en het behoud van een kinderraad niet zonder ondersteuning kan. Via deze begroting wordt geld beschikbaar gesteld zodat uitvoering gegeven kan worden aan de kinderraad (20-NB-6.2).

Wat blijven we doen?

Veel (preventieve) reguliere activiteiten zullen ook gewoon doorlopen, zoals:

- Uitvoeren wettelijke toezichtstaken rond kinderopvang en peuterspeelzalen.
- Subsidiëren opgroei- en opvoedondersteuning.
- Subsidiëren van algemeen jeugd- en jongerenwerk, zoals jongerencentra (Innocent, Cerberus) en scouting. En specifiek jeugd- en jongerenwerk gericht op jongeren die buiten de boot dreigen te vallen (Skillz). Voor een groot deel is dit onderdeel van Wijkkracht.
- Subsidiëren van Stichting Welzijn Ouderen Hengelo (SWOH), onderdeel van Wijkkracht,.
- Subsidiëren van preventie vanuit de Geestelijke gezondheidszorg (GGZ), zoals de inloop/ inloophuis voor mensen met een psychiatrische aandoening.
- Subsidiëren van beheer, activiteiten en exploitatie van wijkwelzijnsvoorzieningen, zoals buurtcentra en speeltuinen.
- Inzetten stadsdeelregisseurs als vaste contactpersonen tussen gemeente en wijkbewoners en stimuleren bewonersparticipatie door o.a. subsidiëren van bewonersorganisaties en beschikbaar stellen van buurtbonnen.
- Subsidiëren van het antidiscriminatiebureau Artikel 1.
- Aandacht voor LHBT (Lesbisch Homo Biseksueel Transgender). Conform het meerjarenplan zetten wij hiervoor ook in de nieuwe periode weer geld in (20-NB-6.3).
- Uitvoeren actieplannen mantelzorg en vrijwilligerswerk. Bij mantelzorg ligt het accent daarbij op de thema's 'Werk en Mantelzorg' en 'Optimaliseren respijtoorzieningen'.
- Subsidiëren van het Servicepunt Vrijwilligers, dat, als onderdeel van Wijkkracht, een cruciale rol vervult in het bij elkaar brengen van de vraag naar en het aanbod van vrijwilligers. Een van de speerpunten voor 2020 betreft het betrekken van jongeren bij vrijwilligerswerk.
- Subsidiëren van Wijkkracht voor brede inzet vanuit sociaal werk in de wijk (voorheen algemeen maatschappelijk werk en thuisbegeleiding) en voor mantelzorg- en cliëntondersteuning.
- Subsidiëren van de Adviesraad Sociaal Domein en mogelijk de Wmo-cliëntenraad en de cliëntenraad Minima (afhankelijk van de discussie over de voortzetting van deze cliëntenraden).
- Sportstimulering. Zie hiervoor taakveld 5.1, sportbeleid en activering.
- Uitvoering geven aan het nieuwe convenant voor cultuureducatie. Zie hiervoor taakveld 5.3, cultuurpresentatie,-productie en -participatie.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
6.10.0 Sociaal Werk (in de wijk)	-4.501	-5.736	-5.867	-5.841	-5.841	-5.811
6.10.1 Inloop GGZ / Dak- en thuislozen	-737	-720	-726	-726	-726	-726
6.10.2 Toegankelijkheid algemene voorzieningen	-70	-57	-67	-61	-61	-61
6.10.3 Preventie	-1.073	-1.100	-1.245	-1.245	-1.195	-1.195
6.10.4 Versterken vindplaats Jeugd	-242	-276	-286	-286	-286	-286
6.10.6 Adviesraden	-405	-33	-54	-54	-54	-54
6.10.7 Wijkwelzijnsvoorzieningen	-2.213	-2.196	-2.206	-2.202	-2.199	-2.196
6.10.8 Kinderopvang	-780	-857	-881	-882	-883	-883
6.10.9 Sociale vernieuwing/wijkaanpak	-834	-918	-975	-975	-975	-975
Totaal 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-10.855	-11.892	-12.308	-12.273	-12.220	-12.187

Financiële toelichting

6.10.0 - Sociaal Werk (in de wijk) (- € 131.000)

Op basis van besprekingen tijdens de aftrapbijeenkomst van de Kadernota 2020-2023 is geconcludeerd dat innovatie en preventie breed wordt gezien als belangrijkste elementen om de tekorten in de Wmo en jeugdhulp terug te brengen, zoals innovatie bedoeld in maatregelenpakket 3 uit het interventieprogramma. Dit zoals wordt beoogd met de instelling van een Taskforce en denktank enerzijds en inzet op het voorkomen van zorg en ondersteuning anderzijds. Hiervoor is via de Kadernota 2020-2023 (20-NB-6.4) € 500.000 jaarlijks, voor deze periode, beschikbaar gesteld van de middelen uit het fonds tekortgemeenten. Deze middelen zijn als geoormerkt geld in de algemene reserve gestort in 2018. Het budget in 2019 bedroeg € 453.000. Dit betekent een nadeel van € 47.000 op dit subtaakveld. De reservemutatie vindt (conform landelijke regelgeving) plaats op taakveld 0.10 Mutaties reserves. De inflatiecorrectie op dit subtaakveld bedraagt € 101.000 (nadeel).

Voor het beleid inzake het vergroten van de acceptatie van de seksuele diversiteit (LHBT) is er via de Kadernota 2020-2023 (20-NB-6.3) € 20.000 beschikbaar gesteld door het Rijk voor de jaren 2019-2022. De lasten zijn op dit subtaakveld geraamd, hetgeen leidt tot een nadeel ten opzicht van 2019. De baten zijn geraamd in programma 9 als zijnde rijksbijdrage gemeentefonds. De via het innovatiebudget beschikbaar gestelde middelen voor Gezonde Toekomst Dichtbij € 14.000 zijn vervallen in 2020, hetgeen leidt tot een voordeel. Het budget voor verwarde personen is verhoogd door de in de Kadernota opgenomen verschuiving van middelen Jeugd Veiligheid Huiselijk Geweld naar Verwarde Personen Wmo, per saldo een voordeel van € 17.000. Door verschuiving van uren hebben we een klein voordeel op de loonkosten van € 4.000.

Zoals hierboven weergegeven ontvangen we voor de uitvoering van het LHBT beleid een rijksbijdrage tot en met 2023. Vanaf 2023 vervalt daarmee ook onze eigen gemeentelijke bijdrage ad € 30.000 in totaal. Overeenkomstig de Kadernota 2018-2021 verwachten we vanaf 2021 minder uit te geven aan verwarde personen. Het voordelig financieel effect daarvan bedraagt € 26.000.

6.10.3 - Preventie (- € 145.000)

Door een verschuiving van uren worden er meer loonkosten toegerekend aan CJG. Dit betekent een nadeel van € 75.000. De inflatiecorrectie op dit subtaakveld bedraagt € 20.000. Via de Kadernota is voor nieuw beleid 20-NB-6.6 een budget van € 50.000 voor 2 jaar beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de ingediende motie "Eenzaamheid".

6.10.9 - Sociale vernieuwing/wijkaanpak (- € 57.000)

Door een verschuiving van uren worden er meer loonkosten toegerekend aan dit subtaakveld. Dit betekent een nadeel van 48.000. De inflatiecorrectie op dit subtaakveld bedraagt circa € 9.000.

Taakveld 6.2. Wijkteams

Betrokken afdeling(en)	Ondersteuning en Zorg
------------------------	-----------------------

Opmerking vooraf: de titel van dit taakveld heeft binnen Hengelo een andere betekenis. In veel gemeenten indiceren de wijkteams. Dit is in Hengelo niet zo. Bij ons verlenen de wijkteams lichte ondersteuning in de wijk en zijn het dus de toegangsteams bij de gemeente die indiceren voor een maatwerkvoorziening. Hengelo kent naast het zorgloket een team Jeugd en Gezin (inclusief leerplicht), een team Wmo en vier teams Werk en inkomen.

Wat willen we bereiken?

Wij willen via goede vraagverheldering op meerdere leefgebieden (wonen, zorg, welzijn, opgroeien, opvoeden, inkomen, e.a.) de vraag/het probleem van inwoners helder in beeld brengen en samen met hen kijken wat zij zelf kunnen (met steun van de omgeving) en welke extra ondersteuning zij nodig hebben.

Waar nodig indiceren de toegangsteams voor een maatwerkvoorziening, wordt schuldhelpverlening ingezet en/of een uitkering verstrekt.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

Een groot aantal maatregelen uit het interventieprogramma moeten worden uitgevoerd door de teams Jeugd en Gezin en Wmo. Zij zitten met inwoners om tafel om te kijken waar het met minder kan. De maatregelen die voor hen van belang zijn:

- Vermindering inzet ondersteuning conform de uitgangspunten en richtlijnen notitie die het college heeft vastgesteld. Nog steeds gaan wij uit van maatwerk maar begrenzen wij de inzet (in uren of dagdelen ondersteuning), met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat').
- Vergaand verschuiven naar algemene en collectieve voorzieningen: wij gaan kijken welke individuele voorzieningen collectief (in groepen) geboden kunnen worden, zodat inwoners dicht bij huis lichte vormen van dag- en vrijetijdsbesteding en ondersteuning kunnen krijgen.

Met de extra fte's brengen wij de dienstverlening op orde en kunnen wij controle krijgen op de reguliere aanvragen (20-FP-6.1). Wel blijven wij in 2020 het effect van het abonnementstarief op de toegang tot ondersteuning en zorg in de gaten houden.

Verder zullen wij in 2020 het Twentse ondersteuningsmodel verder doorontwikkelen. Dit is ons nieuwe model voor toegang tot zorg en ondersteuning (waarbij resultaatgerichte doelen worden gesteld met inwoners, passend bij hun vraag) en vormt de basis van de afspraken die wij met de zorgaanbieders maken.

Wat blijven we doen?

- Veel (preventieve) reguliere activiteiten zullen ook gewoon doorlopen, zoals: Informeren, adviseren en ondersteunen van cliënten bij het zorgloket (in samenwerking met wijkteams).

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
6.20.1 Toegang tot maatwerkvoorzieningen	-	-5.319	-5.269	-5.269	-5.246	-5.246
Totaal 6.2 Wijkteams	-	-5.319	-5.269	-5.269	-5.246	-5.246

Financiële toelichting

6.20.1 - Toegang tot maatwerkvoorzieningen (€ 50.000)

In 2019 zijn extra middelen geraamd voor de inhuur van personeel in verband met de implementatie voor het nieuwe Twents-inkoopmodel (€ 254.000) welke via de 1e Beleidsrapportage 2019 nogmaals verhoogd is met € 646.000. In de meerjarenbegroting 2020-2024 houden we geen rekening met inhuur van personeel: een positief effect van € 900.000.

De loonkosten 2020 zijn verhoogd met € 871.000 (nadeel) als gevolg van: structurele personele invulling en uitbreiding voor intensivering Handhaving Wmo (20-NB-6.7 - € 151.000), uitbreiding van 5 fte voor een structurele oplossing voor de uitvoeringstaken en tijdbesteding van medewerkers in het team WMO (20-FP-6.1, € 370.000). en uitbreiding 0,5 fte voor de implementatie van de Wet verplichte Geestelijke gezondheidszorg (20-FP-6.10, € 46.000). Daarnaast hebben wij er vanaf 2020 voor gekozen om de loonkosten te bundelen in dit taakveld. Dit om enerzijds meer aansluiting te vinden bij de voorschriften en anderzijds om meer overzicht te creëren waardoor wij de loonkosten beter kunnen monitoren en indien nodig bijsturen. Hierdoor zien we eenmalig in 2020 een verschuiving van de loonkosten van € 304.000 wat een nadelig effect heeft voor dit subtaakveld.

De bijdrage aan Regio Twente is vanaf 2020 met € 20.000 verlaagd overeenkomstig de begroting van Regio Twente, hetgeen leidt tot een voordeel.

Taakveld 6.3. Inkomensregelingen

Betrokken afdeling(en)	Werk en Inkomen/ROZ/Kwaliteit en Control/Regulering en Toezicht
------------------------	---

Wat willen we bereiken?

Vanuit de Participatiewet zijn wij verantwoordelijk voor het verstrekken van bijstand aan inwoners van Hengelo die in zodanige omstandigheden verkeren dat ze niet over middelen beschikken om in de noodzakelijke kosten van het bestaan kunnen voorzien. Wij verstrekken daarnaast vanuit het minimabeleid middelen en voorzieningen in natura zodat ook inwoners met een laag inkomen kunnen deelnemen aan sport en maatschappelijke activiteiten. Voor bijzondere noodzakelijke kosten van het bestaan verstrekken wij bijzondere bijstand.

Succesvol ondernemerschap wordt gestimuleerd. Ondernemers die tijdelijk in nood verkeren worden door ons financieel ondersteund en krijgen advies om de winstgevendheid van hun bedrijf weer op peil te krijgen.

We zetten handhaving en preventiemedewerkers in om misbruik en oneigenlijk gebruik van onze regelingen tegen te gaan. Dit geldt zowel voor de Participatiewet als de Wmo. Wat wij in het kader van de Wmo doen is uitgewerkt bij taakveld 6.71.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- Inzetten op het verder verbeteren van de samenwerking binnen de uitvoeringsorganisatie Werk en inkomen, waarbij de inzet verschuiven van rechtmatigheid naar doelmatigheid al bij de intake.
- Aandacht geven aan het uitvoeringspromm de uitvoeringsorganisatie.
- Het proces van de uitkeringsintake wordt anders ingericht waarbij aan de kop van het proces direct gekeken wordt naar de mogelijkheden om aan het werk te gaan.
- Met het project Boosten van startend ondernemerschap waarin de gemeente Hengelo samenwerkt met 11 andere Twentse gemeenten stimuleren we netwerkvorming, groei en sociaal ondernemen.
- De digitale bereikbaarheid en het dienstverleningsproces van het ROZ wordt doorontwikkeld.
- We bereiden een nieuwe nota Armoedebelief voor waarin we toewerken naar een meer preventief en integraal armoedebelief, waarbij we aandacht blijven houden voor het bestrijden van de gevolgen van armoede.

- Meer nog dan tot nu toe het geval was, zetten we in op het bereiken van werkende armen in loondienst en ondernemers.
- Via het contract voor de collectieve zorgverzekering voor minima meewerken aan het ontwikkelen van gecombineerde leefstijlinterventies.
- Vanuit handhaving wordt meer projectmatig gewerkt en onderzoeken worden waar mogelijk integraal opgepakt.
- In alle aan armoede gerelateerde verordeningen worden de zgn. "kan-bepalingen" ingewisseld voor indexatiebepalingen. Indexering van bedragen en toeslagen zorgt ervoor dat de hoogte van de hoogte van vergoedingen, verstrekkingen en bijstand mee kan bewegen met de prijsontwikkeling van goederen diensten in Nederland (20-NBe-6.5);
- In het kader van een betere integratie van de nieuwkomers en hun familie in onze samenleving blijven we versterkt inzetten op het naar werk begeleiden van nieuwkomers (20-NB-6.9).

Wat blijven we doen?

- Verder verbeteren van de uitvoeringsorganisatie naar een excellente organisatie.
- Bijstand verstrekken aan inwoners van Hengelo die niet over voldoende middelen beschikken om in de noodzakelijke algemene kosten van het bestaan te kunnen voorzien. Voor de groep waaraan wij algemene bijstand verstrekken zijn wij ook verantwoordelijk voor activering en begeleiding naar werk. Wat wij in dit kader doen is uitgewerkt bij de taakvelden 6.4 en 6.5.
- Individuele inkomenstoelagen verstrekken aan huishoudens die langer dan drie jaar een laag inkomen hebben.
- Kindpakket verstrekken, nog beter afgestemd op de doelgroep en zoveel mogelijk in natura rechtstreeks ten goede laten komen aan kinderen die opgroeien in gezinnen met een minimum inkomen.
- Om dit te bereiken blijven we samenwerken met partners als het Jeugdfonds Sport en Cultuur en Stichting Onderwijsbegeleiding. Met ingang van het subsidiejaar 2019/2020 komen hier de Voedselbank, KinderResto Van Harte en De Weekendschool Toppers op zondag bij.
- Bevorderen van maatschappelijke participatie door het verstrekken van vergoedingen voor sportieve, culturele, maatschappelijke en educatieve activiteiten.
- Kwijtschelden van afvalstoffenheffing en rioolheffing voor minima.
- Bijzondere bijstand verstrekken aan huishoudens met een laag inkomen voor bijzondere noodzakelijke uitgaven.
- Het ROZ, met Hengelo als centrumgemeente voor de meeste gemeenten in Twente en de Achterhoek, blijft startersadvisering, ondernemersadvisering en schuldhulpverlening voor ondernemers bieden. Onderdeel hiervan is het uitvoeren gemeentelijke uitkerings- en kredietfaciliteiten voor starters en ondernemers in het kader van het Bbz.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
6.30.0 Inkomensonderst. chronisch zieken	-1.305	-1.329	-1.151	-1.151	-1.151	-1.151
6.30.1 Inkomensvoorziening	5.542	2.554	3.230	2.951	2.621	2.263
6.30.2 Minimaregelingen	-1.273	-1.437	-1.301	-1.301	-1.301	-1.301
6.30.3 Kwijtschelding	-1.182	-1.155	-1.225	-1.241	-1.264	-1.264
6.30.4 Bijzondere bijstand	-3.517	-3.673	-3.662	-3.662	-3.662	-3.662
6.30.7 Inkomensvoorziening post NL	-172	-205	-215	-215	-215	-215
6.30.8 Participatiewet beheer	-3.272	-3.201	-2.826	-2.826	-2.836	-2.868
6.30.9 ROZ	-172	-41	-149	-149	-149	-149
Totaal 6.3 Inkomensregelingen	-5.351	-8.487	-7.298	-7.593	-7.956	-8.345

Financiële toelichting

6.30.0 - Inkomensondersteuning chronisch zieken (€ 178.000)

Door strengere controles van de inkomsten wordt er (via het interventieplan) € 200.000 minder uitgegeven op de inkomensondersteuning chronisch zieken. Dit leidt tot een voordeel. Door een verschuiving van uren worden er minder loonkosten € 21.000 (voordeel) toegerekend aan dit subtaakveld. De inflatiecorrectie bedraagt € 43.000.

6.30.1 - Inkomensvoorziening (€ 676.000)

Het voordeel wordt veroorzaakt door een hoger BUIG-budget (€ 555.000 voordeel) dat deels teniet wordt gedaan door hogere bijstandslasten (€ 112.000 nadeel). Daarnaast zijn in 2019 incidenteel de budgetten voor opbrengsten uit terugvordering en loonkostensubsidies bijgesteld (€ 233.000 voordeel).

De verschillen in het meerjarenperspectief, in 2023 ten opzichte van 2020, worden veroorzaakt door een oplopend budget voor loonkostensubsidies (€ 300.000) en een per saldo nadeel van € 600.000 zijnde het verschil tussen de inkomsten uit het BUIG-budget en de bijbehorende bijstandslasten.

6.30.2 - Minimaregelingen (€ 136.000)

Ter dekking van het nieuw beleid uit de Kadernota 2020-2023 is vanuit minimabeleid structureel € 130.000. Deze middelen waren op basis van de voorgaande jaren over. Er was te ruim begroot. Het beleid verandert niet. Resteren een netto verschil van € 6.000 voordelig door lonen en inflatiecorrectie.

6.30.3 - Kwijtschelding (- € 70.000)

Het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT) verwacht dat het bedrag aan toegekende kwijtscheldingen van de afvalstoffenheffing en rioolheffing verder zal stijgen in 2020. Deze trend hebben we ook bij het opmaken van de jaarstukken over 2018 waar genomen en is nu in de meerjarenbegroting verwerkt. Kwijtschelding wordt alleen verleend voor het vaste deel van de afvalstoffenheffing, niet voor het variabele deel. Omdat het aandeel vastrecht is gestegen is de verwachting dat ook het bedrag aan kwijtschelding toeneemt. Mensen met een bescheiden of geen pensioen kunnen ook aanspraak maken op kwijtschelding. Door de vergrijzing wordt deze groep groter en dus het beroep op deze regeling naar verwachting ook.

De hogere kwijtscheldingsbedragen worden verwerkt in de opbrengsten voor de afvalstoffen- en rioolheffing. Dit verloopt dus budgettair neutraal voor de begroting.

6.30.8 - Participatiewet beheer (€ 376.000)

Het voordeel op dit subtaakveld wordt grotendeels veroorzaakt door een verandering in de toerekening van lonen (€ 202.000) en een aantal incidentele budgetten in 2019 waaronder de bijdrage desintegratieschade aan Haaksbergen (€ 84.000), extra inhuur personeel (€ 51.000) en leasekosten (€ 30.000). Resteren enkele kleine verschillen per saldo € 9.000.

6.30.9 - ROZ (- € 107.000)

Het nadeel wordt met name veroorzaakt door een wijziging in de toerekening van de lonen. De toerekening van uren aan de verschillende subtaakvelden is kritisch tegen het licht gehouden waardoor er is sprake van een verschuiving met subtaakveld 6.50.9.

Taakveld 6.4. Begeleide participatie

Betrokken afdeling(en)	Werk en Inkomen
------------------------	-----------------

Wat willen we bereiken?

Mensen met een indicatie in het kader van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) onder aangepaste omstandigheden zo regulier mogelijke arbeid te laten verrichten. SWB is uitvoeringsorganisatie voor de Wsw.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

De invoering van de Participatiewet in 2015 heeft tot gevolg gehad dat er geen instroom in de Wsw meer mogelijk is. Dat betekent dat het aantal Wsw medewerkers door natuurlijk verloop jaarlijks met 4-5% daalt. Voor de bestaande populatie blijft de Wsw bestaan.

Wat blijven we doen?

Wsw medewerkers behouden hun dienstverband. Ook de begeleiding blijft onveranderd.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
6.40.1 SWB	-12.446	-12.646	-11.829	-11.592	-11.222	-10.892
Totaal 6.4 Begeleide participatie	-12.446	-12.646	-11.829	-11.592	-11.222	-10.892

Financiële toelichting

6.40.1 - SWB (€ 816.000)

De rijksvergoeding (onderdeel van de gemeentefondsuitkering; subtaakveld 0.70.2) welke wij ontvangen voor de uitvoering van de WSW betalen we één op één door aan de SWB. De afnemende rijksvergoeding (€ 751.000) leidt op dit subtaakveld daarom tot een voordeel op het budget voor de WSW. Daarnaast was in 2019 sprake van een bonus beschut werken over 2017 en 2018 van in totaal € 63.000 welke wij ook conform prestatiecontract doorbetalen aan de SWB. Daarnaast nog kleine mutaties in loonkosten.

De afnemende rijksvergoeding welke op taakveld 0.7 Financiën wordt verantwoord leidt op dit subtaakveld in het meerjarenperspectief tot oplopende voordelen.

Taakveld 6.5. Arbeidsparticipatie

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Kwaliteit en Control/ROZ
------------------------	---------------------------------

Wat willen we bereiken?

Vanuit de Participatiewet zijn wij zowel verantwoordelijk voor het verstrekken van bijstand als de begeleiding naar zo regulier mogelijk werk.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

De arbeidsmarkt is sterk in ontwikkeling. Na jarenlange laagconjunctuur is er al enkele jaren sprake van economische groei. Dit leidt tot tekorten op de arbeidsmarkt. Mensen die (nog) geen werk hebben zijn vaak moeilijker op een vacature te plaatsen. Dit betekent dat er zowel aan de kant van de werknemers (bijv. training en jobcoaching) als aan de kant van de werkgevers (bijv.

werkplekaanpassingen en ondersteuning) extra inzet gepleegd moeten worden om tot een match te komen.

We willen onderzoeken welke personen met een indicatie dagbesteding arbeidsvermogen hebben zodat ze kunnen deelnemen aan de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld in nieuw beschut). Dit zal naar verwachting een besparing opleveren.

Naar verwachting wordt de nieuwe Wet inburgering in 2021 ingevoerd. Met deze nieuwe wet krijgen gemeenten weer een grotere rol op het gebied van inburgering. In 2020 bereiden wij ons voor op de nieuwe taken.

In regionaal verband werken we nauw samen met andere gemeenten, werkgevers en onderwijsinstellingen om te kijken op welke manier we vraag en aanbod op de arbeidsmarkt dichter bij elkaar kunnen brengen.

Ook (sociaal) ondernemerschap wordt ingezet als instrument om deel te nemen aan de arbeidsmarkt.

Wat blijven we doen?

- Samenwerken binnen het Werkplein Midden Twente als onderdeel van het Werkplein Twente, gericht op het (deels) aan het werk helpen van mensen uit de verschillende bestanden.
- We bevorderen, adviseren en faciliteren van starters en zzp-ers.
- Workshops, participatietrajecten en re-integratietrajecten voor bijstandsgerechtigden kopen we in en voeren we uit.
- Om de taal-, reken- en ICT-vaardigheden van alle burgers te vergroten coördineren en organiseren we activiteiten.
- We zetten in op maximale participatie van inburgeraars.
- Het vormgeven van re-integratie en participatie samen met diverse partijen, waaronder de SWB Midden Twente.
- Beleid ontwikkelen gericht op terugkeer van bijstandsgerechtigden naar zo regulier mogelijk werk.
- We blijven zorgdragen voor een sluitende aanpak van school naar zo regulier mogelijk werk voor (kwetsbare) jongeren. We blijven deze jongeren volgen tot hun 27e levensjaar.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
6.50.0 Maatschappelijke participatie	-70	-65	-54	-54	-54	-54
6.50.1 Participatiewet trajecten	-1.907	-2.277	-2.280	-2.212	-2.212	-2.212
6.50.2 Participatiewet trajecten SWB	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500
6.50.3 Inburgering	-605	-212	-91	-91	-91	-91
6.50.4 Werkloosheidsbeleid	-130	-105	-107	-107	-107	-107
6.50.9 Participatiewet trajecten ROZ	-123	-161	-51	-51	-51	-51
Totaal 6.5 Arbeidsparticipatie	-5.336	-5.320	-5.083	-5.015	-5.015	-5.015

Financiële toelichting

6.50.1 - Participatiewet trajecten (- € 3.000)

Bij de Kadernota 2020-2023 (20-FP-6.6) is een bedrag van € 143.000 ingezet ter dekking voor nieuw beleid. Dit betekent een voordeel op dit subtaakveld. Door de toename van de integratie-uitkering sociaal domein neemt het budget voor participatie toe (nadeel € 90.000). Daarnaast is sprake van structurele overheveling van middelen vanuit de stelpost Wet taaleis. Dit leidt tot een nadeel van € 30.000. Resteren nog enkele kleine verschillen, per saldo € 26.000 nadelig.

6.50.3 - Inburgering (€ 121.000)

Het voordeel op dit subtaakveld wordt veroorzaakt door het bestedingplan inburgering dat in 2019 tot incidentele baten en lasten leidde.

6.50.9 - Participatiewet trajecten ROZ (€ 110.000)

Het voordeel op dit subtaakveld wordt veroorzaakt door een wijziging in de toerekening van de lonen ROZ. De toerekening van uren aan de verschillende subtaakvelden is kritisch tegen het licht gehouden, waardoor er is sprake van een verschuiving met subtaakveld 6.30.9 ROZ.

Taakveld 6.6. Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Betrokken afdeling(en)	Ondersteuning en Zorg
------------------------	-----------------------

Wat willen we bereiken?

Ondersteunen van de zelfredzaamheid en participatie van mensen met een beperking, chronische of psychosociale problemen. Ook als ze (door ouderdom) geconfronteerd worden met beperkingen. De ondersteuning is gericht op het zo lang mogelijk in de eigen omgeving kunnen blijven wonen.

Vanuit de 'oude' Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2007) worden hiervoor al jaren hulpmiddelen verstrekt en aanpassingen aan woningen gefinancierd. Deze maatwerkvoorzieningen vallen onder dit taakveld. De nieuwe taken in de Wmo, zoals dagbesteding en individuele begeleiding vallen onder taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+. Daar is ook huishoudelijke ondersteuning en vervoer onder gebracht.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

Ook voor 2020 is de uitdaging de ondersteuning te kunnen blijven bieden, met het toenemend aantal cliënten en dalende inkomsten vanuit het Rijk. De maatregelen uit het interventieprogramma zullen leidend zijn. Ook voor de verstrekkingen binnen dit taakveld zullen wij kijken waar versoering en vermindering aan de orde kan zijn. Met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat'). Het abonnementstarief (zie ook 6.71) is ook hier van toepassing.

Wat blijven we doen?

Binnen dit taakveld verstrekken wij de volgende voorzieningen:

- Wij zullen hulpmiddelen, zoals rolstoelen en scootmobiel, blijven verstrekken.
- Vervoer: bieden van een vervoersoplossing in de regio (Regiotaxi, vervoer van en naar de dagbesteding) wanneer gebruik openbaar vervoer niet meer kan.
- Verstrekkingen wonen: in specifieke situaties zullen wij verhuiskosten toekennen of woningaanpassingen, voorzover het niet algemeen gebruikelijke voorzieningen betreft, financieren.
- Daarnaast zullen wij de stimuleringsregeling "Lang zult u wonen" voortzetten, waarbij woningeigenaren subsidie kunnen aanvragen om hun woning levensloopbestendig te maken.
- Verstrekkingen invalidenparkeerkaart: ook voor de uitgifte van invalidenparkeerkaart kunnen inwoners bij ons terecht.
- Medisch indiceren: om goed te kunnen beoordelen of inwoners voor een van bovengenoemde verstrekkingen in aanmerking komen is het soms nodig mensen eerst medisch te laten indiceren door een arts. Deze dienstverlening blijven wij inkopen.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
6.60.1 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.043	-2.472	-2.571	-2.571	-2.571	-2.571
Totaal 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.043	-2.472	-2.571	-2.571	-2.571	-2.571

Financiële toelichting

6.60.1 - Maatwerkvoorzieningen (WMO) (- € 99.000)

De inflatiecorrectie op dit subtaakveld bedraagt € 96.000. De toename van de perceptiekosten GBT bedraagt € 3.000.

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Betrokken afdeling(en)	Beleid/ROZ/Ondersteuning en Zorg
------------------------	----------------------------------

Wat willen we bereiken?

We ondersteunen de zelfredzaamheid en participatie van volwassenen (18+) met een beperking, chronische of psychosociale problemen. Ook als ze (door ouderdom) geconfronteerd worden met beperkingen. De ondersteuning is gericht op het zo lang mogelijk in de eigen omgeving kunnen blijven wonen en functioneren.

De insteek is dat eerst de eigen kracht en het eigen netwerk (familie, vrienden, burens) worden ingezet. Wanneer dit niet kan of niet genoeg is, wordt gekeken welke algemene voorzieningen kunnen bijdragen in de ondersteuning en uiteindelijk kan aanvullend een Wmo-maatwerk-voorziening worden ingezet.

We zetten handhaving en preventiemedewerkers in om misbruik en oneigenlijk gebruik van onze regelingen tegen te gaan.

Aan inwoners met problematische schulden bieden wij schuldhulpbemiddeling gericht op het stabiliseren en zo mogelijk verkleinen van de schuld en het voorkomen van huisuitzettingen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

De uitdaging voor 2020 is de ondersteuning te kunnen blijven bieden, met het toenemend aantal cliënten en dalende inkomsten vanuit het Rijk.

De maatregelen uit het interventieprogramma zullen ook in 2020 leidend zijn:

- Vermindering inzet Wmo ondersteuning conform de uitgangspunten en richtlijnen die het college heeft vastgesteld. Nog steeds gaan wij uit van maatwerk maar begrenzen wij de inzet (in uren of dagdelen ondersteuning), met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat').
- Vergaand verschuiven naar algemene en collectieve voorzieningen: wij gaan kijken welke individuele voorzieningen collectief (in groepen) ingezet kunnen worden en wij gaan pilots en samenwerkingsvormen initiëren om in het voorliggende veld meer algemene voorzieningen te realiseren, zodat inwoners dichterbij huis lichtere vormen van dag- en vrijetijdsbesteding en ondersteuning kunnen krijgen.
- Daarbij is Wijkkracht wat ons betreft de partij die in 2020 een algemene voorziening voor dagbesteding (voorheen Ontmoeten Plus) ontwikkelt, vergelijkbaar met de AVEM groepen (Allochtonen vrouwen en mannen). Waar nodig betreft Wijkkracht daarbij (de professionaliteit van) partners uit de maatwerkvoorzieningen.

Vervolg inkoop

Per 2019 zijn er nieuwe contracten afgesloten voor alle maatwerkvoorzieningen Wmo. De ondersteuning is ingekocht via het Twentse Ondersteuningsmodel. Een model dat uitgaat van de vraag van inwoners, dat het te behalen resultaat bij de inwoner als leidend principe hanteert en dat de zorgaanbieders meer professionele ruimte geeft om dit resultaat te behalen. Op basis van de ervaringen pakken we in 2020 lokaal en regionaal knelpunten op en geven we vorm aan de doorontwikkeling van het model.

Intensivering handhaving

Toezicht en handhaving pakken we intensief op door middel van uitvoering geven aan het barrièremodel in het kader van de nieuwe inkoop (20-NB-6.7). Daarnaast wordt naar aanleiding van signalen onderzoek uitgevoerd bij zorgaanbieders, samen met partners zoals de belastingdienst, het Zorgkantoor en met andere Twentse gemeenten.

Invoering abonnementstarief

Per 2020 zal het abonnementstarief zijn opgenomen in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Het houdt in dat alle cliënten die gebruik maken van Wmo voorzieningen een vaste bijdrage van € 19,- per maand gaan betalen (onafhankelijk van zorggebruik, inkomen en vermogen). De start van het abonnementstarief was echter al in 2019 via een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB). Dit heeft een enorme aanzuigende werking gehad (drempel is veel lager), dat ook in 2020 nog effect zal hebben. Dit is een financiële aderlating waarvoor het Rijk ons onvoldoende compenseert.

Huishoudelijke ondersteuning

In 2020 zullen wij waar nodig en mogelijk verdere voorbereidingen treffen aan het anders organiseren van de Huishoudelijke ondersteuning. Dan wel deze huishoudelijke ondersteuning opnieuw inkopen per 2021.

Maatwerk vervoer

De versobering gaat ook op voor het maatwerk vervoer. Deels is dit gekoppeld aan de versobering van de dagbesteding. Maar wij moeten ook op zoek naar een nieuwe balans tussen openbaar vervoer en het doelgroepenvervoer.

Wij zullen via de MaaS pilot (Mobilitie as a Service) het totale vervoersaanbod aantrekkelijk en laagdrempelig aanbieden, zowel via een app als via een telefonisch loket. Wij zien dit als een kans om het gebruik van het maatwerkvervoer te verminderen en/of doelmatiger in te zetten en tegelijk kwetsbare groepen actief te laten participeren in onze maatschappij.

Schuldhulpverlening

Het aantal mensen met (problematische) schulden blijft hoog, met meer complexe schuldensituaties en multiproblematiek. In Hengelo kiezen we er voor om in 2020 extra in te zetten op vroegsignalering: mensen in een vroeger stadium, met beginnende schulden, actief benaderen (20-NB 6.5). Dit zal enerzijds grotere druk op BudgetAlert geven, maar de dienstverlening kan sneller vanwege de minder zware schuldenlast. Tevens zal andere hulpverlening beter lopen als blijkt dat er op financieel vlak meer rust komt in een gezin. Dit zal in volgende jaren waarschijnlijk een besparing opleveren sociaal breed.

Wat blijven we doen?

Veel reguliere activiteiten zullen ook gewoon doorlopen, zoals:

- Wij zullen individuele begeleiding en dagbesteding blijven indiceren en financieren. De inzet in uren en dagdelen zal wel worden begrensd tot een bepaald maximum (uitzonderingen daar gelaten).
- In aansluiting daarop zullen wij ook het vervoer van en naar de dagbesteding en het collectief vervoer (voormalige Regiotaxi) blijven verstrekken. Ook daarbij zullen wij kritischer kijken wanneer wel/niet.
- Schuldbemiddeling bieden aan inwoners met schulden.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
6.71.0 Ondersteuningsbehoefte (WMO)	-	-5.055	-8.310	-7.668	-7.627	-7.689
6.71.1 Modules Maatwerkdienstverlening (WMO)	-	-77	-79	-79	-79	-79
6.71.2 Huishoudelijke ondersteuning	-6.529	-7.069	-7.760	-8.216	-8.698	-8.897
6.71.3 Maatwerk vervoer	-1.164	-1.143	-1.715	-1.684	-1.684	-1.684
6.71.4 Individuele voorzieningen PGB HO	-563	-601	-629	-629	-629	-629
6.71.5 Individuele voorzieningen PGB WMO	-1.587	-1.690	-1.770	-1.733	-1.753	-1.753
6.71.6 Eigen bijdrage WMO	1.321	845	866	888	910	933
6.71.7 Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO	-11.338	-3.636	256	406	506	506
6.71.8 Schuldhelpverlening	-1.251	-1.377	-1.566	-1.574	-1.471	-1.471
6.71.9 Schuldhelpverlening ROZ	-181	27	30	30	30	30
Totaal 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-21.293	-19.774	-20.677	-20.260	-20.494	-20.732

Financiële toelichting

Voorafgaand aan de detailanalyse op subtaakveldenniveau willen we de volgende opmerking plaatsen. Binnen dit taakveld lijken aanzienlijke mutaties verricht te zijn. Deze zijn echter overwegend van technische aard en kunnen als volgt worden verklaard: Vanaf 1 januari 2019 is het nieuwe Twentse inkoopmodel van kracht. Echter waren natuurlijk nog niet alle cliënten per 1 januari 2019 geherindiceerd. In 2019 is de zorg voor veel cliënten op de "oude" zorgproducten door blijven lopen, waarvoor dan ook nog een bedrag op subtaakveld 6.71.7. geraamd was. De nieuwe "Ondersteuningsbehoeften en Modules" zijn geraamd op de subtaakvelden 6.71.0 en 6.71.1. Vanaf 2020 worden de hiermee gepaard gaande zorgkosten volledig op de nieuwe subtaakvelden verantwoord. Het financiële effect binnen dit subtaakveld bedraagt dus eigenlijk € 903.000 nadelig.

6.71.0 - Ondersteuningsbehoefte (WMO) (- € 3.255.000)

In 2020 zijn alle cliënten geherindiceerd. Het effect van deze verschuiving van kosten van subtaakveld 6.71.7 naar 6.71.0 bedraagt € 3.289.000 (nadeel). We nemen een trendmatige stijging van het aantal ouderen waar. Dit heeft ook zijn invloed op het aantal ouderen dat een ondersteuningsbehoefte nodig zal hebben. We houden rekening met een trend van 2,75% per jaar. Voor 2020 betekent dit een uitzetting van € 66.000 (nadeel). Bij de Kadernota (20-NB-6.7) wordt een besparing van € 100.000 (voordeel) verwacht vanaf 2020 door Intensivering Handhaving WMO.

Naar de toekomst toe verwachten we dat de kosten voor de Ondersteuningsbehoeften met € 621.000 afnemen. Dit met name ten gevolge van het realiseren van interventiemaatregelen, zoals benoemd in het Interventieprogramma Sociaal Domein en de eerdere notitie Ondersteuning en Zorg voor Jeugd en WMO.

6.71.2 - Huishoudelijke ondersteuning (- € 692.000)

Met ingang van 1 april 2018 is de nieuwe CAO Verpleging, Verzorging en Thuiszorg (VVT) in werking getreden. Deze CAO bevat bepalingen die van invloed zijn op het tarief voor huishoudelijke ondersteuning. Op grond van de AMvB reële kostprijs die sinds 1 juni 2017 van kracht is, zijn we verplicht om een reële kostprijs te berekenen aan de hand van de in de AMvB genoemde kostprijselementen. In de nieuwe CAO staat onder andere vermeld dat de medewerkers jaarlijks een trede doorstromen in hun nieuwe loonschaal. We verwachten dat dit de eerstkomende jaren een

financieel nadelig effect geeft en zich vanaf 2023 zal stabiliseren. Het effect bedraagt € 257.000 nadelig ten opzichte van 2019. De tarieven zijn daarnaast conform contract geïndiceerd. Het effect daarvan bedraagt € 264.000. Ook hier wordt rekening gehouden met een trendmatige stijging van het aantal ouderen en de daarmee gepaard gaande stijging van het zorggebruik. Het effect hiervan bedraagt in 2020 € 171.000.

Naar de toekomst toe verwachten we dat de kosten voor huishoudelijke ondersteuning blijven stijgen, oplopend tot € 1.137.000 in 2023 als gevolg van zowel de CAO aanpassing als ook de stijging van het aantal ouderen.

6.71.3 Maatwerk vervoer (- € 572.000)

De uitgaven (€ 524.000) voor het vervoer dagbesteding WMO zijn door een verschuiving van subtaakveld 6.71.7 naar 6.71.3 geraamd op dit subtaakveld. Het overige nadeel (€ 48.000) wordt veroorzaakt door een inflatiecorrectie.

6.71.5 - Individuele voorzieningen PGB WMO (- € 80.000)

Dit nadeel wordt veroorzaakt door de inflatiecorrectie.

6.71.7 - Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO (€ 3.892.000)

Ook hier geldt dat er een verschuiving heeft plaatsgevonden naar andere subtaakvelden ten gevolge van de invoering van het Twentse inkoopmodel. In totaliteit is er in de jaarschijf 2020 voor € 3.291.000 verschoven naar de subtaakvelden 6.71.0 en 6.71.1. In 2019 bedroeg de raming van de oude zorgkosten op dit subtaakveld € 3.310.000. Dít laatstgenoemde bedrag is hier dus afgeraamd. (Het verschil ad € 20.000 betreft een besparing van de zorgkosten in 2020 ten opzichte van 2019 waar ook in voorgaande begroting al rekening was gehouden.) Zoals hierboven gemeld is dit effect veroorzaakt door de verschuiving van de oude zorgproducten naar de nieuwe zorgproducten. Daarnaast is het vervoer dagbesteding WMO (€ 532.000 in 2019) verschoven naar subtaakveld 6.71.3. In totaliteit betreft de verschuiving € 3.842.000 (voordeel).

In 2019 is het regresrecht afgeschaft, hetwelk nog financieel verwerkt dient te worden in de begrotingscijfers 2019, maar waar in deze meerjarenbegroting al wel rekening mee wordt gehouden. Dit leidt tot een nadelig verschil van € 98.000.

Ook staat de stelpost "nog in te vullen maatregelen" vanuit het Interventieprogramma Sociaal Domein binnen dit subtaakveld verantwoord. Er resteert nog wel een bedrag op deze stelpost. Oplopend van € 150.000 in 2019, € 300.000 in 2020 naar € 550.000 in 2023. Dit leidt in 2020 ten opzichte van 2019 tot een voordeel van € 150.000.

Resumerend kan het verschil ad € 3.892.000 op dit subtaakveld verklaard worden door de opsomming van € 3.842.000 verschuiving, € 150.000 stelpost "Nog in te vullen interventiemaatregelen" en afschaffing regresrecht € 98.000. De oplopende "voordelen" naar de toekomst toe worden veroorzaakt door de "Nog in te vullen interventiemaatregelen". De Taskforce is vol op bezig om de in te vullen maatregelen te concretiseren.

6.71.8 Schuldhulpverlening (- € 189.000)

Met de Kadernota 2020-2023 (20-NB-6.5) zijn middelen vrijgemaakt voor het vroegsignaleren van schulden via betalingsachterstanden in vaste lasten (€ 109.000 nadeel). In 2019 hebben wij de intake overgenomen van de stadsbank (€ 19.000 voordeel) en liep het project gezonde toekomst af (nadeel € 32.000). Daarnaast is een nadeel ontstaan van € 67.000 door een wijziging in de toerekening van lonen.

Het voordeel in het meerjarenperspectief van 2022 ten opzichte van 2021 wordt veroorzaakt door de pilot vroegsignalering schulden waarbij er van wordt uitgegaan dat deze zich vanaf 2022 zelf terugverdient.

Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Ondersteuning en Zorg
------------------------	------------------------------

Wat willen we bereiken?

Wij streven er naar de ontwikkeling van jeugdigen en volwassenen te bevorderen en de jeugd te laten opgroeien tot zelfredzame inwoners. Wij gaan daarbij uit van een positief opgroei- en opvoedklimaat met primaat bij ouders en opvoeders.

Wanneer extra ondersteuning nodig is, biedt de Jeugdwet hiervoor mogelijkheden. De insteek is dat eerst de eigen kracht en het eigen netwerk (familie, vrienden, burens) worden ingezet. Wanneer dit niet kan of niet genoeg is, wordt gekeken welke algemene voorzieningen kunnen bijdragen in de ondersteuning en uiteindelijk kan aanvullend jeugdhulp worden ingezet.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

De uitdaging voor 2020 blijft de ondersteuning te kunnen blijven bieden met een toenemend aantal klanten en dalende rijksinkomsten. Er zijn incidenteel extra middelen toegekend door het Rijk, maar op de lange termijn is dit niet voldoende. De maatregelen, die in het Interventieprogramma zijn opgenomen voeren we uit:

- Vermindering ondersteuning jeugdhulp: nog steeds gaan wij uit van maatwerk maar begrenzen wij de inzet (in uren of dagdelen ondersteuning), met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat').
- Vergaand verschuiven naar algemene en collectieve voorzieningen: wij blijven kijken welke individuele voorzieningen collectief dat wil zeggen in groepen aangeboden kunnen worden en wij blijven initiëren om in het voorliggende veld meer algemene voorzieningen te realiseren, zodat inwoners dicht bij huis lichte vormen van dag- en vrijetijdsbesteding en ondersteuning kunnen krijgen. Zie ook taakveld 6.1 Samenkracht en Burgerparticipatie.
- Meer Persoonsgebonden budget in plaats van Zorg in natura (waar niet risicovol)
- GGZ en opvoedhulp: zie taakveld 6.1 Samenkracht en Burgerparticipatie, preventie Jeugd.
- Zakelijk partnerschap: samen met ons hebben zorgaanbieders en andere verwijzers (zoals huisartsen en gecertificeerde instellingen (GI's)) een grote verantwoordelijkheid in het slagen van de stelselwijziging jeugd. Vanuit die gedeelde verantwoordelijkheid maken wij (zakelijke)afspraken met de grootste jeugdhulpaanbieders en verwijzers in Hengelo om gericht te sturen op kwaliteit en uitgaven.

Vervolg inkoop

Per 2019 zijn er nieuwe contracten afgesloten voor alle jeugdhulp voorzieningen. De ondersteuning is ingekocht via het Twentse Ondersteuningsmodel. Een model dat uitgaat van de vraag van inwoners, dat het te behalen resultaat bij de inwoner als leidend principe hanteert en dat de zorgaanbieders meer professionele ruimte geeft om dit resultaat te behalen. Op basis van de ervaringen pakken we in 2020 lokaal en regionaal knelpunten op en geven we vorm aan de doorontwikkeling van het model.

In 2020 gaan wij eveneens de regionale Transformatie Jeugd verder vormgeven via drie Ontwikkeltafels. Dit wordt gefinancierd uit het landelijk Transformatiefonds. Hengelo participeert hier bestuurlijk en ambtelijk in. De tafels richten zich op ambulantisering, gedwongen kader en onderwijszorg. Aanbieders, andere relevante partners en gemeenten trekken samen op in deze Transformatie.

Wat blijven we doen?

Reguliere activiteiten zullen doorlopen, zoals:

- Wij zullen jeugdhulp blijven indiceren en financieren. De inzet in uren en dagdelen zal wel worden begrensd tot een bepaald maximum (uitzonderingen daar gelaten).
- Lokaal contractmanagement jeugd
- Vervolg geven aan het netwerk voor Jeugd in de wijk waarbij afstemming en samenwerking wordt gerealiseerd tussen jeugdhulppartners en professionals voor jeugd in het voorveld (zie ook 6.1).
- Implementeren en uitbreiden van de werkwijze uit het Lef-project 'Volwassen worden... daar ontkom je niet aan'. Dit project zorgt ervoor dat voor alle 16,5 jarigen die jeugdhulp ontvangen een toekomstplan wordt gemaakt zodat zij op hun 18e zo zelfstandig mogelijk functioneren op de belangrijkste leefgebieden (wonen, dagbesteding, financiën, sociale contacten). Dit om ervoor te zorgen dat de overgang naar een andere wetgeving goed gemaakt kan worden en te voorkomen dat zij in de verlengde jeugdzorg terecht komen.
- Financiering GRIP, wrap-around care aanpak voor complexe gezinnen.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
6.72.0 Ondersteuningsbehoefte (Jeugd)	1.419	-8.492	-12.905	-12.679	-12.411	-12.411
6.72.1 Modules maatwerkdienstverlening (Jeugd)	-	-2.510	-5.279	-5.363	-5.389	-5.389
6.72.2 Beschikbaarheidsvoorzieningen (Jeugd)	-127	-3.818	-3.809	-3.808	-3.807	-3.807
6.72.3 Modules Maatwerkdienstverlening (Jeugd)	-	-	-291	-291	-291	-291
6.72.5 Individuele voorzieningen PGB Jeugd	-340	-304	-315	-315	-315	-315
6.72.8 Individuele voorzieningen ZIN Jeugd	-23.133	-7.276	363	1.043	1.313	1.313
Totaal 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-22.181	-22.400	-22.238	-21.414	-20.901	-20.901

Financiële toelichting

Voorafgaand aan de detailanalyse op subtaakveldenniveau willen we de volgende opmerking plaatsen. Binnen dit taakveld lijken aanzienlijke mutaties verricht te zijn. Deze zijn echter overwegend van technische aard en kunnen als volgt verklaard worden: Vanaf 1 januari 2019 is het nieuwe Twentse inkoopmodel van kracht. Echter waren natuurlijk nog niet alle cliënten per 1 januari 2019 geherindiceerd. In 2019 is de zorg voor veel cliënten op de "oude" zorgproducten door blijven lopen, waarvoor dan ook nog een bedrag op subtaakveld 6.72.8. geraamd was. De nieuwe "Ondersteuningsbehoeften en Modules" zijn geraamd op de subtaakvelden 6.72.0 en 6.72.1. Vanaf 2020 worden de hiermee gepaard gaande zorgkosten volledig op de nieuwe subtaakvelden verantwoord. Het financiële effect binnen dit subtaakveld bedraagt dus eigenlijk 'slechts' € 162.000.

6.72.0 - Ondersteuningsbehoefte (Jeugd) (- € 4.414.000)

In 2020 zijn alle cliënten geherindiceerd. Het effect van deze verschuiving van kosten van subtaakveld 6.72.8 naar 6.72.0 bedraagt € 4.304.000. Doordat nu alle cliënten geherindiceerd zijn verwachten we dat de financiële impact van de invoering van het Twentse inkoopmodel toeneemt met ongeveer € 80.000. Tenslotte zien we de kosten voor het Landelijk Transitie arrangement toenemen. We houden rekening met € 30.000.

Naar de toekomst toe verwachten we dat de kosten voor de Ondersteuningsbehoeften met € 494.000 afnemen. Dit met name ten gevolge van het realiseren van interventiemaatregelen zoals benoemd in het Interventieprogramma Sociaal Domein en de eerdere notitie Ondersteuning en Zorg voor Jeugd en Wmo.

6.72.1 - Modules maatwerkdienstverlening (Jeugd) (- € 2.770.000)

In 2020 zijn alle cliënten geherindiceerd. Het effect van deze verschuiving van kosten van subtaakveld 6.72.8 naar 6.72.1 bedraagt € 2.615.000. Doordat nu alle cliënten geherindiceerd zijn verwachten we dat de financiële impact van de invoering van het Twentse inkoopmodel toeneemt met ongeveer € 33.000. Tenslotte zien we de kosten voor pleegzorg toenemen, doordat de leeftijdsgrens is verschoven van 18 naar 21. We houden rekening met € 122.000.

Naar de toekomst toe verwachten we dat de kosten nog met € 110.000 zullen stijgen ten gevolge van de aanpassing van de leeftijdsgrens voor pleegzorg. Het financiële effect van deze wetswijziging zal zich vanaf 2022 stabiliseren.

6.72.3 Modules maatwerk dienstverlening (Jeugd) (- € 291.000)

De uitgaven (€ 291.000) voor het vervoer dagbesteding Jeugd zijn door een verschuiving van subtaakveld 6.72.8 naar 6.72.3 geraamd op dit subtaakveld.

6.72.8 - Individuele voorzieningen ZIN (Jeugd) (€ 7.639.000)

Ook hier geldt dat er een verschuiving heeft plaatsgevonden naar andere subtaakvelden ten gevolge van de invoering van het Twentse inkoopmodel. In totaliteit is er in de jaarschijf 2020 voor € 6.919.000 verschoven naar de subtaakvelden 6.72.0 en 6.72.1. In 2019 bedroeg de raming van de oude zorgkosten op dit subtaakveld € 6.586.000. Dít laatstgenoemde bedrag is hier dus afgeraamd. (Het verschil ad € 333.000 betreft een uitzetting van de zorgkosten in 2020 ten opzichte van 2019 waar ook in voorgaande begroting al rekening was gehouden). Daarnaast is het vervoer dagbesteding Jeugd (€ 291.000) verschoven naar subtaakveld 6.72.3.

Ook staat de stelpost "nog in te vullen maatregelen" vanuit het Interventieprogramma Sociaal Domein binnen dit subtaakveld verantwoord. Er resteert nog wel een bedrag op deze stelpost. Oplopend van € 30.000 in 2019, € 830.000 in 2020 naar € 1.780.000 in 2023. Tenslotte zijn de vervoerskosten en GRIP en enkele kleine overige zorgkosten geïndexeerd voor een totaal bedrag van € 39.000.

Resumerend kan het verschil ad € 7.639.000 op dit subtaakveld verklaard worden door de opsomming van € 6.877.000 verschuiving (voordeel), € 800.000 stelpost "Nog in te vullen interventiemaatregelen" (voordeel) en € 39.000 indexatiekosten (nadeel).

De oplopende "voordelen" naar de toekomst toe worden veroorzaakt door de "Nog in te vullen interventiemaatregelen". De Taskforce is vol op bezig om de in te vullen maatregelen te concretiseren.

Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+

Betrokken afdeling(en)	Ondersteuning en Zorg
------------------------	-----------------------

Wat willen we bereiken?

We ondersteunen de zelfredzaamheid en participatie van mensen met een beperking, chronische of psychosociale problemen. Ook als ze (door ouderdom) geconfronteerd worden met beperkingen. De ondersteuning is gericht op het zo lang mogelijk in de eigen omgeving kunnen blijven wonen.

Het tegengaan en stoppen van huiselijk geweld en kindermishandeling en het bieden van hulp aan slachtoffers en plegers.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

Het Interventieprogramma is ook hier leidend:

- Versobering en vermindering inzet Wmo ondersteuning: nog steeds gaan wij uit van maatwerk maar begrenzen wij de inzet (in uren of dagdelen ondersteuning), met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat').
- Uitgangspunt voor inwoners van 18+ met een vraag voor wonen en zorg wordt: zelfstandig huren met individueel maatwerk aan zorg. Gemeente ontwikkeld samen met zorgpartijen verschillende soorten woonvormen die passend zijn voor de vraag van inwoners.

- In januari 2020 start de pilot geclusterd wonen in samenwerking met Wopit. Deze voorziening biedt plek aan mensen met GGZ problematiek, die met hun hulpvraag tussen beschermd wonen en individuele begeleiding in zitten. Met een nieuwe financiering wordt beoogd een efficiënte en op maat gemaakt aanbod voor deze doelgroep in stand te houden.
- Verschuiven van cliënten die nu nog dagbesteding hebben, maar die ook in aanmerking zouden komen voor beschut werk (financiering vanuit Participatiewet).

Beschermd wonen en maatschappelijke opvang

De regie en de financiële middelen voor Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang liggen vooralsnog bij de centrumgemeente Enschede. Het ligt in de bedoeling na 2022 de verantwoordelijkheid te verleggen van centrumgemeente naar alle gemeenten. In 2020 (en verder) staan wij voor de opgave om Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang inhoudelijk door te ontwikkelen, te decentraliseren en toekomstbestendig te organiseren (20-NB-6.1). Dit in lijn met de door de gemeenteraad vastgestelde visie.

Wet Verplichte GGZ

Per 1 januari 2020 treedt de Wet Verplichte GGZ (WvGGZ) in werking (20-FP-6.10). De WvGGZ vervangt de Wet bijzondere opnemingen psychiatrische ziekenhuizen (BOPZ). Nieuw is het uitgangspunt van verplichte zorg (behandeling, begeleiding, etc), die ook in de thuissituatie kan plaats vinden. In plaats van gedwongen opname vanuit de BOPZ.

Wat blijven we doen?

De reguliere activiteiten zullen ook gewoon doorlopen, zoals:

- Wij geven verder vorm aan onze aanpak voor mensen met verward gedrag, samen met onze ketenpartners (zoals GGZ, Politie, OM, Veiligheidshuis, zorg- en hulpverleningsinstanties, GGD, ROAZ, de meldkamer en ervaringsdeskundigen), conform de lokale en regionale afspraken.
- Subsidiëren van maatschappelijke opvang en begeleiding door Humanitas onder Dak.
- Subsidiëren van Tactus en Mediant voor bemoeizorg.
- Financiering Streettriage: een team van een sociaalpsychiatrische verpleegkundige en een politieagent reageert als eerste op meldingen van overlast door personen met verward gedrag.
- We werken regionaal samen aan de Regiovisie Huiselijk geweld en kindermishandeling 2018-2022. Speerpunten hierin zijn o.a. ouderenmishandeling en de doorontwikkeling Veilig Thuis Twente en Veiligheidshuis Twente.
- Wij werken regionaal samen rond de thema's tijdelijk huisverbod, code rood en preventie van huiselijk geweld en kindermishandeling. Uitkomst hiervan is o.a. een regionaal werkproces Tijdelijk huisverbod (THV). De Wmo regisseurs van Hengelo voeren dit werkproces uit voor gemeenten Borne, Haaksbergen en Hof van Twente.
- Via de Organisatie voor Zorg en Jeugd in Twente (OZJT) subsidiëren wij Veilig Thuis Twente (VTT), waar slachtoffers, plegers, omstanders of professionals terecht kunnen met vragen over of meldingen van huiselijk geweld, kindermishandeling of ouderenmishandeling.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
6.81.1 Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)	-419	-471	-419	-419	-419	-419
Totaal 6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-419	-471	-419	-419	-419	-419

Financiële toelichting*6.81.1 - Geëscaleerde zorg 18+ (WMO) (€ 52.000)*

De subsidie voor extra begeleiding van cliënten is alleen voor 2019 toegekend. Dit levert een structureel voordeel op van € 60.000. De inflatiecorrectie op dit subtaakveld bedraagt € 8.000 (nadeel).

Taakveld 6.82. Geëscaleerde zorg 18-

Betrokken afdeling(en)	Ondersteuning en Zorg
------------------------	-----------------------

Wat willen we bereiken?

Wij streven er naar de ontwikkeling van jeugdigen en volwassenen te bevorderen en de jeugd te laten opgroeien tot zelfredzame inwoners. Wij gaan daarbij uit van een positief en veilig opgroei- en opvoedklimaat met primaat bij ouders en opvoeders.

Wanneer extra ondersteuning nodig is, biedt de Jeugdwet hiervoor mogelijkheden. De insteek is dat eerst de eigen kracht en het eigen netwerk (familie, vrienden, burens) worden ingezet. Wanneer dit niet kan of niet genoeg is, wordt gekeken welke algemene voorzieningen kunnen bijdragen in de ondersteuning en uiteindelijk kan aanvullend jeugdhulp worden ingezet. Dit gebeurt doorgaans vrijwillig, maar kan ook op last van de kinderrechter gedwongen worden ingezet.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

We gaan bezig met de uitvoering van de maatregelen, die in het Interventieprogramma zijn opgenomen:

- Sturing op Gecertificeerde instellingen (GI's): de GI's voeren de jeugdbescherming, jeugdreclassering uit dat door de rechter aan cliënten is opgelegd. Wij hebben afspraken gemaakt met JBOV en mogelijk ook de andere GI's over minder inzet van jeugdhulp.
- Verblijf: omdat dit een grote uitgavenpost is met relatief dure trajecten willen wij dat deze aanbieders meer ambulant gaan behandelen. Daartoe hebben we regionaal in de inkoop Twents Model bij de vier grootste aanbieders WVHS (weinig voorkomend hoog specialistische) ondersteuning en crisisbedden ingekocht. Er zijn afspraken gemaakt over integrale samenwerking en reductie van het aantal plekken door onder andere ambulantisering.
- Zakelijk partnerschap: samen met ons hebben jeugdhulpaanbieders en andere verwijzers (zoals huisartsen en GI's) een grote verantwoordelijkheid in het slagen van de stelselwijziging jeugd. Vanuit die gedeelde verantwoordelijkheid maken wij met de grootste jeugdhulpaanbieders en verwijzers in Hengelo afspraken om gericht te sturen op kwaliteit en uitgaven.
- Wat betreft wonen en zorg (zie ook taakveld 6.81) kijken wij ook naar de doelgroep 16-18 jarigen. Wij beogen indicaties verlengde jeugdhulp en inzet van duurdere zorg via de zogenaamde 'dakjes' binnen het Twentse ondersteuningsmodel te voorkomen. Zie ook taakveld 6.7.2 (toekomstplan).

Nieuwe inkoop 2019

Per 2019 zijn de beschermingsmaatregelen, jeugdreclassering en jeugdzorg plus gesubsidieerd (voorheen via aanbesteding ingekocht). Het nieuwe Twentse model is daarbij leidend geweest.

Wat blijven we doen?

Reguliere activiteiten zullen doorlopen, zoals:

- Wij subsidiëren Veilig Thuis Twente (VTT). Zie taakveld 6.81, geëscaleerde zorg 18+.

- Via OZJT financieren van het Coördinatiepunt Spoedhulp. Aandachtspunt in 2020 de invoeging van de GGZ expertise in dit coördinatiepunt.
- Uitvoering geven aan de afspraken met de raad voor de kindbescherming waardoor afweging wel/niet inzetten van gedwongen kader gemaakt kan worden.
- Waar nodig inzetten van jeugdzorg Plus op last van de rechter.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
6.82.1 Modules maatregelhulp (Jeugd)	-	-3.025	-3.025	-3.025	-3.025	-3.025
6.82.2 Veilig Thuis Twente	-634	-452	-452	-452	-452	-452
6.82.8 Geëscaleerde zorg in natura (Jeugd)	-2.728	-	-	-	-	-
Totaal 6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-3.362	-3.478	-3.478	-3.478	-3.478	-3.478

Financiële toelichting

Er zijn geen bijzonderheden om toe te lichten.

5.2.7 Volksgezondheid, milieu en duurzaamheid

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder van Wakeren/Wethouder Bruggink
Betrokken sector (en)	Sociaal/Fysiek
Aanspreekpunt Ambtelijk	Katja Boerrigter/Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

We willen een gezonde levensstijl bij onze inwoners onder de aandacht brengen en daar waar mogelijk bevorderen, waarbij de focus ligt op zelfredzaamheid, eigen kracht en participatie. Het uiteindelijke doel is te komen tot meer gezonde levensjaren en een beperking van de zorgkosten. De uitgangspunten die we hierbij hanteren zijn positieve gezondheid, focus op preventie, specifieke aandacht voor gezondheidsverschillen en zinnige en zuinige zorg met ruimte voor innovatie.

Voor 2020 gaan we hiervoor het volgende doen:

- Wij gaan starten met het actieprogramma Kansrijke Start. Binnen dit programma gaan we de samenwerking tussen verloskundigen en de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) verbeteren door gezamenlijk afspraken te maken, vast te leggen en uit te voeren.
- We gaan de pilot 'positieve gezondheid op recept' evalueren met de betrokkenen. Als de ervaringen positief zijn en we draagvlak en middelen kunnen vinden, dan willen we deze pilot in een of meer andere wijken laten uitvoeren.
- We gaan afspraken maken met zorgverzekeraar Menzis over de invoering en het gebruik van de Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI).
- We gaan een actieprogramma ontwikkelen en uitvoeren dat gericht is op het verminderen en tegengaan van eenzaamheid.
- We gaan het roken op plekken waar veel kinderen en jongeren komen ontmoedigen.

We willen samen met de inwoners, instellingen en ondernemers de stad verduurzamen. Niet alleen omdat we nu prettig willen leven, maar ook omdat we Hengelo goed willen achterlaten voor een volgende generatie. Dat doen we in 2020 op deze manier:

- Wij werken mee aan de ontwikkeling van zonneparken. Bij de afweging en inpassing van zonneparken geven wij voorrang aan lokale initiatieven van onderop.
- De afspraak maken dat nieuwbouw zoveel mogelijk aardgasvrij wordt gebouwd (bijvoorbeeld in Woolderlanen).
- Intensief optrekken met Welbions om woningen en omgeving duurzaam te maken, zoals een proef met de Nijverheid als aardgasloze wijk.
- Wij gaan minder afval verbranden (landelijke en regionale doelstellingen behalen) en meer recyclen door o.a. brongescheiden afvalstromen inzamelen.
- Wij maken afspraken rond minder verstening van tuinen en meer groen.
- Wij gaan elektrisch rijden bevorderen. Dat doen we bijvoorbeeld door elk verzoek voor een elektrische laadpaal te honoreren (dat is gratis voor de inwoners).

Financieel overzicht

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Lasten begroting 2020	Baten begroting 2020	Saldo begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
7.1 Volksgezondheid	3.110	-	-3.110	-3.104	-2.943	-2.944
7.2 Riolering	7.886	9.786	1.900	1.916	1.939	1.939
7.3 Afval	8.277	10.190	1.912	1.914	1.916	1.917
7.4 Milieubeheer	2.087	26	-2.061	-1.834	-1.834	-1.834
7.5 Begraafplaatsen	715	511	-204	-202	-200	-201
Totaal 7 Volksgezondheid en milieu	22.075	20.513	-1.562	-1.311	-1.123	-1.122

Relevante beleidsnota's

- Meerjarenplan gezondheid gemeente Hengelo (2019)
- Een gezonde toekomst, langjarig programma voor de publieke gezondheid in Twente (GGD, 2019)
- Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2018-2022
- Programma Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021
- Nota bodembeheer regio Twente, Twents beleid voor oale grond 2.0 (2018)
- Bodemkwaliteitskaart gemeente Hengelo (2011)
- Keuzescenario Afvalloos Hengelo (2015)
- Landelijk Afval Plan 3 2017-2029
- Slimmer omgaan met grondstoffen

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2018	Streefwaarden:				
		Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Percentage hernieuwbare energie	26,7%	6%	ambitie is in 2023:			20%
Energiebesparing (conform doelstelling NEH)	15%	6%	8%	10%	12%	14%

Kengetallen

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)	120 (2017)	128 (2016)	120 (2017)
Hernieuwbare elektriciteit (aandeel nieuwe energie als percentage van het totale energieverbruik in de gemeente)	88 (2017)	89.5 (2016)	86,1 (2017)

Verbonden partijen

Regio Twente, Bestuurscommissie Publieke Gezondheid (PG)

Samen werken wij aan bevorderen van de gezondheid van mensen d.m.v. preventie, gezondheidsbescherming en verminderen van gezondheidsverschillen (inzet GGD).

Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Afval en Duurzaamheid/Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Informatie Service Punt (ISP) Milieu

Regio Twente werkt samen met gemeenten aan een afvalloos en duurzaam Twente.

Twente Milieu

Twente Milieu is adviseur en afvalinzamelaar voor de gemeente Hengelo.

Twence

Twence is de afvalwerker voor de gemeente Hengelo.

Omgevingsdienst Twente

De ODT houdt in opdracht van ons toezicht op milieuregelgeving en uitvoering van bodemsaneringen, behandelt milieudeel vergunningaanvragen en - meldingen en adviseert op milieuaspecten zoals bodem, geluid, lucht, externe veiligheid en asbest.

Taakveld 7.1. Volksgezondheid

Betrokken afdeling(en)	Beleid
------------------------	--------

Wat willen we bereiken?

We willen de gezondheid van de mensen bevorderen en daarbij extra aandacht schenken aan, preventie, gezondheidsbescherming, het verminderen van gezondheidsverschillen en een integrale aanpak. We willen toewerken naar meer gezonde levensjaren en een beperking van de zorgkosten.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- We benaderen gezondheid positief; we gaan uit van de eigen kracht van mensen en hebben daarbij aandacht voor de mentale weerbaarheid van onze inwoners. (o.a. dementie en eenzaamheid).
- We gaan het accent verschuiven van individueel maatwerk naar collectief aanbod.
- Ondanks dat we daartoe geen wettelijke taak hebben, gaan we stimuleren dat er een dekkend netwerk van AED's binnen Hengelo is. In eerste instantie door transparant te maken in welke gebieden geen AED beschikbaar is.
- We gaan met onze partners in het voorliggende veld (waaronder de GGD/JGZ) in overleg over hoe we hun preventieve inzet optimaal kunnen benutten in het kader van onze gemeentelijke opgaven ten aanzien van jeugdzorg en Wmo.
- We gaan regionaal afstemmen en verder samenwerken op het gebied van de aanpak van de eikenprocessierups.
- We werken verder aan het vormgeven van een sluitende (lokale en waar wenselijke regionale) aanpak en een passend ondersteuningsaanbod voor de doelgroep 'personen met verward gedrag'.
- We volgen de ontwikkelingen bij het ZGT nauwgezet en blijven het belang van goede zorg en daarmee een Hengelose locatie benadrukken.

Wat blijven we doen?

- Financieren van de GGD voor publieke gezondheidszorg, zoals epidemiologie, gezondheidszorgbevordering en infectieziektenbestrijding.
- De GGD financieren voor uitvoering van het basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg.
- De GGD heeft het Meldpunt vervuilde woningen en coördineert het schoonmaken van zeer vervuilde woningen indien nodig in Hengelo. Hiervoor krijgen zij subsidie.
- We blijven inzetten op het verminderen van gezondheidsachterstanden; o.a. door de inzet van tijdelijke GIDS-middelen.
- Waar nodig en mogelijk blijft het bevorderen van een gezonde leefstijl onderdeel van het bestaande takenpakket van professionals vanuit sport, welzijn en onderwijs.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
7.10.1 Overige gezondheidszorg	-761	-876	-953	-947	-786	-787
7.10.2 Jeugdhulpverlening 0-19 jaar	-2.004	-2.246	-2.157	-2.157	-2.157	-2.157
Totaal 7.1 Volksgezondheid	-2.765	-3.122	-3.110	-3.104	-2.943	-2.944

Financiële toelichting

7.10.1 - Overige gezondheidszorg (- € 77.000)

De bijdrage aan de Regio is door een herijking naar taakvelden € 29.000 hoger. Hierdoor ontstaat een verschil van € 23.000 op de loonkosten. De inflatiecorrectie bedraagt € 25.000 op dit subtaakveld.

7.10.2 - Jeugdhulpverlening 0-19 jaar (€ 89.000)

De inflatiecorrectie bedraagt € 53.000 (nadeel) op dit subtaakveld. Door een verschuiving van uren worden er minder uren toegerekend aan dit subtaakveld € 142.000 (voordeel). Door de nauwe relatie met andere beleidsterreinen heeft er een verschuiving van inzet van uren plaatsgevonden naar onder andere onderwijsbeleid, sportbeleid en sociaal domein.

Taakveld 7.2. Riolering

Betrokken afdeling(en)	Wegen, Groen en Water
------------------------	-----------------------

Wat willen we bereiken?

Vanwege het belang van riolering voor het beschermen van de volksgezondheid, zorgen we ervoor dat de (ondergrondse)infrastructuur in goede staat is en blijft. We blijven zorgen voor een goede werking van de riolering.

Het in stand houden van de riolering moet tegen zo laag mogelijke kosten gebeuren. Concreet betekent dit dat riolen niet worden vervangen zolang uitstel verantwoord is of alternatieven doelmatiger zijn. Het rioolvervangingsplan is gebaseerd op risico gestuurd beheer. Hierbij worden de onderhoudsinspanningen gestuurd op de gevolgen van schade. De keuze voor vervanging, re-lining of deelreparaties blijft maatwerk.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

We optimaliseren het moment van rioolvervangings. Werkzaamheden aan de riolering worden zoveel mogelijk gecombineerd met onderhoud aan wegen en straten en (her)inrichting van de openbare ruimte. Dat bespaart kosten en beperkt overlast.

Door de klimaatverandering zullen hevige regenbuien vaker voorkomen. Ook wordt het droger en heter. Om in de toekomst het wateroverlastrisico beperkt te houden moeten we de riolering en het stedelijk watersysteem hierop aanpassen. Zelfs nog grotere leidingen kunnen al dit water niet opvangen en afvoeren. Er zijn vooral bovengrondse maatregelen nodig om het teveel aan water tijdelijk te bergen, zowel in groenstroken van de gemeente als op particulier terrein. We kiezen voor een duurzame aanpak en richten de openbare ruimte in met robuuste oplossingen om de hevige neerslag op te kunnen vangen. Door daarnaast te investeren in maatregelen op de meest kwetsbare locaties, houden we de risico's op wateroverlast beperkt. Door water langer vast te houden kunnen we een buffer realiseren voor droge tijden. Extra groen en water in de openbare ruimte vermindert hittestress.

We willen maatregelen voor extra groen en water in de stad combineren om de wateroverlast en de hittestress terug te dringen. Bij alle projecten nemen we dit als uitgangspunt.

Wat blijven we doen?

- We zorgen voor afvoer van afvalwater, overtollig grondwater en (afgekoppeld) hemelwater
- Rioolheffing ontvangen.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
7.20.1 Riolering	1.667	1.909	1.900	1.916	1.939	1.939
Totaal 7.2 Riolering	1.667	1.909	1.900	1.916	1.939	1.939

Financiële toelichting

7.20.1 - Riolering (- € 9.000)

Door vervangingsinvesteringen zijn er hogere kapitaallasten (€ 12.000 nadeel). In 2020 zijn er op dit taakveld ook hogere exploitatielasten voorzien. Dit komt door het toepassen van een indexering en een hogere doorberekening vanuit Gildebor en het GBT (€ 62.000 nadeel). Aan de inkomstenkant worden er hogere inkomsten uit riolheffing verwacht (€ 440.000 voordeel) ten gevolge van een indexering van het tarief en een groeiend aantal woningen. Dit heeft tot gevolg dat er ook een hogere dotatie in de voorziening wordt voorzien (€ 375.000 nadeel).

Zowel de lasten als de baten zullen in de jaren na 2021 circa € 400.000 hoger zijn.

Taakveld 7.3. Afval

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
------------------------	---------------

Wat willen we bereiken?

Wij willen onze wereld goed doorgeven aan volgende generaties. Echter grondstoffen raken op, de zeespiegel stijgt en het leefklimaat staat onder druk. We moeten samen met onze inwoners verantwoordelijkheid nemen.

Daarom zetten we in op het voorkomen van afval, het minimaliseren van het gebruik van grondstoffen en hergebruik van afvalstromen in plaats van het verbranden of storten.

Wat gaan we daarvoor doen in 2020?

- In het kader van het nieuwe afvalbeleid is omgekeerd inzamelen per 1 juli 2018 ingevoerd, een dekkend netwerk van ondergrondse verzamelcontainers. En voor wie dit wenst bij laagbouw is de grijze keuzecontainer beschikbaar gesteld. In 2020 wordt dit hybride systeem verder gemonitord en geevalueerd als vervolg op de onderzoeken in 2019;
- We blijven de ontwikkelingen volgen van de mogelijkheden en wenselijkheid van na-scheiding aanvullend op bronscheiding;
- We onderzoeken hoe we de service op een betaalbare manier zo veel mogelijk kunnen verhogen rondom de afvalinzameling. Dat doen we in 2020 op deze manier:
- We evalueren de verruimde openingstijden van het Milieupark en onderzoeken of we een fietsroute kunnen maken over het Milieupark.
- Het Milieupark is bedoeld om grof huishoudelijk afval zoveel mogelijk in gescheiden stromen te accepteren. Zakken met fijn restafval horen hier niet thuis. We onderzoeken of een ondergrondse afvalcontainer geplaatst kan worden op het Milieupark, waar deze afvalzakken ingeleverd moeten worden.
- We willen een recycle- en restorefunctie op het Milieupark aan de Wegtersweg. Dit is een doorontwikkeling van het Milieupark, in combinatie met de kringloopgoederen, met daarbij de inzet van medewerkers van de SWB/Gildebor.

- We gaan 'voorjaarsschoonmaak' houden in wijken en buurten; we komen langs met een mobiel milieupark om grof huishoudelijk afval op te halen;
- We gaan bekijken hoe we toezichthouders zo effectief mogelijk kunnen inzetten om afvaldump tegen te gaan. Er komen aanvullende maatregelen voor het bestrijden van zwerfafval en dump. Dit als gevolg van besluit in de Kadernota om extra toezichthouders in te zetten (NB-7.2 en NB-7.3)
- We blijven oog houden voor de hulpbehoevenden en kwetsbaren in de samenleving, net als mensen met een smalle beurs, bijvoorbeeld door coulant om te gaan met aanvragen voor een zorgcontainer.

Wat blijven we doen?

- Ophalen van afval en grondstoffen.
- Verwerken van afval en grondstoffen.
- Exploiteren van het Milieupark.
- Uitvoeren van afvalinspecties door toezichthouders van afdeling Regulering en Toezicht.
- Afvalstoffenheffing ontvangen. Uitgangspunt is dat de totale afvalbegroting kostendekkend is. Dat betekent dat de gemeente Hengelo geen winst maakt op afval.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
7.30.1 Afval	2.022	1.769	1.912	1.914	1.916	1.917
Totaal 7.3 Afval	2.022	1.769	1.912	1.914	1.916	1.917

Financiële toelichting

7.30.1 Afval (€ 143.000)

Het overschot dat we op dit specifieke subtaakveld (lijken te) hebben wordt veroorzaakt door de extra-comptabele toerekening van de componenten voor overhead en het BTW-compensatiefonds. Ook de stijging in de verwachte kwijtscheldingen is onderdeel van bovengenoemd saldo. Deze posten staan namelijk op andere subtaakvelden in de begroting, maar dienen wel te worden gedekt uit de op te brengen afvalstoffenheffing.

Er zijn daarnaast verschillende mutaties binnen de afvalbegroting ten opzichte van vorig begrotingsjaar. De verwachting is dat plastic verpakkingsmateriaal en oud papier tegenvallers laten zien. De wereldmarktprijs staat bij beide stromen onder druk waardoor deze dossiers een nadeliger saldo kennen dan waar in 2019 mee werd gerekend. Er zijn ook meevallers, met name de inzamelingskosten voor fijn restafval liggen naar verwachting lager in 2020. Ook andere uitgaven die we hebben aan Twente Milieu pakken in 2020 licht gunstiger uit. Dit is grotendeels het gevolg van een nieuwe kostprijs toerekening van Twente Milieu.

De extra inzet van toezicht op afvaldump, zowel binnen de stad als in de buitengebieden, worden gedekt door een hogere onttrekking uit de voorziening en hebben daardoor geen effect op het saldo. Dit als gevolg van de nieuwe beleidskeuzes in de Kadernota: 20-NB-7.2 en 20-NB-7.3.

Taakveld 7.4. Milieubeheer

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie/Wegen,Groen en Water/Regulering en Toezicht
------------------------	---

Wat willen we bereiken?

Door het opstellen van integraal milieubeleid willen we zorgen voor een veilig en duurzaam gebruik van de stad.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

We passen het Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving-beleid aan, waarbij de meest recente opvattingen worden verwerkt in het uitvoeringsbeleid op basis van milieu, bodem, geluid en duurzaamheid. Daarnaast gaan we in 2020 gericht bezig met de volgende acties:

- De geluidssanering van de Breemarsweg en de Deldenerstraat is in gang gezet. Een klein deel van de woningen aan de Breemarsweg zal worden geïsoleerd. De onderzoeken van de woningen aan de Deldenerstraat zullen worden opgestart. Daarnaast zal worden bekeken welke andere woningen in Hengelo in aanmerking kunnen komen voor een sanering op basis van de geluidbelasting, zodat de volledige lijst met te saneren woningen kan worden afgewerkt. Tot februari 2020 kan hiervoor een subsidie worden aangevraagd. In 2022 zal er weer een geluidkaart moeten worden gemaakt of zoals dat dan zal heten, de basiskaart geluid. Op basis van deze basiskaart moeten gemeenten de geluidbelasting de komende jaren monitoren. In 2023 zal er weer een actieplan geluid worden vastgesteld.
- De (diepe) ondergrond heeft blijvend onze aandacht. We zetten de samenwerking met de andere Twentse gemeenten en de provincie Overijssel voort, omdat we in de regio afwegingen willen maken over het duurzaam gebruik van de bodem en ondergrond in de toekomst. We willen meer 'verbinding' van de bovengrondse ruimte en maatschappelijke opgaven (klimaatadaptatie, energietransitie, circulaire economie/landbouw) met de ondergrond.
- Uitvoeren van een bestedingsplan Duurzaamheid (20-NB-7.1) voor de nieuw toegekende middelen in de Kadernota.
- In samenwerking met de Twentse gemeenten stellen wij de Regionale Energie Strategie Twente op met daarin de regionale bijdrage aan de nationale opgave voor elektriciteitsopwekking op land van 35 TWh. Verder brengen wij de regionale warmtebronnen in kaart en maken we een verdeling daarvan.
- In samenhang met de omgevingsvisie voor het buitengebied en in verbinding met de Regionale Energie Strategie formuleren wij een kader voor grootschalige opwek.
- Via een stippenkaart zorgen wij voor een goede dekking van laadpalen. De plaatsing van de laadpalen en definitieve locatie, gebeurt op basis van de vraag uit en in gesprek met de samenleving.
- Ambitie is om als gemeente zelf het goede voorbeeld te geven door eigen mobiliteitsbehoefte te verduurzamen. Daarbij willen we onderzoeken of we de gemeentelijke mobiliteitsmiddelen breder kunnen inzetten voor deelvervoer. Wij geven hier invulling aan al naar gelang de behoefte in de samenleving.
- We stellen een gemeente dekkende transitievisie warmte op die onderdeel moet worden van de omgevingsvisie. Voor de wijken waar mee gestart wordt met een integrale gebiedsgericht aanpak (incl. de wijken welke we aardgasvrij maken voor 2030) worden gefaseerd uitvoeringsplannen opgesteld. Deze uitvoeringsplannen worden vervolgens verankerd in de omgevingsplannen.
- We starten een project om een zonnepark te realiseren op eigen grond. Verder onderzoeken wij of de gemeente eigen grond beschikbaar kan stellen aan een initiatiefnemer die een windmolen wil realiseren.
- Maatschappelijk vastgoed wordt verduurzaamd op logische momenten wanneer er groot onderhoud plaatsvindt. Als icoonprojecten zijn Twentebad en Metropool gekozen. Metropool heeft de ambitie om het duurzaamste poppodium van Nederland te worden.
- Het energieverbruik van de gemeente wordt duurzaam lokaal opgewekt. Samen met Twentse gemeenten sluiten wij hiervoor een contract met Twence.
- Samen met Rijkswaterstaat brengen wij de potentie voor grootschalige elektriciteitsopwekking in kaart. Voor de A35 wordt er een business case opgesteld.
- We stellen een uitvoeringsplan op voor het gebied langs het Twentekanaal aan de noord- en zuidzijde in het kader van Aardgasvrije wijken. Hiervoor proberen we subsidie via het ministerie BZK aan te vragen. Vanuit een activerende rol stellen wij samen met de ondernemersvereniging een integraal gebiedsplan op om de Westermaat Campus te verduurzamen. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de thema's die leven bij de bedrijven.
- Ter voorbereiding op de Omgevingswet onderzoeken we of we ons milieubeleid meer integraal kunnen vormgeven en hoe we dit kunnen doen. We kijken daarbij met name naar de

beleidsruimte die de nieuwe wet- en regelgeving biedt om normen gebied-specifiek te bepalen en regelruimte te bieden. Het milieubeleid landt (uiteindelijk) in de gemeentelijke omgevingsvisie.

- We willen de samenwerking met de Omgevingsdienst Twente (ODT) verder intensiveren en formaliseren. Denk hierbij aan het opstellen van werkprocessen, dienstverleningsovereenkomst en mandaatbesluit. Gedurende de samenwerking zullen wij continue ons blijven vergewissen van de producten en diensten die de ODT levert en daarbij evaluatiemomenten benutten om de samenwerking te optimaliseren.

Wat blijven we doen?

- Beheren en onderhouden van openbare toiletvoorzieningen.
- Beleid maken en adviseren over milieu, bodem, geluid en duurzaamheid.
- De Omgevingsdienst Twente (ODT) houdt in opdracht van ons toezicht op milieuregelgeving en uitvoering van bodemsaneringen en behandelt vergunningaanvragen en meldingen. Gemeente heeft vergewisplicht op deze taken.
- Stimuleringsregeling groene daken blijft van kracht.
- Faciliteren initiatieven uit de samenleving die bijdragen aan een gezond, groen en energieneutraal Hengelo.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
7.40.1 Milieu	-7	-20	-14	-14	-14	-14
7.40.2 Geluid	-164	-74	-76	-76	-76	-76
7.40.3 Bodem	-888	-237	-186	-186	-186	-186
7.40.4 Milieu vergunning en advies	-813	-86	-96	-96	-96	-96
7.40.5 Openbare toiletten	-190	-88	-89	-69	-97	-96
7.40.6 Duurzaamheid	-260	-458	-311	-129	-129	-129
7.40.7 Handhaving milieu	-566	-1.310	-1.132	-1.108	-1.080	-1.080
7.40.8 Handhaving bodem	-239	-154	-157	-157	-157	-157
Totaal 7.4 Milieubeheer	-3.127	-2.425	-2.061	-1.834	-1.834	-1.834

Financiële toelichting

7.40.3 Bodem (€ 51.000)

In 2019 is een eenmalige bijdrage geraamd voor bodemsanering aan het project Enschedesestraat. Hierdoor zijn in 2020, ten opzichte van 2019, minder kosten begroot.

7.40.6 Duurzaamheid (€ 147.000)

Ten opzichte van 2019 is er in 2020 meer budgetruimte voor het taakveld Duurzaamheid in de begroting. Echter, zowel de middelen vanuit het coalitieakkoord als de extra middelen vanuit de Kadernota (20-NB-7.1) zijn voor het jaar 2020 en verder nog niet zichtbaar in de tabel. Dit komt omdat er eerst een bestedingsplan gemaakt wordt. Pas als de raad hiermee heeft ingestemd wordt het budget zichtbaar gemaakt op dit subtaakveld. Tot die tijd zijn ze 'geparkeerd' als stelpost op Programma 9 Bestuur en Ondersteuning. Ook voor het project De Nijverheid Aardgasvrij volgt separaat een bestedingsplan. Die middelen zijn vooralsnog gedoteerd in de Bestemmingsreserve Proeftuin Nijverheid Aardgasvrij.

7.40.7 Handhaving Milieu (€ 178.000)

Sinds 1-1-2019 is de Omgevingsdienst Twente (ODT) operationeel. Gevolg voor onze (meerjaren)begroting is dat we minder loonkosten hebben: bij het overgaan van medewerkers vanuit gemeente Hengelo naar ODT zijn ze ook bij laatstgenoemde in dienst gekomen. De bijdrage die van Hengelo wordt gevraagd, zoals het zich op dit moment laat aanzien, ligt echter hoger dan de kosten

die we zelf hadden voor dit subtaakveld. Dit verklaart het meerjarige verschil. De bijdrage is in het Financieel Perspectief meegenomen bij de Kadernota (FP-7.1). Er vindt overigens nog discussie plaats over mogelijke herziening van de verdeelsleutel tussen de verschillende deelnemers van de ODT.

Taakveld 7.5.Begraafplaatsen en crematoria

Betrokken afdeling(en)	Wegen, Groen en Water
------------------------	-----------------------

Wat willen we bereiken?

De gemeente beheert en onderhoudt de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en aan de Oldenzaalsestraat. De parken stralen rust en respect uit. De gemeente voert op beide parken begrafenissen uit en draagt zorg voor de as-bestemmingen. Beide begraafplaatsen zijn openbaar en vrij toegankelijk van zonsopkomst tot zonsondergang. In Hengelo gaat het jaarlijks gemiddeld om 165 - 170 begrafenissen en 60 as-bestemmingen. Ook helpt de gemeente jaarlijks bij de organisatie van bijeenkomsten ter nagedachtenis aan de overledenen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- Grafstenen waar geen aanspraak op wordt gemaakt worden aangeboden voor hergebruik (20-NBe-7.2).

Wat blijven we doen?

- Het begraven en begraven houden van stoffelijke resten op de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en de Oldenzaalsestraat.
- Het beheren en onderhouden van twee begraaf- en gedenkparken (Deurningerstraat en Oldenzaalsestraat) en het op deze begraaf- en gedenkparken uitvoeren van de begrafenissen.
- Het zorg dragen voor de as-bestemmingen op de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en de Oldenzaalsestraat.
- Plaatsen urnenzuilen, kelders, aanbrengen grafnummering.
- Het onderhouden van de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en de Oldenzaalsestraat conform IBOR-niveau 'hoog'.
- Het bijhouden van de administratie (o.a. locatie graven en persoonsgegevens). Dit gebeurt naast de administratie van afdeling Burgerzaken.
- Het jaarlijks mede organiseren en begeleiden van een lichtjestocht op de Begraaf- en gedenkplaats Oldenzaalsestraat ter nagedachtenis van overledenen die begraven zijn in het begraaf- en gedenkpark.
- Het jaarlijks mede organiseren en begeleiden van een Allerzielenviering rond Allerzielen (2 november) op het begraaf- en gedenkpark Deurningerstraat.
- 2 x per jaar (voor- en najaar) onderhouden van de Joodse Begraafplaats aan de Dennenbosweg.
- Het begeleiden van excursies (o.a. scholen), gemiddeld 3 x per jaar.
- Gildebor organiseert en begeleidt jaarlijks activiteiten op beide begraaf- en gedenkparken tijdens de Open Monumentendag (1 x per jaar).

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
7.50.1 Begraven	-127	-188	-204	-202	-200	-201
Totaal 7.5 Begraafplaatsen	-127	-188	-204	-202	-200	-201

Financiële toelichting

Er zijn geen substantiële afwijkingen.

5.2.8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder van Wakeren/Wethouder Gerrits
Betrokken sector (en)	Fysiek
Aanspreekpunt Ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

We werken aan een goed en veilig woon- en leefklimaat (constructieve veiligheid) in Hengelo. Daarbij besteden we specifiek aandacht aan de projecten binnenstad en Hart van Zuid en het thema duurzaamheid.

De (verwachte) inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2021 is een grote opgave waar we de komende jaren aan werken. We bereiden ons voor op de wijzigingen in wet- en regelgeving, maar ook op 'anders werken'. De Omgevingswet beoogt een andere denk- en werkwijze en vraagt van ons meer opgavegerichte samenwerking met de samenleving.

We gaan er samen voor zorgen dat we met de juiste dingen op de juiste plekken in de stad bezig zijn en ook focus hebben en houden met het lange termijn perspectief in beeld. Daarbij kijken we integraal en in samenhang met de sociale opgaven. We werken samen met relevante partners aan de versterking van onze stad en bepalen samen met inwoners en ondernemers onze visie op de toekomst van Hengelo. We spelen daarbij in op initiatieven vanuit de stad.

Financieel overzicht

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Lasten begroting 2020	Baten begroting 2020	Saldo begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
8.1 Ruimtelijke Ordening	1.230	81	-1.149	-1.149	-1.149	-1.149
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	20.764	19.861	-902	-1.388	-486	-126
8.3 Wonen en bouwen	2.798	2.167	-631	-343	-206	-166
Totaal 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	24.791	22.109	-2.682	-2.880	-1.842	-1.441

Relevante beleidsnota's

- Omgevingsvisie Overijssel (2017)
- Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente 2014-2018
- Woonvisie Hengelo 2016 - 2026

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Streefwaarden:			
			Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
CO ₂ -uitstoot verkeer en vervoer (o.b.v. emissieregistratie): geen doelstelling in NEH	134.354	128.000	niet begroot	niet begroot	niet begroot	niet begroot
Aandeel woningen met minimaal een B-label	4.432	3.000	geen doorlopende afpraak	geen doorlopende afpraak	geen doorlopende afpraak	geen doorlopende afpraak
Aantal mensen dat langer dan 10 jaar op hetzelfde adres woont	52%	52%	52%	52%	52%	52%

Kengetallen

Verplichte kengetallen	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Nieuw gebouwde woningen (<i>per 1.000 woningen</i>)	5 (2016)	5 (2016)	5 (2016)
Demografische druk (<i>de som van het aantal personen van 0-20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar</i>)	72% (2018)	72% (2018)	71,8% (2019)

Verbonden partijen

Welbions

Welbions draagt aan het programma bij met de sociale woningvoorraad die zij ontwikkelt en beheert, op basis van de woonvisie vastgelegd in de woningbouwafspraken met de gemeente Hengelo.

Taakveld 8.1. Ruimtelijke ordening

Betrokken afdeling(en)	Ruimte en Bouwen/Projecten en Subsidies/Stad en Regie
------------------------	---

Wat willen we bereiken?

We willen als gemeente goed voorbereid zijn op de komst van de Omgevingswet, die naar verwachting op 1 januari 2021 in werking treedt. Met deze wet verandert de manier van ruimtelijk beleid maken. Er komt meer ruimte voor gebiedsspecifiek maatwerk en we gaan beter samenwerken met de samenleving. De Omgevingswet schrijft een integrale benadering van de fysieke leefomgeving voor met alle daarbij behorende aspecten, zoals bouwen, milieu, water, landschap en mobiliteit, maar ook met gezondheid en veiligheid. Hierdoor verandert ook de uitvoering van het ruimtelijk beleid. Dit vraagt om andere werkwijzen en een verandering van houding en gedrag. Over de manier waarop we dit willen doen, moeten we de komende tijd keuzes maken: hoe geven we de werkprocessen vorm, hoe bereiden we onze medewerkers goed voor en hoe willen we omgaan met digitalisering en dienstverlening.

De Omgevingswet bepaalt dat de gemeenten uiterlijk vijf jaar na inwerkingtreding van de wet een omgevingsvisie opgesteld hebben. Hiermee zijn wij begin 2019 begonnen. We pakken dit gefaseerd aan. Momenteel wordt gewerkt aan de omgevingsvisie buitengebied. Eind 2019/begin 2020 start de tweede fase, de binnenstad en Hart van Zuid. Vooralsnog denken we dat we eind 2020 starten met de voorbereiding van de derde fase (stedelijk gebied). De 'deelvisies' moeten daarna verbonden worden, zodat ze samen de omgevingsvisie Hengelo vormen. Het streven is dat de omgevingsvisie uiteindelijk in de plaats komt van alle verschillende beleidsstukken over de fysieke leefomgeving, zodat ons omgevingsbeleid inzichtelijker wordt.

We stellen de omgevingsvisie in co-creatie met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en medeoverheden op. Het toepassen van co-creatie past goed in wat de wetgever met de Omgevingswet beoogt en bij het instrument omgevingsvisie. De omgevingsvisie biedt een ruimtelijk kader dat de basis zal vormen voor het omgevingsplan, dat bestemmingsplannen en gemeentelijke regels/verordeningen vervangt en dat de gemeenten in 2029 moeten opstellen. Daarnaast willen we de omgevingsvisie kunnen gebruiken als afwegingskader voor nieuwe initiatieven.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- We starten met de tweede fase van de omgevingsvisie, de binnenstad en Hart van Zuid, en bepalen in co-creatie met inwoners en ondernemers onze visie op Hengelo.
- De actualisatie van onze bestemmingsplannen laten we veel meer faciliterend zijn aan de gewenste ontwikkelingen in de stad. Dat betekent dat we niet meer standaard iedere 10 jaar actualiseren maar aansluiten bij de behoefte.
- We actualiseren de prioriteiten van toezicht en handhaving.

- We gaan de subsidie en projectrapportages beter integreren in de planning- en control cyclus en de structurele projectbehoefte versus de structurele projectcapaciteit op de middel- en lange termijn in kaart brengen.

Wat blijven we doen?

- We voeren het programma Omgevingswet uit en werken al zoveel mogelijk volgens de bedoeling van de Omgevingswet.
- Het actief volgen van en input leveren aan het ruimtelijk beleid van andere overheden.
- We blijven werken aan de verbetering van onze dienstverlening in bestemmingsplannen- en vergunningprocessen.
- Toezicht en handhaving blijven we uitvoeren op basis van het 'piep-systeem' en een risicoafweging.
- Nieuwe projecten / initiatieven voorbereiden zoals o.a. bijvoorbeeld de Nieuwbouw VSO.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
8.10.1 Structuurplannen algemeen	-146	-202	-179	-179	-179	-179
8.10.2 Bestemmingsplannen	-361	-493	-479	-479	-479	-479
8.10.3 Adviezen ruimtelijke ordening	-349	-290	-278	-278	-278	-278
8.10.7 Voorbereiding plannen & projecten	-191	-213	-213	-213	-213	-213
Totaal 8.1 Ruimtelijke Ordening	-1.048	-1.198	-1.149	-1.149	-1.149	-1.149

Financiële toelichting

8.10.1 Structuurplannen algemeen (€ 23.000)

Door de komst van de Omgevingswet wordt voorzien dat er minder ambtelijke inzet wordt gepleegd op het onderdeel Structuurplannen. Daarnaast is, door kritisch te analyseren en budgetruimte voor nieuw beleid vrij te maken, gebleken dat een deel van het budget afgeraamd kon worden.

Taakveld 8.2. Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Betrokken afdeling(en)	Grondzaken
------------------------	------------

Wat willen we bereiken?

Wij willen sturing blijven geven aan ruimtelijke ontwikkelingen en de kwaliteit daarvan. Hierbij past een actieve en regisserende rol, maar dit hoeft niet altijd te leiden tot een keuze voor een actief grondbeleid. Er zal telkens van geval tot geval (situationeel) worden gezien welke vorm van grondbeleid (actief of passief) het meest passend is. Een belangrijke grondexploitatie is die van de gebiedsontwikkeling Hart van Zuid. Wij zorgen dat Hart van Zuid verandert in een toegankelijk en vitaal stadsdeel waar je kunt wonen, werken, leren en recreëren. Dat doen wij samen met bewoners, bedrijven en instellingen, grondeigenaren en andere stakeholders in, en betrokken bij, het gebied.

Wij willen sturing blijven geven aan vastgoed door middel van een vastgoedbedrijf met als kerntaken:

- het afstoten, verwerven en of realiseren van nieuwbouw van vastgoed;
- het verhuren van gemeentelijk vastgoed;
- Het verzorgen van het technisch beheer voor gemeentelijke sectoren, doelgroepen van beleid en derden.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

Grondbedrijf:

- We zetten vol in op de realisatie van de horecawand bij Lange Wemen.
- We gaan intensiever en zakelijker om met marktpartijen zodat we meer woningen kunnen realiseren en tempo daarin stimuleren.
- Start verkoop aan de Marskant in 2020.
- We zullen ons weer volop inzetten om het mogelijk te maken te voldoen aan de vraag naar kavels voor de particuliere bouw. Dalmeden is dé Hengelose woningbouwlocatie voor mensen die zelf een eigen woning willen (laten) bouwen; particulier opdrachtgeverschap. Door de aantrekkende woningmarkt is de vraag naar vrije kavels voor particulier opdrachtgeverschap in Dalmeden toegenomen.

Vastgoedbedrijf:

- We verkopen de Beckumerstraat 15 ten behoeve van de realisatie van appartementen.
- Laatste kwartaal 2019 en eerste kwartaal 2020 laten wij voor alle gebouwen het onderhoudsplan door middel van een her-inspectie actualiseren.
- Voor de uitvoering van het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed (20-NB-8.2) zijn in de Kadernota middelen beschikbaar gesteld; er wordt een bestedingsvoorstel opgesteld waaruit blijkt welke duurzaamheidsmaatregelen zullen worden doorgevoerd.
- De rekenkamercommissie heeft onderzoek gedaan naar het vastgoedbedrijf. Met die aanbevelingen uit dit onderzoek, die door de raad worden overgenomen, gaan wij in 2020 aan de slag.

Wat blijven we doen?

- Financieel strategisch adviseren bij ruimtelijke ontwikkelingen.
- Sturen op kaders zoals vastgelegd in grondexploitaties en contracten.
- Beheren, onderhouden en verkopen van gemeentelijk vastgoed.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
8.20.1 Grondexploitatie (algemeen)	-1.883	-1.650	-1.353	-1.944	-1.045	-688
8.20.2 Grondexploitatie samenwerkingsovereenkomsten	2	-	-	-	-	-
8.20.3 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	235	-	-	-	-	-
8.20.4 Tussentijdse winstneming GREX	-	-	-	-	-	-
8.20.7 Vastgoed	-550	-580	-377	-270	-267	-263
8.20.8 Erfpacht	961	806	827	826	826	826
Totaal 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-1.234	-1.424	-902	-1.388	-486	-126

Financiële toelichting

Algemeen

Hierboven staan in meerdere regels alle kosten en opbrengsten die samenhangen met het grondbedrijf. Zo staan in de regel 8.20.1 alle zaken die niet direct aan een complex zijn toe te rekenen. Zo zit hier het beheer van de volkstuinen, de afschrijving op de Laan Hart van Zuid, maar ook de promotiekosten. In de regel 8.20.3 zitten alle kosten en opbrengsten voor de grondexploitaties voor met name woningbouw. Een meer gedetailleerder beeld van deze grondexploitaties is te vinden in de vastgestelde herzieningen van 2019.

8.20.1 Grondexploitatie (algemeen) (€ 297.000)

Het saldo van dit subtaakveld verbetert ten opzichte van de vorige meerjarenbegroting, omdat een meerjarige bijdrage van bijna € 109.000 (voordeel) vanuit de algemene middelen aan het complex Berflo Es ingaande 2020 stopt. Naast een aantal vaste verrekeningen tussen de grondcomplexen en de reserve grondexploitatie zijn er incidenteel ook eenmalige verrekeningen van substantiële bedragen. In de begroting 2020 wordt een dotatie geraamd in de voorzieningen van € 1,3 miljoen die via dit subtaakveld wordt afgewikkeld en een tussentijdse winstneming (POC) van bijna € 1,5 miljoen. Voor dit subtaakveld betekent dit een verbetering van het saldo, maar voor de algemene middelen is dit een neutrale ontwikkeling omdat hier verrekeningen met de reserve tegenover staan.

8.20.3 Grondexploitaties (niet bedrijventerreinen)

Grondexploitaties verlopen budgetneutraal voor de begroting.

8.20.4 Tussentijdse winstneming GREX

Dit is een nieuw subtaakveld als gevolg van de gewijzigde systematiek in het kader van het Besluit begroting en Verantwoording (BBV). Voor de algemene middelen is dit budgettair neutraal. De tussentijdse winst wordt toegevoegd aan de reserve grondexploitatie.

8.20.7 Vastgoed (€ 203.000)

Het resultaat op dit subtaakveld zijn de aankoop- en herontwikkelingskosten van het pand Beckumerstraat 3. Dit resultaat wordt verrekend met de reserve vastgoed.

Taakveld 8.3. Wonen en Bouwen

Betrokken afdeling(en)	Ruimte en Bouwen/Stad en Regie
------------------------	--------------------------------

Wat willen we bereiken?

- Wij zorgen voor een veilig en gezond woon- en werkklimaat.
- Wij willen voldoende en betaalbare woningen.
- Wij willen leefbare wijken waar het prettig wonen is.
- Wij stimuleren het wonen in de binnenstad als onderdeel van een aantekkelijke binnenstad.
- Wij ontwikkelen in Hart van Zuid een onderscheidend woonmilieu aan de hand van de kernwaarden voor Hart van Zuid.
- Wij benutten de komst van de Omgevingswet om anders te werken volgens onze ambitie: de fysieke leefomgeving zien als totaal, samenwerken aan opgaven met partners en de stad en meer ruimte geven aan initiatieven.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- Het proces van vergunningverlenen opnieuw inrichten volgens de Omgevingswet en de wet Private Kwaliteitsborging.
- De behandeltermijn van vergunningverlenen verkorten daar waar mogelijk.
- We brengen focus aan in ons handelen en richten ons primair op vliegwielpjecten in de binnenstad en Hart van Zuid.
- We maken werk van de positionering van binnenstad en Hart van Zuid om daarmee de meerwaarde van deze gebieden voor Hengelo en de regio uit te nutten
- De ontwikkeling van Binnenstad en Hart van Zuid krijgt écht prioriteit, dat zal worden vertaald naar het woningbouwprogramma, dat betekent onder meer dat we accepteren dat projecten van een lagere orde mogelijk minder snel worden uitgevoerd.
- We houden de ontwikkelingen in de markt goed in de gaten. De markt heeft op dit moment te maken met oplopende tekorten in personeel en materiaal alsmede een sterke stijging van

de bouwkosten. Dit zal van invloed zijn op de doorlooptijd/haalbaarheid van projecten en leiden tot vertraging of mogelijk zelfs uitval van projecten.

- We werken met Welbions samen om de kwaliteit van de voorraad -juist in relatie tot de duurzaamheidsopgave- op peil te houden. Dit betekent dat we goed in beeld brengen welke delen van de voorraad op termijn niet passen bij de gewenste woonkwaliteit en waar ingrepen, waaronder sloop, noodzakelijk zijn.
- Ten zuiden van het station wordt de ruimte benut en worden de kansen benut voor de versterking van de economische structuur door de ontwikkeling van een internationaal bruisend zakenklimaat. De vitaliteit van het zuidelijk stadsdeel wordt verbeterd door de ontwikkeling van een gevarieerd programma (wonen, werken, leren en recreëren).
- We gaan de prioriteiten van ons toezicht herijken. Dit om ook met het toezicht aan te sluiten bij de opgaven in de stad (bijvoorbeeld duurzaamheid). Om dat te doen worden de toetscriteria als constructieve veiligheid, brandveiligheid en duurzaamheid herijkt.
- We bereiden ons voor op de inwerkingtreding van de Omgevingswet (verwacht 1 januari 2021) met de uitvoering van het programma Omgevingswet. Met deze programmatische aanpak werken we aan nieuwe instrumenten, bewustwording en anders werken in onze organisatie en bereiden we onze aansluiting op het Digital Stelsel Omgevingswet voor.
- Begin 2019 zijn we gestart met het opstellen van de omgevingsvisie Hengelo. We pakken dat gefaseerd aan en we stellen de omgevingsvisie in co-creatie met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en medeoverheden op. De eerste fase betreft het buitengebied, we verwachten dat de besluitvormingsprocedure over de omgevingsvisie buitengebied begin 2020 kan starten. In het najaar van 2019 starten we met de tweede fase omgevingsvisie en eind 2020 bereiden we de derde fase voor. De raad is nauw bij de totstandkoming van de omgevingsvisie betrokken.
- Het proces van vergunningverlening efficiënter inrichten om behandeltermijnen te verkorten.

Wat blijven we doen?

- Monitoren nieuwbouwprogramma.
- Basisregistratie adressen en gebouwen (BAG), de topografische kaart Hengelo en geografische databases beheren en onderhouden en vastgoed- en geo-informatie inwinnen, beheren, analyseren en presenteren.
- Omgevingsvergunningen verstrekken zoals rond bouw, verontreiniging, brandveiligheid en bomen kappen.
- Toezicht houden op naleving van omgevingsvergunningen en handhaven indien wordt afgeweken. Er vindt geen gebiedsgericht toezicht plaats. We handhaven op basis van het zogenoemde piepsysteem, dus op basis van klachten.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
8.30.1 Stadsvernieuwingsactiviteiten	58	-30	-30	-30	-30	-30
8.30.2 Integraal Actieplan Binnenstad	-379	-673	-421	-418	-415	-412
8.30.3 Constructieve veiligheid	-226	-94	-110	-110	-110	-110
8.30.4 Volkshuisvesting	-101	-89	-272	-97	-97	-97
8.30.5 Vergunningverlening bouwen	737	816	852	852	852	852
8.30.6 Handhaving bouwen	-403	-544	-595	-485	-352	-315
8.30.8 Startersleningen SVN	-28	-61	-53	-53	-53	-53
Totaal 8.3 Wonen en bouwen	-343	-675	-631	-343	-206	-166

Financiële toelichting

8.30.2 - Integraal Actieplan Binnenstad (€ 251.000)

De extra middelen voor het Integraal Actieplan Binnenstad welke beschikbaar zijn gesteld in de Kaderbrief 2019-2022 zijn vooruitlopend op een concrete invulling van het programma geparkeerd op een stelpost in programma 9. Het bestedingsplan voor de middelen voor 2019 (€ 250.000) is bij de 1e Beleidsrapportage 2019 verwerkt en overgebracht naar dit subtaakveld. De middelen voor 2020 en verder zijn terug te vinden in programma 9. In 2019 hebben we ook nog de beschikking over de middelen vanuit het verstrekte stadsarrangement door de Provincie Overijssel. Aangezien hier direct uitgaven tegenover staan zien we dit niet terug in het gepresenteerde saldo.

8.30.4 - Volkshuisvesting (- € 183.000)

Als gevolg van de keuze in de Kadernota 2020-2023 (20-NB-8.3) om een leefbaarheidsinjectie voor Beckum te reserveren van € 175.000 laat dit subtaakveld een nadeel zien ten opzichte van 2019. Het overige verschil betreft de indexering van bestaande budgetten.

8.30.6 - Handhaving bouwen (- € 52.000)

Door de naderende inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1-1-2021 komt er meer (na)druk te liggen op de werkzaamheden die hier direct verband mee houden in het jaar 2020. Om die reden is, in lijn met het financieel dialoogmodel Omgevingswet van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) in onze begroting rekening gehouden met meer uitgaven op dit onderdeel, dit kent een dalend verloop.

5.2.9 Bestuur en ondersteuning

Aanspreekpunt bestuurlijk	Burgemeester Schelberg/Wethouder Bruggink/Wethouder ten Heuw
Betrokken sector (en)	Directie/Dienstverlening/Middelen
Aanspreekpunt Ambtelijk	Jan Eshuis/Pieter Kistemaker

Hoofddoelstelling

Open bestuursstijl

We willen een eigentijdse gemeente zijn; in onze dienstverlening en ook in onze bestuursstijl. De Hengelse inwoners, ondernemers en organisaties staan centraal. We focussen op zaken waar de stad aantoonbaar behoefte aan heeft. Onze bestuursstijl is open en doelgericht. We gaan samen optrekken met onze inwoners om te werken aan de oplossingen voor Hengelo. We zoeken daarvoor het gesprek met elkaar en met de samenleving en bieden ruimte om het echt samen te doen.

Bestuurlijke samenwerking

Onze bestuursstijl (open en doelgericht) is ook regionaal georiënteerd, primair gericht op de inhoud van de samenwerking. Daarbij zoeken we vervolgens de beste vorm. Dat betekent dat het principe van 'coalitions of the willing' voorop blijft staan, waarbij wij groot belang hechten aan het tempo en de slagvaardigheid van de samenwerking.

Dienstverlening

Bij een moderne overheid hoort een moderne dienstverlening. We gaan onze dienstverlening de komende periode nog meer vanuit de logica van de inwoners en partners vormgeven. We hebben daarvoor vijf serviceformules ontwikkeld. Zo gaan we er voor zorgen dat Hengeloërs en partners vooraf weten wat ze van ons kunnen verwachten.

Financieel

Wij streven naar een transparant en betrouwbaar financieel huishoudboekje. Uitgangspunt is een financieel gezonde gemeente met een meerjarig reëel sluitende begroting en voldoende reserves om incidentele tegenvallers op te vangen. We blijven strak sturen op de financiële huishouding van de gemeente. De lasten voor de inwoners blijven grotendeels gelijk. Er komt geen verhoging van de gemeentelijke belastingen, afgezien van de inflatiecorrectie. Dit geldt voor inwoners, bedrijven en instellingen.

Financieel overzicht

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Lasten begroting 2020	Baten begroting 2020	Saldo begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
0.1 Bestuur	3.966	-	-3.966	-3.966	-3.966	-3.975
0.2 Burgerzaken	2.341	893	-1.448	-1.463	-1.476	-1.476
0.4 Ondersteuning organisatie	27.941	2.267	-25.673	-25.555	-25.554	-25.728
0.5 Treasury	12.335	16.479	4.144	4.061	3.925	3.676
0.61 OZB woningen	876	10.794	9.918	10.079	10.181	10.236
0.62 OZB niet-woningen	95	12.770	12.676	12.886	13.115	13.160
0.63 Parkeerbelasting	60	1.606	1.546	1.561	1.560	1.560
0.64 Belastingen Overig	34	818	784	784	784	784
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	-	145.547	145.547	144.772	144.853	145.830
0.8 Overige baten en lasten	2.465	612	-1.853	-2.746	-2.929	-3.030
0.10 Mutaties reserves	10.538	12.072	1.535	1.786	54	-986
Totaal 9 Bestuur en ondersteuning	60.651	203.859	143.208	142.198	140.548	140.050

Relevante beleidsnota's

- Financiële verordening 2018
- Nota investerings- en activeringsbeleid 2017
- Beleidsnota Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen 2018-2022
- Nota reserves en voorzieningen 2016
- Treasurybesluit 2014
- Beleidsregels publieke taak leningen en garanties gemeente Hengelo 2014
- Nota verbonden partijen (2014)

Beleidsindicatoren

Er zijn voor dit programma geen eigen gemeentelijke beleidsindicatoren.

Kengetallen

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Formatie (<i>fte per 1.000 inwoners</i>)	7,85	8,25	8,28
Bezetting (<i>fte per 1.000 inwoners</i>)	7,79	8,05	7,89
Apparaatskosten (<i>kosten per inwoner</i>)	700	716	728
Overhead (<i>percentage van de totale lasten</i>)	8,00%	8,29%	9,17%
Externe inhuur (<i>percentage van totale loonsom + kosten externen</i>)	11,2	2,16	1,72
Gemiddelde WOZ-waarde	€ 175.000 (2018)	€ 168.000 (2017)	€ 175.000 (2018)
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	€ 714 (2018)	€ 714 (2018)	€ 728 (2019)
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 787 (2018)	€ 787 (2018)	€ 788 (2019)

Verbonden partijen

- Regio Twente
- Bestuurscommissie Agenda van Twente
- Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Financiën
- In dit programma is vooral de bestuurlijke dimensie van de samenwerking aan de orde, verwoord in de doelstellingen van taakveld 0.1 Bestuur. De inhoudelijke onderdelen van Regio Twente, zoals de GGD en de recreatieparken komen in de desbetreffende inhoudelijke programma's terug.
- Regio Twente, Kennispunt Twente

Deze bedrijfsvoeringsonderdelen zijn voorbeelden van regionale samenwerking op de bedrijfsvoering met als doelstellingen de 3K's, verhoging kwaliteit, vermindering kosten en kwetsbaarheid.

Taakveld 0.1. Bestuur

Betrokken afdeling(en)	Griffie/Directie/Financien
------------------------	----------------------------

Wat willen we bereiken?

Wij willen een eigentijdse gemeente zijn; in onze dienstverlening en ook in onze bestuursstijl. Wij doen het slim, democratisch en met meer service. In onze planprocessen krijgen onze inwoners meer te zeggen (en zal de gemeente ook luisteren). Dit uitgangspunt is leidend geweest bij het proces, dat doorlopen is bij de Kadernota 2020-2023. We bieden meer ruimte aan en willen samen optrekken met onze inwoners en onze raad om te werken aan de oplossingen voor Hengelo.

Onze bestuursstijl (open en doelgericht) is ook regionaal georiënteerd, gericht op de inhoud en op samenwerking. Wij streven naar consensus in brede en vitale coalities. We zoeken daarvoor het gesprek met elkaar en met de samenleving over dilemma's, lastige samenhangen, voor- en nadelen van beleid.

Bij de regionale samenwerking blijft voor ons het principe van coalitions of the willing voorop staan. Met een open houding acteren wij in regionaal verband, waarbij geen enkele samenwerking op voorhand wordt uitgesloten. Actief doorpakken, tempo en slagvaardigheid wegen voor ons zwaarder dan het altijd blijven koersen op het samenwerken met alle 14 gemeenten.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- Wij gaan richting geven, luisteren en ruimte bieden aan inwoners, ondernemers en organisaties. Wij zoeken hen actief op en brengen ze in positie.
- We gaan de post Kleine opties incidenteel nieuw beleid opnieuw instellen (20 NB 9.1), waardoor het mogelijk is sneller in te spelen op incidentele verzoeken uit de samenleving.
- Wij gaan regelmatig open voorstellen aan de raad voorleggen.
- Onze open communicatie is tijdig, regelmatig en in begrijpelijke taal en gericht op voorlichting in plaats van verkopen.
- We betrekken inwoners in een vroeg stadium bij beleid. De totstandkoming van de Kadernota 2020-2023 dient daarbij als voorbeeld.
- We blijven actief deelnemen aan de discussie over de toekomst van de Twentse samenwerking, waarbij de kwaliteit gaat boven de kwantiteit.
- Wij gaan de projecten uit de Agenda voor Twente uitvoeren en geven invulling aan de provinciale fiches.

Wat blijven we doen?

- De leden van de gemeenteraad en het college van B en W betalen.
- De gemeenteraad ondersteunen door middel van een griffie en een rekenkamer.
- Bestuurlijk samenwerken in de Regio Twente, Euregio en in VNG-verband en dit bekostigen.
- Actieve deelname in de (eu)regionale samenwerkingsverbanden als MONT en Eurocities.
- Het lobbynetwerk in Den Haag, Brussel en Euregio benutten, o.a. voor TEN-T en mobiliteitsdossier.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
0.10.1 Raad en raadscommissies	-844	-924	-957	-957	-956	-966
0.10.2 Griffie	-274	-291	-333	-333	-333	-333
0.10.3 Rekenkamer	-54	-60	-22	-22	-22	-22
0.10.6 College van burgemeester en wethouders	-1.571	-1.616	-1.634	-1.634	-1.634	-1.634
0.10.7 Bestuurlijke samenwerking	-1.156	-866	-856	-856	-856	-856
0.10.8 Reg./intern.samenwerking	-112	-156	-165	-165	-165	-165
Totaal 0.1 Bestuur	-4.011	-3.912	-3.966	-3.966	-3.966	-3.975

Financiële toelichting

Er zijn geen substantiële afwijkingen.

Taakveld 0.2. Burgerzaken

Betrokken afdeling(en)	Burgerzaken
------------------------	-------------

Wat willen we bereiken?

Iedereen heeft vroeg of laat te maken met de afdeling Burgerzaken. Want inwoners en ondernemers kunnen bij ons terecht met al hun vragen over gemeentelijke producten en diensten. En zowel vóór als achter de schermen speelt de afdeling een grote rol bij belangrijke levensgebeurtenissen als geboorte, huwelijk en overlijden, het registreren van persoonsgegevens, het vaststellen van iemands identiteit en het organiseren van verkiezingen. Nagenoeg alle contacten die inwoners en ondernemers met de gemeente hebben, verlopen met of via Burgerzaken. Wij zijn dus het visitekaartje van de gemeente. En dat schept verplichtingen. Onze dienstverlening moet gewoon goed zijn: onze vakkennis is actueel en wij zijn open, vriendelijk en duidelijk. Wij hebben oog voor nieuwe ontwikkelingen en gaan waar mogelijk mee met de wensen en verwachtingen van onze klanten.

De gemeentelijke dienstverlening wordt steeds digitaler. Wij vinden het belangrijk dat zoveel mogelijk mensen zelfstandig gebruik kunnen maken van het digitale kanaal. Maar dat gebruik is niet verplicht. Ook onze andere contactkanalen zijn en blijven beschikbaar. Voor de kwaliteit van onze dienstverlening mag het niet uitmaken via welk kanaal iemand contact met ons heeft. Daarom willen wij de afhandeling van vragen nog meer kanaalafhankelijk maken.

Bij de implementatie van de serviceformules spelen wij een grote rol. Het is onze ambitie dat klanten in de toekomst voor alle gemeentelijke flitsproducten bij onze frontoffice terecht kunnen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

- In 2019 zijn we gestart met de mogelijkheid om live met ons te chatten. Als die proef slaagt, voeren wij livechat structureel in.
- Wij werken de resultaten van ons klanttevredenheidsonderzoek uit in een verbeterplan.
- Wij verbeteren de kwaliteit van adresgegevens in de BRP door uitvoering te geven aan de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA).
- Wij besteden nog meer aandacht aan de communicatie met onze klanten en aan de motivering van onze besluiten.
- Wij gaan op zoek naar manieren om de informatie die voor onze medewerkers van belang is, gemakkelijker vindbaar te maken.

Wat blijven we doen?

- Informatie verschaffen aan burgers en bedrijven via het KCC en de gemeentelijke website.
- Verstrekken van reisdocumenten en rijbewijzen.

- Beheren van de burgerlijke stand (opmaken van akten en verstrekken van uittreksels uit de burgerlijke stand).
- Voltrekken van huwelijken en geregistreerde partnerschappen.
- Beheren van gegevens van inwoners in de Basisregistratie Personen (verwerken mutaties, verzorgen van berichtenverkeer, verstrekken van uittreksels).
- Organiseren van verkiezingen en referenda.
- Controleren van brondocumenten.
- Uitvoeren van werkzaamheden op het gebied van naturalisatie en optie.
- Uitvoeren Wet op de Lijkbezorging en bijhouden begraafplaatsadministratie.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
0.20.1 Burgerzaken	-947	-1.036	-1.084	-1.100	-1.112	-1.112
0.20.3 Vastgoedinformatie	-405	-364	-363	-363	-363	-363
Totaal 0.2 Burgerzaken	-1.353	-1.400	-1.448	-1.463	-1.476	-1.476

Financiële toelichting

0.20.1 - Burgerzaken (- € 48.000)

Zowel de kosten als de opbrengsten bij Burgerzaken nemen af als gevolg van de langere geldigheidsduur van de paspoorten en ID-kaarten.

Taakveld 0.4. Dienstverlening (Overhead)

Betrokken afdeling(en)	Directie/Sector Dienstverlening/Sector Middelen/Sector Sociaal/Sector Fysiek
------------------------	--

Wat willen we bereiken?

In tegenstelling tot het oude gemeentelijke aanbod-denken gaan we onze dienstverlening de komende periode meer vanuit de 'logica van onze inwoners' vormgeven. Dat doen we door te onderkennen dat de inwoner uiteenlopende rollen heeft in relatie tot onze gemeente. En dat deze rol het type dienstverlening bepaalt dat daar vervolgens bij past. De inwoner als participant realiseert samen met de overheid een product of beleid. De inwoner als klant vraagt om de levering van standaardproducten als een paspoort of een buurtfeest of om het wegwijs maken bij het verkrijgen van een rolstoel of een horecaverunning. De inwoner als onderdaan heeft alles te maken met het toezien op wet- en regelgeving. En de rol van de gemeente bij de inwoner als gebruiker draait om het zorgen voor een veilige, schone en leefbare stad.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

Op basis van deze rollen en relaties hebben we dienstverleningsformules ontwikkeld: Flitsformule, Wegwijsformule, Co-creatieformule, Handhaafformule en de Beheerformule. Alle producten en diensten die wij als gemeente Hengelo leveren behoren tot één van deze formules, waarbij het niet uitmaakt of een product nu vanuit bijvoorbeeld sociale domein of fysieke domein wordt geleverd. De geboden dienstverlening en gehanteerde interne werkwijzen zijn voor alle producten binnen een formule gelijk. Hierdoor sluiten we aan bij de verwachting van de inwoner: leveren van een goede en consequente dienstverlening ongeacht het product of dienst. Hierdoor bieden we zekerheden waar de inwoner ons aan mag houden. Daarnaast biedt het onze medewerkers houvast: er gelden interne afspraken en leren onze medewerkers van elkaar ongeacht in welke afdeling ze zitten of voor welk werkgebied ze verantwoordelijk voor de dienstverlening zijn. Voor 2020 zal het toepassen in de praktijk centraal staan.

Het formule-denken helpt ons niet alleen bij het verbeteren van onze dienstverlening. Het stuurt ons ook bij de inrichting van het nieuwe stadskantoor. Voor de producten die tot de Co-creatieformule behoren, zullen we bijvoorbeeld meer ontmoetingsruimtes gaan creëren waarin we inwoners, instellingen, ondernemers etc. kunnen ontvangen en creatief kunnen samenwerken. In het nieuwe stadskantoor zullen ook ruimtes aanwezig zijn om de producten die vallen onder de Wegwijsformule optimaal te kunnen ondersteunen. Door onze producten te implementeren volgens de Flitsformule en omdat onze inwoners digitaal vaardiger worden zijn minder fysieke balies benodigd. Het digitaal vaardiger worden van onze inwoners en de eisen die ze als gevolg daarvan stellen aan hoe wij informatie verstrekken over onze producten en diensten noodzaakt ons om eind 2019 / begin 2020 een nieuwe website te gaan realiseren.

Als bijdrage ter dekking van de in de Kaderbrief 2019-2022 opgenomen investeringsagenda wordt de ambtelijke organisatie een efficiency taakstelling opgelegd die op termijn oploopt naar 2% van de totale bruto loonsom.

Wat blijven we doen?

Voor veel producten en diensten leveren we al jaren een goede dienstverlening. Dit blijven we zeker voor deze producten ook doen. Alles wat we daar geleerd hebben zetten we in om de dienstverlening te verbeteren voor die producten en diensten waar het nodig is. We gaan dus vooral kijken naar wat we vandaag al goed doen en gaan daar verder op door ontwikkelen.

Voorbeelden van producten en diensten waar we het goed doen en de werkwijzen en uitgangspunten die we daar hanteren gaan gebruiken voor het verbeteren van andere producten zijn onder andere:

- de telefonische bereikbaarheid van ons klantencontactcentrum;
- MijnHengelo.nl – selfservice en informatievoorziening op maat voor verschillende doelgroepen;
- e-Formulieren – voor de meeste producten is een handig digitaal aanvraagformulier beschikbaar;
- Afhandelen van vragen via Whatsapp – in plaats van de telefoon zoeken Hengeloërs steeds vaker contact met de gemeente via andere moderne communicatiemiddelen.

We realiseren ons heel goed dat naast de grote groep inwoners die meer en meer digitaal willen communiceren met de gemeente er een groep mensen is die dit juist niet wil. Voor deze groep mensen blijven we de mogelijkheid bieden om via de traditionele kanalen zoals de balie, post en telefoon met ons te communiceren.

De ambtelijke organisatie neemt een open houding aan ten opzichte van de bevolking en is veranderbereid.

De communicatie vanuit de organisatie zal vooral pro actief zijn, via diverse kanalen: traditionele en nieuwe media. Wij zetten vooral onze eigen kanalen in en stellen ons niet afhankelijk op van de media. De nieuwe website zal tezamen met een nieuwe huisstijl ook bijdragen aan een meer eigentijdse uitstraling van de gemeente, passend bij de houding die we willen aannemen.

We kijken kritisch naar maatschappelijke ontwikkelingen en de gevolgen die dit heeft voor de ambtelijke organisatie. De gemeentelijke organisatie moet adequaat toegerust zijn op haar (huidige en toekomstige) taken, zoals in het sociaal domein en bij de nieuwe Omgevingswet.

De formatie van de gemeentelijke organisatie is gekoppeld aan de taken die we uitvoeren. We kijken permanent of we zaken anders, slimmer, beter en efficiënter kunnen uitvoeren.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
0.40.1 Directie	-2.286	-2.542	-2.588	-2.588	-2.590	-2.590
0.40.2 Dienstverlening	-15.161	-16.977	-17.052	-16.917	-16.915	-17.088
0.40.3 Middelen	-4.934	-5.239	-5.476	-5.492	-5.492	-5.492
0.40.4 Sociaal	-1.214	-1.148	-1.187	-1.187	-1.187	-1.187
0.40.8 Fysiek	-1.035	-917	-945	-944	-944	-945
0.40.9 Doorberekende overhead	1.352	1.540	1.574	1.574	1.574	1.574
Totaal 0.4 Ondersteuning organisatie	-23.279	-25.283	-25.673	-25.555	-25.554	-25.728

Financiële toelichting

0.40.2 - Dienstverlening (- € 75.000)

Het nadelig resultaat van de sector dienstverlening is hoofdzakelijk het effect van een drietal majeure wijzigingen. Allereerst is de eerdere besloten bezuiniging als efficiencyeffect van de nieuwbouw € 250.000 (voordeel) in de begroting verwerkt. Daarnaast zijn de tijdelijke huisvestingsbudgetten € 223.000 lager (voordeel). Hier staat tegenover dat de uitgestelde investeringen van ICT nu volledig worden aangewend (in de nieuwbouw) en leiden tot de verwachte uitzetting van de kapitaallasten met € 370.000 (nadeel).

0.40.3 - Middelen (- € 236.000)

De toename van de kosten van de sector Middelen wordt veroorzaakt door hogere personeelslasten als gevolg van de verschuiving van formatie en aanpassing van de formatieschalen van de garantiebannen. Daarnaast is het budget voor de aansprakelijkheidsverzekering naar boven bijgesteld en weer op het niveau van 3 jaar geleden gebracht in verband met de te verwachten premie van het af te sluiten contract.

Taakveld 0.5. Treasury

Betrokken afdeling(en)	Financien
------------------------	-----------

Wat willen we bereiken?

We beschikken over voldoende financiële middelen om de begrotingstaken binnen de door de raad vastgestelde kaders van de begroting uit te kunnen voeren (aantrekken of uitzetten).

We willen een duurzame toegang tot financiële markten verkrijgen tegen acceptabele condities.

We willen de risico's verbonden aan de treasuryfunctie beheersen (renterisico's, liquiditeitsrisico's en kredietrisico's).

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

Wij gaan meer aandacht besteden aan informatie over het effect van financiering met vreemd geld op de weerbaarheid en wendbaarheid van onze gemeente.

Wat blijven we doen?

- We stellen een financieringsbehoefte op en analyseren de leningenportefeuille, rekening houdend met de wettelijke normen kasgeldlimiet en renterisiconorm.
- We volgen de rentemarkt nauwgezet.
- We anticiperen op onze liquiditeitsbehoefte door het aantrekken van kortlopende en langlopende geldleningen.

- We verstrekken geen geldleningen en garanties aan derden met uitzondering van leningen met gedeelde garantstelling met het Waarborgfonds Sport.
- We beheersen de risico's en proberen zoveel mogelijk zekerheden te vestigen bij leningen die in het verleden aan derden zijn verstrekt.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
0.50.0 Treasury	3.384	2.999	3.177	3.130	3.067	2.818
0.50.1 Rente interne financiering	-36	-34	-33	-33	-32	-32
0.50.2 Deelnemingen	1.463	1.285	1.000	965	890	890
Totaal 0.5 Treasury	4.811	4.250	4.144	4.061	3.925	3.676

Financiële toelichting

0.50.0 Treasury (€ 178.000)

De afgelopen periode hebben wij langlopende leningen kunnen afsluiten tegen een lage rente. Voor de herfinancieringen in de komende jaren houden we daarnaast rekening met een lagere rente, omdat de marktrente zich minder snel (opwaarts) herstelt dan eerder werd verwacht. Dat maakt dat we onze rentekosten structureel verder verlagen (€ 550.000 voordeel). Daarentegen dalen rentebaten van uitgeleend geld door aflossingen (nadeel € 122.000). Incidentele voordelen in 2019 (afschrijving € 200.000 en kasgeldbaten € 50.000) werken niet door in 2020. Dit leidt tot nadelen in 2020.

Door aflossing en een lagere financieringsbehoefte dalen de rentekosten extra in 2022. De grondexploitaties zullen dan naar verwachting meer baten opleveren.

0.50.2 Deelnemingen (- € 285.000)

De aandelen BNG Bank en Twence leveren de laatste jaren een hoger dividend op. In 2019 realiseerden we zelfs € 485.000 boven de ramingen. Hiervan verwachten we € 200.000 in 2020 als structureel te kunnen beschouwen. Dit leidt tot een nadeel van € 285.000.

In 2021 vervalt € 35.000 van de borgstellingsvergoeding van Twence en in 2022 aanvullend € 175.000. De lagere kosten voor Twence leiden tot een hogere dividenduitkering van circa € 100.000.

Taakvelden 0.61. – 0.64 Belastingen

Betrokken afdeling(en)	Financien
------------------------	-----------

Wat willen we bereiken?

Het verkrijgen van algemene dekkingsmiddelen als bijdrage aan een sluitende begroting.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

In de Kadernota 2020 -2023 zijn op blz. 74 de uitgangspunten voor de woonlastenontwikkeling en de aanpassing van de tarieven vastgelegd. In de paragraaf 6.1 'Lokale heffingen' wordt hierop nader ingegaan.

Wat blijven we doen?

Het heffen en invorderen van de volgende belastingen als onderdeel van de algemene dekkingsmiddelen:

- Onroerend zaakbelastingen.
- Parkeerbelasting.
- Hondenbelasting.
- Precariobelasting

Voor het algemeen dekkingsmiddel Toeristenbelasting wordt hier verwezen naar subtaakveld 3.40.1.

De tarieven worden in principe alleen aangepast met de inflatiecorrectie en de in het gemeentelijk rioleringsplan verwerkte mutaties.

Wat mag het kosten?

OZB-woningen en OZB-niet-woningen

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
0.61.1 OZB woningen	9.681	9.723	9.918	10.079	10.181	10.236
Totaal 0.61 OZB woningen	9.681	9.723	9.918	10.079	10.181	10.236

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
0.62.1 OZB niet woningen	12.187	12.336	12.676	12.886	13.115	13.160
Totaal 0.62 OZB niet-woningen	12.187	12.336	12.676	12.886	13.115	13.160

Financiële toelichting

0.61.1 OZB woningen/0.62.1 niet-woningen (€ 534.000)

De opbrengst OZB is hoger door de toegepaste inflatiecorrectie van 1,7% uit de Kadernota 2020-2023 en de toename van de belastbare objecten.

Wat mag het kosten?

Parkeerinkomsten

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
0.63.1 Parkeerinkomsten	1.735	1.564	1.546	1.561	1.560	1.560
Totaal 0.63 Parkeerbelasting	1.735	1.564	1.546	1.561	1.560	1.560

Financiële toelichting

0.63.1 Parkeerinkomsten (- € 19.000)

In 2020 zijn er hogere lasten van het GBT (nadeel € 14.000) en er zijn lagere inkomsten uit parkeren ten opzichte van 2019 (nadeel € 5.000). Dit laatste nadeel is het saldo van de effecten uit het Nieuw Beleid Parkeerplan (€ 41.000 nadeel), een incidentele verlaging van de inkomsten fiscale naheffing in de 1e Beleidsrapportage 2019 (€ 10.000 voordeel in 2020) en een in de begroting 2020 toegepaste indexering (€ 26.000 voordeel).

Wat mag het kosten?

Hondenbelasting en precariobelasting

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
0.64.1 Hondenbelasting	462	477	485	485	485	485
0.64.2 Precariobelasting	249	295	299	299	299	299
Totaal 0.64 Belastingen Overig	711	772	784	784	784	784

Financiële toelichting

Geen substantiële afwijkingen.

Taakvelden 0.7. – 0.10 Financiën

Betrokken afdeling(en)	Financien/Stad en Regie
------------------------	-------------------------

Wat willen we bereiken?

Wij streven naar een transparant, robuust en betrouwbaar financieel huishoudboekje. Uitgangspunt is een financieel gezonde gemeente met een meerjarig reëel sluitende begroting en voldoende weerstandsvermogen (reserves) om incidentele tegenvallers op te kunnen vangen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2020?

Wij blijven sinds 2018 de tekorten binnen het sociaal domein evenwichtig en verantwoord aanpakken door verdere uitvoering te geven aan het Interventieprogramma.

Wat blijven we doen?

Wij houden grip op het financiële huishoudboekje en op de algemene reserve.

Voor de tarieven geldt in principe volledige kostendekkendheid. Door doeltreffend en doelmatig te werken, blijven ze voor de inwoners, bedrijven en instellingen zo laag mogelijk.

Externe subsidies verwerven, realiseren en verantwoorden. Wij blijven de mogelijkheden tot cofinanciering door andere overheden en partners optimaal benutten.

We blijven zorgen voor inzichtelijke financiën voor inwoners en ondernemers. Er wordt continu gestreefd om onze planning- en control cyclus verder te ontwikkelen en te digitaliseren.

Via de Beleidsrapportages en de Jaarstukken blijven we de gemeenteraad informeren over de belangrijkste afwijkingen op beleidsinhoudelijk en financieel gebied ten opzichte van de Beleidsbegroting.

Voor de opbrengsten van reclame uitingen blijven we afspraken maken over marktconforme vergoedingen. Er loopt in dat kader nu een nieuwe aanbesteding. Het is op dit moment onzeker af de begrote opbrengst opnieuw gerealiseerd gaat worden. Dit komt door het verdwijnen van het garantiebedrag in de nieuwe afspraken. De eventuele gevolgen hiervan zijn nog niet geheel verwerkt in de meerjarenbegroting 2020-2023, omdat de effecten nu nog niet in te schatten zijn. Dit met uitzondering van lichtmastreclame. De ontwikkeling op dit onderdeel is al wel verwerkt in het financieel perspectief (20-FP-9.5) van de Kadernota 2020-2023 en betreft een verwacht nadeel van € 25.000.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
0.70.1 Uitkeringen gemeentefonds	98.422	124.944	128.653	128.089	128.462	129.690
0.70.2 Integratie-uitkering sociaal domein	48.846	19.698	16.894	16.683	16.391	16.140
Totaal 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	147.268	144.642	145.547	144.772	144.853	145.830

Financiële toelichting taakveld 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

0.70.1 en 0.70.2 Uitkeringen gemeentefonds en integratie-uitkeringen sociaal domein (€ 905.000)

In de Kadernota 2020-2023 (zaaknummer 2394063) bent u uitgebreid geïnformeerd over de meicirculaire 2019 van het gemeentefonds. Het grootste verschil betreft de mutatie in de algemene uitkering (€ 3,709 miljoen voordeel). Dit wordt met name veroorzaakt door de stijging van de uitkeringsfactor. Grotendeels ter compensatie voor de loon- en prijsontwikkelingen in 2020 ten opzichte van 2019.

We zien een forse vermindering van de integratieuitkering Voogdij/18+ (€ 2,071 miljoen nadeel). Op basis van de achterliggende berekeningsgegevens kunnen we concluderen dat de totale uitgaven 2018 voor deze 2 doelgroepen ongeveer € 4,8 miljoen is, wat € 300.000 meer is dan we van het Rijk in 2020 krijgen. Door afwijkende perioden van aanbod van zorg in realiteit (soms minder dan een jaar) ten opzichte van de raming is de inschatting dat het gewijzigde budget redelijk in lijn is met de werkelijk verwachte uitgaven in 2020.

Daarnaast is de integratie-uitkering Participatie circa € 0,733 miljoen lager (nadeel) in 2020 ten opzichte van 2019. Dit betreft voornamelijk het afnemend rijksbudget voor de WSW als gevolg van het afnemend aantal werkplekken.

Voor de jaren 2022 en 2023 is de stelpost uitkomst onderzoek jeugdzorg opgenomen in de algemene uitkering voor een bedrag van € 1,57 miljoen. Voor een uitgebreide toelichting zie paragraaf 4.2.

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
0.80.1 Onvoorziene uitgaven	-5	-138	-206	-216	-216	-216
0.80.5 Begrotingstechnische correctie	-337	-804	-1.189	-1.417	-1.511	-1.480
0.80.7 Externe subsidieverwerving	-100	-208	-208	-208	-208	-208
0.80.8 Stelposten gemeentefonds	-	-2.189	-763	-1.418	-1.506	-1.639
0.80.9 Reclame	534	503	513	513	513	513
Totaal 0.8 Overige baten en lasten	93	-2.835	-1.853	-2.746	-2.929	-3.030

Financiële toelichting taakveld 0.8 Overige baten en lasten

0.80.1 Onvoorziene uitgaven (- € 68.000)

Het budget "kleine opties nieuw beleid" is als uitwerking van de Kadernota 2020-2023 opnieuw opgevoerd in de begroting (€ 50.000). Hiervan is in de Kadernota 2020-2023 reeds € 10.000 ingezet voor Aandacht voor Stonehenge (20-Nbe-5.11) en Subsidie Piet Blom Museum (20-Nbe-5.17). Per saldo leidt dit tot een nadeel van € 40.000 op dit subtaakveld.

Daarnaast is in de begroting 2019, ultimo juni 2019, € 28.300 aangewend uit de post "Onvoorzien" voor het herstel en vernieuwing van de speelvoorziening als gevolg van de liquidatie van de Stichting Wijkcentrum Vogelkwartier.

0.80.5 Begrotingstechnische correctie (- € 386.000)

Op dit subtaakveld vinden met name de mutaties in nieuw beleid plaats die niet rechtstreeks op een ander (sub)taakveld worden geraamd. Eerst moet er een onderzoek plaatsvinden of een plan worden gemaakt. Dit geldt voor de nieuwe beleidswensen: 20-NB-7.1 Duurzaamheid, 20-NB-8.2 Verduurzamen maatschappelijk VG, 20-NB-xx bomen - extra groen en 20-NB-5.5 Co-financiering plan Weusthag. Tevens staan er nog middelen op, die op basis van de Kaderbrief 2019-2022 beschikbaar zijn gesteld, zoals de stelpost binnenstad (19-NB-1) en stelpost duurzaamheid (19-NB-2). In totaliteit gaat het om ongeveer € 1,3 miljoen aan extra lasten in 2020 ten opzichte van 2019. Daarnaast is de stelpost grondexploitatie met ingang van 2020 naar beneden bijgesteld op basis van de herzieningen grondexploitatie 2019 (circa € 1,2 miljoen voordeel). Daarnaast is de reserveonttrekking aan de reserve grondexploitatie op subtaakveld 9.80.9 Mutaties reserves programma 9 met ingang van 2020 vervallen. Van de efficiencytaakstelling nieuwbouw stadskantoor is € 251.000 (nadeel) ingevuld. Daarnaast worden de kosten van het generatiepact op dit onderdeel geraamd, waar een mutatie uit de reserve organisatie-ontwikkeling tegenover staat (subtaakveld 9.80.9).

0.80.8 Stelposten gemeentefonds (€ 1.426.000)

De mutaties betreffen:

stelposten Jeugd (1 ^e Beleidsrapportage 2019, Kadernota 2020-2023 o.a. meicirculaire 2019)	€ 1.931.000
stelpost invoering Wet verplichte GGZ (meicirculaire 2019)	- € 103.000
stelpost afvlakking accressen (restant 2019 na meicirculaire 2019)	€ 232.000
looncompensatie 2019 en 2020 (Kaderbrief 2019-2022/Kadernota 2020-2023)/inzet pensioenpremie 2020	- € 933.000
overige vervallen stelposten	€ 299.000

In paragraaf 3.2 en bijlage 3 van de Kadernota 2020-2023 (zaaknummer 2394063) vindt u een uitgebreide toelichting op de mutaties in de stelposten.

Financiële toelichting taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting

Bij het opstellen van de begroting 2020 is geen rekening gehouden met een te betalen bedrag aan vennootschapsbelasting (VpB). Wij hebben over 2016-2018 het standpunt ingenomen dat we voor 2016-2018 niet VpB plichtig zijn en dit standpunt met de Belastingdienst gecommuniceerd. De gemeente Hengelo zal wel geheel of gedeeltelijk vennootschapsplichtig zijn indien de Belastingdienst afwijkt van dit standpunt. Wij zullen de raad hierover informeren, zodra hierover meer bekend is.

Subtaakveld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
9.80.2 Mutaties reserves programma 2	-25	-45	-45	-45	-45	-45
9.80.4 Mutaties reserves programma 4	694	866	750	804	587	239
9.80.5 Mutaties reserves programma 5	267	-	-	-	-	-
9.80.6 Mutaties reserves programma 6	-	-	15	15	15	4
9.80.7 Mutaties reserves programma 7	2.145	-629	-679	-	-	-
9.80.8 Mutaties reserves programma 8	-184	-	-	-	-	-
9.80.9 Mutaties reserves programma 9	-7.070	4.066	1.494	1.012	-503	-1.185
Totaal 0.10 Mutaties reserves	-4.173	4.258	1.535	1.786	54	-986

Financiële toelichting taakveld 0.10 Mutaties reserves

9.80.4 - Mutaties reserves programma 4 (- € 116.000)

Reserve onderwijshuisvesting (- € 116.000)

In 2020 zijn de lasten die gedekt worden uit de reserve onderwijshuisvesting € 460.000 lager dan in 2019. Dit komt onder meer omdat de verbouwing van de laagbouw van de OSG in 2019 wordt uitgevoerd en deze incidentele last (€ 400.000) in 2020 vrijvalt. Voor alle stijgingen en dalingen in de kosten voor onderwijshuisvesting wordt verwezen naar programma 4. De toevoeging in 2020 is € 344.000 lager dan in 2019, waardoor er per saldo in 2020 minder (€ 116.000) uit de reserve onderwijshuisvesting wordt gehaald dan in 2019.

Meerjarig blijft de toevoeging aan de reserve onderwijshuisvesting ongeveer gelijk. De kosten voor onderwijshuisvesting lopen vanaf 2022 terug, waardoor er per saldo minder uit de reserve onttrokken gaat worden.

9.80.7 Mutaties reserves programma 7 (- € 50.000)

De werkzaamheden betreffen een sanering van een PCB-verontreiniging op het Burg. Jansenplein, deze worden meegenomen in het project Enschedesestraat. De herkomst/oorzaak van deze verontreiniging is onduidelijk. Deze verontreiniging konden we op basis van historische informatie niet verwachten. Deze saneringskosten komen in aanmerking voor een bijdrage uit de reserve bodemsanering. Derhalve worden de kosten € 50.000 gedekt door een onttrekking uit de reserve bodemsanering in 2019.

9.80.9 Mutaties reserves programma 9

Algemene reserve (- € 1.090.000)

De mutaties hebben plaats op de volgende onderdelen:

Extra netto structurele toevoeging in 2019 o.b.v. Kaderbrief 2019-2022; Op basis van de Kadernota 2020-2023 vinden er geen extra structurele toevoegingen aan de algemene reserve meer plaats (behalve de rentecompensatie en toevoeging i.v.m. afboeking Wilhelminaschool - zie laatste regel van deze tabel)	€ 522.000
Collegevoorstel: Toevoeging begrotingssaldo 2020 aan algemene reserve	- € 115.000
Kaderbrief 2019-2022: minder incidentele onttrekking 2020 t.o.v. 2019	- € 2.060.000
Kadernota 2020-2023: innovatie Wmo en Jeugd t.o.v. 2019 (1 ^e Beleidsrapportage 2019)	€ 47.000
Kadernota 2020-2023: 20-NB-8.3 leefbaarheid v/d Beckumse samenleving	€ 175.000
Kadernota 2020-2023: aanvullend op tekort rijksmiddelen	€ 430.000
Toevoeging vrijvallende kapitaallasten aan algemene reserve (i.v.m. afboeking Wilhelminaschool)	- € 89.000

Reserve grondexploitatie algemeen (- € 601.000)

De mutaties in de reserve grondexploitatie zijn qua jaren niet met elkaar te vergelijken omdat dit éénmalige verrekeningen zijn. Het verschil tussen de begroting 2019 en 2020 wordt voornamelijk veroorzaakt doordat in de begroting 2020 de tussentijdse winstnemingen (BBV) € 1,5 miljoen voor het eerst worden geraamd. Daarnaast wordt er ruim € 1 miljoen aan de voorziening in exploitatie genomen gronden toegevoegd ten laste van de reserve grondexploitatie. Ten aanzien van de rentecompensatie is in de Kadernota 2020-2023 besloten om deze in 2020 en 2023 te halveren en in 2021 en 2022 te laten vervallen.

Reserve accommodaties egalisatie (€ 0)

De toevoeging en onttrekking uit de reserve accommodaties egalisatie neemt af omdat steeds meer panden worden afgewikkeld via de voorziening. Dit kan nu omdat hier inmiddels een meerjarig onderhoudsplan aan ten grondslag ligt.

Reserve vastgoedbedrijf (- € 247.000)

In 2019 vinden er twee onttrekkingen plaats uit deze bestemmingsreserve. Voor de voorbereidingskosten (sloop) Bandoengstraat 7 en de aankoopkosten/herontwikkeling van het pand Beckumerstraat 3.

Reserve decentralisatie-uitkeringen (- € 413.000)

Er zijn 2 onderdelen die op basis van de decembercirculaire 2018 van het gemeentefonds in 2019 zijn onttrokken uit de reserve decentralisatie-uitkeringen, namelijk onderuitputting rijksuitgaven 2018 (€ 368.000) en Schulden en armoede (€ 45.000).

Reserve organisatieontwikkeling (- € 228.000)

Dit nadeel is een gevolg van onder andere de lagere onttrekking van het generatiepact en organisatieontwikkeling. Anderszijds de toevoeging voor reparatie WW-uitkering.

6

Paragrafen

6.1	Lokale heffingen	122
6.2	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	134
6.3	Onderhoud kapitaalgoederen	141
6.4	Grondbeleid	149
6.5	Financiering	154
6.6	Verbonden partijen	158
6.7	Bedrijfsvoering	167
6.8	Subsidies	174

6.1 Lokale heffingen

Lokale heffingen hebben tot doel dat de gemeente door het verwerven van eigen middelen dekking vindt van haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken. De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen vindt plaats door middel van een door de gemeenteraad vast te stellen verordening.

De lokale heffingen bestaan uit gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente, welke vooral door de burgers wordt opgebracht. Lokale belastingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Ongebonden lokale heffingen (o.a. OZB en hondenbelasting) rekenen we tot de algemene dekkingsmiddelen, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, worden verantwoord op het betreffende programma en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Hiervoor geldt het uitgangspunt dat ze kostendekkend zijn.

Voor het betalen van rechten en retributies verricht de gemeente diensten. De kosten van de gemeentelijke dienstverlening worden doorberekend in de tarieven. Het beleid is er op gericht deze kosten zoveel mogelijk te beperken en rechtvaardig te verdelen.

Volgens artikel 26 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dient de paragraaf lokale heffingen tenminste te bevatten:

1. de geraamde inkomsten (6.1.1);
2. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen (6.1.2);
3. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de daarmee samenhangende geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd (6.1.3);
4. een aanduiding van de lokale lastendruk (6.1.4);
5. een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid (6.1.5).

Deze paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de diverse gemeentelijke belastingen en de consequenties daarvan voor de inwoners van de gemeente Hengelo.

6.1.1 Geraamde inkomsten

Belasting- en premieopbrengst naar overheidslaag 2019

Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen gaat in 2019 3,2% naar gemeenten (2018: 3,3%). De decentrale overheden nemen samen 4,6% voor hun rekening (2018: 4,8%), het rijk int 95,4% (2018: 95,2%).

De volgende heffingsbijdragen zijn opgenomen in deze begroting.

Heffingsbedragen gemeente Hengelo

Heffing	Begroot 2018	Werkelijk 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Ongebonden heffingen				
OZB eigenaren woning	10.446	10.450	10.567	10.794
OZB eigenaren niet-woning	7.231	7.415	7.431	7.640
OZB gebruikers niet-woning	4.854	4.961	4.994	5.130
Parkeerbelasting	1.665	1.768	1.610	1.606
Hondenbelasting	501	516	504	513
Precariobelasting	298	269	300	305
Toeristenbelasting	131	145	132	134
Gebonden heffingen				
Rioolheffing	8.840	8.888	9.270	9.709
Afvalstoffenheffing	7.488	7.301	7.578	7.417
Leges omgevingsvergunning	2.115	2.014	2.079	2.114
Leges burgerzaken (incl. rijksleges)	1.677	1.563	978	882
Begraafrechten	524	524	502	511
Havengelden	492	452	495	504
BIZ	239	203	200	245
Marktgelden	134	145	160	172
Rioolaansluitrecht	74	64	75	77
Leges overig	100	87	56	57
Totaal heffing	46.810	46.761	46.933	47.811

6.1.2 Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Beleidskaders

Het beleid voor de lokale heffingen is opgenomen in:

- de diverse belastingverordeningen en -regelingen;
- het coalitieprogramma 2018-2022;
- landelijke wet- en regelgeving.

Beleidsontwikkelingen

Dossier hervorming lokaal belastinggebied

Al in de vorige kabinetsperiode is aanzet gegeven tot hervorming van het lokaal belastinggebied. Eén van de voorgenomen wijzigingen was een verschuiving van Rijks- naar gemeentebelastingen. In april 2019 heeft staatssecretaris Snel meegedeeld dat de bouwstenen voor een beter stelsel begin 2020 klaar zullen zijn. Meer belastingautonomie zorgt er voor dat de gemeentelijke inkomsten beter aansluiten bij de toegenomen gemeentelijke taken en verantwoordelijkheden. Het ijkken van maatstaven in de algemene uitkering heeft nog steeds geen evenwichtige verdeling opgeleverd. Het landelijk overleg loopt nog door.

Registratieplicht voor toeristische woningverhuur

Er komt een wettelijke registratieplicht voor woningbezitters die hun huis aanbieden voor toeristisch verhuur. Minister Ollongren heeft dit aan de kamer meegedeeld en wil hiervoor de Huisvestingswet 2014 wijzigen. Gemeenten hebben nu nog geen wettelijke bevoegdheid om een registratieplicht te kunnen opleggen aan aanbieders van woningen voor toeristische verhuur.

Voor gemeenten is op dit moment de handhaving op oneigenlijk gebruik van woonruimte, overlast, veiligheid en behoud van leefbaarheid complex en tijdrovend, omdat het voor de gemeente onduidelijk is welke woningen voor toeristische verhuur worden aangeboden. Met het wetsvoorstel wordt ook mogelijk gemaakt dat de gegevens van de registratieverplichting kunnen worden gebruikt voor het innen van de lokale toeristenbelasting.

Wetsvoorstel Kwaliteitsborging voor het Bouwen (WKB)

Het wetsvoorstel WKB beoogt de bouwkwaliteit in Nederland te verhogen. De wet heeft gevolgen voor de bouwkundige toets bij een aanvraag voor een omgevingsvergunning. Gecertificeerde marktpartijen zouden die toets voor hun rekening kunnen nemen. Uitvoering van dit voorstel heeft dan ook gevolgen voor de gemeentelijke leges omdat een deel van de taken dan niet meer door de gemeente wordt uitgevoerd. Het Rijk en de VNG hebben onlangs bestuurlijke afspraken gemaakt over hoe de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) kan worden ingevoerd:

- Publiek toezicht door gemeenten op de bouw blijft belangrijk. De rol van de gemeente bij vergunningverlening en handhaving verandert wel. Gemeenten kunnen meer dan nu, daar waar zij risico's zien, meekijken met het bouwproces en zo nodig handhaven.
- De wet gaat gelijktijdig met de Omgevingswet in, om het implementatieproces bij gemeenten beheersbaar te houden.
- Het vernieuwde toezicht geldt in eerste instantie voor eenvoudige bouwwerken in de laagste risicoklasse.
- Met proefprojecten wordt de werking van het stelsel verijnd.

Voorwaarden zijn, dat er voldoende waarborgen zijn dat de bouwprojecten onder het nieuwe stelsel doorgang kunnen vinden, dat de ondersteunende ICT op tijd op orde is en dat er voldoende kwaliteitsborgers zijn.

Amendement Omtzigt

Door een aangenomen amendement op het Belastingplan 2019 van het CDA (Pieter Omtzigt), krijgen gemeenten de vrijheid om voor 'instellingen van sociaal belang' het woningtarief voor de OZB toe te passen in plaats van het vaak hogere tarief voor niet-woningen (artikel 220f Gemeentewet). De voorgestelde wetswijziging roept veel vragen op die niet eenvoudig te beantwoorden zijn. Deze richten zich o.a. op de interpretatie van de term "instelling van sociaal belang". Voor de gemeentelijke uitvoeringspraktijk wordt de heffing van OZB een stuk ingewikkelder. Het toepassen van de mogelijkheid van tariefdifferentiatie op basis van de voorgestelde wettekst brengt risico's met zich mee en kan leiden tot juridische procedures. Het opheffen van de onduidelijkheid vereist een wetswijziging, waardoor de onduidelijkheid nog wel 2 jaren kan blijven bestaan.

Fiscalisten adviseren, dat gemeenten die de strekking van het amendement willen invoeren zo duidelijk mogelijk toelichten wat men onder het woningtarief wil laten vallen en wat niet. In geval van een gerechtelijke procedure is dan in ieder geval duidelijk wat de bedoelingen van de gemeentelijke wetgever zijn.

Bezwaar en beroep bij kwijtschelding

Nu is geen bezwaar mogelijk tegen een beschikking uitstel van betaling. Tegen een beschikking kwijtschelding van gemeentelijke belastingen is nu administratief beroep bij het college mogelijk. In de toekomst is in beide gevallen eerst bezwaar bij de invorderingsambtenaar mogelijk en daarna bij de fiscale rechter (rechtbank, gerechtshof in hoger beroep en Hoge Raad in cassatie). De geplande inwerkingtredingsdatum van 1 januari 2019 is niet gehaald. Ook bij de gemeentelijke belastingen zouden deze nieuwe rechtsbeschermingsregels gaan gelden. De verwachting is dat de stroomlijning pas na 2021 te realiseren is.

Wet actualiseringsplicht bestemmingsplannen en beheersverordeningen

In de aanloop naar de inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt de actualiseringsplicht uit de Wro voor een belangrijk deel van de bestemmingsplannen en beheersverordeningen afgeschaft. Hierdoor komt ruimte beschikbaar, zodat gemeenten in aanloop naar de Omgevingswet al kunnen starten met de voorbereiding van het tot stand te brengen omgevingsplan. De legessanctie - het niet meer mogen opleggen van leges als de bestemmingsplannen niet zijn geactualiseerd - vervalt daarmee ook.

Ontwikkeling tarieven

De tarieven voor de riool- en afvalstoffenheffingen worden geraamd op basis van het uitgangspunt dat wordt gestreefd naar 100% kostendeckking. De voor 2019 geldende tarieven voor de overige belastingen en rechten stijgen met een inflatiecorrectie van 1,7% in 2020 (inclusief correctie voorgaande jaren), uiteraard met uitzondering van die tarieven, die het rijk heeft vastgesteld, dan wel gemaximeerd. De overige uitzonderingen worden in het belastingvoorstel nader toegelicht.

6.1.3 Overzicht op hoofdlijnen van diverse heffingen

Gemeenten zijn beperkt in de soorten belastingen die ze mogen heffen. Deze zijn limitatief opgesomd in de wet. Naast belastingen, heft de gemeente rechten en leges voor individuele dienstverlening aan haar burgers. De tarieven van deze rechten en leges dienen zodanig vastgesteld te worden dat de geraamde opbrengsten de geraamde kosten voor het verlenen van de diensten niet overschrijden. De opbrengst van deze zogeheten gebonden heffingen dient alleen ter bestrijding van de kosten die de gemeente voor de betreffende dienstverlening maakt.

De gemeente is vrij in de besteding van de opbrengst van de ongebonden heffingen (algemene belastingen).

De gemeentelijke belastingen en retributies die in 2020 in Hengelo worden geheven zijn:

Ongebonden belastingen	Gebonden belastingen
Hondenbelasting	Afvalstoffenheffing
Onroerende- zaakbelastingen	Baatbelasting
Parkeerbelastingen	Bijdrage Bedrijven Investerings Zone
Precariobelasting	Leges en Rechten
Toeristenbelasting	Rioolheffing

Ongebonden belastingen

Hondenbelasting

Op grond van artikel 226 van de Gemeentewet kan van de houder van een hond hondenbelasting worden geheven. De hondenbelasting is een algemene belasting. Dat houdt in dat de raad vrij is in de bepaling van de opbrengst: er hoeft geen relatie met de kosten te zijn.

De hondenbelasting bedraagt een vast bedrag per hond per jaar. Indien een hond maar een deel van het jaar gehouden wordt, is de houder van de hond hondenbelasting verschuldigd over dat deel van het jaar.

Onroerende-zaakbelastingen

Op basis van artikel 220 van de Gemeentewet kunnen gemeenten onroerende-zaakbelastingen (OZB) heffen. De OZB is een algemene belasting, er is geen relatie tussen de heffing en bepaalde taken van de gemeente. De opbrengst is onderdeel van de algemene middelen.

De OZB is een tijdstipbelasting. Dit betekent dat voor het bepalen van de belastingplicht de situatie op peildatum, 1 januari van het belastingjaar, geldt. Veranderingen in de loop van het jaar, bijvoorbeeld de verkoop van een huis, leiden pas op de eerstvolgende peildatum tot een wijziging in de aanslag.

Belastingplichtig zijn:

- eigenaren van woningen;
- eigenaren van niet-woningen;
- gebruikers van niet-woningen.

Iemand die zowel eigenaar als gebruiker is van een niet-woning betaalt beide belastingen.

De grondslag voor de berekening van de OZB is de WOZ-waarde van de onroerende zaak. Deze wordt jaarlijks opnieuw bepaald. Het tarief van de OZB wordt uitgedrukt in een percentage van de WOZ-waarde. Voor iedere groep belastingplichtigen wordt een afzonderlijk tarief vastgesteld. De hoogte van het tarief leidt tot de opbrengst die met de begroting is vastgesteld. De beoogde opbrengst van de OZB per belastingplicht wordt eerst vastgesteld. Vervolgens wordt op basis van de totale WOZ-waarde van de belastingplicht het OZB-tarief berekend. De ontwikkeling van het OZB-tarief is dus naast de ontwikkeling van de OZB-opbrengst afhankelijk van de ontwikkeling van de vastgoedmarkt. Als de gemiddelde waarde op de vastgoedmarkt stijgt, leidt dit tot een neerwaartse bijstelling van het OZB-tarief. Anders zou de OZB-opbrengst evenredig meestijgen. Andersom geldt hetzelfde. Een negatieve waardeontwikkeling van de vastgoedmarkt leidt tot een verhoging van het OZB-tarief, om te voorkomen dat de OZB opbrengst daalt.

Parkeerbelastingen

Op basis van artikel 225 Gemeentewet kunnen gemeenten in het kader van parkeerregulering parkeerbelastingen heffen. Onder de naam 'parkeerbelastingen' worden twee belastingen geheven:

- de parkeerbelasting voor een plek en een bepaalde tijdsperiode, waarvoor parkeerautomaten zijn geplaatst;
- de parkeerbelasting voor een door de gemeente verstrekte parkeervergunning.

Hiermee kunnen gemeenten op efficiënte en financieel verantwoorde wijze hun parkeerbeleid realiseren. De opbrengst van het parkeren vloeit in de algemene middelen.

Precariobelasting

Artikel 228 van de Gemeentewet biedt de gemeente de mogelijkheid om precariobelasting op te leggen. Belastbaar is het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. Voorbeelden zijn terrassen op en uithangborden op of boven openbaar terrein. De precariobelasting wordt geheven van degene ten behoeve van wie dat voorwerp of die voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond aanwezig zijn. Het plaatsen van bouwmaterialen en het hebben van terrassen zijn voorbeelden van onderwerpen, die in een precariobelasting betrokken kunnen worden.

Toeristenbelasting

Op grond van artikel 224 van de Gemeentewet kunnen gemeenten Toeristenbelasting heffen voor overnachtingen van personen binnen de gemeente die niet als ingezetene in de gemeente zijn ingeschreven. Voor zover de belasting wordt geheven van degene die gelegenheid tot verblijf biedt, is deze bevoegd de belasting te verhalen op de toerist.

De doelstelling is hetzelfde als bij forensenbelasting, namelijk dat de kosten van bepaalde voorzieningen worden omgeslagen naar personen die er wel gebruik van maken, maar niet in de gemeente wonen. Het verblijf in een attractiepark of pretparken valt niet onder de toeristenbelasting.

Gebonden belastingen

Mate van kostendekking van de gebonden belastingen

Per heffing wordt in onderstaande overzichten de mate van kostendekking weergegeven. Op begrotingsbasis moet steeds sprake zijn van maximaal 100% kostendekking. In werkelijkheid kan dit licht afwijken. Op grond van de regelgeving kan voor de bepaling van de mate van kostendekkendheid naast de directe kosten een bedrag voor overhead en BTW worden toegerekend. Voor de toerekening van de overhead is uitgegaan van de werkelijk aan de relevante kosten toe te rekenen uren vermenigvuldigd met het bij de begroting vastgestelde voorcalculatorische tarief.

Afvalstoffenheffing

De wettelijke basis voor het heffen van afvalstoffenheffing is artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer. Op basis van deze wet heeft de gemeente de wettelijke taak om afvalstoffen van particuliere huishoudens in te zamelen. De verwerking van met name restafval vindt plaats bij Twence. De kosten van de inzameling en verwerking worden betaald uit de afvalstoffenheffing.

Inwoners betalen een vast jaarlijks bedrag afvalstoffenheffing, ook als zij geen afval voor inzameling aanbieden. De heffing wordt opgelegd aan de gebruiker van een perceel waar de gemeente de inzamelverplichting nakomt. De gebruiker betaalt naast het vaste bedrag een variabel bedrag, dat afhangt van het aantal aanbiedingen en de soort aangeboden afval.

Afvalstoffenheffing		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.3	Afval	8.431	219	1.238	9.888	7.417	2.926	10.343
6.3	Inkomensregelingen	455	-	-	455	-	-	-
Totaal		8.886	219	1.238	10.343	7.417	2.926	10.343
% Kostendekking								100

De kosten in het taakveld afval zitten vooral in het daadwerkelijk inzamelen en verwerken van het bedrijfs- en huishoudelijke afval. Ook het scheiden van afval en het recyclen ervan valt hieronder. Daarnaast begroten wij € 219.000 voor aan dit taakveld toe te rekenen overhead. Dit zijn kosten die worden gemaakt door de sturing en ondersteuning van medewerkers in brede zin.

Rioolheffing

De wettelijke basis voor het heffen van rioolheffing ligt in artikel 228a van de Gemeentewet. In de rioolheffing worden kosten doorgerekend die verbonden zijn aan het in stand houden van het gemeentelijk rioleringsstelsel. Met de invoering in 2008 van de Wet gemeentelijke watertaken heeft de gemeente naast de zorgplicht voor het afvoeren van huishoudelijk afvalwater en regenwater ook de zorgplicht voor het grondwater. Daarmee is ook de mogelijkheid ontstaan om de kosten die verbonden zijn aan de taken die voortvloeien uit de Wet gemeentelijke watertaken, toe te rekenen aan de rioolheffing.

De rioolheffing is een bestemmingsheffing (bestemming is watertaken), er staan geen individueel aanwijsbare tegenprestaties, maar collectieve prestaties tegenover. De gemeente Hengelo hanteert één rioolheffing voor alle watertaken. De kosten die hiervoor worden gemaakt, worden met de rioolheffing verhaald op de gebruikers van woningen en niet-woningen.

Elke gemeente is verplicht een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) vast te stellen. In een GRP wordt meerjarig inzicht gegeven in de kosten die gemaakt worden voor de instandhouding van het gemeentelijk rioleringsstelsel. Het huidige GRP voor de periode 2018-2022 is door de raad in november 2017 vastgesteld.

Rioolheffing		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.2	Riolering	7.809	242	893	8.944	9.709	-	9.709
6.3	Inkomensregelingen	765	-	-	765	-	-	-
Totaal		8.574	242	893	9.709	9.709	-	9.709
% Kostendeckking								100

De kosten zitten in het uitvoeren van onze gemeentelijke watertaken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater. Daarnaast begroten wij € 242.000 voor aan dit taakveld toe te rekenen overhead. Dit zijn kosten die wij maken door de sturing en ondersteuning van medewerkers in brede zin.

Baatbelasting

Op basis van artikel 222 van de Gemeentewet kan de gemeente baatbelasting instellen voor het heffen van onroerende zaken die gebaat zijn bij de bepaalde gemeentelijke voorzieningen. Na een aantal arresten van de Hoge Raad kan deze belasting alleen nog worden toegepast om geheel of gedeeltelijk de kosten te verhalen van rioolaanleg in het buitengebied of de verharding van zandwegen. Baatbelasting kan alleen worden geheven van eigenaren van gebate objecten. Wij leggen tot en met 2020 nog jaarlijks aanslagen op voor de riolering in het buitengebied.

Bijdrage Bedrijven Investerings Zones (BIZ)

Op basis van de Wet Bedrijven investeringszones kan een Bijdrage Bedrijven Investerings Zones worden opgelegd. Met deze bijdrage kunnen bedrijven in een bepaald gebied binnen de gemeente worden verplicht om voor een periode van maximaal vijf jaar een financiële bijdrage te leveren. Deze bijdrage wordt gebruikt om investeringen in het betreffende gebied ter bevordering van de leefbaarheid, de veiligheid, de ruimtelijke kwaliteit of nader publiek belang in de openbare ruimte te bekostigen. Bij de uitvoering wordt om doelmatigheidsredenen zoveel mogelijk aangesloten bij de Wet WOZ en de OZB. In 2016 is een BIZ voor de gebruikers van niet-woningen in het centrum van Hengelo voor een nieuwe periode ingevoerd.

Leges en rechten

Leges

De mogelijkheid tot het heffen van leges is geregeld in artikel 229, lid 1, b van de Gemeentewet. De gemeente levert op aanvraag van individuele burgers een uiteenlopend pakket aan diensten. Door het heffen van leges worden de kosten die hiervoor worden gemaakt in principe verhaald op de burger die de dienst afneemt. Voorbeelden zijn het verstrekken van een paspoort of het verlenen van een vergunning. De heffingsmaatstaf is zeer divers en wordt vermeld in de tarieventabel die hoort bij de Legesverordening.

Kostendeckkendheid

De leges zijn in de tarieventabel van de legesverordening ingedeeld in drie titels:

- titel 1, algemene dienstverlening;
- titel 2, dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning;
- titel 3, dienstverlening vallend onder Europese Dienstenrichtlijn.

Op grond van artikel 229b van de Gemeentewet mag de Legesverordening als geheel gezien maximaal kostendeckkend zijn. Niet elke post zal dus afzonderlijk op zijn kostendeckkendheid worden beoordeeld. Hiervoor zou een economisch niet verantwoorde bijhouding van tijd en kosten per dienst moeten plaatsvinden. Dat neemt niet weg dat een gemeente wel een kostendeckkendheid per dienst of per samenhangende groep van diensten mag nastreven, als de gemeente in dit opzicht maar een consequente lijn volgt.

Op grond van het bovenstaande is het mogelijk om kruissubsidiëring toe te passen. Onder kruissubsidiëring wordt verstaan: het hoger stellen van tarieven van leges voor sommige diensten om daarmee de tarieven voor andere diensten laag te kunnen houden. Daarnaast kan bij de tariefstelling uitdrukking worden gegeven aan het profijtbeginnsel. Dat is een aparte beleidsmatige afweging. Onderlinge verschillen in - op zichzelf geoorloofde - kostendeckingspercentages tussen groepen van diensten zijn niet in strijd met de wet of met enig algemeen rechtsbeginnsel.

De mogelijkheden tot kruissubsidiëring zijn door de komst van de Europese Dienstenrichtlijn (EDR) beperkter geworden. De EDR regelt vergunningen aan dienstverrichters die bedrijfsactiviteiten uitvoeren. Kruissubsidiëring is mogelijk binnen een cluster van samenhangende vergunningen. Deze vergunningen zijn opgenomen in titel 3 van de Legesverordening. De wetgever heeft hierin geen aanleiding gezien om artikel 229b van de Gemeentewet te wijzigen. De EDR doorkruist daarmee de wettelijke regeling van artikel 229b Gemeentewet.

Bij de introductie van de Wabo in 2010 (omgevingsvergunning, zie Titel 2 van de Legesverordening) ging de wetgever ervan uit dat kruissubsidiëring tussen het cluster omgevingsvergunning en andere in de legesverordening opgenomen dienstverleningen niet mogelijk is. De wens van de wetgever is echter niet in een wettelijke bepaling vastgelegd, zodat in principe artikel 229b van de Gemeentewet onverkort geldt. Wij gaan echter uit van maximaal 100% kostendeckendheid binnen titel 2.

Voor een aantal tarieven binnen titel 1 geldt dat deze door het rijk zijn gemaximeerd: paspoorten, rijbewijzen, kansspelen en wet bescherming persoonsgegevens.

Leges		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
	Titel 1 Algemene dienstverlening:							
0.2	Burgerzaken	310	266	-	576	882	-306	576
	Totaal	310	266	-	576	882	-306	576
	% Kostendeckking							100
	Titel 2 Omgevingsvergunning:							
8.3	Wonen en bouwen	1.270	894	23	2.187	2.114	7	2.121
	Totaal	1.270	894	23	2.187	2.114	7	2.121
	% Kostendeckking							97
	Titel 3 Dienstverlening Europese dienstenrichtlijn:							
1.2	Openbare orde en veiligheid	519	386	-	905	89	-	89
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	21	1	-	22	21	-	21
	Totaal	540	387	-	927	110	-	110
	% Kostendeckking							12

Begraafrechten

Op grond van artikel 229 van de Gemeentewet wordt een vergoeding gevraagd voor het gebruik van de begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaatsen. De heffing wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven zoals die in de Verordening begraafrechten zijn opgenomen. De tarieven worden jaarlijks verhoogd met de inflatiecorrectie.

Begraafrechten		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	714	3	-	717	511	-	511
6.3	Inkomensregelingen	3	-	-	3		-	-
Totaal		717	3	-	720	511	-	511
% Kostendeckking								71

Havengeld

Onder de naam havengeld wordt op grond van artikel 229 Gemeentewet een recht geheven. De gebruiker betaalt voor het gebruik van de haven en voor het genot van de diensten die daarmee worden verleend.

Haven		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
2.4	Economische havens en waterwegen	448	69	14	531	504	18	522
Totaal		448	69	14	531	504	18	522
% Kostendeckking								98

Marktgelden

Op grond van artikel 229 van de gemeentewet kan de gemeente een recht heffen voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een deel van de openbare ruimte die gebruikt wordt voor een markt. Belastingplichtig is degene aan wie de standplaats beschikbaar is gesteld.

Markt		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	148	49	1	198	172		172
Totaal		148	49	1	198	172	-	172
% Kostendeckking								87

Rioolaansluitrecht

Op grond van artikel 229 van de gemeentewet kan de gemeente een rioolrecht heffen. Dit recht ziet toe op het doorberekenen van de kosten die verbonden zijn aan het maken van een verbinding tussen het hoofdriool en een nog niet aangesloten pand.

Rioolaansluitrecht		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.2	Riolering	77			77	77		77
Totaal		77	-	-	77	77	-	77
% Kostendeckking								100

6.1.4 Aanduiding van de lokale lastendruk

Onder gemeentelijke woonlasten verstaan we: onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven die ieder huishouden in een gemeente jaarlijks opgelegd krijgt.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Men vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. In volgende tabel wijkt het bedrag voor afvalstoffenheffing af van de Coelo-cijfers. Coelo berekent de bedragen voor afval in gemeenten die diftar hanteren op basis van het gemiddeld aantal kilo rest- en gft-afval per inwoner per gemeente zoals gepubliceerd door het CBS. Omdat deze gegevens met twee jaar vertraging openbaar worden en wij recent vanuit diftar overgegaan zijn naar omgekeerd inzamelen, zijn de verouderde cijfers voor ons zonder betekenis. Wij gaan daarom uit van een samengesteld bedrag, gebaseerd op de ca 37.000 aansluitingen/gezinnen, waarvan bijna 34.000 omgekeerd (restafval) in de ondergrondse containers storten en eveneens een zeer groot aandeel een groene minicontainer voor lediging aanbiedt. Samen met het vaste deel van het afvaltarief zijn de genoemde afvalinzamelingskeuzes de beste weergave van de afvalaanbieding van de gemiddelde Hengeloër.

De tariefsaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling in de periode 2017-2020:

Woonlastenontwikkeling	2017	2018	2019	2020
OZB Eigenaar	264,38	276,28	281,24	286,02
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	247,64	213,24	201,84	193,44
Rioolheffing	212,88	220,32	228,00	236,04
Totaal	724,90	709,84	711,08	715,50
Eigenaar	-3,1%	-2,1%	0,2%	0,6%
Huurder	-5,6%	-5,9%	-0,9%	-0,1%

De lasten stijgen in 2020 ten opzichte van 2019 met 0,6% voor de eigenaar/bewoner van een woning. Voor de huurder van een woning dalen de woonlasten met 0,1%, omdat een huurder geen onroerende-zaakbelastingen betaalt en daarom relatief meer voordeel verkrijgt van de verlaging van de afvalstoffenheffing.

Lastendruk volgens Coelo

De door Coelo gepubliceerde woonlasten geven volgens ons niet het juiste beeld voor onze positie ten opzichte van andere gemeenten. Zoals hiervoor aangegeven is de afvalstoffenheffing de oorzaak hiervan. Maar eenzelfde argumentatie kan ook gelden voor andere gemeenten, die hun afvalbeleid aangepast hebben. Daarom nemen we onderstaand toch de vergelijkende cijfers van de Twentse gemeenten ongewijzigd op vanuit de Coelo-atlas 2019. Voor de vergelijkbaarheid van de heffing voor het afvalaanbod gebruikt Coelo het aanbod van restafval en gft-afval per inwoner per gemeente zoals door het CBS gepubliceerd. De meest recente cijfers hebben betrekking op 2017. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat het afvalaanbod lager is als een gemeente diftar hanteert. Bij hogere tarieven daalt het afvalaanbod in diftargemeenten ook. De cijfers van 2017 worden daarom gecorrigeerd voor ontwikkelingen (verandering van tarief of tariefsysteem) in 2018 en 2019. Deze algemene landelijke vergelijking leidt daarmee tot een hoger aandeel van de afvalstoffenheffing in de totale lokale lasten dan het in Hengelo gehanteerde uitgangspunt van het gemiddelde aanbod in een jaar.

Woonlasten éénpersoonshuishouden

	2018		2019		stijging in % tov 2018	
	bedrag	rangorde	bedrag	rangorde		rangorde
Almelo	781	14	808	14	3,5%	11
Borne	744	8	769	10	3,4%	10
Dinkelland	746	9	744	8	-0,3%	1
Enschede	747	10	773	11	3,5%	12
Haaksbergen	769	12	778	12	1,2%	5
Hellendoorn	683	6	718	6	5,1%	13
Hengelo	714	7	728	7	2,0%	7
Hof van Twente	748	11	746	9	-0,3%	2
Losser	775	13	792	13	2,2%	8
Oldenzaal	638	3	637	3	-0,2%	3
Rijssen-Holten	566	1	579	1	2,3%	9
Tubbergen	654	4	666	4	1,8%	6
Twenterand	657	5	710	5	8,1%	14
Wierden	620	2	626	2	1,0%	4
Overijssel	688		708		2,9%	
Nederland	651		672		3,2%	

Woonlasten meerpersoonshuishouden

	2018		2019		stijging in % tov 2018	
	bedrag	rangorde	bedrag	rangorde		rangorde
Almelo	781	8	808	10	3,5%	12
Borne	744	5	769	6	3,4%	11
Dinkelland	774	7	769	6	-0,6%	3
Enschede	787	9	808	10	2,7%	9
Haaksbergen	820	14	829	13	1,1%	6
Hellendoorn	797	12	836	14	4,9%	13
Hengelo	787	10	788	9	0,1%	5
Hof van Twente	790	11	778	8	-1,5%	1
Losser	806	13	817	12	1,4%	8
Oldenzaal	668	2	662	2	-0,9%	2
Rijssen-Holten	602	1	620	1	3,0%	10
Tubbergen	684	3	692	3	1,2%	7
Twenterand	697	4	745	4	6,9%	14
Wierden	764	6	763	5	-0,1%	4
Overijssel	755		743		-1,6%	
Nederland	721		740		2,6%	

6.1.5 Beschrijving kwijscheldingsbeleid

De gemeente moet bij het vaststellen van kwijschelding landelijke regels toepassen. Binnen de mogelijkheden zijn de volgende eigen beleidskeuzes gemaakt:

- Voor de OZB, onderhoudsrecht begraven, rioolheffing en voor het vast recht bij de afvalstoffenheffing is kwijschelding mogelijk, waardoor minima geen gemeentelijke woonlasten betalen;
- voor extra containers wordt geen kwijschelding afvalstoffenheffing verleend evenals voor rioolheffing bij een grondslag > 500m³ ;
- bij de normkosten van bestaan wordt uitgegaan van 100% van de bijstandsnorm;
- ondernemers voor de privébelastingen zijn gelijk gesteld met particulieren;
- kosten voor kinderopvang worden in aanmerking genomen als uitgaven bij de berekening van de betalingscapaciteit;
- bij de normkosten van bestaan voor AOW'ers wordt uitgegaan van 100% van de netto AOW-norm.

Voor de kwijschelding van gemeentelijke belastingen in het kader van het minimabeleid is voor 2020 uitgegaan van een totaalbedrag van € 1.225.000. Dit bedrag is als volgt onder te verdelen naar de soorten heffing:

Kwijschelding per heffing	Begroet 2020
Rioolheffing	765
Afvalinzameling	455
OZB	2
Grafrechten	3
Totaal kwijschelding	1.225

6.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het formuleren van ambities en beleid maken én de uitvoering hiervan gaan gepaard met het maken van keuzes en het bewust afwegen van risico's. De aandacht voor dit onderwerp is dan ook actueler dan ooit. De gemeente bevindt zich in een zeer dynamische omgeving. De regeldruk neemt toe, het takenpakket wordt uitgebreid en de verwachting van de burger wordt steeds duidelijker hoorbaar via openbare kanalen. Hierdoor bevindt de gemeente zich in een glazen huis en neemt de kans op imago- en financiële schade toe en kan de impact hiervan groot zijn. De gemeente moet daarom op gestructureerde en transparante wijze de risico's beheersen.

De gemeente Hengelo heeft een integraal risicomanagementbeleid. Integraal risicomanagement is een brede invulling van risicomanagement, waarbij niet alleen de (wettelijke) kaders worden gevolgd, maar het risicobewustzijn breed wordt gestimuleerd. Risicomanagement is immers geen afzonderlijke activiteit, maar maakt integraal deel uit van alle (management)processen.

Om vast te stellen dat wij voldoende in staat zijn risico's op te vangen, maken we een inschatting van het zogenaamde *benodigde weerstandsvermogen*.

Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de gezondheid van de financiële positie op langere termijn van de gemeente.

Om het benodigde weerstandsvermogen te berekenen is een goede risico-inventarisatie nodig met een inschatting van het gevolg, de kans dat het risico zich voordoet en de financiële impact. Daarnaast is een kansberekening nodig, omdat het niet waarschijnlijk is dat meerdere risico's zich op eenzelfde moment én in volle omvang zullen voordoen. Deze kansberekening voeren we uit met de zogenaamde Monte Carlo-analyse.

Risico's kunnen zich incidenteel voordoen, zoals eenmalige negatieve exploitatieresultaten. Deze risico's worden gedekt uit de algemene reserve. De vrij aanwendbare reserves vormen daarmee de zogenaamde *incidentele weerstandscapaciteit*.

Wanneer de financiële impact van risico's een structureel karakter heeft, is de algemene reserve als dekkingsmiddel niet toegestaan. Dan zal de *structurele weerstandscapaciteit* moeten worden aangesproken. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit uit hoofde van de overige heffingen.

6.2.1 Beleidsnotities

Titel	Raadsbesluit
Beleidsnota Integraal Risicomanagement Weerstandsvermogen 2018-2022	2271956

6.2.2 Doelen

Bereiken?	Doen?
We overzien de consequenties van onze keuzes en zetten daar gericht actie op, zodat we onze doelstellingen bereiken	In het beleid risicomanagement dat in 2018 is vastgesteld is de omslag gemaakt naar integraal risicomanagement. Deze omslag heeft als gevolg dat niet alleen de (wettelijke) kaders worden gevolgd, maar het risicobewustzijn breed wordt gestimuleerd in alle lagen van de organisatie. Risicomanagement is geen afzonderlijke activiteit, maar maakt integraal deel uit van alle (management)processen. Om een integraal beeld te krijgen van de risico's, worden risico's tijdens de risico identificatie vanuit verschillende invalshoeken in kaart gebracht. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar risico's met financiële impact, maar ook risico's zonder direct financiële impact, zoals imago-, fraude-, juridisch-, en bestuurlijke risico's. Het uitgangspunt is dat de bewustwording van de risico's en het beheersen daarvan doorlopend de aandacht heeft. In 2020 werken we aan verdere bewustwording van de functie en meerwaarde van integraal risicomanagement. De risico's voor de hoofdthema's en grote projecten inventariseren we volgens deze methode. Concreet gaat het dan om de risico's op het gebied van: - Jeugd - Wmo - Participatiewet - Inkoop en aanbesteden - Omgevingswet - Grondexploitaties - Gegevensbescherming (AVG) - Duurzaamheid - Open bestuursstijl - Organisatie (juridisch, personeel, informatie, veiligheid) - Binnenstad - Hart van Zuid - Renovatie stadhuis & Nieuwbouw stadskantoor - Warmtenet In 2020 zijn de risico's van bovenstaande 14 thema's in beeld gebracht. Deze 14 thema's worden periodiek geactualiseerd en waar nodig gewijzigd. De kans bestaat dat de invoering van integraal risicomanagement zorgt voor een significante wijziging van de benodigde weerstandscapaciteit. Een uitgebreide beschrijving van integraal risicomanagement en de gehanteerde methode is te lezen in het risicomanagementbeleid 2018-2022.

6.2.3 Indicatoren

De indicatoren zijn opgesteld conform het risicomanagement beleid dat in 2018 is vastgesteld.

Indicator	Waarde
Begrotingssaldo (* € 1.000)	De meerjarenbegroting is minimaal financieel sluitend in 2020. <i>Stand van zaken</i> Het verloop van het meerjarenperspectief in de Beleidsbegroting 2020-2023 toont een begrotingssaldo van: 2020: € 0 2021: € 0 2022: € 0 2023: € 0
Incidentele weerstands-capaciteit (* € 1.000)	Het vrij aanwendbare deel van de reservepositie beschouwen we als de incidentele weerstandscapaciteit. Dit zijn concreet de: - de vrij aanwendbare reserves (excl. onderwijshuisvesting en dekking kapitaallasten) en - de post onvoorzien <i>Stand van zaken</i> De incidentele weerstandscapaciteit is ultimo 2020: - vrij aanwendbare reserves: € 42.242 - post onvoorzien: € 166
Structurele weerstands-capaciteit	De structurele weerstandscapaciteit is de onbenutte belastingcapaciteit. Voorgeschreven is dat de gemeentelijke tarieven, leges en heffingen voor maximaal 100% kostendekkend zijn. In Hengelo is dat ook het uitgangspunt voor de belangrijkste tarieven. Tenzij een risico zich manifesteert in deze tarieftaken, biedt dit geen ruimte aan structurele weerstandscapaciteit.

Wanneer een structureel risico optreedt, is het niet altijd mogelijk de financiële impact op korte termijn in de begroting op te vangen. In dat geval kan een gemeente onder zeer strikte voorwaarden een beroep doen op extra financiering van het Rijk (artikel 12 Gemeentewet). Eén van de voorwaarden is dat de gemeente de belastingcapaciteit ten volle benut. Dat kan uiteraard niet oneindig. Daarom is door het Rijk een norm gesteld tot welk niveau het nog aanvaardbaar is lokale belastingen te verhogen, de zogenaamde artikel 12 norm.

Elke gemeente mag de ozb-tarieven overigens zo hoog maken als zij wil. Maar de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft met het Rijk een afspraak gemaakt over de maximale stijging van de landelijke ozb-opbrengst. Dit heet de *macronorm*.

Het verschil tussen de werkelijke hoogte van de lokale belastingen en de aanvaardbare hoogte van de artikel 12 norm noemen we de *onbenutte belastingcapaciteit* en betreft de *structurele weerstandscapaciteit*.

Stand van zaken

De gemiddelde woonlasten voor een gemiddeld gezin in de gemeente Hengelo bedragen in 2020 € 716. Het landelijk gemiddelde is € 740. Voor 2020 is de benutte belastingcapaciteit dus 96,8% van het landelijk gemiddelde. Als we de onbenutte belastingcapaciteit van 3,2%, zijnde € 24 vermenigvuldigen met het aantal huishoudens, circa 37.300, komen we uit op een onbenutte belastingcapaciteit van € 895.200.

Benodigde weerstands-
capaciteit (* € 1.000) Het benodigde weerstandsvermogen bepalen we door de geïdentificeerde risico's uit te drukken in euro's.

Omdat de kans dat alle risico's zich tegelijkertijd voordoen zeer beperkt is, passen we een zogenaamde Monte Carlo-analyse toe. Bij deze techniek wordt het optreden van de verschillende risico's in diverse scenario's vele malen gesimuleerd. Door deze methode hebben we een beeld van het benodigde weerstandsvermogen in vrijwel alle denkbare scenario's.

We streven ernaar dat de hoogte van de algemene reserve 50% van het benodigde weerstandsvermogen is.

Stand van zaken

Volgens de Monte Carlo-analyse (zekerheidspercentage 90%) is de benodigde weerstandscapaciteit € 18.278

Weerstands-vermogen
(* € 1.000) De weerstandscapaciteit zijn de middelen en mogelijkheden die de gemeente heeft om onverwachte, niet-begrote kosten of tegenvallende inkomsten te kunnen dekken.

De weerstandscapaciteit (weerstandsratio) berekenen we als volgt:

Beschikbare weerstandscapaciteit
----- = Ratio weerstandsvermogen
Benodigde weerstandscapaciteit

Uit deze berekening volgt een ratio. Om te bepalen of het weerstandsvermogen op het gewenste niveau is, bekijken we in welke waarderingscategorie de ratio valt. We hanteren de waarderingscategorieën zoals hieronder weergegeven:

Klasse - Ratio- Betekenis

A - > 2,0 - Uitstekend
B - 1,4 tot 2,0 - Ruim voldoende
C - 1,0 tot 1,4 - Voldoende
D - 0,8 tot 1,0 - Matig
E - 0,6 tot 0,8 - Onvoldoende
F - < 0,6 - Ruim onvoldoende

Stand van zaken

De beschikbare weerstandscapaciteit is € 43.303
De benodigde weerstandscapaciteit is € 18.278

De ratio die hieruit volgt is dan 2,4 en is daarmee ruim voldoende. In de jaarrekening 2018 (berekend 2019) was de ratio 2,1. De verwachte stand van de reserves is ruim € 2 miljoen hoger en de benodigde weerstandscapaciteit is circa € 1,5 miljoen lager.

Het beeld van de ratio is geflatteerd en eigenlijk te hoog. Op een deel van de beschikbare weerstandscapaciteit liggen al claims. Dit geldt bijvoorbeeld voor de bestemmingsreserves en de "geoordeelde gelden sociaal domein" binnen de algemene reserve (de zgn. stroppenpot). Als we deze bedragen niet meenemen komen we op een gecorrigeerd weerstandsratio van 1,3 en is daarmee voldoende.

6.2.4 Overzicht belangrijkste risico's

Thema	Risicogebeurtenis	Mogelijk gevolg
Organisatierisico - Juridisch	Ten gevolge van een rechterlijke uitspraak is de Parkeergarage BP Hofstedestraat niet langer aangemerkt als een Dienst Algemeen Economisch Belang (DAEB).	De boekwaarde van de activa moet worden gewaardeerd tegen de waarde in het economisch verkeer en gegeven de exploitatie verliezen is die waarde nihil.
Inkoop en Aanbesteden	Producten/diensten of leveringen worden niet doelmatig en/of rechtmatig ingekocht.	Er wordt 'te duur' ingekocht en/of wordt niet voldaan aan wet- en regelgeving.
Sociaal Domein	De bezuinigingen die vanuit het inkooptraject zijn voorzien leveren niet het beoogde resultaat en de doelstelling wordt niet gerealiseerd.	Er moeten aanvullende maatregelen worden genomen.
Grondexploitatie	De in de grondexploitatie gehanteerde uitgangspunten (uitgiftetempo, grondprijzen, rente en inflatie) vallen in de praktijk negatiever uit dan begroot en de gevolgen daarvan kunnen financieel niet binnen de grondexploitaties worden opgevangen.	Extra verliesvoorziening voor grondexploitaties vormen.
Grondexploitatie	De gemeente heeft een convenant afgesloten met de provincie over de ladder van duurzame verstedelijking.	Projecten moeten worden afgewaardeerd en er is minder flexibiliteit.
Renovatie stadhuis en nieuwbouw stadskantoor	Vertraagde start van de bouw en uitlopende werkzaamheden.	Vertraagde oplevering van stadskantoor en stadhuis.

Ten aanzien van 2019 zijn er nauwelijks verschuivingen in het risicoprofiel. Binnen het sociaal domein is meer zekerheid gekomen over aanvullende middelen vanuit het Rijk, respectievelijk ruim € 2 miljoen in 2019, € 1,57 miljoen in 2020 en € 1,57 miljoen in 2021. Op korte termijn is daarmee het risico in optredingskans gedaald. Wel is er nog steeds sprake van een tekort binnen het sociaal domein. Onduidelijk hoe dit zich in de toekomst gaat ontwikkelen. We wachten het onderzoek uitkomst jeugdzorg af in hoeverre extra rijksmiddelen beschikbaar worden gesteld. Het risico ten aanzien van het inkooptraject is ongewijzigd. We blijven monitoren of het inkooptraject leidt tot de verwachte bezuinigingen.

Een risico wat op dit moment verhoogde aandacht heeft is het proces rondom inkoop en aanbesteden. Er zijn inmiddels meerdere stappen genomen om ervoor te zorgen dat het risico beheerst wordt.

Ten aanzien van Grondexploitaties zijn geen grote wijzigingen geconstateerd. De gehanteerde uitgangspunten en de huidige marktontwikkelingen geven geen aanleiding tot een wijziging van het risicoprofiel. Inherent aan de (economische) ontwikkelingen zien we op projectniveau wel verschuivingen van het risicoprofiel, dit zorgt overall niet voor significante wijzigingen.

Het risicoprofiel van de Parkeergarage BP Hofstedestraat is ongewijzigd gebleven. Binnen dit lopende dossier zijn wel ontwikkelingen, maar deze leiden op dit moment nog niet tot een ander risicoprofiel.

6.2.5 Kengetallen

1. Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Kengetal	jaarverslag 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Netto schuldquote	196,8%	224,8%	219,0%	183,5%	174,0%	164,9%
Netto schuldquote gecorrigeerd	71,3%	95,2%	104,4%	89,4%	84,0%	78,1%

De netto schuldquote geeft de verhouding aan tussen de vaste en vlottende financiering en de totale baten vóór reservemutaties en beoogt daarmee een indicatie te geven van de druk van de kapitaallasten op de exploitatie. Het tweede kengetal doet hetzelfde, maar dan gecorrigeerd voor de door de gemeente aan derden (woningbouw en instellingen) doorverstrekte leningen. Omdat wij al lang, maar wel in afnemende mate, de lokale woningbouwcorporatie Welbions financieren en hiervoor leningen in de markt hebben aangetrokken, is de ongecorrigeerde netto schuldquote zeer hoog. Met de gecorrigeerde netto schuldquote staan wij in de middenmoot. Door aflossing van schulden, zowel voor de eigen financiering als die van de woningcorporatie verbeteren beide quotes in de komende jaren.

2. Solvabiliteitsratio

Kengetal	jaarverslag 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Solvabiliteitsratio	7,5%	4,9%	6,0%	6,4%	6,7%	7,2%

De solvabiliteitsratio geeft de verhouding aan tussen het eigen vermogen (de reserves) en het balanstotaal. Een groot aandeel eigen vermogen betekent veel mogelijkheden om risico's op te vangen, en meer mogelijkheden om toekomstige investeringen te financieren. De hoogte wordt negatief beïnvloed door de financiering van de woningbouwcorporatie. Hierdoor staat er naar verhouding meer vreemd vermogen op de balans en dus relatief (t.o.v. het totaal vermogen) minder eigen vermogen. Indien de woningbouwfinanciering buiten beschouwing wordt gelaten loopt deze ratio in 2020 op tot circa 9%.

Wij zorgen er voor, dat het eigen vermogen in balans blijft met de risico's die wij lopen. In dat kader is ons standpunt, dat het eigen vermogen voldoende buffer biedt voor de onderkende risico's. De provincie stelt geen norm, dat is aan gemeenten zelf. Maar ze hanteert de signaleringswaarden van de VNG, waarbij lager dan 20% reden is om alert te zijn op de ontwikkeling van het eigen vermogen. Het versterken van het eigen vermogen tot boven het niveau, dat vereist is als weerstandsvermogen (risico's afdekken) staat op gespannen voet met het willen besteden van middelen aan activiteiten, die de burger van ons verwacht.

3. Grondexploitatie

Kengetal	jaarverslag 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Grondexploitatie	26,3%	26,1%	30,3%	19,9%	16,0%	12,5%

Het kengetal grondexploitatie geeft de verhouding tussen de boekwaarde van de grond en de totale baten vóór reservemutaties. Het is de vraag of dit kengetal veel inzicht geeft in de risico's van grondexploitaties. De jaarlijkse herzieningen en de paragraaf grondbeleid zijn daarvoor betere instrumenten. De komende jaren zullen de boekwaarden grondexploitaties afnemen, waardoor het kengetal eveneens lager wordt. We zakken daarmee onder de 20%, wat de VNG als "minst risicovol" duidt.

4. Structurele exploitatieruimte

Kengetal	jaarverslag 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Structurele exploitatieruimte	6,7%	0,1%	0,05%	-0,03%	-0,01%	0,11%

In hoofdstuk 4 is het begrotingssaldo gepresenteerd als het verschil tussen de totale lasten en de totale baten. Hierbij is echter geen rekening gehouden met het onderscheid tussen structurele en incidentele baten en lasten. Om de structurele begrotingsruimte te bepalen worden de totale lasten en baten verminderd met de incidentele lasten en baten. De incidentele lasten en baten zijn in bijlage 8.4 weergegeven. In deze bijlage is te zien dat de totale incidentele lasten in 2020 en 2023 hoger zijn dan de totale incidentele baten, hetgeen voor deze jaren een gunstig/positief effect heeft op het structurele begrotingssaldo. Het structurele begrotingssaldo ziet er als volgt uit (bedragen * € 1.000):

	2020:	2021:	2022:	2023:
Saldo baten en lasten voor bestemming/resultaat voor bestemming (zie bijlage 7.1.2)	-1535	-1786	-54	986
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves/mutaties reserves (zie bijlage 7.1.2)	1535	1786	54	-986
Begrotingssaldo 2020-2023/resultaat na bestemming (zie bijlage 7.1.2/paragraaf 4.2)	0	0	0	0
Waarvan saldo incidentele baten en lasten (zie bijlage 8.4)	151	-86	-24	322
Structureel begrotingssaldo 2020-2023	151	-86	-24	322

5. Belastingcapaciteit

Kengetal	jaarverslag 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Belastingcapaciteit	98,5%	96,6%	96,8%	96,9%	96,3%	95,8%

Met dit kengetal wordt de hoogte van de lokale lastendruk vergeleken met het landelijk gemiddelde. Tussen de 95 en 105% wordt als "neutraal" geïnd.

6.2.6 Geprognosticeerde balans

Een geprognosticeerde balans met meerjarig inzicht geeft een beeld van de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen, en in de financieringsbehoefte. In samenhang met de kengetallen in de vorige paragraaf geeft de geprognosticeerde balans een indruk van het effect van het beleid in deze meerjarenbegroting op de vermogenspositie van de gemeente.

In de investeringen is al rekening gehouden met de al besloten investeringen voor de komende 4 jaren. De vastlegging van vermogen in vaste activa neemt geleidelijk af. Daarom kan ook het aandeel geleend geld afnemen in deze periode. Het eigen vermogen biedt weinig mogelijkheid als financieringsbron voor nieuwe investeringen in de komende jaren. Daarom zullen nieuwe projecten vreemd gefinancierd moeten worden. Als we dat doen moeten we weer meer inkomsten vastleggen in de vorm van rentekosten en zullen een aantal kengetallen negatief beïnvloed worden. Financieel gezond blijven betekent vinger aan de pols houden voor het niveau van het eigen vermogen en kritisch zijn op het lenen van geld.

Geprognosticeerde balans

ACTIVA	jaarverslag 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
(Im)materiële vaste activa	250.837	314.121	309.682	303.994	297.355	289.521
Financieel vaste activa: kapitaalverstrekkingen	761	761	761	761	761	761
Financieel vaste activa: leningen	396.220	373.718	335.201	287.218	270.495	258.763
Financieel vaste activa: uitzettingen > 1 jaar	1.953	1.954	1.954	1.954	1.954	1.954
Totaal Vaste activa	649.771	690.554	647.598	593.927	570.565	550.999
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	82.947	97.271	88.734	60.607	48.198	37.283
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & voortuitbetalingen	21	21	21	21	21	21
Uitzettingen < 1 jaar	37.042	37.042	37.042	37.042	37.042	37.042
Liquide middelen	277	277	277	277	277	277
Overlopende activa	24.079	24.079	23.799	23.799	23.799	23.799
Totaal vlottende activa	144.366	158.690	149.873	121.746	109.337	98.422
Totaal activa	794.137	849.244	797.471	715.673	679.902	649.421

PASSIVA	jaarverslag 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Eigen vermogen	60.003	49.155	47.620	45.834	45.780	46.766
Voorzieningen	49.699	46.085	46.254	46.496	47.940	48.145
Vaste schuld	607.729	641.666	584.463	514.289	495.292	471.282
Totaal vaste schulden	657.428	687.751	630.717	560.785	543.232	519.427
Vlottende schuld	44.814	80.446	87.242	77.161	58.999	51.337
Overlopende passiva	31.892	31.892	31.892	31.892	31.892	31.892
Totaal vlottende passiva	76.706	112.338	119.134	109.053	90.891	83.229
Totaal passiva	794.137	849.244	797.471	715.673	679.902	649.421

6.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Een groot deel van het gemeentelijk vermogen is geïnvesteerd in kapitaalgoederen. De kapitaalgoederen zijn van groot belang voor het functioneren van onze gemeente, onder andere op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, verkeer, vervoer en recreatie. Onderhoud en beheer is nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen en om veiligheid te waarborgen.

Met het beheer en onderhoud van onze wegen, riolering, water, openbaar groen en gemeentelijke gebouwen is een grote inzet van onze middelen gemoeid. De lasten van onze kapitaalgoederen zijn onderdeel van de verschillende programma's. Deze paragraaf geeft een integraal inzicht in de kaders, ontwikkelingen, onderhoudstoestand en kosten van onze kapitaalgoederen over de programma's heen.

De afgelopen 10 jaren is er veel bezuinigd op het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte, met name op wegen, straten, en pleinen. In 2016 is er een verkenning gedaan waarbij het onderhoud van de kapitaalgoederen is bekeken. Uit deze verkenning is gebleken dat de begrote lasten niet toereikend zijn om het areaal duurzaam goed te kunnen onderhouden. Het beschikbare onderhoudsbudget was niet toereikend. De exploitatiebegroting voor de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden wordt jaarlijks verhoogd met een bedrag van € 50.000, oplopend tot € 200.000 in 2021 (Kadernota 2018 – 2021). Deze bedragen zijn nodig om het wegenareaal op een goed en veilig niveau te houden.

Per 1 januari 2017 is het beheer en onderhoud van de openbare ruimte ondergebracht bij de SWB/Gildebor. Speerpunten zijn het op peil houden van de dienstverlening en de kwaliteit van de openbare ruimte en het creëren van arbeidsplaatsen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Na het opstartjaar 2017 is er ook in 2018 gestreefd naar een vitale organisatie waarmee efficiencyvoordelen kunnen worden gerealiseerd. Hiermee kan SWB/Gildebor meer mensen met een arbeidsbeperking aan het werk helpen en tevens de vastgestelde kwaliteit van dienstverlening en beheer en onderhoud van de openbare ruimte leveren.

Er komt een onderzoek voor de hele stad naar de vervanging van kapitaalgoederen in de openbare ruimte, de structurele financiële consequenties en de mogelijke kwaliteitskeuzes. Dit onderzoek is eind 2019 gereed en wordt daarna aangeboden aan de gemeenteraad.

6.3.1 Wegen

Volumes

Cementbeton	134.097	M ²
Dicht asfaltbeton	1.946.182	M ²
Elementen	2.695.781	M ²
Halfverharding	172.393	M ²
Totaal	4.948.453	M²
Waaronder		
Fietspad	340.034	M ²
Rijbanen	2.785.157	M ²
Voetpad	1.227.159	M ²

Onderhoudssystematiek

De gemeente Hengelo hanteert voor het beheer en onderhoud van wegen het kwaliteitsniveau zoals deze omschreven zijn in de landelijke richtlijnen van het CROW. De wegen worden volgens een programma beheerd en onderhouden. Daarnaast worden kleine reparaties uitgevoerd naar aanleiding van meldingen van burgers.

Veranderingen in het onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau wordt niet veranderd. Hengelo streeft er naar om de richtlijnen van het CROW te handhaven.

Relevante veranderingen t.o.v. vorig jaar

Er zijn geen relevante veranderingen ten opzichte van vorig jaar.

Relevante beleidsnota's

- De wegennota 2003
- Het gemeentelijk verkeer- en vervoersplan 2003

Grote projecten en ontwikkelingen

- Dalmeden en Medaillon; de komende jaren blijft de gemeente Hengelo inzetten op gebiedsontwikkelingen. In 2018 en 2019 zijn opnieuw deelgebieden in Dalmeden en Medaillon ontwikkeld en zijn kavels uitgegeven. Het areaal wegen en trottoirs neemt hierdoor verder toe.
- De Lansinkesweg tussen de Emmaweg en de Industriestraat en een deel van de Industriestraat worden opnieuw ingericht in combinatie met rioolvervanging/verzwaring en de aanleg van een bergingsvijver bij het ROC.
- In de Gieskesstraat wordt een ondergrondse verbinding gerealiseerd tussen de Veldbeek bij het Brouwerijterrein en de Veldbeek op het Industrieplein.
- De Deldenerstraat tussen de Geerdinksweg en Thiemsbrug wordt opnieuw ingericht in combinatie met rioolvervanging en de aanleg van een blauwe ader.
- Het klimaat-robuust inrichten deel Enschedesestraat is afgerond. Het vervolg van de Enschedesestraat en Lange Wemen wordt in 2019 en 2020 uitgevoerd.
- Inrichten tijdelijke waterberging in de openbare ruimte (WOLK 2.0).
- De H. Dunantstraat wordt herstraat in combinatie met het afkoppelen van hemelwater.
- De Rudolfstraat wordt heringericht in combinatie met rioolvervanging/relining.
- Industrieplein met de Veldbeek wordt in 2019/2020 aangelegd.
- Op diverse locaties wordt drainage aangelegd in de openbare ruimte teneinde hoge grondwaterstanden te beteugelen.

Huidige staat van onderhoud

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud op verhardingen. Wel is er nog steeds sprake van achterstanden in de vervangingen. Dit geldt zowel op het gebied van verharding als verlichting. Deze wordt onder andere veroorzaakt doordat in de jaren '70 en '80 veel infrastructurele voorzieningen zijn aangelegd, welke nu toe zijn aan vervanging. De afgelopen jaren zijn de budgetten verlaagd door bezuinigingen, maar inmiddels zijn de kosten voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden verhoogd. De budgetten zijn wel toereikend om de staat van onze wegen aan de landelijke CROW richtlijnen te laten voldoen. De veiligheid zal gewaarborgd blijven.

Kort cyclisch onderhoud wordt sinds 1 januari 2017 uitgevoerd door Gildebor. Hierbij worden meldingen verholpen en kleine reparaties aan straatwerk uitgevoerd. Het grote onderhoud aan de wegen, trottoirs en andere verhardingen wordt hoofdzakelijk uitgevoerd door aannemers in opdracht van de gemeente. Opdrachten worden verstrekt als er niet meer voldaan wordt aan de landelijke richtlijnen voor wegen of wanneer er schades geconstateerd zijn waarbij onderhoud vereist is. Zo blijft de veiligheid gewaarborgd. Wel is het nodig kritisch te blijven nadenken over het gewenste beheerniveau.

Financiën

De budgetten zijn voldoende om de wegen te blijven laten voldoen aan de landelijke CROW richtlijnen. De budgetten waren niet voldoende om vervangingen uit te kunnen voeren. Ook wegen die wel voldoen aan de gestelde normen hebben onderhoud nodig. Dit wordt nu uitgesteld. Wanneer wegen onder het gestelde onderhoudsniveau dreigen te komen, krijgen deze een hogere prioriteit en worden deze eerder aangepakt.

Er wordt voor het onderhoud van de wegen niet jaarlijks gereserveerd. Er wordt wel gereserveerd als er vanuit onderhoud geld aan projecten moet worden bijgedragen en als er gecombineerde onderhoudsactiviteiten plaatsvinden. Als er achterstallig onderhoud is waar geen budget voor is, wordt hiervan melding gemaakt aan de raad en wordt om extra budget gevraagd.

De budgetten zijn:

Wegen, Verkeer en Vervoer	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Salarissen en sociale lasten	698.706	698.706	698.706	698.706
Kapitaallasten	927.588	1.196.723	1.265.885	1.294.994
Exploitatielasten	5.921.929	5.981.531	5.981.531	5.981.531
Totaal	7.548.223	7.876.960	7.946.122	7.975.231

6.3.2 Groen

Volumes

Bomen	35.908	st.
Natuurlijke beplanting	742.168	M ²
Cultuurlijke beplanting	240.644	M ²
Gras	3.684.749	M ²

Onderhoudssystematiek

Het onderhoud van het groen wordt sinds 1 januari 2017 uitgevoerd door Gildebor. In de beheercatalogus 2007 is aangegeven hoe het groen beheerd moet worden. Er is bijvoorbeeld vermeld hoe lang het gras mag zijn, hoeveel onkruid aanwezig mag zijn, hoeveel overhang er mag zijn. Ook zijn hierin zaken vermeld zoals minimale vlakheid, minimale bedekking etc. De beheercatalogus maakt onderscheid in niveau "Hoog", niveau "Basis" en niveau "Laag". Bedrijventerreinen worden beheerd op niveau "Laag". Het centrum en de wijkwinkelcentra worden beheerd op niveau "Hoog". De rest van Hengelo wordt beheerd op niveau "Basis".

Veranderingen in het onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau is niet veranderd.

Relevante beleidsnota's

Zie: 5.2.7 Beheer Openbare Ruimte en Duurzaamheid.

Grote projecten en ontwikkelingen

Uitbreidingslocaties

De komende jaren wordt er steeds meer openbare ruimte aangelegd in de uitbreidingsgebieden Dalmeden, Medaillon en 't Rot. Als gevolg hiervan neemt ook het areaal openbare ruimte en daarmee het groenareaal toe.

In Dalmeden worden steeds meer deelgebieden woonrijp opgeleverd. Dit is mede het gevolg van het aantrekken van de woningbouw van de afgelopen twee jaar.

In 2018 is Kern Noord grotendeels afgerond (nog twee bouwlocaties in te vullen). In 2019 worden ook Kern Zuid, de noordelijke weg van Stromen, het oostelijk deel van Bos Zuid en het eerste deel van Kamers woonrijp afgerond.

De fases 1a en 1 b van 't Rot zijn in de afrondingsfase. De aanleg van het natuurgasveld start in maart en het veld is speelbaar vanaf maart 2020. Voor fase 2 en fase 3 starten de werkzaamheden in het najaar van 2019.

Reconstructies

- De Lansinkesweg tussen de Emmaweg en de Industriestraat en een deel van de Industriestraat worden opnieuw ingericht in combinatie met rioolvervanging/verzwaring en de aanleg van een bergingsvijver bij het ROC.
- De Deldenerstraat tussen de Geerdinksweg en Thiemsbrug wordt opnieuw ingericht in combinatie met rioolvervanging en de aanleg van een blauwe ader.
- Het klimaat-robuust inrichten deel Enschedesestraat is afgerond. Het vervolg van de Enschedesestraat en Lange Wemen worden in 2019 en 2020 uitgevoerd.
- Inrichten tijdelijke waterberging in de openbare ruimte (WOLK 2.0).
- De H. Dunantstraat wordt herstraat in combinatie met het afkoppelen van hemelwater.
- De Rudolfstraat wordt heringericht in combinatie met rioolvervanging/relining
- Industrieplein met de Veldbeek wordt in 2019 en 2020 aangelegd.
- In 2018 zou een investering worden gedaan van € 150.000 voor de aanleg van een nieuwe vijver in het Park Bataafse Kamp. De bestaande vijver is aangelegd in de jaren 50 en verkeert inmiddels in een erg slechte staat. Dit project is stil gelegd in verband met de verkoop van het gebouw van de Bataafse Kamp, waarbij is afgesproken dat het terrein voor de Bataafse Kamp heringericht en gefinancierd moet gaan worden door de aankopende partij.

Huidige staat van onderhoud

De norm om in Hengelo minimaal 90% van het onderhoud uit te voeren conform het vastgestelde beeldkwaliteitsniveau (IBOR) is voor alle onderhoudscategorieën behaald. Vanwege de storm in januari 2018, de explosieve toename van de eikenprocessierups en de langdurige droogte in de zomer heeft Gildebor hiervoor wel extra inspanningen moeten leveren. Het budget voor de bestrijding van de eikenprocessierups is incidenteel verhoogd in 2019 en 2020. De structurele effecten worden betrokken in de Kadernota 2021-2024. Voor het herstel van de stormschade heeft de gemeente eenmalig extra budget beschikbaar gesteld. De gevolgen van de droogte voor het openbaar groen zullen in 2019 pas echt inzichtelijk worden.

Financiën

De budgetten zijn voldoende voor het regulier onderhoud om de vastgestelde onderhoudsniveaus te behouden. Er wordt jaarlijks niet voor groot onderhoud gereserveerd. Wanneer er onvoldoende budget beschikbaar is voor groot onderhoud en achterstanden, wordt hiervoor aan de raad een krediet gevraagd. Ook wordt gekeken of een combinatie kan worden gevonden met projecten en andere onderhoudswerkzaamheden die plaatsvinden, zoals rioleringswerkzaamheden en herstraten. De budgetten zijn:

Groen	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Salarissen en sociale lasten	483.114	483.114	483.114	483.114
Kapitaallasten	50.540	54.834	54.046	53.259
Exploitatielasten	4.633.072	4.631.314	4.631.431	4.631.548
Totaal	5.166.726	5.169.262	5.168.591	5.167.921

Spelen	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Salarissen en sociale lasten	75.300	75.300	75.300	75.300
Kapitaallasten	64.109	76.113	87.927	99.573
Exploitatielasten	457.275	456.827	456.827	456.827
Totaal	596.684	608.240	620.054	631.700

6.3.3 Water en riolering

Volumes

Vrij-verval riool	613.186	M ³
Mechanisch riool	89.763	M ³
Kolken	34.000	St.
Riool pompgemalen	85	St.
Drukriool-installaties	292	St.
Drainage	220.007	M ³

Onderhoudssystematiek

Het in stand houden van de riolering moet tegen zo laag mogelijke kosten gebeuren. Concreet betekent dit dat riolen niet worden vervangen zolang uitstel verantwoord is of alternatieven doelmatiger zijn. Het rioolvervangingsplan is gebaseerd op risico gestuurd beheer. Hierbij worden de onderhoudsinspanningen gestuurd op de gevolgen van schade. De keuze voor vervanging, relining of deelreparaties blijft maatwerk.

De gevolgen van de klimaatveranderingen maken steden minder leefbaar. Hitte, droogte, luchtkwaliteit en wateroverlast stellen ons voor nieuwe opgaven. We willen maatregelen voor extra groen en water in de stad combineren om de wateroverlast en hittestress terug te dringen en om Hengelo veel minder stenig en dus groener te maken. Bij alle projecten nemen we dit als uitgangspunt. Door het slim combineren is er beperkt aanvullende financiering nodig.

Relevante beleidsnota's

Zie: 5.2.6 Beheer Openbare Ruimte en Duurzaamheid.

Grote projecten en ontwikkelingen; wat hebben we gedaan.

- De Lansinkesweg tussen de Emmaweg en de Industriestraat en een deel van de Industriestraat worden opnieuw ingericht in combinatie met rioolvervanging/verzwaring en de aanleg van een bergingsvijver bij het ROC.
- In de Gieskesstraat wordt een ondergrondse verbinding gerealiseerd tussen de Veldbeek bij het Brouwerijterrein en de Veldbeek op het Industrieplein.
- De Deldenerstraat tussen de Geerdinksweg en Thiemsbrug (incl. Mitchamplein) wordt opnieuw ingericht in combinatie met rioolvervanging en de aanleg van een blauwe ader voor de afvoer van afgekoppeld hemelwater.
- Het klimaat-robust inrichten deel Enschedesestraat is afgerond. Het vervolg van de Enschedesestraat en Lange Wemen worden in 2019 en 2020 uitgevoerd.
- Inrichten tijdelijke waterberging in de openbare ruimte (WOLK 2.0).
- De H. Dunantstraat wordt herstraat in combinatie met het afkoppelen van hemelwater.
- De Rudolfstraat wordt heringericht in combinatie met rioolvervanging/relining.
- Industrieplein met de Veldbeek wordt in 2019 en 2020 aangelegd.
- Op diverse locaties wordt drainage aangelegd in de openbare ruimte teneinde hoge grondwaterstanden te beteugelen.
- Het gebied langs de Elsbeek tussen de Koekoeksweg en de Oude Molenweg wordt opnieuw ingericht met meer ruimte voor de beek (waterberging), veel groen en een wandelpad langs de beek.
- Het parkeerterrein van Welbions aan de Paul Krugerstraat wordt klimaat robuust ingericht met afkoppeling van het verhard oppervlak, waterberging onder de parkeerplaats en herinrichting van de Elsbeek/Drienerbeek.
- De Elsbeek tussen de Oude Molenweg en de zandvang aan de Wemenstraat wordt opnieuw ingericht en gaat deel uitmaken van het Wemenpark.

- De Berflobeek achter de Marskant wordt opnieuw ingericht en krijgt meer ruimte. De beek gaat integraal onderdeel uitmaken van de nieuwe woonlocatie "Marskant".
- De onderzoeken in de grondwateraandachtsgebieden worden onverminderd voortgezet.
- Op de schaal van Twente wordt een stresstest uitgevoerd. Hierbij wordt onderzocht wat de consequenties zijn van wateroverlast, hitte en droogte op verschillende functies zoals natuur, landbouw infrastructuur etc. Het vervolg van de stresstest is een risicodialog met stakeholders en het formuleren van een maatregelenpakket.
- Het vuilwatertransportriool tussen de Oldenzaalsestraat en de Rioolwaterzuiveringsinstallatie van het waterschap Vechtstromen wordt gerelined. Hiertoe wordt een kunststofcoating in de rioolbuizen aangebracht.
- Het (grote) rioolgemaal aan de Zeggersweg wordt vervangen/gerenoveerd inclusief naar verwachting de rioolwaterpersleiding naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie van het waterschap Vechtstromen.

Financiën

De budgetten voor regulier en groot onderhoud zijn vastgesteld in het GRP. Op basis van het GRP 2018-2022 zijn de budgetten voldoende. Hoewel het beheer meer risicogestuurd plaats vindt is de verwachting dat dit voldoende is om de eisen die aan de functionaliteit en veiligheid worden gesteld te waarborgen. Mocht een riolering onverhoopt eerder moeten worden vervangen dan gepland dan kan dit vaak worden opgelost door een andere geplande vervanging wat naar achteren te schuiven.

Op het gebied van riolering en waterhuishouding wordt samengewerkt met de Twentse gemeenten en het Waterschap Vechtstromen (Twents waternet). Met zogenaamde werkplaatsen wordt door gezamenlijk onderzoek geprobeerd kostenbesparingen te realiseren in de waterketen.

Water, onderdeel Riolering	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Salarissen en sociale lasten	318.330	318.330	318.330	318.330
Mutatie voorzieningen	2.022.113	2.300.093	2.596.355	2.893.095
Kapitaallasten	1.797.188	1.885.288	1.964.718	2.068.675
Overige exploitatielasten	4.436.119	4.470.226	4.493.352	4.493.352
Belastingen op producenten en huishoudens	-9.708.750	-10.108.937	-10.507.755	-10.908.452

Water, onderdeel Waterlopen	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Salarissen en sociale lasten	28.944	28.944	28.944	28.944
Kapitaallasten	8.745	8.633	8.523	8.413
Exploitatielasten	49.608	49.542	49.542	49.542
Totaal	87.297	87.119	87.009	86.899

6.3.4 Gebouwen

Volumes

Gebouwen	Aantal
Wettelijke taak (onderwijs)	77
Gemeentelijk beleid (kunst & cultuur, sport, welzijn, parkeren, kinderboerderij)	59
Huisvesting eigen organisatie en Gildebor	11
Herontwikkeling (grondexploitaties)	10
Afstoten (heroverweging eigendom, verkoop of sloop)	24

Het gemeentelijk vastgoed bestaat uit 181 gebouwen (één gebouw kan uit meerdere adressen bestaan). Deze zijn voor € 514,9 miljoen verzekerd (herbouwwaarde). Het gemeentelijk bezit aan objecten bestaat onder andere uit scholen, sporthallen, buurthuizen en aankopen in het kader van grondverwerving. Als gevolg van deze diversiteit zijn de onderhoudskosten voor de gebouwen onderdeel van verschillende beleidsprogramma's.

Beheer

Het Vastgoedbedrijf beheert de gemeentelijke vastgoedobjecten. Met 'de gemeentelijke vastgoedobjecten' worden alle verhuurbare objecten bedoeld die in gemeentelijk bezit zijn. De gemeente bezit dit vastgoed als middel om beleidsdoelstellingen te halen. Het hebben van vastgoed is geen doel op zich.

Gemeentelijke objecten die nog niet door het Vastgoedbedrijf worden beheerd zijn: het Twentebad en het stadhuis. Dit in verband met de geplande renovaties. Deze objecten zullen in een later stadium overgaan naar het Vastgoedbedrijf.

Schoolgebouwen worden ook niet beheerd door het Vastgoedbedrijf. Schoolgebouwen zijn juridisch eigendom van de schoolbesturen. Pas op het moment dat een school leeg komt te staan komt het volledige eigendom en beheer bij het Vastgoedbedrijf te liggen. Objecten die in een grondexploitatie zijn aangekocht voor de ontwikkeling van een locatie blijven in principe in de grondexploitatie zitten en vallen onder de verantwoordelijkheid van de projectorganisatie. Het Vastgoedbedrijf zorgt wel voor het beheer en onderhoud van deze objecten.

Onderhoudssystematiek

In opdracht van het Vastgoedbedrijf is in 2016 voor een groot deel van het gemeentelijk vastgoed (met uitzondering van de onderwijsgebouwen en de objecten die op korte termijn worden afgestoten) het onderhoudsniveau inzichtelijk gemaakt conform de NEN 2767-systematiek (conditiemeting van gebouwen en installaties door middel van een vastgelegde meet- en registreermethode). Deze informatie is in een meerjarenonderhoudsplanning gezet. Deze onderhoudsplanning bestrijkt een periode van 40 jaar die elk jaar, ten aanzien van de tijdstippen van onderhoud, wordt geactualiseerd. Aan de hand van het huidig en toekomstig gebruik van de vastgoedobjecten wordt dan beoordeeld welke onderhoudswerkzaamheden voor dat doel noodzakelijk zijn, er wordt uit gegaan van minimaal onderhoudsniveau 3 (redelijke conditie) zonder ernstige gebreken.

Veranderingen in het onderhoudsniveau

Een groot deel van het gemeentelijk vastgoed is in 2016 geïnspecteerd om zodoende goed te kunnen sturen op de onderhoudskosten van het vastgoed en inzicht te hebben in de risico's en de werkelijke oppervlakte van de objecten. Uit de inspecties is gebleken dat een overgroot deel van de objecten niveau 3 (redelijke conditie) of beter heeft. In 2020 wordt het onderhoudsniveau van de objecten doormiddel van een herinspectie opnieuw vastgesteld.

Coalitieakkoord

In het coalitieakkoord zijn geen specifieke afspraken over het onderhoudsniveau vastgelegd. Tevens zijn er door de raad of het college geen richtlijnen vastgesteld met betrekking tot het onderhoudsniveau.

Relevante beleidsnota's

- Businessplan oprichting Vastgoedbedrijf 2012

Grote projecten en ontwikkelingen

- Er is in 2018 gestart met het voorbereiden van het aanbesteden van het onderhoud aan het vastgoed. De aanbesteding heeft betrekking op planmatig-, regulier- en serviceonderhoud. Vanaf 2020 kan gewerkt worden op basis van de nieuwe werkwijze.
- Door middel van herinspecties wordt het onderhoudsniveau van de objecten opnieuw vastgesteld.
- Eventuele overdracht van het pand aan de Beursstraat 44 (Schouwburg Hengelo).

Huidige staat van onderhoud

Uit de inspecties is gebleken dat een overgroot deel van de objecten niveau 3 (redelijke conditie) of beter heeft. Alle onderhoudsniveaus en de daar bijbehorende budgetten zijn hiermee in beeld. Voor de objecten die op korte termijn in aanmerking komen voor verkoop/sloop zijn er geen onderhoudsinspecties uitgevoerd. Het onderhoudsniveau kan voor deze objecten wat lager liggen.

Financiën

De getroffen onderhoudsvoorzieningen en de bestemmingsreserve zijn toereikend om het huidige onderhoudsniveau te bestendigen. De budgetten zijn:

Omschrijving	2020	2021	2022	2023
Regulier onderhoud	1.604.518	1.604.518	1.604.518	1.604.518
Groot onderhoud	1.019.506	1.283.664	356.813	1.817.372
Totaal	2.624.024	2.888.182	1.961.331	3.421.890

Deze budgetten zijn uitsluitend ten behoeve van kosten derden. Voor het onderhoud dat door ons eigen personeel wordt gedaan (personeelslasten) zijn separate budgetten opgenomen.

Vooruitlopend op de aankoop van het pand aan de Beursstraat 44 is structureel € 416.000 extra gereserveerd voor onderhoud in de Kadernota 2018-2021. Indien in de loop van 2019 of in 2020 het gebouw aan de Beursstraat 44 wordt overgedragen zijn er voldoende middelen beschikbaar voor onderhoud.

Vanaf 2020 wordt het nieuwe stads kantoor en het gerenoveerde stadhuis in gebruik genomen. De middelen voor onderhoud van deze panden zijn opgenomen in de begroting.

Het onderhoud voor de onderwijsgebouwen (met uitzondering van noodlokalen en leegstaande schoolgebouwen) en de gebouwen die in de grondexploitaties zitten, worden niet vanuit bovengenoemde budgetten bekostigd. Het onderhoud van de objecten in de grondexploitaties worden binnen de grondexploitaties gedekt. Voor de onderwijsgebouwen krijgen de schoolbesturen een rechtstreekse bijdrage van het rijk voor het onderhoud.

Indien er voor gebouwen geen voorziening of reserve aanwezig is en er dient (groot) onderhoud uitgevoerd te worden, dient hiervoor bij de raad een krediet aangevraagd te worden. Dit geldt ook indien er bij een gebouw achterstallig onderhoud wordt geconstateerd.

6.4 Grondbeleid

Visie gemeentelijk grondbeleid

De gemeenteraad heeft de nota grondbeleid 2017-2021 op 19 december 2017 vastgesteld. De gemeente Hengelo wil met haar grondbeleid een bijdrage leveren aan de invulling van haar ambities op het terrein van o.a. wonen en economie. Het grondbeleid heeft daarmee een volgend karakter voor andere beleidsvelden en programma's. Gelet op de huidige grondvoorraad zal een actief grondbeleid voor nieuwe projecten situationeel worden toegepast. Maar maatschappelijk kan het wenselijk zijn om bepaalde ontwikkelingen in de stad te stimuleren of juist af te remmen. Waar nodig pakt het grondbedrijf dan een actieve rol op om zorg te dragen voor een evenwichtige ontwikkeling van de stad.

Actualiteit gemeentelijk grondbeleid

Grond is in Nederland een schaars produkt. Inmiddels is er ook schaarste aan gekwalificeerd personeel en bouwmaterialen. De schaarste zorgt voor hard oplopende prijzen bij met name de woningbouw, maar ook bij de bouwkosten. Daar bovenop komt de trend dat de bouwers gebruik willen maken van de goede markt en hun winstpercentages willen verhogen. Daardoor kan er een spanningsveld ontstaan tussen de kavelprijs van de gemeente enerzijds en de winstmarges van de ontwikkelaar anderzijds.

De verwachte vraag (Primos) en het aanbod (harde plancapaciteit) voor de woningbouw zijn op papier in evenwicht voor Hengelo. Daarmee is de situatie ontstaan dat er nauwelijks nieuwe woningbouw toegevoegd kan worden. Dat is een onwenselijke situatie, omdat er dan geen flexibiliteit is. Die flexibiliteit wel toevoegen levert problemen op met de regelgeving. Er worden gesprekken gevoerd met de provincie om die flexibiliteit wel te verkrijgen voor de prioritaire gebieden Hart van Zuid en de binnenstad binnen de bestaande regelgeving. Als die gesprekken leidden tot de gewenste flexibiliteit dan loopt de gemeente het risico dat de afspraken niet passen binnen de huidige financiële wetgeving (het Besluit Begroting en Verantwoording). Voor de grondexploitaties moet dan onderbouwd worden dat er voldoende vraag is vanuit de markt. Bij een overaanbod zal dat moeilijk zijn om aan te tonen. In deze begroting gaan we, conform de vastgestelde herzieningen, er vanuit dat vraag en aanbod in evenwicht is.

Bedrijventerreinen vormen een belangrijke pijler voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Vitale toekomstbestendige bedrijventerreinen zijn belangrijk voor de stad. Ook voor de bedrijventerreinen geldt dat de verwachte vraag (Stec) en het aanbod (harde plancapaciteit) in evenwicht zijn. Dus ook voor de bedrijventerreinen geldt dat er daarmee weinig flexibiliteit is en dat er nauwelijks nieuwe bedrijventerreinen toegevoegd kunnen worden. Voor de bedrijventerreinen is dat een minder groot probleem, omdat er nauwelijks nog ruimte is om (grote) terreinen toe te voegen.

De markt voor kantoren in Hengelo is sterk verbeterd. Het aanbod is met 52% gedaald ten opzichte van de piek van 2016. Naar verwachting zal de komende jaren een verruiming van het aanbod plaatsvinden, omdat de gemeente in 2020 verhuist naar de binnenstad en de lokatie op de Hazenweg daarmee vrijkomt. Naar verwachting kan de markt het aanbod uit de vastgestelde herzieningen van 2019 opnemen.

De gemeente laat uiteraard haar grondexploitaties aansluiten bij het BBV. Kort gaan we hieronder nog in op een aantal punten van het BBV die een nadere toelichting behoeven:

Looptijd langer dan tien jaar.

De volgende gemeentelijke grondexploitaties hebben een looptijd langer dan tien jaar. In de grondexploitaties is geen opbrengstenindexering gerekend na tien jaar. Dit is een risico beperkende maatregel.

De volgende twee gemeentelijk grondexploitaties hebben een looptijd langer dan tien jaar:

- In Dalmeden verkopen we voornamelijk grotere kavels. Het is de verwachting dat er na de gestelde tienjaarstermijn nog steeds vraag is naar deze kavels;

- Hart van Zuid is opgedeeld in diverse deelprojecten. De meeste grondexploitaties vallen ruim binnen de tienjaarstermijn. Uitzondering hierop vormt het WTC Businessdistrict waarin de laatste investeringen (woonrijp maken) geraamd zijn in 2034. Het WTC Businessdistrict is een compacte kantorenlocatie waarvoor de lange looptijd op zich een risico beperkende maatregel is.

Daarnaast neemt de gemeente deel in de volgende twee projecten met een looptijd langer dan tien jaar:

- Businesspark XL heeft een looptijd tot en met 2034. Er is op dit moment veel vraag naar deze kavels. Verwacht wordt dat er ook na de gestelde tien jaar voldoende vraag is voor deze kavels;
- De Hemmelhorst is sterk uit gefaseerd omdat er niet veel vraag naar grote, agrarische kavels voor wijkers is. Het verlengen van de looptijd is daarmee een risico beperkende maatregel.

Planresultaten en parameters grondexploitaties

Alle gemeentelijke grondexploitaties worden jaarlijks middels de herziening grondexploitaties vastgesteld door de Raad. De Raad heeft de parameters, die in de grondexploitaties gebruikt worden, op 7 december 2018 vastgesteld. Deze parameters worden gebruikt om het resultaat te bepalen. Het gaat om de volgende parameters:

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023 t/m 2028	2029 ev.
Kostenindexering	0%	3%	3%	2%	2%	2%
Rente	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Opbrengstenindex bedrijven	0%	1%	2%	2%	2%	0%
Opbrengstenindex woningbouw	0%	4%	3%	2%	2%	0%
Opbrengstenindex kantoren	0%	0%	0%	1%	2%	0%
Opbrengsten overig	0%	0%	0%	1%	2%	0%

In de onderstaande tabel staan de resultaten per grondexploitatie:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2018	Eindwaarde 31-12-2018	Voorziening 31-12-2018	Einde looptijd
Verliesgevend				
Woningbouw				
104 Lange Wemen	-86.866	-1.532.590	1.444.194	2021
006 Landmanserve	6.757.069	-4.717.906	4.107.221	2025
028 Marskant	101.250	-2.092.464	1.933.114	2022
036 Kristenbos	0	-91.956	78.484	2026
101 Broek Noord	9.709.594	-5.353.554	4.945.856	2022
102 Broek Oost	3.399.073	-830.089	782.212	2021
HART VAN ZUID				
701 Lansinkveld Noord	10.369.536	-5.745.627	5.203.991	2023
702 Langeler Erve	2.612.055	-2.774.339	2.415.229	2025
703 hoofdinfrastructuur	257.354	-3.869.095	3.574.446	2022
704 EMGA	4.082.555	-4.968.196	4.499.848	2023
711 fase 2a Industriplein e.o.	7.547.173	-7.054.798	5.139.038	2034
712 Vereenigingsgebouw	-1.046.355	781.958	-654.307	2027
713 Noordelijke laan HvZ	-1.452.101	634.435	-530.867	2027
714 Woonstad Noord	2.437.670	858.826	-704.536	2028
715 Zuidelijke laan HvZ	1.379.166	-4.119.116	3.446.692	2027
716 Kanaalzone	1.722.359	544.808	-483.774	2024
790 HvZ verspreide gronden	2.013.227	-1.981.107	1.830.237	2022
Bedrijventerrein				
016 Gezondheidspark	14.982.838	-6.128.859	5.335.541	2025
035 Oosterveld	15.971.340	-4.210.493	3.454.071	2028
096 Campus	17.980.052	-8.723.699	7.299.601	2027
Exploitaties buiten gemeentelijke administratie				
De Veldkamp	48.959.676	-28.059.317	16.333.065	2027
BBV De Veldkamp			1.632.447	2027
Businesspark XL	88.278.114	-28.141.126	4.714.836	2034
Subtotaal verliesgevend	235.974.779	-117.574.306	75.796.638	
Contante Waarde				
Winstgevend				
Woningbouw				
007 VMBO	0	0	0	2018
044 Veldwijk Noord	-2.240.759	1.355.891	1.252.634	2022
052 Dalmeden	32.879.192	20.263.055	15.664.001	2031
054 Medaillon	-2.167.048	1.934.287	1.859.176	2020
069 Brouwerijterrein	0	61.211	58.834	2020
XXX Wijkerslokatie Hemmelhorst	4.588.221	566.412	373.705	2039
Bedrijventerrein				
103 Watertorenpark	-201.251	136.801	134.118	2019
Subtotaal winstgevend	32.858.355	24.317.657	19.342.468	

Grondexploitaties die in de bovenstaande tabel bij de boekwaarde een positief bedrag hebben staan, hebben een spaarsaldo. De boekwaarden van De Veldkamp, wijkerslocatie Hemmelhorst en Businesspark XL zijn niet opgenomen in de gemeentelijke administratie. De boekwaarde van

wijkerslocatie Hemmelhorst en De Veldkamp is opgenomen in de administratie van de gemeente Borne en de boekwaarde van Businesspark XL is opgenomen in de administratie van de Gemeenschappelijke Regeling BXL. De gemeente Hengelo is (risicodragend) deelnemer in deze grondexploitaties.

De grondexploitaties met een negatief bedrag op eindwaarde zijn de grondexploitaties met een verlies. We presenteren de verschillende deelprojecten van Hart van Zuid, maar voor Hart van Zuid als totaal wordt één voorziening getroffen. Vandaar dat sommige winstgevendende deelprojecten (712, 713, 714 en 716) in de bovenstaande tabel toch als verliesgevend wordt gepresenteerd. Voor het verlies treffen we (voor ons aandeel) op contante waarde een voorziening. Die voorziening is per 31 december 2018 € 75,8 miljoen. De voorziening was bij de laatst vastgestelde jaarrekening per 31 december 2017 € 73,8 miljoen.

Ontwikkeling Reserve Grondexploitaties

Reserve grondexploitatie: gewijzigde rente toevoeging m.i.v. 2020

Het grondbedrijf laat de laatste jaren, mede onder invloed van de gunstige economische omstandigheden en het goed sturen op grondexploitaties, goede resultaten zien. Dit blijkt onder meer uit de herzieningen van de grondexploitaties 2019 (zaaknummer 2358670). In deze herzieningen is er eind 2018 een reserve grondexploitaties van € 3,0 miljoen, die naar verwachting oploopt naar € 13,6 miljoen eind 2023.

Gezien deze verwachte ontwikkeling is het verantwoord om een deel van de reserve grondexploitaties te gebruiken t.b.v. het begrotingstekort. Het grondbedrijf ontvangt rente over de reserve (het "eigen vermogen" van het grondbedrijf). Deze rente was nodig om de voorziening voor de tekortexploitaties op peil te houden. Door de gezonde situatie bij het grondbedrijf is de rentetoevoeging over het eigen vermogen minder noodzakelijk. Daarom is in de Kadernota meegenomen om de rentetoevoeging over de reserve grondexploitaties voor 2020 te halveren (€ 1,0 miljoen verslechtering), te laten vervallen in 2021 (verslechtering € 2,0 miljoen), 2022 (verslechtering € 2,1 miljoen) en vanaf 2023 (verslechtering € 0,9 miljoen) wederom te halveren. We kiezen er nu bewust voor om de reserve grondexploitaties op het niveau te houden om de eigen risico's te kunnen afdekken (€ 6 miljoen). Daarbij plaatsen we twee kanttekeningen. Het grondbedrijf is conjectuurgevoelig, bij mindere economische omstandigheden is er dan ook beperkt ruimte om tegenvallers op te vangen. Ook is er geen of zeer beperkt ruimte voor eventuele tegenvallers die vanuit de woningbouwprogrammeringsdiscussie komen. Bijvoorbeeld als het gevolg van eventuele gewenste ruimtelijke (kwaliteits) keuzes.

Stand van de reserve grondexploitatie

Naar verwachting bedraagt het vrij besteedbare deel van de reserve eind 2020 € 6,8 miljoen. Dit bedrag loopt naar verwachting op naar € 8,3 miljoen in 2023. In de tabel hieronder staat de verwachte stand van de reserve per 31-12 in de komende jaren (* miljoen):

	2020	2021	2022	2023
Reserve grondexploitatie	6,8	6,3	6,6	8,3

Ten opzichte van de vastgestelde herzieningen van 2019 zal de reserve, naast het wijzigen van de rentetoevoeging, € 0,4 miljoen lager worden, omdat er een extra bijdrage nodig is voor de openbare ruimte in Lange Wemen (zie zaaknummer 2369285).

Risico's

De risico's van het grondbedrijf hebben met name betrekking op de vastgestelde grondexploitaties. Voor de risico's van de grondexploitaties geldt dat er een wisselwerking is tussen de herziening van de grondexploitaties en de risico's. Wanneer een risico (financieel) wordt verwerkt in de grondexploitatie vervalt daarmee dat specifieke risico, het wordt dan voorzien. Het geraamde financiële gevolg van het totale risicoprofiel is afgenomen van € 6,1 miljoen bij de vastgestelde

herzieningen 2019 naar € 6,0 miljoen bij deze begroting (bij 90% zekerheid). De oorzaak van de verlaging van het risico is dat bij de grondexploitatie Lange Wemen een risico zich heeft voorgedaan en dat deze grondexploitatie verslechterd is. Daarmee vervalt het risico.

Hieronder staan de tien grootste risico's vermeld (tussen haakjes staat vermeld welke invloed het betreffende risico heeft).

Algemeen risico: Rente

In de grondexploitaties wordt meerjarig gerekend op een rente van 2% conform de voorschriften van het BBV. Gezien de ontwikkeling van de rente is het te verwachten dat de rente tijdens de looptijd van de projecten gaat stijgen ten opzichte van de inflatie en moet er een grotere voorziening worden getroffen (29%);

Algemeen risico: Grondprijzen dalen

De markt voor de grondverkoop verslechtert, waardoor de grondprijzen onder druk komen te staan (10%);

Algemeen risico: Ladder duurzame verstedelijking woningbouw

De gemeente heeft een convenant afgesloten met de provincie over de ladder van duurzame verstedelijking. De gemeente heeft bijna de volledige ruimte binnen de afspraak met de provincie geprogrammeerd, waardoor er geen flexibiliteit is en er nauwelijks ruimte is voor nieuwe initiatieven. Indien er voor gekozen wordt om flexibiliteit in de woningbouwprogrammering toe te passen, moet er binnen de lopende grondexploitaties afgewaardeerd worden (8%);

Algemeen risico: Maatschappelijke Vaste Activa

De verkeerswaarde van de gronden, die (nog) niet in exploitatie zijn genomen daalt, waardoor een grotere voorziening getroffen moet worden (7%);

Ketelfabriek Hart van Zuid

Na 2021 wordt geen bankgarantie afgegeven door de ontwikkelaar. Na 2021 zijn er wel afspraken gemaakt over de huur en afname van grond in Ketelfabriek Hart van Zuid. Wanneer de ontwikkelaar haar afspraken niet nakomt, heeft de gemeente geen (financieel) vangnet (4%);

WTC business district: Programma en grondprijzen

De markt voor de grondverkoop verslechtert, waardoor de grondprijzen onder druk komen te staan en/of het niet volledig kunnen realiseren van het beoogde programma (4%);

Businesspark XL

Als het economisch minder wordt kan dit invloed hebben op de grondprijs en/of het uitgifte tempo. Als deze risico's zich voordoen, dan moet de gemeente voor haar aandeel een hogere voorziening treffen (4%);

Emga Zuid

Wanneer de door de ontwikkelaar voorgestelde saneringsaanpak voor EMGA Zuid niet haalbaar blijkt, zal een andere aanpak meer kosten met zich mee brengen (4%);

Lansinkveld Noord

Als er meer openbare ruimte in Lansinkveld Noord gerealiseerd moet gaan worden, dan nu aangenomen is, dan gaat dat meer kosten met zich meebrengen (4%);

Hart van Zuid fase 2b (3 %)

Aan de subsidievoorwaarden wordt niet voldaan waardoor subsidies niet (geheel) geïnd kunnen worden.

De tien grootste risico's bepalen afgerond 77% van de benodigde weerstandscapaciteit van het grondbedrijf.

6.5 Financiering

Inleiding

De paragraaf financiering beschrijft de beleidsvoornemens ten aanzien van het beheer van de financieringsportefeuille. Vanwege de risico's die ontstaan als een tekort aan liquide middelen optreedt of als overtollige middelen te voortvarend worden uitgezet is de financiering, meer dan andere beleidsterreinen, sterk wettelijk verankerd. Met name de Wet Fido en de uitvoeringsregeling van deze wet (Ruddo) geven de kaders aan waarbinnen gemeenten mogen handelen. Zo heeft het verplichte schatkistbankieren bij het Rijk de mogelijkheden om overschotten te beleggen beperkt. Alle tegoeden van decentrale overheden worden automatisch afgeroomd en bij het Rijk belegd. Daarnaast hebben we als gemeente in de "Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo 2018" (art. 10) en in het Treasurybesluit 2014 regels met betrekking tot de financieringsfunctie opgesteld. In 2014 hebben we de mogelijkheden van geld uitlenen en garanties afgeven vastgelegd in de "Beleidsregels publieke taak leningen en garanties gemeente Hengelo 2014".

Wat willen we bereiken

1. over voldoende financiële middelen beschikken om de begrotingstaken binnen de door de raad vastgestelde kaders van de begroting uit te kunnen voeren (aantrekken of uitzetten);
2. een duurzame toegang tot financiële markten verkrijgen tegen acceptabele condities;
3. de risico's verbonden aan de treasuryfunctie beheersen (renterisico's, liquiditeitsrisico's en kredietrisico's).

Hoe gaan we dit doen

a. We anticiperen op onze liquiditeitsbehoefte

We stellen prognoses op van onze toekomstige liquiditeitsbehoefte. We houden daarbij rekening met mutaties in de huidige leningenportefeuille en waardeontwikkeling van bestaande activa en de voorgenomen vervangingsinvesteringen. Voor zover investeringen al in de meerjarenbegroting zijn opgenomen nemen we deze als basis voor de liquiditeitsbehoefte. Het vroegtijdig signaleren van liquiditeitsfluctuaties blijkt weerbarstig. Niet zelden worden investeringen uitgesteld. Anderzijds kunnen nieuwe investeringen ook snel besloten worden en op korte termijn een liquide behoefte veroorzaken. We hebben in 2019 geldleningen aangetrokken voor 9, 10 en 30 jaren. De lage rentes in 2019 hebben ons doen besluiten om de in bedrag steeds verder oplopende kortdurende leningen om te zetten in 3 langlopende geldleningen. De grootste, een 30-jarige geldlening van € 40 miljoen tegen een tarief van 0,46% geldt als basisfinanciering voor de komende jaren. De gemiddelde rentelast daalt hierdoor, maar de keerzijde is dat we op korte termijn niet meer zoveel kunnen profiteren van de aanhoudende negatieve rente op kasgeldleningen. De consolidatie van kort in lang geld was mede noodzakelijk omdat we de kasgeldlimiet overschreden.

b. We leggen goede contacten met relaties die kennis hebben van de geld- en kapitaalmarkt

Als overheidsinstelling hebben we in de basis een goede toegang tot de kapitaalmarkt. We moeten dan wel financieel gezond blijven om optimale condities te kunnen blijven krijgen. Ook een BNG Bank maakt inmiddels gebruik van risicomethodieken om haar klanten te monitoren. Naast de sectorbanken BNG en NWB maken we gebruik van tussenpersonen, die gespecialiseerd zijn in transacties op de geld- en kapitaalmarkten.

c. We beperken onze risico's

In beginsel verstrekken wij geen nieuwe leningen en garanties meer. We hebben maatregelen genomen om onze portefeuille uitgeleend geld te verkleinen. Verenigingen en instellingen hebben leningen afgesloten in een relatief dure periode; ze betalen vaak tussen de 3 en 7% rente. Het huidige beleid is er op gericht dat vervroegd aflossen bespreekbaar is, maar heronderhandelen over de rentevoet doen we niet.

We accepteren nog slechts borgstellingen waarbij we het risico kunnen delen met de Stichting Waarborgfonds Sport. Uitgangspunt blijft dat een vereniging of stichting zonder de lening in haar voortbestaan zou worden bedreigd en dat de totale financiële huishouding van de aanvrager rente en aflossing mogelijk maakt, zodat het risico voor de gemeente beperkt is. Uitsluitend als het college van oordeel is, dat er zeer ongewenste maatschappelijke effecten optreden als we een verzoek tot borgstelling weigeren, kan een uitzondering gemaakt worden.

De woningbouwcorporatie Domijn sluit geen nieuwe leningen meer af bij de gemeente. De afgesloten leningen kunnen ongewijzigd "uitlopen". De leningenportefeuille uitgeleend geld neemt door aflossingen van Welbions jaarlijks af. De woningbouwcorporatie kan haar financiering nu zonder directe bemoeienis van de gemeente realiseren. Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw staat in eerste lijn garant. Wij hebben nog een achtervangfunctie voor de leningen van woningcorporaties in onze gemeente. De kans dat we in de toekomst schade lijden door deze achtervangfunctie is zeer klein.

We lopen ook risico's door het financieren van verbonden partijen en deelneming in andere rechtspersonen. De risico's van verbonden partijen worden toegelicht in de betreffende paragraaf. De risico's op verliezen bij deelnemingen zijn beperkt tot de boekwaarde. Vaak heeft financiering in een ver verleden plaatsgevonden, waardoor de boekwaarde vele malen lager is dan de reële waarde van de deelneming. De hogere marktwaarde biedt beperkte kansen, omdat de aandelen in de meeste gevallen alleen overdraagbaar zijn aan mede-overheden. Dit beperkt de verhandelbaarheid. Waar verhandelen mogelijk is zonder het publieke belang te schaden zullen we dit overwegen. De keerzijde, het wegvallen van structurele dividendbaten na verkoop, wordt in de afweging meegenomen.

In de volgende tabel zijn de deelnemingen opgenomen, die een meer dan symbolische balanswaarde vertegenwoordigen of een dividendinkomst genereren. De waardes zijn weergegeven in euro en hebben betrekking op de aandelen van onze gemeente.

Aandelen van	Aantal aandelen Hengelo	Boekwaarde aandelen	Markt-waarde aandelen 1)	Dividend 2020	Borgstellingsprovisie 2020	Baten uit deelnemingen 2020
BNG Bank NV	174.486	436.215	13.300.000	400.000		400.000
Enexis NV	213.099	40.840	6.500.000	130.000		130.000
Twence BV	105.681	0	16.600.000	300.000	210.000	510.000
Twente Milieu NV	340	154.285	1.100.000			0
Totaal alg. middelen in programma 9		631.340	37.500.000	830.000	210.000	1.040.000
Twence BV (afvalbegroting in programma 7)				482.000		482.000
Totaal				1.312.000	210.000	1.522.000

¹⁾ Omdat de aandelen niet vrij verhandelbaar zijn, is de marktwaarde indicatief, een theoretisch concept, berekend met vuistregels. Ze geven de waarde aan van onze aandelen in relatie tot de intrinsieke waarde van de onderneming. Enexis laat jaarlijks een waarderingsoptie opstellen door Deloitte.

• We stellen een financieringsbehoefte op en beheren de leningenportefeuille

We hebben ruim gebruik gemaakt van de gunstige rentecondities van kort geld op de geldmarkt. Vanuit de gouden regel, dat vaste activa gefinancierd moeten worden met lang vreemd en eigen vermogen, en vanwege de overschrijding van de kasgeldlimiet moesten we de omzetting van kort geld naar lang geld een keer doorvoeren.

De mogelijkheid om rood te staan of kasgeld aan te trekken wordt beperkt door de wettelijke bepalingen van de kasgeldlimiet: we mogen op grond van de Wet Fido niet langdurig meer dan 8,5% van onze begrotingsomvang kort financieren. Een enkele overschrijding is niet maatgevend. Als we 3 kwartalen achtereen overschrijden moeten we dit melden aan de provincie en een herstelplan voorstellen. Deze bepaling voorkomt dat nadelige effecten ontstaan als de variabele rente snel stijgt,

een kenmerkend risico van de geldmarkt. Het volgende overzicht laat per begrotingsjaar de maximale schuldbedragen zien die in rekening courant of als kasgeldlening mogen worden afgesloten.

	Omschrijving	2020	2021	2022	2023
1	Begrotingstotaal	304.545	316.897	312.090	307.153
2	Percentage cf regeling	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
3	Toegestane kasgeldlimiet (1 x 2)	25.886	26.936	26.528	26.108

Een tweede norm, waar we aan toetsen is de renterisiconorm. Door te zorgen voor spreiding in aflossen van bestaande leningen voorkomen we dat we in enig jaar een te groot deel van onze schuld opnieuw moeten afsluiten. Dit zou in een periode van hoge rentes kunnen leiden tot een forse stijging van onze structurele rentelasten en daardoor een te zware aanslag vormen op de beschikbare algemene middelen. We mogen maximaal 20% van het begrotingstotaal per 1/1 van elk jaar oversluiten.

	Renterisiconorm	2020	2021	2022	2023
1	Begrotingstotaal	304.545	316.897	312.090	307.153
2	Vastgesteld percentage	20%	20%	20%	20%
3	Renterisiconorm (1 x 2)	60.909	63.379	62.418	61.431
4	Renterisico (volume renteherzieningen en aflossingen)	18.130	22.029	1.776	12.119
5	Ruimte onder de risiconorm (3 - 4)	42.779	41.350	60.642	49.312

Het renterisico bestaat uit de verplichte aflossingen. Renteherzieningen zijn alleen afgesproken bij geldleningen die doorgeleend worden aan woningcorporatie Welbions. Hiervoor dragen wij als gemeente geen risico. Dit geldt ook voor de aflossingen van leningen, waar een evengrote aflossing van de woningcorporatie aan ons tegenover staat. Zoals blijkt uit het overzicht blijven de renterisico's in alle jaren van de meerjarenbegroting ruim onder de renterisiconorm.

- **We speculeren niet:** De gemeente Hengelo heeft geen beleggingen of derivaten uitstaan bij marktpartijen. Doordat de rijksschatkist dagelijks positieve rekeningsaldi afroemt is er geen mogelijkheid meer om uitzettingen op korte termijn te doen.
- **We laten specialisten periodiek onze financieringsstructuur en renterisico beoordelen:** Periodiek laten we een financieringsspecialist mee kijken naar onze financieringsstructuur. Er wordt kritisch gekeken naar het portefeuillerisico en renterisico. Het meest recente onderzoek (2017) leidde tot de conclusie, dat in onze portefeuille geen onbenutte winstkansen zaten.

Verdere beleidsuitgangspunten

- **We passen totaalfinanciering toe**
Bij de financiering van de gemeentelijke activiteiten wordt de gemeente als één geheel beschouwd. We spreken van totaalfinanciering of integrale financiering. Dat houdt in dat bij het bepalen van de financieringsbehoefte alle inkomsten en uitgaven betrokken worden, zowel reguliere activiteiten als projecten. Door totaalfinanciering worden de rentekosten geminimaliseerd. Leningen worden op de meest optimale momenten aangetrokken, rekening houdend met de gemeentelijke rentevisie, de Wet Fido, de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.
- **We rekenen reële rente toe aan de taakvelden**
We rekenen een reële rente toe aan de taakvelden. Op basis van de werkelijke kosten van geld lenen bepalen we de omslagrente voor de toerekening aan de taakvelden. Als gevolg van de dalende rentes in de markt hebben we het omslagpercentage in het verleden in stappen verlaagd van boven de 5% naar 2% in 2019. Voor 2020 is deze omslagrente gehandhaafd. Dit is ook de rente die (verplicht) aan de grondexploitaties wordt toegerekend. Op grond van de verwachtingen zou de omslagrente nog iets lager kunnen zijn, nl. 1,63%.

Daarom ontstaat alsnog een positief renteresultaat. De verwachte afwijking blijft binnen de toegestane afwijking van 0,5%.

Financieringsbehoefte

Alle bezittingen en vorderingen moeten gefinancierd zijn met eigen of lang of kort vreemd vermogen. We voorspellen in de meerjarenbegroting onze toekomstige baten en lasten. Hieruit leiden we de toekomstige uitgaven en inkomsten en de toekomstige toe- of afname van bezittingen af. Het gedeelte van onze bezittingen, dat nog niet gedekt is met aanwezig eigen vermogen of al aangetrokken vreemd vermogen is de financieringsbehoefte. Positieve getallen duiden op een investeringsbehoefte, negatieve getallen duiden op een financieringsoverschot.

Financieringsbehoefte uit:	2020	2021	2022	2023
Exploitatie	-17.000	-18.000	-18.000	-21.000
(Des)investeringen	29.000	2.000	19.000	4.000
Financiering	18.000	22.000	2.000	12.000
Financieringsbehoefte	30.000	6.000	3.000	-5.000

Inzicht in rentelasten, renteresultaat en wijze van toerekenen van rente

De volgende tabel geeft voor het begrotingsjaar 2020 aan hoe vanuit rentelasten, rentebaten en rentetoerekening het renteresultaat tot stand komt.

Omschrijving	Bedrag
a. De externe rentelasten over de korte en lange financiering	21.605
b. De externe rentebaten over de korte en lange financiering	-15.464
Saldo externe rentelasten en rentebaten	6.141
c1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-2.806
c2. De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-2.027
c3. De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	1.308
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	2.616
d1. Rente over eigen vermogen	0
d2. Rente over voorzieningen	0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	2.616
e. De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-4.485
f. Renteresultaat op het taakveld Treasury ¹⁾	-1.869

¹⁾Het renteresultaat is een positief renteresultaat; deze tabel is zo geadviseerd door de commissie BBV.

De aan de taakvelden toegerekende rente (e.) is 1,63% van de boekwaarde van de betreffende activa. Hiermee liggen we 0,37% onder de begrote omslagrentevoet van 2%. De afwijking valt binnen de toegestane marge van 0,5%.

6.6 Verbonden partijen

Inleiding

Voor de uitvoering van taken kan de gemeente een beroep doen op andere organisaties of een andere organisatie oprichten. Als we taken hebben uitbesteed aan een organisatie, waarin we een bestuurlijk én financieel belang hebben is deze partij een verbonden partij. We zitten dan in het bestuur van deze organisatie of hebben stemrecht in de ledenvergadering/aandeelhoudersvergadering én lijden verlies als de organisatie failliet gaat of als wij aangesproken kunnen worden als ze haar verplichtingen niet kan nakomen. De beleidskaders rondom verbonden partijen liggen vast in de nota "Beleidskader Verbonden Partijen Hengelo 2013", hierna "beleidskader" genoemd.

De vernieuwing van het BBV beoogt het inzicht te vergroten in de risico's van verbonden partijen en de wijze waarop ze bijdragen aan de output of de doelstellingen van de gemeente. Voor een betere beoordeling van de bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen van de gemeente is dit onderdeel in de betreffende programma's opgenomen. Deze paragraaf blijft dan beperkt tot de visie en beleidsvoornemens en een totaalbeeld van verbonden partijen in een samenvattende lijst.

Beleidskaders, visie en beleidsvoornemens

In het beleidskader is de visie op verbonden partijen uitgebreid weergegeven. We volstaan hier met de hoofdlijn van het beleid. Aan de basis staat, dat we alleen samenwerken met verbonden partijen als dit het geëigende middel is om onze beleidsdoelstellingen te realiseren.

Het uitbesteden van taken aan een regionaal samenwerkingsverband betekent dat besluiten in organisatiebesturen en niet meer in de gemeenteraad genomen worden. De invloed moet gedeeld worden met andere gemeenten. Dit is inherent aan samenwerken. Samenwerken is balanceren tussen stevige democratische controle en effectief en efficiënt samenwerken.

De samenwerking met verbonden partijen kent twee invalshoeken:

- De bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen van de gemeente (nut);
- Het risico dat de gemeente loopt door de deelname, met name financieel, maar ook bestuurlijk.

Het financiële risico is het risico, dat de gemeente loopt als de verbonden partij failliet gaat of aanspraak maakt op niet begrote bijdragen van de gemeente. Bestuurlijke risico's treden op als de gemeente aangesproken kan worden op haar bestuurlijke rol in de verbonden partij.

Deze invalshoeken moeten in balans zijn; een groter risico kunnen we pas accepteren als de bijdrage aan de doelstellingen eveneens groot is. Daaruit volgt dat we activiteiten, uitgevoerd door partijen die marginaal bijdragen aan onze doelstellingen maar wel een groot financieel risico opleveren, beter anders kunnen organiseren. We willen een methodiek toepassen waarin de begrippen "nut" en "risico" vanuit een duidelijk kader objectief worden bepaald. Tezamen zijn nut (kwaliteit van de samenwerking) en risico de bestanddelen van de "waarde" van de samenwerking.

We hebben samen met enkele gemeenten de basis voor een nieuwe nota en beleidskader gelegd. In de tweede helft van 2019 voltooiën we de nota. We willen de visie van de raad op sturing verbonden partijen opnemen en verbreden van het aandachtsgebied "verbonden partijen" tot samenwerkingsrelaties. Steeds meer ontstaat bij gemeenten het besef, dat niet alleen de verbonden partijen risico's met zich meebrengen. Ook bij samenwerkingsrelaties die niet kwalificeren als "verbonden partij" kunnen financiële of bestuurlijke risico's spelen. Deze kunnen eveneens een grote impact hebben op de financiën of de reputatie van ons als gemeente. We hebben ook stappen gezet om een systematiek voor risicosignalering voor deze instellingen te ontwikkelen.

Bijdrage van verbonden partijen aan gemeentelijke doelstellingen

Het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording beoogt het inzicht van raadsleden in nut en risico van de verbonden partijen te vergroten. Dat inzicht ontstaat als in de programma's het samenwerken met de verbonden partij en de bijdrage aan de programmadoelstellingen worden toegelicht.

In deze paragraaf beperken we ons tot het benoemen van het openbaar belang dat wordt gediend en benoemen we het programma waarin de relatie met doelstellingen wordt gelegd.

Voorgenomen wetswijziging versterking positie van gemeenteraden

Minister Ollongren van BZK heeft aangegeven de positie van gemeenteraden te willen versterken en daartoe o.a. de Wet op de Gemeenschappelijke Regelingen te willen aanpassen. In januari 2019 is een onderzoek verricht naar mogelijke maatregelen. Het ministerie beoogt de deelname van raadsleden in samenwerkingsbesturen te faciliteren en de inspraak van burgers mogelijk te maken, overigens niet d.m.v. rechtstreeks kiesrecht. Ook wordt de plicht om een zienswijze van raden te vragen mogelijk uitgebreid naar meer soorten besluiten, dan nu in de Wet op de Gemeenschappelijke Regelingen (Wgr) is geregeld. De wetswijziging is medio juli 2019 nog niet aan de Tweede kamer aangeboden.

Risicomanagement bij de verbonden partijen

De risicobeoordeling van verbonden partijen wordt nu nog gedaan op basis van een beoordeling van de jaarstukken en begrotingen van deze partijen. Daarmee oordelen we met algemeen aanvaarde normen over in rapportages zichtbare grootheden zoals bijvoorbeeld weerstandsvermogen, schuldpositie en resultaten in de meerjarenbegroting. Steeds meer voeren verbonden partijen een eigen analyse van risico's, die hun succes bedreigen. Hierover rapporteren ze in de begrotings- en verantwoordingsstukken. De wijze waarop risico's worden benoemd en geobjectiveerd verschilt sterk per partij. In de beoordeling van de jaarstukken 2018 en conceptbegrotingen 2020 hebben we kritische kanttekeningen geplaatst. Daarom kunnen we nu nog onvoldoende steunen op de gerapporteerde resultaten.

In onze regio werken al enkele gemeenten samen in een gezamenlijke risico-uitvraag richting de verbonden partijen. De gevolgde methodiek sluit aan bij onze opvattingen m.b.t. risicoanalyse. Daarom hebben we ons hierbij aangesloten met ingang van de P en C-cyclus 2020. De voordelen die hiermee kunnen worden bereikt zijn:

- de vragenlijst waarmee risico's worden opgespoord is samen met expertisebureau Naris opgesteld;
- de vragenlijst is flexibel, kan aan omstandigheden worden aangepast;
- de uitkomsten zijn concrete getallen, waardoor deze telbaar en vergelijkbaar zijn en in grafieken zijn weer te geven;
- hierdoor ontstaat informatie die de raad op overzichtelijke wijze krijgt aangeboden;
- de verbonden partijen zijn zelf betrokken bij de beantwoording, waarmee draagvlak ontstaat;
- gemeenten kunnen werkzaamheden verdelen en de uitkomsten met elkaar delen;
- er vindt maar één uitvraag naar de verbonden partijen plaats namens meerdere gemeenten, waardoor deze partijen minder zwaar belast worden.

Bij het publiceren van deze begroting waren de resultaten van de analyses op regionaal niveau nog niet bekend. Wij zullen de resultaten dan afzonderlijk met de gemeenteraad delen.

Ontwikkelingen bestaande verbonden partijen

SWB Midden-Twente

In 2018 is een nieuwe strategienota vastgesteld voor de periode 2018-2022. Uitgangspunt van deze nota is voortzetting van het bestaande beleid. Het financiële resultaat over 2018 was licht negatief, maar beter dan begroot. De komende jaren worden verliezen geraamd door lagere rijksbijdragen, maar er wordt geen beroep op extra bijdragen van de deelnemende gemeenten gedaan.

Regionaal Bedrijventerrein XL

In 2019 is de positieve ontwikkeling van XL Park doorgezet. XL Park beschikt over een onherroepelijk bestemmingsplan voor tranche 3 en een onherroepelijk gewijzigd bestemmingsplan voor tranche 1 en 2. Kavels kunnen per direct worden uitgegeven, wanneer bedrijven daarom vragen. De samenwerking onder de noemer Port of Twente heeft verder vorm gekregen met de lancering van de nieuwe website. Port of Twente bundelt alle krachten van logistiek Twente om de sector te versterken, te verduurzamen en de Twentse economie te ondersteunen. Port of Twente is belangenvereniging,

havenbeheerder, grondbedrijf en vestigingsloket in één. Gronden worden in erfpacht uitgegeven. Kopers hebben de keuze tussen het ineens afkopen van de erfpacht of jaarlijks betalen van erfpacht. Deze keuze heeft veel invloed op de snelheid waarmee de middelen terugvloeien in de GR. De risico's, dat erfpachters de opstallen verkopen en de GR met problemen opzadelen zijn in de overeenkomsten ondervangen. Op het gebied van acquisitie wordt samengewerkt met Oost en de NFIA (agentschap voor buitenlandse investeringen). Dit heeft geleid tot goede contacten met beleggers en ontwikkelaars in logistiek vastgoed.

RBT was nog een raadsregeling, gebaseerd op de situatie van voor de dualisering. Deze is nu omgezet in een collegeregeling.

Regio Twente

In het jaar 2019 wordt flink gediscussieerd over de toekomst van Regio Twente. De kring van secretarissen heeft advies uit gebracht in de vergadering van het AB van 10 juli 2019, gaat voor focus en eenvoud en ziet als belangrijkste taak de sociaal-economische structuurversterking. Met als pijlers Regiodeals, Agenda voor Twente, Arbeidsmarkt, mobiliteit en lobby. De secretarissen zien (verplichte) samenwerking op het gebied van de GGD, OZJT en VVT het liefst in een separate GR ondergebracht. Gemeenten zullen - als het advies van de secretarissen zou worden omarmd - opnieuw een keuze moeten maken of ze de andere taken weer zelf gaan uitvoeren of in een andere vorm van samenwerken vorm willen geven. Dat geldt voor recreatieve voorzieningen, Kennispunt Twente, MDA (Milieu, duurzaamheid en afval), Twentse Kracht, Salarisadministratie, IT-platform en Netwerkstad Twente. Besluiten hierover zijn in het AB van 10 juli 2019 nog niet gevallen en zijn voorlopig vooruitgeschoven.

De begroting 2020 is een beleidsarme begroting met kostenstijging als gevolg van prijs- en loonontwikkeling, maar ook als gevolg van een toename van personele inzet in de bedrijfsvoering.

Veiligheidsregio Twente

VRT bouwt in 2020 voort op het bestaande beleidsplan 2016-2019. De speerpunten zijn innovatie, informatievoorziening, anticiperen op ontwikkelingen in de samenleving, volop samenwerken met kennisinstituten, bedrijven en ondernemers en een goed toegeruste crisisorganisatie.

In 2021 wordt een nieuw beleidsplan aangeboden aan de gemeenteraden.

Stadsbank Oost-Nederland

De Stadsbank ondersteunt de aangesloten gemeenten bij het gemeentelijk beleid ter bevordering van de maatschappelijke participatie van hun burgers, met name gericht op de 'bancaire taken' voor schuldhulpverlening. Ze doet door maatwerk te leveren om financiële stabiliteit (dicht)bij de klant te versterken. Preventie, advisering, budgetbeheer, budgetzorg en bewindvoering zijn interventies waar de Stadsbank op inzet. De Stadsbank ziet in dat de eigen taken nauw relateren aan de opgaven van gemeenten in het sociaal domein en wil met gemeenten meedenken over gezamenlijke inzet.

Wij bieden als gemeente onze inwoners dienstverlening op het gebied van financiën en het oplossen van schulden. Als een minnelijke en/of wettelijke schuldregeling nodig is, schakelen we de Stadsbank in. Om te voorkomen dat onze inwoners tweemaal hun verhaal moeten doen, is besloten om de intake schuldhulpverlening weer over te nemen van de Stadsbank.

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

Het GBT werkt vanuit het visiedocument 2017-2020. Er worden veranderingen verwacht in het landelijk belastingbeleid: inkomen minder belasten; ruimte in de lokale belastingcapaciteit. Dit voornemen is nog niet in concrete regelgeving vertaald. Het GBT voert uit en beheert en ziet zelf een toename van haar adviserende rol naar gemeenten toe. Er is een optimale organisatieomvang bereikt met mogelijkheid voor geringe groei. Begin 2019 is het GBT verhuisd naar een eigen pand aan de Demmersweg 140 in Hengelo. Belangrijke onderwerpen zijn de omzetting van de vastgoedwaardering op basis van kubieke meters naar vierkante meters en de samenwerking/wisselwerking met gemeenten in het kader van de BAG en WOZ.

Crematoria Twente

Het vernieuwen en uitbreiden van de crematielocaties nadert zijn voltooiing. De renovatie van crematorium Enschede is ver gevorderd en de laatste stap in het up to date brengen van de locaties. Er is een nieuwe directeur/bestuurder aangetrokken als vervanger van de huidige directeur, die met

pensioen gaat. In 2018 is het aantal crematies gedaald. De verwachting is dat met een structurele daling in de rand van het traditietoneel verzorgingsgebied rekening gehouden moet worden. Er ontstaat een nieuwe uitdaging om financiële bestendigheid te realiseren met een lagere omzet en hogere kosten als gevolg van de renovaties. Er worden nieuwe afspraken gemaakt om de gemeenteraden beter aangesloten te houden bij de ontwikkelingen van Crematoria BV, de werkmaatschappij van het openbaar lichaam Crematoria. In de toekomst zullen de raden vertrouwelijk inzage krijgen in de realisatie van de BV. Het publieke karakter van de crematoria is opnieuw ter discussie gesteld door enkele gemeenten die vertegenwoordigd zijn in het Algemeen Bestuur.

Omgevingsdienst Twente (ODT)

Alle 14 gemeenten en de provincie nemen deel. De taken bestaan vooralsnog uit het voorbereiden van, toezicht op en handhaving van milieuvoorschriften, de zogenoemde VTH-taken. Vanuit de gemeente Hengelo zijn 5 medewerkers overgegaan naar de Omgevingsdienst. ODT is gevestigd in het stadskantoor van Almelo. De start wordt beïnvloed door verschil van inzicht over de wijze van samenwerken en de wijze van toerekening van kosten. De concept-begroting 2020 is om die reden te laat bij de gemeenten aangeleverd (wettelijk 15 april, feitelijk 27 mei). De uitgangspunten in die begroting worden nog niet door alle gemeenten gedeeld. De verschillen spitsen zich toe op twee hoofdzaken: de verdeelsleutel voor kostentoerekening overhead en de "Twentse norm" m.b.t. de te leveren kwaliteit. ODT wil overhead verdelen naar rato van het aantal inwoners per gemeente, waar oorspronkelijk gesproken werd over een omslag per ingebrachte formatieplaats. Deze wijziging gaat voor de grote gemeenten gepaard met een substantieel hogere bijdrage. Verder gaat ODT uit van een "milieu brede" inbreng van taken, terwijl meerdere gemeenten alleen willen overdragen wat volgens wettelijk vereist kwaliteitsniveau verplicht is. Om deze redenen kan de begroting 2020 van ODT nog niet als leidraad voor onze toekomstige bijdrage gezien worden.

Twente Milieu

Twente Milieu herzielt momenteel het kostprijs-plus systeem. De systematiek van kostentoerekening aan producten heeft invloed op de verdeling van bijdragen van gemeenten. Vanaf het boekjaar 2020 zal de herziene kostprijsberekening van kracht moeten worden. De nieuwe kostentoerekening is becijferd op de situatie in 2019. Op basis daarvan houden we vanaf 2020 rekening met lagere kosten voor onze gemeente op het gebied van afvalstoffeninzameling, maar hogere kosten op het gebied van "buurtonderhoud", in het bijzonder gladheidsbestrijding.

In de tweede helft van 2019 gaat Twente Milieu ook haar strategie actualiseren. Dit proces wordt zeer breed opgepakt; de raden kunnen hier kennis van nemen en reacties op geven.

Twence

Ook Twence herzielt haar strategie in samenwerking met de aandeelhoudende gemeenten. Het beleidsplan 2020-2023 kent de volgende strategische lijnen:

- Een actieve en substantiële bijdrage leveren aan de duurzame regionale energievoorziening;
- Meer waardevolle grondstoffen uit afval en biomassa produceren om daarmee de grondstofkringlopen te sluiten.

Twence blijft inzetten op alternatieven voor fossiele brandstoffen, kringlopen sluiten, hergebruik en productie van nieuwe duurzame grondstoffen. Ze draagt fors bij aan de reductie van de CO₂-uitstoot voor haar aandeelhouders. De productie van stoom en warmte gaat een steeds grotere rol spelen. Twence wil ook in de warmtelevering meer kunnen betekenen voor gemeenten in de omtrek van Hengelo. Komende jaren zal gepoogd worden om de publiek-publieke overeenkomst afvalverwerking tussen Twentse gemeenten en gemeente Münster om te zetten in volwaardig aandeelhouderschap van Münster. Ook het bouwen van een mestverwaardingsinstallatie op Elhorst Vloedbelt is nog onder handen. De milieutechnische voordelen - waardevolle nutriënten in de kringloop houden en bodembescherming - zijn alom aanvaard. De landschapstechnische inbedding kan nog op weerstand rekenen.

De goede financiële resultaten lijken structureel te zijn. Om die reden hebben we in onze begroting nog steeds voorzichtig schattend een hoger dividend geraamd. De positieve berichtgeving lijkt recent overschaduwd te zijn door enkele branden. Vooral de brand in de composteringsinstallatie heeft de verwerking van groenafval ingrijpend beïnvloed. Al in 2018 zijn maatregelen genomen om de effecten van brand te minimaliseren.

Warmtenetwerkbedrijf Hengelo en Warmtebedrijf Hengelo

Warmtenetwerk Hengelo BV voert alle transportactiviteiten middels het hoofdtransportnet uit en Warmtebedrijf Hengelo BV treedt op als energieproducent en leverancier aan de eindgebruikers.

In 2019 is de DEC, het tussenwarmtestation in Hart van Zuid, opgeleverd. Deze centrale verhoogt de temperatuur van de restwarmte van Nouryon, zodat deze geschikt is om huizen en bedrijven te verwarmen. Als gemeente waren wij mede risicodragers in de kosten van deze realisatie. Nu de backbone klaar is zullen wij nog slechts betrokken zijn als 5% aandeelhouder in zowel Warmtenetwerkbedrijf als Warmtebedrijf. Ennatuurlijk is de energieleverancier die de warmte levert. Alliander is het netwerkbedrijf, dat verantwoordelijk is voor de infrastructuur. Deze bedrijven voeren tevens de administraties voor beide verbonden partijen. Het is duidelijk, dat de hele energietransitie voor beide bedrijven een belangrijk aandachtspunt is. De wijze waarin de BV's hierin een rol kunnen spelen zal bepalend zijn voor de continuïteit. De gemeente heeft naast het aandeelhouderschap nog een belang doordat ze aan beide bedrijven een achtergestelde lening van € 1 miljoen heeft verstrekt.

Lijst van verbonden partijen

Overzicht gemeentelijke verbonden partijen (per 30 juni 2019)			
Naam verbonden partij	Juridische vorm	Vertegenwoordiging / aandeelhouderschap	Verplichte samenwerking
1. Gemeenschappelijke regelingen			
Regio Twente	Openbaar lichaam	College	Taakafh.
Veiligheidsregio Twente	Openbaar lichaam	College	J
Sociaal Werk- en leerbedrijf Midden-Twente	Openbaar lichaam	College	N
Stadsbank Oost-Nederland	Openbaar lichaam	College	N
Crematoria Twente	Openbaar lichaam	College	N
Regionaal Bedrijventerrein Twente	Openbaar lichaam	College	N
Omgevingsdienst Twente	Openbaar lichaam	College	J
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente	Openbaar lichaam	College	N
Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo	Centrumgemeente regeling	College	N
Centrumgemeenteregeling samenwerking ICT Hengelo	Centrumgemeente regeling	College	N
2. Vennootschappen en coöperaties			
BNG Bank N.V.	N.V.	College	N
Twente Milieu N.V.	N.V.	College	N
Twence B.V.	B.V.	College	N
Enexis Holding B.V.	B.V.	College	N
Warmtenetwerk Hengelo B.V.	B.V.	College	N
Warmtebedrijf Hengelo B.V.	B.V.	College	N
CSV Amsterdam B.V. *	B.V.	College	N
Verkoop Vennootschap B.V. *	B.V.	College	N
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. *	B.V.	College	N
CBL Vennootschap B.V. *	B.V.	College	N
Vordering op Enexis B.V. *	B.V.	College	N
3. Stichtingen en verenigingen			
4. Overige verbonden partijen			
Euregio	Nederlands-Duitse GR	College (raadsleden in Euregiaraad)	N
5. Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd			
Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)	Vereniging	College	nvt
VNG Overijssel	Vereniging	College	nvt

Van alle verbonden partijen vermelden we een aantal kerngegevens, waarvan de informatieve waarde en de onderverdeling in categorieën verbonden partijen zoals in het BBV is bepaald. Voor de overzichtelijkheid en leesbaarheid van de tabellen splitsen we de tekstuele toelichting en de cijfermatige gegevens.

Toelichting gegevens

De balansgegevens van de verbonden partijen ontleen we aan de jaarstukken 2018 van de verbonden partij zelf of, indien aanwezig, de geprognoseerde balans in de meerjarenbegroting. Door de gemeenschappelijke regelingen worden toekomstige balansgegevens wel verstrekt. De geprivatiseerde bedrijven doen dit niet. Hier is de laatste balans basis. De jaarresultaten zijn gelijk gesteld aan de toename van het eigen vermogen, ook als de begroting van de VP anders aangeeft. Wij doen geen aanname m.b.t. de resultaten van private partijen, als deze niet door hen zelf gecommuniceerd zijn.

Voor het financieel belang hanteren we een gewijzigde berekening. In navolging van de regionale gemeenten waarmee we samen de risico-analyse uitvoeren is het financieel belang de optelsom van de jaarlijkse exploitatiebijdrage, evt. aangevuld met de subsidiebijdrage en inkoopbedrag voor dienstverlening, het jaarlijkse dividend, het ingebrachte kapitaal en de verstrekte leningen en garanties. Dit is dan het maximale verlies dat zou kunnen optreden bij bedrijfsdiscontinuïteit. Jaarlijkse bijdragen zullen nooit geheel verloren gaan, deze worden (pragmatisch) voor 50% meegenomen.

Gemeenschappelijke regelingen

Naam verbonden partij	Openbaar belang dat gediend wordt	Bestuurlijk belang	Beleid in programma
Regio Twente	Gemeentelijke beleidsvoering primaire gemeentelijke processen	Deelname algemeen bestuur en afstemmingsberaden	2,3,5,6,7
Veiligheidsregio Twente	(Voorbereiding op) bestrijding van rampen en incidenten	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	1
Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB)	Ondersteuning mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en samenwerking beheer en onderhoud openbare ruimte	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	6
Stadsbank Oost Nederland	Hulpverlening aan mensen met financiële problemen en schulden	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	6
Crematoria Twente	Lijkbezorging met inachtneming van wettelijke voorschriften	Deelname dagelijks bestuur	7
Regionaal Bedrijventerrein Twente	Regionale afstemming en ontwikkeling XL-businesspark	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	3,8
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT)	Gemeentelijke heffing en invordering lokale belastingen	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	0,7
Omgevingsdienst Twente (ODT)	Handhaving wetgeving milieu	Deelname algemeen bestuur	7
Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)	Schaal- en kwaliteitsvoordelen behalen en kwetsbaarheidsbeperking van aangesloten gemeenten op het gebied van sociale zaken	Verantwoordelijkheid gemeentebestuur Hengelo, inbreng deelnemende gemeenten via portefeuillehoudersoverleg	6
Centrumgemeenteregeling samenwerking ICT Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)	Schaal- en kwaliteitsvoordelen behalen en kwetsbaarheidsbeperking van aangesloten gemeenten op ICT-gebied	Verantwoordelijkheid gemeentebestuur Hengelo, inbreng deelnemende gemeenten via portefeuillehoudersoverleg	0

Naam verbonden partij	Financiële belang	Eigen vermogen begin 2020	Eigen vermogen eind 2020	Vreemd vermogen begin 2020	Vreemd vermogen eind 2020	Resultaat 2020	Aandeel belang
Regio Twente	2.281	10.019	10.148	13.653	12.460	129	12,9%
Veiligheidsregio Twente	2.949	1.597	1.435	53.356	60.719	-162	7,1%
Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB) 1)	13.021	4.846	3.767	1.664	1.664	-1.079	67,8%
Stadsbank Oost Nederland	416	1.080	1.082	14.798	14.817	2	8,7%
Crematoria Twente	0	1.591	1.591	0	0	0	16,4%
Regionaal Bedrijventerrein Twente 2)	4.715	207	207	114.990	114.990	0	23,0%
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT)	947	587	612	7.085	6.977	25	9,4%
Omgevingsdienst Twente (ODT)							
Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)							
Centrumgemeenteregeling samenwerking ICT Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)							

¹⁾ Het verwachte tekort van Regionaal Bedrijventerrein Twente van € 20,5 miljoen (NCW) is volledig voorzien bij de deelnemende gemeenten. Wij voorzien € 4,7 miljoen en hebben dit als resultaat verantwoord. Dit bedrag is als financieel belang aangemerkt, omdat we het moeten inbrengen als het verlies feitelijk wordt.

Vennootschappen en corporaties

Naam verbonden partij	Wijze van belang	Openbaar belang dat gediend wordt	Beleid in programma
Twente Milieu NV	Aandeelhouder en deelname bestuur	Gezamenlijke efficiënte duurzame afvalinzameling	7
Twence Holding BV	Aandeelhouder	Milieuverantwoordelijke afvalverwerking en kenniscentrum CO2-neutraliteit	7
Bank Nederlandse Gemeenten	Aandeelhouder	Financiering publieke sector: laag houden kosten maatschappelijke voorzieningen	9
Enexis NV	Aandeelhouder	Beschikbaarheid van het energienet, duurzame energiesystemen en energietransport	9
CBL Vennootschap BV	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
Vordering op Enexis BV	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
Verkoop Vennootschap BV	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
CSV Amsterdam B.V.	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent en Attero	9
Publiek Belang Electriciteitsproductie BV	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
Warmtenetwerk Hengelo BV	Financier en aandeelhouder	Duurzame energieproductie	7
Warmtebedrijf Hengelo BV	Aandeelhouder	Duurzame energieleverantie	7

Naam verbonden partij	Financiële belang	Eigen vermogen begin 2020	Eigen vermogen eind 2020	Vreemd vermogen begin 2020	Vreemd vermogen eind 2020	Solva- biliteit	Resultaat 2020	Aandeel belang
Twente Milieu NV	2.506	9.636	9.636	17.848	17.848	35,1%	n.b.	19,1%
Twence Holding BV	2.216	133.428	133.428	173.808	173.808	43,4%	n.b.	12,4%
Bank Nederlandse Gemeenten	836	4.991.000	4.991.000	132.518.000	132.518.000	3,6%	n.b.	0,3%
Enexis NV	628	4.024.000	4.024.000	3.691.000	3.691.000	52,2%	n.b.	0,07%
CBL Vennootschap BV	nihil	137	137	22	22	86,2%	n.b.	0,2%
Vordering op Enexis BV	498	0	0	0	0	nvt	0	0,2%
Verkoop Vennootschap BV	nihil	112	112	30	30	78,9%	n.b.	0,2%
CSV Amsterdam B.V.	nihil	746	746	45	45	94,3%	n.b.	0,2%
Publiek Belang Electriciteitsproductie BV	nihil	1.605	1.605	23	23	98,6%	n.b.	0,2%
Warmtenetwerk Hengelo BV	1.040	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	5,0%
Warmtebedrijf Hengelo BV	1.040	1.050	1.050	6.838	6.838	13,3%	n.b.	5,0%

Voor banken is de solvabiliteit per definitie zeer laag. Daarom wordt bij banken naar de Tier 1 ratio gekeken. Deze geeft de verhouding van de vrije reserves ten opzichte van de (risico gewogen) verstrekte leningen aan. Voor BNG Bank is de Tier 1 eind 2018 38%.

Verenigingen en stichtingen

Wij hebben geen gecombineerd bestuurlijk en financieel belang in verenigingen of stichtingen.

Overige verbonden partijen

Naam verbonden partij	Openbaar belang dat gediend wordt	Bestuurlijk belang	Beleid in programma
Euregio (Openb. Lichaam volgens NL-Duits recht, volgt niet BBV)	Belangenbehartiging gemeenten NL-Duitse grensstreek	Deelname algemeen bestuur en Euregioraad	9

Bestuurlijk belang	Financiële belang	Eigen vermogen begin 2020	Eigen vermogen eind 2020	Vreemd vermogen begin 2020	Vreemd vermogen eind 2020	Resultaat 2020	Aandeel belang
Deelname algemeen bestuur en Euregioraad	24	1.652	1.652	35.851	35.851	0	2,4%

Het vreemd vermogen van de Euregio bestaat voor € 33 miljoen uit de verplichting om bij de Euregio gestalde middelen van het Interreg-V-programma terug te betalen. Zonder deze middelen is er een normale verhouding eigen/vreemd vermogen.

Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd

Bij de volgende verenigingen is in strikte zin geen sprake van een verbonden partij, omdat er geen sprake is van een financiële impact bij faillissement of aansprakelijkheid door garantstelling.

Naam verbonden partij	Aard van het belang	Openbaar belang dat gediend wordt	Beleid in programma
VNG, Vereniging Nederlandse Gemeenten	Lid van de vereniging met stemrecht	Krachtiger lokale overheid door samenwerking en belangenbehartiging	9
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Noord Nederland	Lid van de vereniging	Belangenbehartiging gemeenten in deelnemingen, w.o. Enexis NV en maatschappijen inzake verkoop Essent	9

Naam verbonden partij	Financiële belang	Eigen vermogen begin 2020	Eigen vermogen eind 2020	Vreemd vermogen begin 2020	Vreemd vermogen eind 2020	Solvabiliteit	Resultaat 2020
VNG, Vereniging Nederlandse Gemeenten	355	61.975	61.975	78.875	78.875	44%	n.b.
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Noord Nederland				n.v.t.			

In bijlage 8.5 is een overzicht opgenomen van de vertegenwoordiging namens onze gemeente bij de verbonden partijen.

In de paragraaf 6.5 Financiering is een overzicht van de deelnemingen opgenomen.

6.7 Bedrijfsvoering

6.7.1 Organisatie

De ambtelijke organisatie van de gemeente Hengelo is continu in beweging.

Maatschappelijke ontwikkelingen

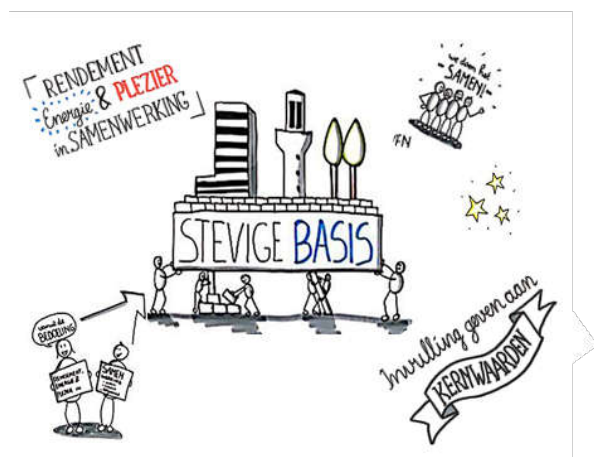
Maatschappelijke ontwikkelingen en ingrijpende veranderingen in wet- en regelgeving zijn van grote invloed op ons werk; op wat we doen, hoe we dit doen en met wie we dit doen. Complexe vraagstukken en samenwerkingsvormen (zowel lokaal als regionaal) vergen andere sturing en flexibele inzet van mensen en middelen.

Ambities

Daarnaast vragen onze eigen ambities en het streven naar optimale dienstverlening aan de stad om een duidelijke focus op onze doelen en op een excellente taakuitvoering. Het college zet vol in op samenwerking, vernieuwing en transparantie. Met de samenleving werken wij aan een leefbare stad.

Doorontwikkeling organisatie

De visie op de doorontwikkeling van onze organisatie is samengevat in een beeld:

Een organisatie waarin de inwoner en ondernemer centraal staan.

Waarin wij op een logische manier en met de juiste houding kunnen doen waar de gemeente voor is: Ervoor zorgen dat de Hengeloërs hier fijn en goed samen kunnen leven, wonen en werken.

Dat is onze taak, daar werken wij dagelijks aan. Dit doen wij met behulp van drie kernwaarden als leidraad voor onze houding en onze manier van werken:

- De logica van de Hengeloër als uitgangspunt;
- Lef hebben; keuzes maken en daadkracht tonen;
- Dingen voltooien, door goed samen te werken.

Deze kernwaarden geven richting aan de manier waarop we de doorontwikkeling van onze organisatie vormgeven.

Er vinden ontwikkelingen plaats in alle domeinen, zoals bijvoorbeeld de transformatie én bezuinigingen binnen het sociaal domein en de invoering van de Omgevingswet. Onze visie op dienstverlening wordt steeds concreter toegepast en we zetten in op optimalisatie en professionalisering van onze bedrijfsvoering.

Bezuinigingstaakstelling

Als ambtelijke organisatie kijken we voortdurend kritisch naar onszelf. We kijken permanent of we zaken anders, slimmer, beter en efficiënter kunnen uitvoeren. Als bijdrage ter dekking van de in de Kaderbrief 2019-2022 opgenomen investeringsagenda is de ambtelijke organisatie een efficiency taakstelling opgelegd die op termijn oploopt naar 2% van de totale bruto loonsom (€ 400.000 in 2020 die oploopt naar € 840.000 structureel van 2022). Deze taakstelling wordt in het najaar van 2019 door het concern managementteam concreet ingevuld. Hierbij wordt ook de taakstelling op de ambtelijke organisatie van € 500.000 (structureel) als gevolg van de gemeente brede efficiencyopbrengst door het nieuwe stadhuis/stadskantoor meegenomen. Deze laatste taakstelling is ingeboekt in de Kadernota 2017-2020 n.a.v. het definitieve besluit tot de renovatie van het stadhuis en de bouw van het nieuwe stadskantoor.

Hengelo's werken

Het verhuizen naar onze nieuwe werkomgeving in de binnenstad zal bijdragen aan een andere manier van werken; Hengelo's werken. Bewust werken, gericht op samenwerken en verbinden, met openheid en transparantie. Een goede manier van samenwerken draagt daarnaast bij aan de mate waarin we als gemeente in control zijn. Wij handelen naar besluiten en werken met de planning- & control cyclus als belangrijkste sturingsinstrument.

Alle kernwaarden komen hier samen: de logica van de Hengeloër, keuzes maken en dingen voltooien.

Bereiken?	Doen?
Een resultaatgerichte, effectieve en efficiënte organisatie	Scherpe focus op de te bereiken resultaten vanuit de logica van de Hengeloër. Optimaliseren van de bedrijfsvoering en (concern) control, onder meer door het optimaliseren van de P&C-cyclus. Door het innoveren van werkprocessen onder meer met behulp van informatietechnologie kan efficiënter worden gewerkt en de dienstverlening verder worden verbeterd. Het realiseren van de aan de ambtelijke organisatie opgelegde taakstelling.
Een flexibele organisatie met een grote mate van samenwerking, transparantie, creativiteit en innovatie	Het aanpassen van onze organisatie aan alle veranderende eisen en omstandigheden is een continu proces. We zetten onder meer in op: <i>Dienstverlening:</i> doorontwikkelen van ons dienstverleningsconcept vanuit de logica van de Hengeloër. <i>Sociaal:</i> vanuit de transities in het sociaal domein is de fase van transformatie ontstaan. Dit betekent écht anders samenwerken met partners en burgers, meer vernieuwen en keuzes maken met lef. Dit laatste is temeer relevant omdat we binnen het sociale domein voor een bezuinigingsopgave staan. <i>Fysieke keten:</i> de veranderende omgeving vraagt om een open houding, gericht op samenwerking intern en extern. Denken in mogelijkheden, handelen met lef vanuit vertrouwen en rugdekking. De Omgevingswet zal vanuit deze grondwaarden worden ingevoerd. <i>Cultuur:</i> inzetten op de ontwikkeling van persoonlijk leiderschap en op het laden van de kernwaarden lef, logica en voltooien door samenwerken.

6.7.2 Personeel

Veranderingen in de organisatie en de wijze waarop het personeelsbeleid wordt vormgegeven en uitgevoerd, moeten goed op elkaar aansluiten. Een modern personeelsbeleid dat aansluit bij de wensen van werknemers en de organisatiedoelstellingen is een voorwaarde voor goed en aantrekkelijk werkgeverschap en een goed presterende organisatie.

Goed werkgeverschap gaat om meer dan het optimaal benutten en inzetten van de aanwezige competenties en kwaliteiten van medewerkers. Het moet uitnodigen tot ontwikkelen en leren, tot veranderen en verbreden van de inzetbaarheid. Dat laatste is juist in tijden van ontgroening en vergrijzing in combinatie met de te verwachten krapte op de arbeidsmarkt van groot belang.

Bereiken?	Doen?
Modern en aantrekkelijk werkgeverschap	Zorgdragen voor een prettig werkklimaat waarin medewerkers werken met plezier, met ruime ontwikkelmogelijkheden en aandacht voor talentontwikkeling.
Sociale werkgever die haar maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt	Invulling geven aan beleid om in het kader van de Participatiewet extra banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking.
Vergroten leervermogen en verbreden inzetbaarheid	Diverse activiteiten en programma's binnen de Twentse School.
Vergroten van mobiliteit	Stimulerende maatregelen en adequate begeleiding vanuit het loopbaancentrum met aandacht voor de rol van leidinggevers hierin.
Optimaal benutten van talenten en het stimuleren van persoonlijk leiderschap	Bewustwording van het belang van persoonlijk leiderschap in de organisatie vergroten en hiervoor activiteiten ontwikkelen.
Leiderschapsontwikkeling	Organiseren van activiteiten met betrekking tot leiderschapsontwikkeling en instrumenten ontwikkelen ter ondersteuning van leidinggevers.
Integriteitsbewustzijn bevorderen	Het ontwikkelen van activiteiten met als doel het integriteitsbewustzijn en integer handelen te bevorderen.
Goede arbeidsomstandigheden (veiligheid, gezondheid en welzijn)	Onderhouden van maatregelen gericht op fysiek en mentaal gezonde medewerkers waaronder extra aandacht voor agressie en geweld.
Contracteren nieuwe arbodienstverlener	Het contract met arbodienstverlener is op 1 april 2019 afgelopen. In samenwerking met de andere Twentse gemeenten is de aanbestedingsprocedure gestart die moet leiden tot een contract met een nieuwe arbodienstverlener per 1 januari 2020.
Een verlaging van het ziekteverzuim naar maximaal 4,5%	Blijvend aandacht voor verzuimpreventie en de eigen regierol van leidinggevers bij (langdurig) verzuim. Vanaf 2020 gaan we samenwerken met een nieuwe arbodienst waarmee we hernieuwde afspraken gaan maken over verzuimpreventie en verzuimbegeleiding

6.7.3 Arbeidsvoorwaarden

Voor 2020 e.v. zetten we in op de volgende thema's:

Woon-werkvervoer naar het nieuwe stadskantoor

Bij het nieuwe stadskantoor zijn geen parkeerplaatsen voor medewerkers voorzien. Uitgangspunt is duurzaamheid, daarom wordt vooral ingezet op stimulering van fiets- en OV-gebruik. Er blijft echter een groep medewerkers over die toch met de auto reist. Voor deze groep moet een parkeeroplossing komen die overlast in de wijken rond het stadskantoor zo laag mogelijk maakt.

De stimuleringsmaatregelen en de parkeeroplossingen worden beschreven in een mobiliteitsplan woon-werkvervoer. In 2020 zullen we de effecten van de ingevoerde maatregelen monitoren en evalueren en waar nodig tot aanpassingen komen.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra)

Een ander belangrijk thema wordt gevormd door de wet normalisering rechtspositie ambtenaren. Deze wet zal op 1-1-2020 in werking treden en heeft tot doel om de rechtspositie van ambtenaren en werknemers uit het bedrijfsleven zoveel mogelijk gelijk te trekken. De arbeidsvoorwaarden van ambtenaren vallen niet langer onder het bestuursrecht maar onder het civiele arbeidsrecht. Ten gevolge van deze wet zullen onder andere de aanstellingen van ambtenaren wijzigen, is een ander ontslagstelsel van toepassing en wijzigt de totstandkoming van collectieve arbeidsvoorwaarden. Ook de geschillenbeslechting en de medezeggenschap wijzigen. De komende jaren blijft de verdere implementatie van de gevolgen van de wet een belangrijk aandachtspunt.

Bereiken?	Doen?
Een zo duurzaam en overlastvrij mogelijk woon-werkvervoer naar het nieuwe stadskantoor	Stimuleringsmaatregelen voor fiets- en OV-gebruik. Een parkeeroplossing realiseren met zo weinig mogelijk overlast voor omwonenden.
De wet normalisering rechtspositie ambtenaren en de gevolgen daarvan volledig geïmplementeerd.	Uitvoeren verdere implementatie Wnra.

6.7.4 P&O-processen

In het kader van het organisatiedoel om een resultaatgerichte, effectieve en efficiënte organisatie te zijn, zetten we in op verdere optimalisatie van de P&O-processen.

Bereiken?	Doen?
De juiste HR-informatie optimaal, tijdig en digitaal beschikbaar op de juiste plek.	Registratie aan de bron (eenmalig en eenduidig) voor meervoudig gebruik middels toekomstbestendige ICT-technologie, die waar nodig wordt uitgebreid of vernieuwd.
Medewerkers die goed toegerust zijn om binnen veranderende werkprocessen en met vernieuwende ICT-technologie te functioneren	Bij het implementeren van nieuwe technologieën en systemen en bij het aanpassen van werkprocessen is veel aandacht voor betrokkenheid en training van medewerkers.

6.7.5 Informatievoorziening en technologie

De organisatie blijft sterk inzetten op het verhogen van de efficiency van de bedrijfsvoering en verbetering van de dienstverlening. Het belang van ICT als middel om dit te bereiken neemt nog steeds toe: ICT als middel om strategische resultaten te behalen.

Bereiken?	Doen?
Verbeterde dienstverlening	In 2020 gaan we investeren in MijnHengelo.nl zodat onze inwoners ervoor kunnen kiezen volledige digitaal te communiceren met ons. Het versturen van papieren documenten is dan niet meer nodig. Ook gaan we het gebruik van MijnHengelo.nl stimuleren door meer producten hierin beschikbaar te gaan stellen. Daarnaast hebben we in 2020 de beschikking over een state-of-the-art website hengelo.nl. Deze is volledig opnieuw ingericht en voldoet aan de laatste eisen die gesteld worden vanuit bijvoorbeeld een beveiligingsperspectief of toegankelijkheidseisen. Hengelo.nl zal vanuit het perspectief van een toptakenwebsite worden ontwikkeld. Een Toptaken website is een website, waarbij de bezoeker snel de juiste informatie vindt en een bijbehorende taak makkelijk kan uitvoeren. Een Toptaken website wordt daarbij zo ingericht, dat de meest gevraagde onderwerpen van dat moment (de zogenaamde toptaken) snel te vinden zijn. Ook gaan we verder met de ontwikkelingen die we in 2019 zijn gestart rondom Artificial Intelligence en Blockchain. Artificial Intelligence gaan we bijvoorbeeld inzetten om inwoners gemakkelijker te helpen bij het vinden van de juiste informatie op hengelo.nl. Blockchain gaan we verder ontwikkelen om het digitaal verzenden van informatie mogelijk te maken. Tenslotte investeren we in 2020 ook in het beter transparant maken van onze informatie aan belanghebbenden. We sluiten daarbij aan bij de Wet Open Overheid (Woo).
Digitale ondersteuning tbv Omgevingswet	In 2021 is het zover. Dan treedt de Omgevingswet in werking. Bij de Omgevingswet hoort een goede digitale ondersteuning. Dat is het digitaal stelsel Omgevingswet (DSO). Alle digitale informatie is straks op 1 plek te vinden: het Omgevingsloket. Via dit loket kan iedereen snel zien wat mag en wat niet volgens de Omgevingswet. In 2020 gaan we de noodzakelijke koppelingen en digitale voorzieningen realiseren en implementeren.
Versterken gezamenlijke uitvoeringskracht met andere gemeenten	Gezamenlijk met andere gemeenten werken aan uitvoeringskracht is voor de gemeente Hengelo van groot belang om tegemoet te kunnen komen aan de verwachtingen van de samenleving. Door samen te werken aan het vernieuwen en versterken van de uitvoeringskracht kunnen wij onze uitvoeringskracht vergroten en risico's reduceren.

	Sommige vraagstukken zijn eenvoudigweg te complex om lokaal goed te kunnen oplossen; op andere vraagstukken is voordeel te behalen door het met elkaar te organiseren. Vanuit de VNG is hiervoor het meerjaren programma Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU) 2020 - 2024 opgesteld. De gemeente Hengelo gaat in 2020 op verschillende onderwerpen uit dit programma zoals Common Grond investeren en samenwerken.
Verkrijgen van inzichten bij maatschappelijke opgaven door middel van datagedreven sturing	De maatschappelijke discussie rondom de explosie van beschikbare data en de belofte die het juist gebruik daarvan met zich meebrengt, wordt uiteraard ook bij de gemeente Hengelo gevoerd. Hoe kunnen we bijvoorbeeld maatschappelijke opgaven met data oplossen of vernieuwende inzichten verkrijgen? Zoals: energietransitie, kostenbeheersing Wmo, infrastructurele knelpunten en ondermijnende criminaliteit. In 2020 gaan we gestructureerd experimenten uitvoeren met het oplossen van dergelijke maatschappelijke vraagstukken op basis van data.
Innovatie in bedrijfsvoering	Onze inwoners verwachten op technologisch gebied over dezelfde mogelijkheden te beschikken als bij commerciële bedrijven zoals Bol.com en Coolblue. Deze bedrijven zijn in staat om bijzonder snel te reageren op nieuwe wensen en eisen t.a.v. de dienstverlening. Wij willen in 2020 sneller nieuwe applicaties beschikbaar gaan stellen. Om dit te realiseren gaan we investeren in een no-coding platform. Met een no-coding platform kunnen we zonder afhankelijk te zijn van een leverancier en zonder programmeren bijzonder snel een applicatie "in elkaar klikken" en daardoor sneller vernieuwingen beschikbaar stellen aan onze inwoners. We gaan in 2020 onder andere onze dienstverlenende processen verder automatiseren, waardoor de procesafhandeling sneller, goedkoper en kwalitatief beter kan worden. We gaan hiervoor Robotic Proces Automation (RPA) inzetten. Een efficiencyslag kan worden verkregen door meer gebruik te maken van mobiele apparaten "in het veld". Na de implementatie van mobile device management (MDM), worden diverse projecten opgestart om medewerkers te ondersteunen met het meer en meer buiten de fysieke kantoorwanden te kunnen werken. Mobiele apparaten en de apps worden centraal beheerd. MDM verhoogt informatieveiligheid. Faciliteren ICT innovatie in manieren van werken, bijvoorbeeld door software aan te schaffen die het mogelijk maakt om samen aan bedrijfsdoelen te werken. Dit om de wensen van de organisatie om flexibel werken mogelijk te maken. Een andere waar aan zal worden gewerkt is het veilig samenwerken aan documenten met in- en externe partners. Voor Hengelo zal een onderzoek naar de consequenties van SAAS (Software as a service) worden opgestart.
Nieuwe Stads Kantoor /Stadhuys	In het nieuwe stadskantoor / stadhuis worden de ICT-voorzieningen vernieuwd. Er worden audio en video (AV) voorzieningen in vergaderkamers gerealiseerd. We realiseren "narrow casting" en wordt de raadszaal met AV faciliteiten ingericht waardoor de raadsvergaderingen gestreamd kunnen worden. Het virtueel maken van CAD-werkplekken (specifieke teken en ontwerp plekken) waarmee het ook voor CAD-medewerkers mogelijk wordt om flexibel binnen en buiten het stadskantoor te werken. Ook gaan we apps voor "Vind de werkplek" en "Vind de collega" realiseren.
Informatiebeveiliging	In 2020 wordt de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) van kracht. Deze baseline is ook van toepassing op de gemeenten. Implementatie hiervan zal in 2019 en 2020 plaatsvinden. Het informatiebeveiligingsbeleid zal geactualiseerd dienen te worden. Bewustwording met betrekking tot het onderwerp Informatiebeveiliging en Privacy krijgt aandacht. De ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) zal in 2020 voor het eerst op basis van de BIO plaatsvinden.
Samenwerken: samenwerking in Twente verstevigen en uitbouwen	De gemeente Hengelo verzorgt de dienstverlening op het terrein van automatisering voor de SWB en de gemeente Oldenzaal. De relatie met beide partners wordt de komende jaren nog verder geprofessionaliseerd en verstevigd. Daarnaast zijn er regelmatig verzoeken om ICT ondersteuning in de regio die onderzocht moeten worden op haalbaarheid en de gevolgen voor de interne dienstverlening. Ook binnen het regio wordt samengewerkt, waarbij Hengelo een actieve rol vervult. Naast ICT wordt ook samengewerkt op andere terreinen, zoals Sociale Zaken. Dit vergt verdergaande ICT samenwerking en afstemming (ook op gebied van informatieveiligheid en privacy).

6.7.6 Inkopen van diensten, leveringen en werken

Na de zomer van 2018 is een project gestart met als doel om de inkoopfunctie te verbeteren. Het project kent drie lijnen waarlangs gewerkt wordt: basis op orde, bouwen aan een professionele inkoopfunctie en werken aan verandering. Het project verloopt volgens planning. Naar verwachting wordt de implementatie van de verbetermaatregelen eind 2019 afgerond. Om meer grip te krijgen op de uitgaven is er in 2019 een inkoopanalist aangesteld. Tevens is geïnvesteerd in de ondersteuning van de budgethouders. Dit heeft eraan bijgedragen dat het rechtmatigheidsprobleem m.b.t. EU-aanbesteden grotendeels is opgelost. Daarnaast is er een contractbeheersysteem in gebruik genomen, werkern we aan een aanbestedingskalender en zijn medewerkers in de organisatie getraind om meer inkoopbewustwording te creëren. Kortom: de inkoopprofessionalisering begint zijn vruchten af te werpen.

Voor 2020 e.v. is het van belang om de resultaten van de inkoopprofessionalisering verder uit te bouwen. Op de eerste plaats betekent dit verder afbouwen van de onrechtmatigheid van de EU-aanbestedingen. Daarnaast kan de focus verlegd worden naar het borgen van de inkoopresultaten. Zoals aangegeven in het coalitieakkoord gaat het dan o.a. om duurzaamheid. Verder is er aandacht voor de sociale component (SROI) van inkoop.

Bereiken?	Doen?
Professionele(re) inkooporganisatie	Uitvoering geven aan aanbestedingskalender Verbeteren ondersteuning budgethouders Organiseren van de inkoopfunctie Ontwikkelen van contractmanagement en leveranciersprestatiemeting
Goedkeurende controleverklaring accountant (EU-aanbestedingen)	Structureel bewaken rechtmatigheid van uitgaven Doorontwikkelen 1e lijnscontrole inkoop
Meetbare inkoopresultaten	Doorontwikkelen inkoop dashboards Structureel sturen op inzet van thema's als duurzaamheid en SROI bij (EU-)aanbestedingen Maken actieplan maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) Ondersteunen sociale domein bij (aanbestedingsstrategie) zorginkopen (o.a. voorkomen zorgfraude en control)

6.7.7 Huisvesting

In 2016 heeft de raad ingestemd met de renovatie van het stadhuis en de nieuwbouw van het stadskantoor. In dat jaar is ook de 2e fase (de gunningsfase) van de Europese Aanbesteding uitgevoerd met als resultaat het contracteren van de uitvoerende bouwpartijen en zijn in 2017 de betreffende (bouw-) werkzaamheden opgestart. Het jaar 2018 stond volledig in het teken van bouw- en renovatiewerkzaamheden, de ontwikkeling van het flexibel werkplekconcept (gebaseerd op Het Hengelo's werken) en de start van het interieurontwerp.

In de 1e Beleidsrapportage 2019 hebben wij uw gemeenteraad opnieuw geïnformeerd over de (geactualiseerde) risico's binnen het project. Hierbij gaat het o.a. om bouwtijdverlenging (29 i.p.v. 21 maanden bouwtijd), de (financiële) afwikkeling van de gewijzigde vloer van het nieuwe stadskantoor (dit vanwege een incident met en de landelijke discussie over de "bollenvloer") en de ontwikkeling van het meerwerk in met name het stadhuis. Naar verwachting 1 november 2019 zal de nieuwe huisvesting worden opgeleverd en kan in een periode van ca. 3 maanden de verdere inrichting met bijvoorbeeld meubilair en ICT worden uitgevoerd. Het is de bedoeling dat we begin 2020 de nieuwe huisvesting in gebruik nemen.

Bereiken?	Doen?
Nieuwbouw van het stadskantoor en renovatie van het stadhuis.	Uitvoering en afronding van de werkzaamheden door de per perceel geselecteerde aannemers uit de gunningsfase van de Europese Aanbesteding nieuwbouw stadskantoor en renovatie stadhuis. Directievoering en bouwtoezicht door externe partijen. Inrichting van de diverse ruimten in beide panden met werkgroepen en extern advies. Gemeentelijke projectleiding over het geheel van de werkzaamheden.

6.8 Subsidies

Wat willen we bereiken

De gemeente Hengelo verleent subsidies om bepaalde doelen te bereiken. De doelen zijn omschreven in de programma's van de Beleidsbegroting en in specifieke beleidsnota's. De subsidieverlening moet voldoen aan de regels van de Algemene wet bestuursrecht, de Algemene subsidieverordening en de subsidie uitvoeringsregelingen. De laatste twee worden door onszelf bepaald. Met een subsidie kunnen de kosten van een activiteit geheel of gedeeltelijk worden betaald.

Hoe gaan we dit doen?

Voor het jaar 2020 is de lokale regelgeving vastgelegd in de volgende documenten:

- Algemene subsidieverordening 2011
- Subsidie uitvoeringsregelingen 2020

Per afzonderlijke subsidie worden de voorwaarden waaronder de subsidie wordt verleend, de verplichtingen waaraan de subsidieontvanger moet voldoen en de wijze van betaling vastgelegd in een subsidiebesluit (beschikking). Waar mogelijk worden prestatieafspraken gemaakt.

We kennen jaarlijkse subsidies die per (boek) jaar of voor een bepaald aantal boekjaren aan een instelling voor een periode van maximaal 4 jaar wordt verstrekt, en eenmalige subsidies voor bijvoorbeeld projecten of activiteiten.

In de begroting is rekening gehouden met de jaarlijkse indexering zoals in de Kadernota 2020-2023 opgenomen. De meeste subsidies worden jaarlijks geïndexeerd. Voor 2020 zijn de subsidies geïndexeerd met 1,90% en de huursubsidies met de prijsindex van 1,70%.

Subsidies begroting 2020

Uitvoerings-/subsidieregelingen	Subsidie 2020	Subsidieplafonds 2020
Kunst en cultuur		
Basissubsidie amateurkunst		€ 130.516
Culturele kernvoorzieningen:		€ 6.670.170
* Bibliotheek Hengelo	€ 2.445.935	
* Oyfo	€ 1.812.590	
* Schouwburg Hengelo	€ 1.311.721	
* Stichting Poppodium Twente (Metropool)	€ 1.099.924	
Beeldende kunst		€ 35.477
* Ateliers '93	€ 6.293	
* SWWK	€ 11.458	
* Stichting HeArtpool	€ 13.850	
* MHHK	€ 3.876	
Cultureel erfgoed		€ 20.286
* Museum Hengelo	€ 16.443	
* Stichting Historisch Archief Beckum	€ 2.692	
* Stichting Historie Brandweer Hengelo	€ 1.151	
Overige culturele voorzieningen		€ 15.722
* Hengelose Oranjevereniging	€ 12.675	
* Stichting 4 mei	€ 3.047	
Stichting Lokale Omroep Hengelo		€ 98.550
Aanjaagbudget Beeldende Kunst en Vormgeving		€ 50.000

Uitvoerings-/subsidieregelingen	Subsidie 2020	Subsidieplafonds 2020
Cultuurlokaal- regelingen voor incidentele projecten		
Culturele initiatieven		€ 18.380
Podiumbudget		€ 20.187
Internationaal		
Uitwisseling Partnerstad Emsdetten		€ 7.198
Jeugd		
Vrijwillig Jeugdwerk		€ 108.250
Sport en Bewegen		€ 70.589
Deskundigheidsbevordering	€ 22.500	
Sportkennismaking	€ 22.500	
Sporten met een beperking mogelijk maken	€ 25.589	
Welzijn		
Wijkwelzijnswerk		€ 2.053.964
Zorg		
Maatschappelijke opvang, begeleiding en bemoeizorg		€ 1.015.925
* inloop GGz	€ 298.398	
* inloop maatschappelijke opvang	€ 465.872	
* bemoeizorg en begeleiding	€ 168.894	
* begeleiding door vrijwilligers	€ 82.761	
Thuis in de buurt		€ 27.245
Subsidie Voorschool Hengelo 2020		€ 1.860.000
Stimuleringsregeling "lang zult u wonen"		€ 50.000
Cultuurhistorisch erfgoed		€ 151.194
* Regeling cultureel erfgoed:		
- Monumentenzorg	€ 26.694	
- Kunst uit wederopbouwperiode	€ 4.000	
- Karakteristieke boerderijen en opstallen	€ 3.000	
- Begraafplaatsen en gedenktmonumenten	€ 2.500	
- Voorlichting en communicatie	€ 5.000	
- Regeling Tuindorp 't Lansink	€ 7.500	
* Regeling Archeologie	€ 12.500	
* Regeling Gevelverbetering Binnenstad	€ 90.000	
Bewonersparticipatie		
* Basissubsidie erkende bewonersorganisaties	€ 61.106	
* Organiseren van wijkbrede activiteiten door erkende bewonersorganisaties	€ 78.852	
* Buurtbonnen voor ongeorganiseerde bewoners(groepen)	€ 55.397	

7

Financiële overzichten

7.1	Lasten en baten	178
7.2	Algemene dekkingsmiddelen	179

7.1 Lasten en baten

7.1.1 Totaal overzicht lasten en baten

Totaaloverzicht (bedragen * € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	-300.187	-298.824	-294.007	-307.101	-300.729	-296.972
Toevoegingen aan de reserves	-28.517	-13.036	-10.538	-9.797	-11.361	-10.181
Lasten (incl. mutaties reserves)	-328.704	-311.860	-304.545	-316.897	-312.090	-307.153
Baten	316.600	294.581	292.473	305.315	300.675	297.958
Onttrekkingen aan reserves	24.344	17.294	12.072	11.583	11.415	9.195
Baten (incl. mutaties reserves)	340.944	311.875	304.545	316.897	312.090	307.153
Resultaat na bestemming	12.239	15	0	0	0	0

7.1.2 Baten en lasten per programma

Baten en lasten per programma (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Resultaat voor bestemming						
Baten						
1 Veiligheid	138	102	104	104	104	104
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	1.000	923	993	977	977	977
3 Economie	2.535	5.581	5.294	6.388	5.597	5.777
4 Onderwijs	2.407	2.871	2.978	2.801	2.801	2.801
5 Sport, cultuur en recreatie	4.651	4.009	4.757	4.158	4.158	4.158
6 Sociaal domein	50.755	43.639	43.939	45.114	45.970	46.568
7 Volksgezondheid en milieu	20.424	20.546	20.513	20.883	21.202	21.515
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	35.841	25.295	22.109	35.021	31.500	27.264
9 Bestuur en ondersteuning	198.850	191.617	191.787	189.868	188.367	188.795
Baten	316.600	294.581	292.473	305.315	300.675	297.958
Lasten						
1 Veiligheid	-8.209	-8.256	-8.733	-8.672	-8.714	-8.714
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	-8.082	-9.714	-9.976	-10.300	-10.366	-10.388
3 Economie	-3.500	-6.579	-6.225	-7.312	-6.528	-6.707
4 Onderwijs	-10.460	-12.399	-12.451	-12.557	-12.393	-12.079
5 Sport, cultuur en recreatie	-23.668	-23.023	-24.532	-23.713	-23.697	-23.626
6 Sociaal domein	-134.041	-135.897	-135.110	-134.996	-135.492	-136.356
7 Volksgezondheid en milieu	-22.753	-22.604	-22.075	-22.194	-22.324	-22.637
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-38.465	-28.592	-24.791	-37.901	-33.342	-28.705
9 Bestuur en ondersteuning	-51.009	-51.760	-50.113	-49.456	-47.873	-47.758
Lasten	-300.187	-298.824	-294.007	-307.101	-300.729	-296.972
Resultaat voor bestemming	16.412	-4.243	-1.535	-1.786	-54	986
Mutaties reserves						
Baten						
9 Bestuur en ondersteuning	24.344	17.294	12.072	11.583	11.415	9.195
Baten	24.344	17.294	12.072	11.583	11.415	9.195
Lasten						
9 Bestuur en ondersteuning	-28.517	-13.036	-10.538	-9.797	-11.361	-10.181
Lasten	-28.517	-13.036	-10.538	-9.797	-11.361	-10.181
Mutaties reserves	-4.173	4.258	1.535	1.786	54	-986
Resultaat na bestemming	12.239	15	0	0	0	0

7.2 Algemene dekkingsmiddelen

Het overzicht van algemene dekkingsmiddelen	2020	2021	2022	2023
1. Lokale heffingen	24.517	24.775	25.107	25.207
2. Gemeentefondsuitkering	145.547	144.772	144.853	145.830
3. Dividend	1.015	980	905	905
4. Saldo financieringsfunctie	-3.177	-3.130	-3.067	-2.818
6. Overige algemene dekkingsmiddelen	3.177	3.130	3.067	2.818
Totaal	171.079	170.527	170.865	171.942

De gemeentefondsuitkering is voor de jaren 2022 en 2023 inclusief de stelpost uitkomst onderzoek jeugdzorg, zoals toegelicht in paragraaf 4.2.

8

Bijlage

8.1	Reserves en voorzieningen	182
8.2	Lasten en baten per taakveld	189
8.3	EMU-saldo	191
8.4	Incidentele baten en lasten 2020 - 2023	192
8.5	Verbonden partijen en vertegenwoordiging	194
8.6	Meerjarig investeringsoverzicht	199
8.7	Nieuw beleid	201
8.8	Tarieven sportaccommodaties	203
8.9	Amendementen en moties	207

8.1 Reserves en voorzieningen

8.1.1 Mutaties in de reserves

Nr	Reserve	31-12-2019	vermeer- dering	vermin- dering	31-12-2020	vermeer- dering	vermin- dering	31-12-2021	vermeer- dering	vermin- dering	31-12-2022	vermeer- dering	vermin- dering	31-12-2023
101	Algemene reserve	24.965	304	2.382	22.887	2.016	2.179	22.724	2.973	2.532	23.165	725	930	22.960
150	Reserve grex algemeen	5.772	3.344	2.297	6.819	1.636	2.168	6.287	2.182	1.820	6.649	3.226	1.581	8.294
310	Reserve centraal opleidingsbudget	100	-	-	100	-	-	100	-	-	100	-	-	100
311	Reserve communicatiebeleid	23	-	-	23	-	-	23	-	-	23	-	-	23
313	Vereveningsreserve binnenstad	200	-	-	200	-	-	200	-	-	200	-	-	200
314	Reserve ruimtelijke kwaliteit binnenstad	132	-	-	132	-	-	132	-	-	132	-	-	132
316	Reserve arbeidsvoorwaarden	30	-	-	30	-	-	30	-	-	30	-	-	30
320	Reserve dekking kapitaallasten	2.623	54	173	2.504	52	171	2.385	50	169	2.266	48	167	2.147
326	Reserve accommodaties egalisatie	169	37	37	169	37	37	169	37	37	169	37	37	169
327	Reserve vastgoedbedrijf	1.612	-	203	1.409	-	103	1.306	-	104	1.202	-	104	1.098
328	Reserve duurzaamheid	84	-	-	84	-	-	84	-	-	84	-	-	84
329	Reserve fietspadenplan	255	-	-	255	-	-	255	-	-	255	-	-	255
331	Reserve twentehaven	550	45	-	595	45	-	640	45	-	685	45	-	730
332	Reserve bodemsanering	4.246	930	251	4.925	90	90	4.925	90	90	4.925	90	90	4.925
367	Reserve onderwijshuisvesting	3.624	5.793	6.543	2.874	5.890	6.694	2.070	5.954	6.541	1.483	5.980	6.219	1.244
371	Reserve decentralisatie-uitkeringen	524	-	-	524	-	-	524	-	-	524	-	-	524
372	Reserve organisatieontwikkeling	2.381	30	171	2.240	30	125	2.145	30	107	2.068	30	63	2.035
374	Reserve compensatiefonds Bomenverordening	208	-	-	208	-	-	208	-	-	208	-	-	208
375	Reserve prj. bestrijding jeugdwerkloosheid	49	-	15	34	-	15	19	-	15	4	-	4	-
398	Reserve onderhoud buurtcentra	40	-	-	40	-	-	40	-	-	40	-	-	40
399	Reserve ARI	1.568	-	-	1.568	-	-	1.568	-	-	1.568	-	-	1.568
Totaal reserves		49.155	10.537	12.072	47.620	9.796	11.582	45.834	11.361	11.415	45.780	10.181	9.195	46.766

8.1.2 Aard en reden reserves

Algemene reserve

Gevormd vanuit resultaten van algemene middelen zonder directe bestemming, nodig t.b.v. het weerstandsvermogen van de gemeente (o.a. voor calamiteiten).

Algemene reserve grondexploitatie

Buffer ter afdekking van de risico's vanuit grondexploitatie. De bedragen zijn gebaseerd op de herzieningen van de grondexploitaties per 1-1-2019. Bij de verminderingen zijn de begrote mutaties en de claims (winst- en verliesnemingen) verwerkt.

Reserve centraal opleidingsbudget

Niet bestede middelen van het centraal opleidingsbudget worden hierin gedoteerd als buffer voor tegenvallers in reguliere opleidingsbudgetten.

Reserve communicatiebeleid

Reservering bij verkoop van St. Kabeltevee Hengelo met doel deze te besteden ter dekking van kapitaallasten van investeringen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Besteding dient plaats te vinden t.b.v. de burgers van de gemeente Hengelo conform de oorspronkelijke doelstellingen van de stichting.

Reserve vereveningsreserve binnenstad

Middelen ter versterking van de kwaliteit van de binnenstad (concentratie horecafunctie).

Reserve ruimtelijke kwaliteit binnenstad

Ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in de binnenstad o.a. voor de herinrichting van de openbare ruimte van het kernwinkelgebied, het versterken en ondersteunen van de woonfunctie in de binnenstad.

Reserve arbeidsvoorwaarden

Bestemd voor de uitvoering lokale arbeidsvoorwaarden.

Reserve dekking kapitaallasten

Door de wijziging van de BBV-systematiek, met ingang van 2017, is het niet meer toegestaan om vanuit reserves rechtstreeks een bijdrage te doen om vervolgens over het investeringsbedrag minus bijdrage reserve te gaan afschrijven. De volledige investering moet worden geactiveerd. voor investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zal voor de oude 'probleemgevallen' en nieuwe gevallen gebruik kunnen worden gemaakt van de dekkingsreserve kapitaallasten. Het gereserveerde bedrag in deze nieuwe reserve kan worden gebruikt voor de dekking van de jaarlijkse kapitaallasten, die voortvloeien uit de betreffende investeringen.

Op basis van de vastgestelde nota Investerings- en activeringsbeleid gaat de voorkeur bij alle uitbreidings- en vervangingsinvesteringen uit naar het toepassen van de reguliere afschrijvings- en rentesystematiek. Na afloop van de gebruiksduur van het actief vallen de kapitaallasten vrij in de exploitatie en ontstaat er ruimte om een nieuwe vervangingsinvestering met bijbehorende kapitaallasten te ramen.

Reserve egalisatie accommodaties

Ter dekking van (groot) onderhoud van gebouwen, welke niet direct meer in gemeentelijk gebruik zijn, maar zijn nog wel eigendom van de gemeente.

Reserve vastgoedbedrijf

Egalisatie van verkoopresultaten.

Reserve duurzaamheid

Bestemd voor dekking van interne duurzaamheid.

Reserve fietspadenplan

Als correctie op de negatieve boekwaarde van cpl. 42 Fietspadenplan/Duurzaam Veilig is de vermogenstoename ondergebracht in deze reserve.

Reserve Twentehaven

Bestemd voor toekomstig incidenteel groot onderhoud van de haven.

Reserve bodemsanering

Middelen ter dekking van lasten bodemsaneringen.

Reserve onderwijshuisvesting

Vanuit de algemene uitkering afgezonderde middelen ter dekking van uitgaven binnen het meerjarig investeringsprogramma onderwijshuisvesting.

Reserve decentralisatie-uitkeringen

Vanuit de algemene uitkering afgezonderde middelen ter dekking van uitgaven die gemoeid zijn met decentralisatie-uitkeringen. Het gaat om incidentele middelen voor een beperkte periode.

Reserve organisatieontwikkeling

Bestemd voor de transitie van meer mobiliteit in de organisatie naar een flexibele organisatie met de juiste medewerker op de juiste plek, zoals verwoord in de notitie "Koersvast in krappe tijden".

Reserve groencompensatie bomenverordening

Egalisatie van baten en lasten bomenverordening.

Reserve projecten bestrijding jeugdwerkloosheid

Bestemd voor projecten ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid.

Reserve onderhoud buurtcentra

Doel: meerjarig onderhoud van buurtcentra.

Reserve ARI

Bestemd ter dekking van toekomstige lasten die voortvloeien uit de ARI-investeringen.

8.1.3 Mutaties in de voorzieningen

Nr	Voorziening	31-12- vermeer-		vermin-		31-12- vermeer-		vermin-		31-12- vermeer-		vermin-		31-12-	
		2019	dering	dering	2020	dering	dering	dering	2021	dering	dering	dering	2022	dering	2023
501	Groot-onderhoud stadhuis/stadskantoor	50	63 -	63 -	113	63 -	63 -	63 -	176	63 -	63 -	63 -	239	63 -	302
503	Pensioen wethouders	5.984	462	462	6.109	462	337	337	6.234	462	462	337	6.359	462	6.484
508	Riolering	8.836	2.022	1.985	8.873	2.300	1.964	1.964	9.209	2.596	2.596	2.100	9.705	2.893	10.398
510	Gebiedsgericht grondwaterbeleid	1.372 -	-	-	1.372 -	-	-	-	1.372 -	-	-	-	1.372 -	-	1.372
511	Afval	1.343 -	-	171	1.172 -	-	235	235	937 -	-	117	117	820 -	-	713
512	Complexen derden	22.934	259 -	-	23.193	264 -	-	-	23.457	269 -	-	-	23.726	275 -	24.001
522	Wachtgeld Muziekschool re-organisatie	564 -	-	-	564 -	-	-	-	564 -	-	-	-	564 -	-	564
523	Afwikkeling Warmtenet	2.369 -	-	-	2.369 -	-	-	-	2.369 -	-	-	-	2.369 -	-	2.369
527	Renovatie sportvelden	116	42	42	116	36	35	35	117	36	36	43	110	36	111
528	Gebouwen/installaties Sport	203	70	70	203	58	17	17	244	58	58	17	285	58	326
533	Onderhoud vastgoed	2.314	765	715	2.364	705	1.058	1.058	2.011	705	705	131	2.585	705	1.699
Totaal voorzieningen		46.085	3.683	3.320	46.448	3.888	3.646	3.646	46.690	4.189	4.189	2.745	48.134	4.492	48.339

8.1.4 Aard en reden voorzieningen

Voorziening groot onderhoud stadhuis/stadskantoor

T.b.v. groot onderhoud stadhuis en stadskantoor op basis van een meerjarige onderhoudsplanning.

Voorziening pensioen wethouders

Te verwachten verplichtingen jegens de pensioenen wethouders, waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten is.

Voorziening riolering

Bestemd voor het in stand en op peil houden van het rioolstelsel alsmede egalisatie van de tarieven rioolheffing.

Voorziening gebiedsgericht grondwaterbeleid

Ter dekking van grondwaterverontreiniging in centrumgebied.

Voorziening afval

Voorziening die is gevormd vanuit toevallige meevallers taakveld afvalverwerking/-verwijdering ten behoeve van egalisatie van mogelijk toekomstige tegenvallers.

Voorziening complexen derden

Voorziening t.b.v. grondcomplexen, waarvan we de administratie niet zelf voeren.

Voorziening wachtgeld Muziekschool reorganisatie

Te verwachten wachtgeldverplichtingen i.v.m. reorganisatie Muziekschool.

Voorziening afwikkeling Warmtenet

Voorziening voor de afwikkeling Warmtenet

Voorziening renovatie sportvelden

T.b.v. het toekomstig groot onderhoud van sportvelden afgezonderde middelen. Aan de voorziening ligt een onderhoudsplan ten grondslag.

Voorziening gebouwen/installaties

T.b.v. het toekomstig groot onderhoud voor gebouwen en installaties. Na de afronding van de verbouwing van het Twentebad zal deze voorziening worden gewijzigd in voorziening onderhoud Twentebad op basis van een nieuw onderhoudsplan.

Voorziening onderhoud vastgoed

Ter dekking van groot onderhoud van gebouwen. Aan de voorziening ligt een meerjarig onderhoudsplan ten grondslag. De onderwijsgebouwen zijn eveneens opgenomen in deze voorziening.

8.1.5 Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 2020 - 2023

Subtaakveld	Omschrijving reserves	2020	2021	2022	2023
9.80.2	Toevoeging Reserve Twentehaven	-45	-45	-45	-45
9.80.4	Toevoeging reserve onderwijshuisvesting	-5.793	-5.890	-5.954	-5.980
9.80.4	Onttrekking reserve onderwijshuisvesting	6.543	6.694	6.541	6.219
9.80.7	Toevoeging reserve bodemsanering	-90	-90	-90	-90
9.80.7	Onttrekking reserve bodemsanering	90	90	90	90
9.80.9	Toevoeging aan reserve organisatieontwikkeling	-30	-30	-30	-30
9.80.9	Onttrekking aan reserve organisatieontwikkeling	171	125	107	63
9.80.9	Onttrekking aan reserve vastgoedbedrijf	103	103	104	104
9.80.9	Toevoeging algemene reserve (rente)	-100	-100	-100	-100
9.80.9	Toevoeging algemene reserve (rente en afschrijving Oyfo)	-89	-88	-87	-86
9.80.9	Toevoeging reserve grondexploitatie algemeen	-3.344	-2.652	-3.208	-3.226
9.80.9	Onttrekking reserve grondexploitatie algemeen	2.297	2.168	1.820	1.581
9.80.9	Toevoeging aan reserve dekking kapitaallasten	-55	-52	-50	-48
9.80.9	Onttrekking aan reserve dekking kapitaallasten	174	171	169	169
9.80.9	Toevoeging aan reserve accommodaties egalisatie	-37	-37	-37	-37
9.80.9	Onttrekking aan reserve accommodaties egalisatie	37	37	37	37
TOTAAL		-168	404	-733	-1.379

8.2 Lasten en baten per taakveld

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	6.182	-	-6.182
1.2 Openbare orde en Veiligheid	2.551	104	-2.447
1 Veiligheid	8.733	104	-8.629
2.1 Verkeer, wegen en water	7.970	421	-7.548
2.2 Parkeren	1.040	50	-990
2.4 Economische Havens en waterwegen	583	522	-62
2.5 Openbaar vervoer	383	-	-383
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	9.976	993	-8.983
3.1 Economische ontwikkeling	257	-	-257
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	4.638	4.523	-114
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	525	429	-96
3.4 Economische promotie	806	341	-465
3 Economie	6.225	5.294	-932
4.1 Openbaar basisonderwijs	32	36	4
4.2 Onderwijshuisvesting	7.544	597	-6.947
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	4.876	2.344	-2.531
4 Onderwijs	12.451	2.978	-9.474
5.1 Sportbeleid en activering	470	7	-464
5.2 Sportaccommodaties	8.337	3.904	-4.433
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	5.965	790	-5.175
5.4 Musea	386	-	-386
5.5 Cultureel erfgoed	284	-	-284
5.6 Media	2.670	56	-2.614
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	6.420	-	-6.420
5 Sport, cultuur en recreatie	24.532	4.757	-19.776
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	13.062	754	-12.308
6.2 Wijkteams	5.269	-	-5.269
6.3 Inkomensregelingen	49.249	41.952	-7.298
6.4 Begeleide participatie	11.829	-	-11.829
6.5 Arbeidsparticipatie	5.104	21	-5.083
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.571	-	-2.571
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	21.890	1.213	-20.677
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	22.238	-	-22.238
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	419	-	-419
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	3.478	-	-3.478
6 Sociaal domein	135.110	43.939	-91.171
7.1 Volksgezondheid	3.110	-	-3.110
7.2 Riolering	7.886	9.786	1.900
7.3 Afval	8.277	10.190	1.912
7.4 Milieubeheer	2.087	26	-2.061
7.5 Begraafplaatsen	715	511	-204
7 Volksgezondheid en milieu	22.075	20.513	-1.562
8.1 Ruimtelijke Ordening	1.230	81	-1.149
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	20.764	19.861	-902
8.3 Wonen en bouwen	2.798	2.167	-631
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	24.791	22.109	-2.682
0.1 Bestuur	3.966	-	-3.966
0.2 Burgerzaken	2.341	893	-1.448
0.4 Ondersteuning organisatie	27.941	2.267	-25.673
0.5 Treasury	12.335	16.479	4.144
0.61 OZB woningen	95	12.770	12.676
0.62 OZB niet-woningen	876	10.794	9.918
0.63 Parkeerbelasting	34	818	784
0.64 Belastingen Overig	60	1.606	1.546
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	-	145.547	145.547

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020
0.8 Overige baten en lasten	2.465	612	-1.853
0.10 Mutaties reserves	10.538	12.072	1.535
9 Bestuur en ondersteuning	60.651	203.859	143.208
Totaal	304.545	304.545	-

8.3 EMU-saldo

Het Rijk en de decentrale overheden hebben afgesproken een macro EMU-norm van -0,4% van het bruto binnenlands product per jaar te hanteren voor de periode van 2019 tot en met 2022. Dit betekent, dat de lokale overheden samen in hun uitgaven de inkomsten met niet meer dan 0,4% mogen overschrijden. Het aandeel voor gemeenten hierin is 0,27%.

De basis voor het maken van afspraken over de balans tussen inkomsten en uitgaven ligt in de afspraken die in de Europese Unie zijn gemaakt. Deze zijn gericht op het voorkomen van een te grote staatsschuld. Al in 1997 is in het "Stabiliteits- en Groeipact" afgesproken dat begrotingen van overheden in evenwicht moeten zijn en dat in de groei daar naartoe het begrotingstekort maximaal 3% van het bruto binnenlands product mag bedragen.

Er liggen geen sancties onder deze afspraken. We worden niet beoordeeld op de balans in enig jaar, maar wel op de bijdrage aan het voorkomen van een overheidstekort op langere termijn. Kortom: we mogen niet jaar op jaar meer uitgeven, dan we binnen krijgen.

Het verloop van het EMU-saldo is als volgt:

			2019	2020	2021	2022	2023
EMU-SALDO			-92.070	11.610	32.271	20.438	19.940
EMU-SALDO referentiewaarde			-1.518	-1.518	-1.518	-1.518	-1.518
Verschil EMU-saldo & referentiewaarde			-90.552	13.128	33.789	21.956	21.458
Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	-22.502	-38.517	-47.984	-16.722	-11.732
		Uitzettingen	1	0	0	0	0
		Uitzettingen	0	0	0	0	0
	Vlottende activa	Liquide middelen	0	0	0	0	0
		Overlopende activa	0	-280	0	0	0
Passiva	Vaste Passiva	Vaste schuld	33.937	-57.203	-70.174	-18.997	-24.010
	Vlottende passiva	Vlottende schuld	35.632	6.796	-10.081	-18.163	-7.662
		Overlopende passiva	0	0	0	0	0
Evt. boekwinst verkoop effecten en vaste activa			0	0	0	0	0

Uit het overzicht blijkt, dat we in het rekeningjaar 2018 de referentiewaarde ruim hebben overschreden. De oorzaak ligt met name in de investeringen in o.a. het stadskantoor, die een zodanige kortdurende impact hebben op de uitgaven, dat dit onmogelijk in dezelfde periode met inkomsten is te compenseren. In de begrotingsjaren 202 t/m 2023 leveren we een positieve bijdrage aan het EMU-saldo.

8.4 Incidentele baten en lasten 2020 - 2023

Subtaakveld	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
1.20.5	Onderzoek DHW en ondermijning (20-NB-1.3)	-54			
1.20.7	Uitbreiding toezicht gereguleerd parkeren (blauwe zone) (20-NB-1.1)	-47			
Totaal programma 1		-101	0	0	0
Totaal programma 2		0	0	0	0
Totaal programma 3		0	0	0	0
4.20.5	Ruimtebehoefte HAVO/VWO (19-FP-4.4)	-150	-100		
Totaal programma 4		-150	-100	0	0
5.30.6	Stonehenge (20-Nbe-5.11)	-5			
5.40.2	Piet Blom museum (20-Nbe-5.17)	-5			
5.60.2	RTV Hengelo extra subsidie (Amendement A1 - Kadernota 2018-2021)	-50			
5.60.1	Bibliotheek op school (20-NB-5.1a)	-35	-35		
5.70.2	Eikenprocessierups (zie hoofdstuk 4)	-74			
Totaal programma 5		-169	-35	0	0
6.10.0	Innovatiebudget (20-NB-6.4)	-500	-500	-500	-500
6.10.0	Actieplan LHBT (20-NB-6.3)	-30	-30	-30	
6.10.0	Verwarde personen	-26			
6.10.2	Gehandicaptenraad (amendement Kadernota 2020-2023)	-6			
6.10.3	Eenzaamheid (20-NB-6.6)	-50	-50		
6.20.1	Incidentele formatie Wet verplichte Geestelijke Gezondheidszorg (20-FP-6.10)	-23	-23		
6.50.1	Perspectiefjaar werkloze jongeren (18-NB-1.6)	-150			
6.71.8	Vroegsignalen van schulden (20-NB-6.5)	-124	-118		
Totaal programma 6		-909	-721	-530	-500
7.10.1	Gezond in de Stad (zie ook 0.70.1 Gemeentefonds)	-182	-182		
7.30.1	Extra inzet afvaldump buitengebieden (20-NB-7.2) en afval extra toezichthouder (20-NB-7.3)	-96	-96		
7.30.1	Voorziening afval (20-NB-7.2)	96	96		
7.30.1	Difter desintegratiekosten GBT (begroting GBT)	-54			
7.40.6	Intensivering klimaatdoelen (18-NB-6.1)	-179			
Totaal programma 7		-415	-182	0	0
8.30.4	Leefbaarheidsinjectie Beckum (20-NB-8.3)	-175			
8.30.6	Invoeringskosten Omgevingswet (18-FP-5.4;19-FP-8.2)	-280	-170	-37	
Totaal programma 8		-455	-170	-37	0
diversen	Personeelsbudget (incidentele formatie)	-76	-51		
0.40.2	Digitalisering archief (18-NB-7.4)	-256			
0.40.2	DV-ICT applicaties	-18	-18		

Subtaakveld	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
0.40.2	Middelen	-18			
0.40.2	Tijdelijke huisvesting	-144			
0.61.1	Waarderingsstelsel woningen (begroting GBT)	-113			
0.70.1	Gemeentefonds- schulden in armoede	124			
0.70.1	Gemeentefonds - gezond in de stad	182	182		
0.70.1	Gemeentefonds - bodemsanering	840			
0.70.1	Gemeentefonds - Verhoging taalniveau statushouders (meicirculaire 2019)	94			
0.70.1	Gemeentefonds - Landelijke vreemdelingenvoorzieningen (meicirculaire 2019)	36	20		
0.80.1	Kleine opties nieuw beleid (20-NB-9.1)	-40	-50	-50	-50
0.80.1	Onvoorzien (incidenteel)	-166	-166	-166	-166
0.80.5	Stelpost gemeentefonds - Verhoging taalniveau statushouders	-94			
0.80.5	Stelpost LHBT (20-NB-6.3)	20	20	20	
0.80.5	Stelpost Co-financiering in co-creatie ontwikkelen en realiseren Burgerpark Weusthag (20-NB-5.5)	-25	-25		
9.80.6	Bestemmingsreserve projecten bestemming jeugdwerkloosheid (20-FP-6.6)	15	15	15	4
9.80.7	Incidentele dotatie reserve bodemsanering (zie ook 0.70.1 Gemeentefonds)	-840			
9.80.7	Incidentele onttrekking reserve bodemsanering	160			
9.80.9	Algemene reserve - Kaderbrief 2019-2022	1277	-1828	-2786	
9.80.9	Algemene reserve - Leefbaarheid Beckum (20-NB-8.3)	175			
9.80.9	Algemene reserve - Incidentele onttrekking Kadernota 2020-2023 (dekkingsmaatregel Kadernota 2020-2023)		804	1397	
9.80.9	Algemene reserve - Onttrekking beklemd deel AR-innovatie (20-NB-6.4)	500	500	500	500
9.80.9	Algemene reserve - Onttrekking beklemd deel AR-i.p.v. verwachte rijksbijdrage (20-NB-6.4)	430	430	430	430
9.80.9	Algemene reserve - begrotingssaldo (zie hoofdstuk 4)	-115	445	205	-540
9.80.9	Reserve grondexploitatie (dekkingsmaatregel Kadernota 2020-2023)		1016	1026	
9.80.9	Reserve Vastgoed (begr. wijz. 19021)	100			
Totaal programma 9		2048	1294	591	178
Totaal		-151	86	24	-322

In hoofdstuk 4 is het begrotingssaldo gepresenteerd als het verschil tussen de totale lasten en de totale baten. Hierbij is echter geen rekening gehouden met het onderscheid tussen structurele en incidentele baten en lasten. Om de structurele exploitatieruimte te bepalen worden de totale lasten en baten verminderd met de incidentele lasten en baten. De incidentele lasten en baten zijn in bovenstaand overzicht weergegeven. Hierin is te zien dat de totale incidentele lasten in 2020 en 2023 hoger zijn dan de totale incidentele baten, hetgeen voor deze jaren een gunstig/positief effect heeft op het structurele begrotingssaldo. Per saldo gaat het hierbij om € 151.000 in 2020 en € 322.000 in 2023. In de jaren 2021 en 2022 zijn de totale incidentele baten iets hoger dan de totale incidentele lasten. Het uiteindelijk structureel begrotingssaldo wordt gepresenteerd in de paragrafen 4.2 Van Kadernota naar Beleidsbegroting en 6.2.5. Kengetallen, onderdeel 4. Structurele exploitatieruimte.

De lijst van incidentele baten en lasten is tot stand gekomen op basis reeds vastgestelde besluitvorming in uw gemeenteraad. Veelal gaat het om besluiten op basis van Kadernota's en begrotingswijzigingen naar aanleiding van gemeentefondscirculaires.

Naar aanleiding van de voorliggende begroting is, op basis van hoofdstuk 4, aan deze lijst toegevoegd de incidentele middelen voor de Eikenprocessierups en de toevoeging/onttrekking van het resterend begrotingssaldo aan de algemene reserve.

8.5 Verbonden partijen en vertegenwoordiging

In het overzicht worden de volgende afkortingen gebruikt:

AB	Algemeen Bestuur	hoogste en besluitvormend orgaan in een publieke rechtspersoon
ALV	Algemene ledenvergadering	hoogste en besluitvormend orgaan in een vereniging
AVA	Algemene vergadering van aandeelhouders	hoogste en besluitvormend orgaan in een aandelenvennootschap
BC	Bestuurscommissie	bestuur van een activiteitendomein binnen een rechtspersoon
DB	Dagelijks Bestuur	dagelijks besluit voorbereidend orgaan in de rechtspersoon
GR	Gemeenschappelijke regeling	publieke rechtspersoon op grond van de Wet op de Gemeenschappelijke regelingen
OL	Openbaar Lichaam	gemeenschappelijke regeling met een geled bestuur (algemeen en dagelijks bestuur)
PFB	Portefeuillehoudersberaad	(voor)overlegstructuur van portefeuillehouders t.b.v. inspraak van gemeenten

1. Gemeenschappelijke regelingen

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervangende	Opmerkingen
Regio Twente	GR - OL	AB	Bruggink	Van Wakeren	Collegeleden vormen het bestuur . Per gemeente neemt één raadslid deel in het Presidium, dat de Twenteraad bijeenkomsten voorbereidt.
		DB	Geen vertegenwoordiging		
BC Publieke Gezondheid (PGZ)		BC	Bruggink	van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld waarin de GGD opereert
BC Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT)		BC	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Zorg en Jeugdhulp
BC Agenda van Twente		BC	Bruggink	Gerrits	Vervanging vanuit portefeuille Economische Zaken
Commissie Grens Twente		BC-DB	Schelberg	Bruggink	Euregio-raadsleden zijn tevens lid/adviseur van deze commissie, die de Twentse belangen in de Euregio behartigt.
PFB Mobiliteit		PFB	Gerrits	Bruggink	Portefeuillehouder taakveld Verkeer en vervoer
PFB Arbeidsmarkt/ Economische zaken		PFB	Arbeid: Ten Heuw EZ: Gerrits	Arbeid: Gerrits EZ: Ten Heuw	Overleg is feitelijk grotendeels al gesplitst; portefeuillehouder taakgebieden Werk resp. Econ. Zaken
PFB Middelen		PFB	Ten Heuw	Gerrits	Portefeuillehouder taakveld Middelen
PFB Belangenbehartiging		PFB	Bruggink	Nog te bepalen	Aandachtspunt: lobby mobiliteit borgen in het PFB
PFB Afval en Duurzaamheid		PFB	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Duurzaamheid en milieu
PFB Informatie Service Punt (ISP) Milieu		PFB	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Duurzaamheid en milieu
Portefeuillehouders overleg Sport		PFB	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Sport
PFB Vrijetijdseconomie		PFB	Gerrits	Bruggink	Portefeuillehouder taakveld Economische zaken; vervanging vanuit rol bij Agenda van Twente en AB Regio Twente
Kennispunt Twente		Netwerk organisatie	Bruggink	Ten Heuw	Portefeuillehouder taakveld Bedrijfsvoering (Coalition of the Willing)

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervangende	Opmerkingen
Shared Services Netwerk Twente (SSNT)		Netwerk organisatie	Bruggink	Ten Heuw	Portefeuillehouder taakveld Bedrijfsvoering
Netwerkstad (ontwikkelagenda Netwerkstad)		Bestuurlijk overleg	Gerrits, Schelberg	Ten Heuw, loco-burgemeester	Vertegenwoordiging vanuit rol bij regionale samenwerking
Bestuurlijk overleg drie Twentse steden		Bestuurlijk overleg	Schelberg, Ten Heuw	Loco-burgemeester, Gerrits	Hengelo's initiatief als mogelijk alternatief voor netwerkstad (Coalitions of the willing). Eventueel Bruggink.
Eurocities: Social Affairs Forum		Netwerk organisatie	Van Wakeren	Bruggink	Op basis van de portefeuillevverdeling
Eurocities: Mobility Forum		Netwerk organisatie	Gerrits	Bruggink	Op basis van de portefeuillevverdeling

1.1 Overige gemeenschappelijke regelingen

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsverval	Opmerkingen
Regionaal Bedrijventerrein Twente	GR- OL	AB	1. Gerrits 2. Ten Heuw	1. Van Wakeren 2. Bruggink	Per deelnemer 2 AB-leden, gemeenteraad besluit op voordracht van het college
Veiligheidsregio Twente	GR- OL	DB	Ten Heuw	Bruggink	Per deelnemer 1 AB-lid, college voordracht aan AB
		AB	Schelberg (plv. voorzitter)	Loco-burgemeester	Regionale Brandweer, Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie Regio (GHOR), Bevolkingszorg (oude gemeentelijke crisisbeheersing)
		DB	Schelberg (plv. voorzitter)		Vervanging binnen het DB geregeld; Gerritsen (bm Almelo vervangt Schelberg)
Districtelijk Veiligheidsoverleg Twente		Bgm-overleg	Schelberg (plv vz)		Veiligheidsoverleg burgemeesters Twente
Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB)	GR- OL	AB	1. Gerrits 2. Ten Heuw (vz)		Elk van de deelnemende colleges wijst 2 leden aan.
		DB	Ten Heuw (vz)	Gerrits	Het AB benoemt dan vervolgens 1 lid per gemeente in het DB.
Stadsbank Oost Nederland	GR- OL	AB	Ten Heuw	Gerrits	De GR Son is in 2015 gewijzigd van een raadsregeling in een collegeregeling.
		DB	Ten Heuw		Vervanging vanuit AB
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT)	GR- OL	AB	Ten Heuw	Gerrits	Elk van de colleges B&W van de deelnemende gemeenten wijst een lid aan.
		DB	Geen vertegenwoordiging		Drie leden, waaronder de voorzitter. Twee leden van het DB worden aangewezen uit de deelnemers met een inwonertal van meer dan 50.000 inwoners. Van de deelnemende gemeente waar het DB-lid als voorzitter wordt benoemd, wordt een tweede AB-lid aangewezen.
OL Crematoria Twente	GR- OL	AB	Gerrits	Ten Heuw	Geen direct inhoudelijk belang; vertegenwoordiging vanuit algemeen/gemeentelijk belang
		DB	n.t.b.		
Omgevings Dienst Twente (ODT)	GR-OL	AB	Schelberg	Gerrits	De colleges wijzen uit hun midden ieder één lid van het algemeen bestuur aan.
		DB	Geen vertegenwoordiging		De leden van het DB worden door het algemeen bestuur aangewezen.
Samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo	GR-Centrumgemeente regeling	Portefeuillehouders overleg	Ten Heuw	Van Wakeren	Hengelo is centrumgemeente
Samenwerking ICT Hengelo	GR-Centrumgemeente regeling	Portefeuillehouders overleg	Bruggink	Ten Heuw	Hengelo is centrumgemeente

2. Verenigingen en stichtingen

3. Coöperaties en vennootschappen

3. Coöperaties en vennootschappen

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervangende	Opmerkingen
BNG Bank N.V.	N.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Enexis Holding N.V.	N.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Verkoop Vennootschap B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Aflopende BV uit verkooptransactie Essent.
CBL Vennootschap B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Aflopende BV uit verkooptransactie Essent.
Claim Staat Vennootschap B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Aflopende BV uit verkooptransactie Essent.
Vordering op Enexis B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Aflopende BV uit verkooptransactie Essent.
Twente Milieu N.V.	N.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.

4. Overige verbonden partijen en instellingen

4. Overige verbonden partijen en instellingen

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervangende	Opmerkingen
Euregio	GR naar Duits recht	AB	1. Schelberg 2. Bruggink	1. Loco-burgemeester 2. Van Wakeren	Raadsleden nemen deel aan de Euregioraad (hier buiten beschouwing gelaten). Hengelo mag 4 raadsleden in de Euregioraad afvaardigen.
Grote Stedenbeleid (G40)	Netwerk-organisatie	DB	Schelberg		Vervanging uit AB
G40 Pijler Sociaal		Pijler	Nog te bepalen	Nog te bepalen	Het G40-netwerk behartigt de belangen richting kabinet, 1 ^e en 2 ^e kamer en ministeries.
Sterke keten van participatie, leren, werken en ondernemen		Themagroep onder pijler sociaal	Ten Heuw (vz)		Actieve deelname voorgenomen gezien intenties coalitieprogramma.
G40 Pijler Fysiek		Pijler	Geen vertegenwoordiging		Ten Heuw is voorzitter van deze nieuwe themagroep.
G40 Pijler Economie en Werk		Pijler	Geen vertegenwoordiging		Actieve deelname voorgenomen gezien intenties coalitieprogramma.
Uitvoeringscommissie Saasveld-Gammelke	Provincie	Commissie provincie Overijssel	Gerrits		De taken van de uitvoeringscommissie zijn afgerond.
Provincie Overijssel Uitvoeringscommissie Enschede-Zuid	Provincie	Commissie provincie Overijssel	1. Gerrits 2. Van Wakeren		

5. Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd

5. Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervangende opmerkingen
Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)	Vereniging	Algemene ledenvergadering	Een collegelid	Een collegelid
Commissie Economie, klimaat, energie en Milieu	Commissie		Bruggink	
VNG-Overijssel	Vereniging	Platform Sociaal Domein	1. Bruggink 2. Van Wakeren	1. Ten Heuw 2. Gerrits
		Platform Fysiek domein	Gerrits	Ten Heuw

8.6 Meerjarig investeringsoverzicht

Taakveld	Subtaakveld	Totaal kredieten	Werkelijke kosten en opbrengsten t/m 2018	Beschikbaar krediet 2019	Beschikbaar krediet 2020	Beschikbaar krediet 2021	Beschikbaar krediet 2022	Beschikbaar krediet 2023
(bedragen x € 1.000)								
Programma 2. VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT:								
2.1 Verkeer en vervoer	Wegen, straten en pleinen	5.999	2.777	190	3.033	-	-	-
	Netheid openbare ruimte	10	2	8	-	-	-	-
	Openbare verlichting	6.114	1.068	827	2.224	1.328	332	336
	Verkeersbeleid	3.575	3.860	-1.376	445	170	260	215
2.2 Parkeren	Parkeervoorzieningen	811	5	590	-	216	-	-
2.4 Economische havens en waterwegen	Fysiek havenbeheer	5.600	1.142	4.458	-	-	-	-
2.5 Openbaar vervoer	Openbaar vervoer	2.852	4.547	-1.695	-	-	-	-
Programma 3. ECONOMIE:								
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Bedrijventerreinen grondexpl.	34.086	50.455	-799	-3.070	-4.517	-3.835	-4.148
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Markt	298	-	-	-	298	-	-
Programma 4. ONDERWIJS:								
4.2 Onderwijs huisvesting	Huisvesting openbaar basisonderwijs	830	-	-	830	-	-	-
	Huisvesting bijzonder basisonderwijs	6.256	-	3.570	2.536	50	50	50
	Huisvesting bijzonder voortgezet onderwijs	11.198	-	10.878	80	80	80	80
	Gymnastieklokalen	350	-	350	-	-	-	-
Programma 5. SPORT, CULTUUR EN RECREATIE:								
5.2 Sport accommodaties	Sporthallen	39	-	39	-	-	-	-
	FBK stadion	65	51	14	-	-	-	-
	Zwembaden	5.986	647	4.086	1.046	133	73	-
	Sportparken	2.779	22	1.647	500	425	185	-
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Muziekschool (Oyfo)							
		2.160	-	2.160	-	-	-	-

Taakveld	Subtaakveld	Totaal kredieten	Werkelijke kosten en opbrengsten t/m 2018	Beschikbaar krediet 2019	Beschikbaar krediet 2020	Beschikbaar krediet 2021	Beschikbaar krediet 2022	Beschikbaar krediet 2023
5.4 Musea	HEIM	600	-	600	-	-	-	-
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Oppervlaktewater							
	Openbaar groen	150	3	147	-	-	-	-
	Speelvoorzieningen	428	106	222	100	-	-	-
		1.510	96	728	171	171	171	173
Programma 7. VOLKSGEZONDHEID, MILIEU EN DUURZAAMHEID:								
7.2 Riolering	Riolering	9.537	60	1.994	2.261	2.071	1.470	1.681
7.3 Afval	Afval	80	-	80	-	-	-	-
7.4 Milieubeheer	Openbare toiletten	255	-	-	-	255	-	-
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	Begraven	38	-	-	-	-	38	-
Programma 8. VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN STEDELIJKE vernieuwing:								
8.2 Grond exploitatie (niet bedrijventerreinen)	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	48.425	76.552	6.954	-2.660	-20.975	-6.502	-4.944
8.3 Wonen en bouwen	Integraal Actieplan Binnenstad	3.103	1.995	1.108	-	-	-	-
Programma 9. BESTUUR EN ONDERSTEUNING:								
0.1 Bestuur	Raad en raadscommissies	147	-	107	-	-	40	-
0.2 Burgerzaken	Burgerzaken	14	26	-12	-	-	-	-
0.4 Overhead	Directie	70	1	69	-	-	-	-
	Dienstverlening	55.236	22.623	24.682	2.658	1.482	2.218	1.574
	Middelen	-	29	-29	-	-	-	-
	Fysiek	85	-	38	-	14	33	-
Totaal		208.686	166.069	61.635	10.153	-18.798	-5.388	-4.983

8.7 Nieuw beleid

De voorstellen voor nieuw beleid die door de gemeenteraad zijn besloten in de Kadernota 2020-2023 zijn verwoord in onderstaand overzicht. Deze zijn financieel verwerkt in deze Beleidsbegroting.

Eerst wordt ingegaan op het collegevoorstel voor nieuw beleid. Dit zijn de voorstelllen voor nieuw beleid, die vanuit ons college aan uw raad in de Kadernota 2020-2023 op "JA" zijn. Deze voorstellen zijn door uw gemeenteraad gehonoreerd in de raadsvergadering van 9 juli jl.. Hoe we zijn gekomen tot deze afweging is verwoord in de Inleiding van de Kadernota 2020-2023. Aanvullend is een amendement aangenomen betreffende de bijdrage aan de Gehandicaptenraad.

Bij diverse voorstellen zijn geen bedragen ingevuld, maar staat p.m. Als college zien wij hier een opdracht in om het voorstel nader uit te werken. Hoe en in welke mate volgt later. In het geval van financiële consequenties komen we daar nader bij uw raad op terug.

Nieuw beleid Kadernota 2020-2023:

nummer:	omschrijving nieuwe beleidswens:	2020:	2021:	2022:	2023:
20-Nbe-2.1	Up to date maken buitenterreinen Winkelcentrum Groot Driene	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
20-Nbe-5.2	Bijdrage Fanny Blankers Koen Games	-65	-65	-65	-65
20-Nbe-5.5	Openstellen van de combibaan Hengelose Ijsclub Weusthag	b.n.	b.n.	b.n.	b.n.
20-Nbe-5.11	Aandacht voor Stonehenge	b.n.	0	0	0
20-Nbe-5.17	Subsidie Piet Blom Museum	b.n.	0	0	0
20-Nbe-5.20	Makerfestival Minimizer Play & Learn dagen voor het onderwijs	-10	-10	-10	-10
20-Nbe-5.21	Design Challenge Weusthagpark	b.n.	b.n.	b.n.	b.n.
20-Nbe-5.22	Natuur- en educatiecentrum Weusthag (St. Heemtuin en Natuurcentrum Hengelo)	b.n.	b.n.	b.n.	b.n.
20-Nbe-5.23	Aanleg Ruiterpaden Weusthagpark	b.n.	b.n.	b.n.	b.n.
20-Nbe-6.5	Indexering verordeningen Armoede	b.n.	b.n.	b.n.	b.n.
20-Nbe-6.6	Eén verordening in het sociaal domein	b.n.	b.n.	b.n.	b.n.
20-Nbe-7.2	Hergebruik grafstenen	b.n.	b.n.	b.n.	b.n.
20-NB-1.1	Uitbreiding toezicht gereguleerd parkeren (blauwe zones)	-47	p.m.	p.m.	p.m.
20-NB-1.2	Evenementen en veiligheid	-109	-109	-109	-109
20-NB-1.3	Toezicht op drank/horeca en ondermijning operationele uitvoering	-54	p.m.	p.m.	p.m.
20-NB-2.3	OR verkeersveiligheid en parkeren omgeving Twentebad	-8	-41	-41	-40
20-NB-2.4	Verkeersveiligheid parkeren winkelcentrum Groot Driene	-18	-94	-93	-92
20-NB-2.5	Reconstructie Deldenerstraat/kruising Mitchamplain	-5	-27	-26	-26
20-NB-2.6	Parkeerplan binnenstad	b.n.	b.n.	b.n.	b.n.
20-NB-4.1	RMC functie	-75	-75	-75	-75
20-NB-4.2	Integraal Huisvestingsplan (IHP) primair onderwijs	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
20-NB-5.1	Bibliotheek Hengelo toekomstbestendig scenario 1 (2+3 zie omschrijving)	-49	-49	-49	-49
20-NB-5.1a	Bibliotheken	-35	-35	0	0
20-NB-5.3	Metropool toekomstbestendig	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
20-NB-5.4	Vervanging openbaar groen	-1	-6	-6	-6
20-NB-5.5	Cofinanciering voor in co-creatie ontwikkelen en realiseren van Burgerpark Weusthag	-25	-25	p.m.	p.m.
20-NB-6.1	Beschermd wonen en Maatschappelijke Opvang	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
20-NB-6.2	Ondersteuning Kinder-, jeugdraad	-20	-20	-20	-20
20-NB-6.3	Vergroten acceptatie seksuele diversiteit (LHBTI beleid)	-10	-10	-10	-10
20-NB-6.4	Innovatie Wmo & Jeugd	-500	-500	-500	-500
20-NB-6.4a	Begrote extra rijksmiddelen	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000
20-NB-6.4b	Dekking mei circulaire 2019	1.570	1.570	0	0
20-NB-6.4c	Beklemde deel AR (uit rek resultaat 2018) tbv soc domein	930	930	2.500	2.500
20-NB-6.5	Vroegsignaleren van schulden	-124	-118	b.n.	b.n.
20-NB-6.6	Eenzaamheid (motie gemeenteraad)	-50	-50	0	0
20-NB-6.7	Intensivering Handhaving WMO	-63	-63	-63	-63
20-NB-6.9	Participatie statushouders	104	104	104	104

20-NB-7.1	Duurzaamheid	-500	-500	-500	-500
20-NB-7.2	Afval dump buitengebieden Hengelo	b.n.	b.n.	0	0
20-NB-7.3	Afval Extra Toezichthouder	b.n.	b.n.	0	0
20-NB-8.2	Verduurzamen maatschappelijk vastgoed	-50	-100	-100	-100
20-NB-8.3	Leefbaarheid van de Beckumse samenleving	b.n.	0	0	0
20-NBc-xx	Bomen / extra groen	-12	-24	-36	-48
20-NB-9.1	Kleine opties incidenteel nieuw beleid opnieuw instellen	-50	-50	-50	-50
Totaal nieuw beleid collegevoorstel excl. aangenomen amendement:		-1.276	-1.367	-1.149	-1.159
Aangenomen amendement door gemeenteraad:					
	Bijdrage t.b.v. Gehandicaptenraad Hengelo	-6	0	0	0
Totaal aangenomen amendement:		-6	0	0	0
Totaal nieuw beleid (raadsbesluit):		-1.282	-1.367	-1.149	-1.159

8.8 Tarieven sportaccommodaties

Met ingang van 1 januari 2020 gelden de volgende tarieven voor de huur van sportaccommodaties, deze zijn vrijgesteld van btw.

A. SPORTVELDEN:	
<i>I. gebruik door sportverenigingen, per kalenderjaar</i>	
sportveld natuurgras	€ 3.227,00
oefengelegenheid niet geschikt voor wedstrijden	€ 1.660,00
cricketveld	€ 527,00
kunstgras	
voetbal	€ 13.809,00
korfbal	€ 1.766,00
hockey zand ingestrooid veld	€ 6.970,00
hockey waterveld	€ 13.186,00
<i>II gebruik door scholen</i>	
sportveld natuurgras periode voor- of najaar onder schooltijd	€ 410,00
<i>III incidenteel gebruik</i>	
sportveld natuurgras per uur sportvereniging of school	€ 41,00
sportveld kunstgras per uur sportvereniging of school	€ 82,00
sportveld natuurgras per uur andere gebruikers	€ 82,00
sportveld kunstgras per uur andere gebruikers	€ 164,00
B. ATLETIEKACCOMMODATIE FANNY BLANKERS KOEN-STADION:	
<i>I vergoeding door de plaatselijke atletiekverenigingen gezamenlijk per jaar</i>	€ 14.400,00
<i>II vergoeding</i>	
per wekelijks uur per jaar	€ 1.375,00
incidenteel gebruik per uur sportvereniging of school	€ 51,00
incidenteel gebruik per uur andere gebruiker	€ 102,00
n.b. inclusief gebruik geluidsapparatuur stadion (en klein materiaal)	
<i>III vergoeding 4 loops inloop baan</i>	
hiervoor gelden dezelfde tarieven als BII	
bij uitbreiding stadioncapaciteit wordt 50% korting verleend aan sportverenigingen	
<i>IV sportkamer en wedstrijdsecretariaat</i>	
bij verhuur FBK-stadion is het gebruik van de sportkamer en het wedstrijdsecretariaat inclusief	
sportkamer en wedstrijdsecretariaat zijn door sportverenigingen gratis te gebruiken	
incidenteel en apart gebruik van sportkamer en wedstrijdsecretariaat door anderen	
per uur	€ 15,00
per dagdeel	€ 50,00
C. JACHTHAVEN:	
Voor voorzieningen ten behoeve van de roeisport per kalenderjaar	€ 1.648,00

D. GYMNASIEKLOKALEN:	
<i>I</i>	<i>bij gebruik door Hengelose sportverenigingen, welke zijn aangesloten bij een landelijke of regionale overkoepelende sportorganisatie en door sportbonden</i>
	per wekelijks uur per maand (op basis van 9 maanden gebruik) € 50,50
	per uur € 17,70
<i>II</i>	<i>bij gebruik door andere gebruikers</i>
	per wekelijks uur per maand (op basis van 9 maanden gebruik) € 77,80
	per uur € 23,90
	gymlokaal als evenementruimte bij gebruik volgens voorwaarden € 73,20
<i>III</i>	<i>opbergkasten</i>
	het gebruik van opbergkasten door sportverenigingen
	kleine opbergkast per sportseizoen/schooljaar € 20,00
	grote opbergkast per sportseizoen/schooljaar € 40,00
E. SPORTHALLEN EN SPORTZALEN:	
<i>I</i>	<i>sporthallen</i>
	A: gebruik door Hengelose sportverenigingen, welke zijn aangesloten bij een landelijke of regionale sportorganisatie en door sportbonden
	maandag tot en met vrijdag per uur € 32,50
	zaterdag en zondag per uur € 36,80
	B: andere gebruikers
	maandag tot en met vrijdag per uur € 40,10
	zaterdag en zondag per uur € 46,10
	C: opbergkasten
	het gebruik van opbergkasten door sportverenigingen
	kleine opbergkast per sportseizoen/schooljaar € 20,00
	grote opbergkast per sportseizoen/schooljaar € 40,00
<i>II</i>	<i>sportzalen</i>
	sportzaal Beckum - 50% van de geldende tarieven onder C IA en B
	sportzaal Groot Driene - 66,6% van de geldende tarieven onder C IA en B
	voor de categorie C IB kunnen burgemeester en wethouders afwijkende vergoedingen vaststellen
	voor het gebruik van sporthallen en sportzalen door scholen ten behoeve van de lessen lichamelijke opvoeding wordt de vergoeding bepaald op het normbedrag dat jaarlijks door het Rijk wordt vastgesteld.
F. TWENTEBAD:	
<i>I</i>	<i>normaal tarief recreatief zwemmen</i>
	enkel bad, recreatief zwemmen, normaal tarief € 4,60
	gezinskaart 4 personen, kinderen tot en met 16 jaar (1 volwassene 3 kinderen of 2 volwassenen 2 kinderen) € 17,00
	10 baden kaart recreatief zwemmen € 41,50
	bezoekers tot en met 2 jaar € 1,50
<i>II</i>	<i>abonnementen</i>
	all-in lidmaatschap per maand (1 persoon) € 20,00
	all-in lidmaatschap jeugd per maand(1 persoon tot en met 16 jaar) € 15,00
	all-in lidmaatschap gezin per maand € 40,00
	all-in lidmaatschap 1 persoon gezinsabonnement recreatief per maand € 30,00
	gezinsabonnement recreatief zwemmen (jaarabonnement) per maand € 20,00
	grote groepen (vanaf 20 personen) - per persoon € 3,80
<i>III</i>	<i>zwemlessen</i>
	SuperSpetters per les maandag tot en met vrijdag (incasso) € 7,80
	SuperSpetters per les maandag tot en met vrijdag € 8,40
	SuperSpetters per les zaterdag of zondag (incasso) € 8,40

	SuperSpetters per les zaterdag of zondag	€ 9,40
	SuperSpetterspakket maandag tot en met vrijdag	€ 635,00
	SuperSpetterspakket zaterdag en zondag	€ 685,00
	SuperSpetters Turbo	€ 810,00
	inschrijving en startpakket zwemles	€ 27,50
	SuperSpetters examen- en diplomapakket	€ 33,00
	Sleepnet SuperSpetters per les	€ 6,00
IV	<i>activiteiten</i>	
	een all-in abonnement geeft onbeperkt toegang tot alle activiteiten	
	50+ Aquafit per les (inclusief consumptie)	€ 5,20
	integratie gehandicapten per les	€ 5,20
	baby zwemmen per les (1 ouder kind onder begeleiding)	€ 4,70
	aanstaande moeders per les	€ 6,40
	MediAqua per les (na intake)	€ 6,70
V	<i>Uurtarief verhuur bassins (exclusief digitale tijdwaarneming)</i>	
	A: wedstrijden	
	25 meter wedstrijdbad lokale verenigingen	€ 80,00
	25 meter wedstrijdbad overige verenigingen	€ 90,00
	50 meter wedstrijdbad lokale verenigingen	€ 120,00
	50 meter wedstrijdbad overige verenigingen	€ 140,00
	B: trainingen	
	25 meter wedstrijdbad lokale verenigingen	€ 80,00
	25 meter wedstrijdbad overige verenigingen	€ 90,00
	50 meter wedstrijdbad lokale verenigingen	€ 100,00
	50 meter wedstrijdbad overige verenigingen	€ 120,00
	50 meter wedstrijdbad per baan:	
	1 baan (mits er ander gebruik is, anders minimale afname van 2 banen)	€ 25,00
	2 banen	€ 40,00
	3 banen	€ 55,00
	4 banen	€ 65,00
	5 banen	€ 75,00
	6 banen	€ 90,00
	7 banen	€ 105,00
	recreatiebad lokale verenigingen	€ 75,00
	recreatiebad overige verenigingen	€ 85,00
	recreatiebad recreatief	€ 150,00
	familiebad	€ 60,00
	instructiebad lokale verenigingen	€ 75,00
	instructiebad overige verenigingen	€ 90,00
VI	<i>Ligweide en beachvelden per uur</i>	
	beachveld abonenthouders/verenigingen	€ 10,00
	beachveld overig	€ 15,00
	Ligweide voor activiteiten, uitgezonderd zwemmen (inclusief zwemmen geeft een meerprijs van €3,80 p.p.)	€ 10,00
VI	<i>personeelsbegeleiding bij activiteiten</i>	
	per persoon, per uur exclusief avond- en weekend toeslagen	€ 45,00
VII	<i>gebruik door scholen</i>	
	leerlingen van Hengelose scholen, die in schoolverband gebruik maken van het Twentebad betalen per leerling (bij groepen vanaf 20 deelnemers)	€ 3,80

<i>VIII</i>	<i>gebruik vergaderruimtes en zorgruimtes</i>	
	klein tot 12 personen (maatschappelijk / verenigingen)	€ 5,00
	klein tot 12 personen (commercieel)	€ 9,50
	groot tot 30 personen (maatschappelijk / verenigingen)	€ 10,00
	groot tot 30 personen (commercieel)	€ 20,00
	zorgruimte voor 2 personen (maatschappelijk / verenigingen)	€ 7,50
	zorgruimte voor 2 personen (commercieel)	€ 15,00
<i>IX</i>	<i>bijzondere gebruiksvoorwaarden en huisregels Twentebad</i>	
	alle gebruik door middel van verhuur, abonnementen, zwemles, activiteiten recreatie enz.	
	kan slechts indien akkoord wordt gegaan met de actuele gebruiksvoorwaarden en	
	huisregels zoals die vermeld staan op www.twentebad.nl	
	het Protocol Vrolijk&Veilig is tevens van toepassing (www.twentebad.nl)	
<i>X</i>	<i>basisaanbod sport Hengelo Sport</i>	
	deelnemende basisscholen in Hengelo betalen per kind in de groepen 3-8 voor schooljaar	
	2018-2019	€ 4,50

8.9 Amendementen en moties

(volgt na de begrotingsbehandeling en vaststelling van de begroting in de gemeenteraad)

